hanefî usûlu

ADLI SOSYAL MEDYA SAYFASININ NOTLARI

Hazırlayan:
Hamza Burak Çiçek

- Aklı delil kabul etmeyip "aklın hükümleri çelişir" diyenlere cevaben İmâm Nureddîn Sâbûnî hazretleri buyurmuştur: "Aklın hükümlerinin çelişkili olduğunu hangi yolla bildiniz? Şayet "akılla" derseniz çelişkiye düşmüş olursunuz. Şayet "haberle" derseniz sorarız: "haberin doğru olup olmadığını nasıl tespit ettiniz? (Yine "akılla" derseniz çelişkiye düşmüş olursunuz). Şayet "hislerimizle" derseniz bile bile gerçeği inkar etmiş olursunuz." |Nureddîn Sâbûnî, el-Bidâye

- 'Rey ehli' hakkında "Kitaplarda zemmedilen 'ehl-i rey' tanımı, kendi görüşünü Kuran ve Hadis'e tercih eden kimselerin tanımıdır. Hadisçilerin, Ebû Hanîfe ve ashabını rey ehli diye tenkid etmeleri, Ebû Hanîfe'nin nasslardan nasıl (bir deha ile) hüküm çıkardığını kavrayamadıklarındandır. Rey ile içtihadın meşruiyeti, ümmetin icmalarındandır. Ulema rey ile hüküm vermişlerdir. Lâkin İmâm Azâm, reyi son derece iyi kullandığı için 'ehl-i rey' diye temâyüz etmiştir." |İmâm Kevserî, Fikhu Ehli'l-Irâk ve Hadîsuhum, s. 18

- Fıkhu'l-Ekber ve şerhleri Yazar: İmâm Azam Ebû Hanîfe İslam tarihinde Akaid nâmına yazılmış ilk eser. Şerhleri:

1. Ebu'l-Usr el-Pezdevî (ö. 482/1089), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
2. Ebu'l-Leys es-Semerkandî (ö. 373/983), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber. (Bu şerh İmâm Mâtürîdî'ye nisbet edilse de doğru değildir).
3. (Atâ b. Ali el-Cürcânî ve Ebû İbrâhim İsmâil el-Hâtırî'ye ait şerhler de mevcuttur).
4. Şemsuleimme el-Kerderî (ö. 642/1244), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber. (Kesin olmamakla birlikte).
5. İlyâs b. İbrahim es-Sinobî (ö. 891/1486), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
6. Ekmeleddîn el-Bâbertî (ö. 710/1310), el-İrşâd fî şerhi'l-Fıkhi'l-Ekber.
7. Hakîm İshâk er-Rûmî (ö. 950/1543), el-Hikmetü'n-Nebeviyye.
8. Muhyiddin Muhammed b. Bahâeddin el-Bayrâmî (ö. 952/1545), el-Kavlü'l-fasl ale'l-Fıkhi'-Ekber.
9. Ebü'l-Müntehâ el-Mağnîsâvî (ö. 1000/1592), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
10. Alî el-Kârî (ö. 1014/1606), Minehu'r-ravzi'l-ezher fî şerhi'l-Fıkhi'l-Ekber. (Eserin en meşhur şerhi).
11. Nurullâh bin Muhammed eş-Şirvânî (ö. 1065/1655), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
12. Koçhisârîzâde Süleyman Tâlib, İkdü'l-cevher fî şerhi'l- Fıkhi'l-Ekber.
13. Keşfî Ahmed, Nûrü'l-ezher fî şerhi'l-Fıkhi'l-Ekber.

14. Mustafa b. Muhammed el-Murâdî en-Nakşibendî, Tuhfetü'n-nebî ve hediyyetü'r-resûl.
15. Alî bin Murâd el-Ömerî (ö. 1147/1734), Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
16. Süleymân bin Rasadü'l-Hanefî ez-Zeyatî (ö. 1347/1928), Misbâhu'l-Ezher Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
17. Şâh Hasan (h. 1391), Ahsenü'l-Fevâid Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
18. Şeyh Muhammed Ömer el-Cemkenî ,Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber.
19. Şeyh Nidal Nidal Aleh er-Reşşî (yaşıyor), el-Bedru'l-Enver fî Şerhi'l-Fıkhi'l-Ekber.
20. Şeyh Cemîl bin Muhammed Halîm (yaşıyor), en-Necmü'l-Ezher fî Şerhi Fıkhi'l-Ekber.
Ayrıca Ebü'l-Bekâ el-Ahmedî, İbrâhim b. Hüsâm el-Kirmânî, Trablusşamlı Mehmed Efendi ve Seyyidî Fıkh-ı Ekber'i manzum haline getirmişlerdir.

- İmâm Şâfiî, İmâm Muhammed'e sordu: "Hangisi daha alimdir? Mâlik mi Ebû Hanîfe mi?" Muhammed dedi ki: "Hangi şeyde?" Şâfiî: "Allâh'ın kitabında." Muhammed: "Ebû Hanîfe" Şâfiî: "Rasûlullâh'ın sünnetini hangisi daha iyi bilir?" Muhammed: "Ebû Hanîfe manalarını daha iyi bilir, Mâlik ise lafızlarına daha iyi vakıftır."

|Kâdî Ebû Âsım Muhammed el-Âmirî, el-Mebsût

Zâhid Kevserî'ye göre rivayetler arasında en doğrusu budur.
|Kevserî, Bulûğu'l-Emânî

- 'Muhattıe' görüşü İmâm Muhammed buyurdu: "Bir meselede ihtilaf edilir. İki fakihten her biri de içtihadında gayret ederek, birisi o mesele hakkında helal, diğeri de haramdır dese de, Allâh'ın yanında doğru tektir. O da ya helaldir, ya da haramdır. Eğer birisi: 'Bir meselede fakihin birisi helal, diğeri de haram fetvasını verdi. Bunun ikisi de Allâh'ın yanında doğrudur.' derse, böyle konuşmak uygun değildir. Allâh'ın yanında doğru tektir. Fakihler içtihat ettikleri zaman üzerlerine düşen vazifeleri yaptılar. Bu görüş Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve benim görüşümdür." Taftazâni'de bu görüştedir ki buna, 'muhattıe' görüşü denir. Bunun mukabili olan 'musavvibe' görüşü ise her müçtehidin hükmünü doğru kabul eder. Bazı eşarîler ve mutezîlîler bu görüşü kabul etmişlerdir.
|Zehebî, Menâkibi Ebî Hanîfe; Taftazânî, Şerhu'l-Akâid.

- İmâm Azam'ın en büyük talebelerinden Veki' bin Cerrâh'ın yanında birisi "Ebû Hanîfe hatta etti" deyince, müdafaa sadedinde buyurdu: "Ebû Hanîfe hata yapmaya nasıl kadir olabilir? Onun yanında Ebû Yûsuf ve Züfer bin Hüzeyl gibi kıyasta; Yahyâ bin Ebî Zâide, Hafs bin Ğıyâs, Hibbân ve Mendel gibi hadîste; el-Kâsım b. Ma'n gibi Arap lugâtını bilmede; Dâvûd et-Taî, Fudayl b. Iyâd gibi zühd ve verâda en yüksek şahsiyetler var. Kim ki, oturduğu meclis arkadaşları bunlar olursa, hata yapamaz. Çünkü eğer hata yapacak olsa, bunlar onu düzeltir."
  |Hatîb el-Bağdâdî, Târîhu Bağdat, 14/247

- Bazı ilk dönem mâturîdî kaynak kelam kitapları:
  1) el-Mesâilu'l-Aşri'l-Iyâzî, Ebû Bekir el-Iyâzî. Şükrü Özen tarafından tahkik edilip tercüme edilmiştir.
  2) Cümelün min Usûli'd-Dîn, Ebû Seleme es-Semerkandî. Ahmed Saim Kılavuz tarafından tahkik ve tercüme edilmiştir.
  3) Şerhu Cümeli Usûli'd-Dîn, İbni Yahyâ. Cümelün min Usûli'd-Dîn'in şerhi olmakla birlikte en hacimli kaynaklardan biridir.
  4) el-Fevâid, Ebu'l-Hasen er-Rustuğfenî (ö. 345). Matüridi'den basheden ve görüşlerini benimseyen ilk kitap olma niteliğine sahiptir.

5) el-Es’ile ve’l-Ecvibe, Ebu’l-Hasen er-Rustuğfenî (ö. 345). İbni Kemâl’in “Akâid” adlı kitabının içerisinde bulunmaktadır.

- MUTÛN-U ERBA'A Hanefî mezhebinde dört temel kaynak eser olarak meşhur olan kitaplar:
  1) el-Muhtâr, Abdullâh el-Mevsılî (ö. 683/1284).
  2) el-Vikâye, Tacüşşerîa Mahmud b. Sadruşşerîa el-Mahbûbî (ö. 673/1274).
  3) Mecmau’l-Bahreyn, İbnu’s-Sâ'âtî (ö. 694/1294).
  4) Kenzü’d-Dekâik, Hafızuddîn en-Nesefî (ö. 710/1310)

- "Kelâm ilmiyle uğraşmak ve bu konuda bilgi üretmek peygamberlere vâris olmak demektir."
  |Saffâr, Telhîsu'l-Edille.

- "Kuran Mekke'de indi, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı, Mâverâunnehir anlaşıldı" denilmektedir. Ali Haydar Efendinin de buna benzer bir sözü vardır.

- Kelâm-ı Nefsî (Allah'ın zâtî kelamı) işitilebilir mi? Mâturîdî'ye göre işitilemez. Zira, dünyada gözler onu idrak edemediği gibi kelamını da kulaklar işitemez. Ancak onun kelâmına delalet eden ses ve harfle

işitilir. Eşarî'ye göre var olan şeyin işitilmesi de mümkündür. Yani Musa (aleyhisselam) Allah'ın kelamını harf ve ses olmadan işitmiştir.
|Sâbûnî, el-Bidâye

- (Sonraki) Hanbeliler(den bazıları), Allah'ın kelamının harf ve seslerden oluştuğunu iddia etse de Tahavî'nin de belirttiği gibi bu yanlıştır.
  |Bâbertî, Tahavî Şerhi

- Şam fakihi İmam el-Evzâ'î, Abdullah b. el-Mübârek ile karşılaştığında, İmam Ebû Hanîfe'yi kastederek, "Kûfe'den çıkan şu bid'atçi kimdir?" diye sorar. İbnu'l-Mübârek herhangi bir şey söylemez. Kaldığı eve gider ve üç gün içinde İmam Ebû Hanîfe'nin güzel çözümlerden oluşan meselelerini derleyerek küçük bir kitap oluşturur. Bundan sonrasını kendisinden dinleyelim: "el-Evzâ'î o sıralar oranın mescidinde imamlık ve müezzinlik yapıyordu. Elimdekinin ne olduğunu sordu. Kitabı kendisine verdim. Açtı ve içindeki meselelerden birini inceledi. O meselenin üzerine, "Bu, Numân'ın görüşüdür" diye yazmıştım. Ezan sonrasına kadar –ayakta olduğu halde– kitabın baş tarafından bir miktar okudu. Sonra kitabı cübbesinin cebine koydu. Ardından, kamet getirerek namazı kıldırdı.

Namazdan sonra kitabı tekrar çıkardı ve inceledi. Bir süre sonra bana dönerek, "Ey Horasanlı! Bu Numân b. Sâbit kimdir?" diye sordu. "Irak'ta karşılaştığım bir üstat" diye cevap verdim. "Bu zat, belli ki üstatlar arasında seçkin birisidir. Git ve ondan daha fazla ilim almaya bak" dedi. Bunun üzerine kendisine, "Bu, kendisinden sakındırdığın Ebû Hanîfe'dir" dedim. Aradan bir süre geçtikten sonra Evzâ'î ile Mekke'de karşılaştık. O meselelerde Ebû Hanîfe'ye taraftarlık ettiğini gördüm. Ayrılacağımız zaman kendisine, "Ebû Hanîfe'yi nasıl buldun?" diye sordum. "İlminin çokluğu ve aklının mükemmeliyeti sebebiyle ona gıpta ettim. Onun hakkındaki eski görüşümden dolayı da Allah Teala'dan bağışlanma diledim. Zira ben eskiden onun hakkında açıkça hatalıydım. O adamdan ilim öğrenmeye devam et. Zira o, kendisi hakkında kulağıma gelen şeylerden uzaktır."
|el-Hatîbu'l-Bağdâdî, Târîhu Bağdâd, 13/338; es-Saymerî, Ahbâru Ebî Hanîfe, 78.

- İmam Ebû Hanîfe'nin çağdaşlarından ünlü zahid Mekkeli Abdülazîz b. Ebî Ravvâd: "Ebû Hanîfe imtihan vesilesidir. Kim onu severse sünnîdir; kim de ona buğz ederse bid'atçıdır."
|el-Kevserî, Te'nîbu'l-Hatîb, 276.

- "Ebû Hanîfe'nin mezhebi ilk tedvin edilen mezheptir. Bazı keşif ehli insanların belirttiği gibi, en son kaybolacak mezhep de odur." İmâm Rabbânî İmâm Şa'rânî'nin "el-Mîzân"nından nakleder
|Muhammed Abdurreşîd Nu'mânî, Mekânetu Ebî Hanîfe fî ilmi'l-Hadîs

- Mâturidî'ye göre Nesh'in tanımı "Bir hükmün yürürlükten kaldırılma vaktinin açıklanmasıdır. Belirli bir süre için konulmuş olan önceki hükmün süresinin bitmesi üzerine yine belirli bir süre için hükmün yenilenmesidir. Allah herhangi bir hükmün süresi bittiğinde geçiçi süresi belirli yeni hükümler ve şerîatlar koyar. Bunu da bazen bizzat kendisi kitabıyla, bazen de Resulü'nün diliyle açıklar."
|Mâturîdî, Te'vîlâtu'l-Kur'ân, I/259

- İbni Ebi'l-Avâm: "Ebû Hanîfe'nin ashabından kitap tedvin edenler 40 kişi idiler. Esed bin Amr onlar için 30 yazmıştır."
|Kevserî, Te'nîbu'l-Hatîb, 187

- "Alimlerin cumhuru arasında Kitap ve sünnetin kıyas ile nesh edilemeyeceği hususunda ihtilaf yoktur. Şafiî ashabından İbn Süreyc (ö.306/918) bunu caiz

görmektedir, ancak onlardan el-Enmatî, bu şebeh (illete dayanmayan, bazı yönlerden benzetme) kıyası ile caiz olmaz, asıllardan çıkarılan kıyas ile caizdir; Kur'an'dan çıkarılan her kıyas ile Kitab'ın neshi caizdir, sünnetten çıkarılan her kıyas ile sünnetin neshi caizdir; çünkü bu hakikatte Kitab'ın Kitab ile, sünnetin sünnet ile neshidir, bu şekilde kıyas ile hüküm hakikatte Kitap ve sünnet üzerine havaledir, demektedir. Bu görüş, sahabenin ittifakı ile batıldır; onlar Kitap ve sünnete muhalif reyin terk edilmesi üzerinde birleşmişlerdir. Nitekim Ömer, cenin hadisi hakkında şöyle demiştir: 'Nerdeyse o konuda reyimizle hükmedecektik, halbuki hakkında Resulullahın sünneti varmış.' Ali ise şöyle demiştir: 'Din rey ile olsaydı mestin altı üstünden meshe daha layık olurdu, fakat Resulullahın mestin altını değil üstünü mesh ettiğini gördüm.' Ayrıca kıyas, ilm ifade etmezken, onun ile kesin olarak ilim ifade eden şey nasıl nesh olur?"
|Serahsî, Usûlu's-Serahsî, 2/66

- Ebu'l-Hasen el-Kerhî istihsan hükmünü şöyle tarif etmiştir: "İstihsan, müctehidin daha kuvvetli gördüğü bir husustan dolayı bir meselede benzerlerinin hükmünden (yani kıyasın hükmünden) başka bir hükme yönelmesidir."

|Şâtibî, el-İ'tisâm, 2/118; Âmidî, el-İhkâm, 4/212

- Müteşâbih hakkında "Ehli Sünnet dedi ki: Müteşâbihe inanmak vacibdir. Bunları tefsir ve tevil etmek caiz değildir. 'Allah bunlarla (yani müteşabihlerle) sıfatlanmıştır' demek te caiz değildir. Bilakis deriz ki: 'Bunlar Allah'ın kelamıdır ve biz Allah'ın indirdiğine murad ettiği mana üzere iman ederiz.' Mutezile ve Cehmiyye bunların tevilini vacip görürler. Tevil vacib olsaydı bunu evvela Peygamber Efendimiz ve Ashab-ı Kiram yapardı. Ebu'l-Hasen el-Eş'arî ve Buhara meşayıhının mutekaddimleri şöyle demişlerdir: "Müteşâbihler tafsilâtsız, şerhsiz ve keyfiyetsiz olarak Allah'ın sıfatlarıdır. Ayrıca yed, vech ve nüzul gibi nasslarda varid olan sıfatlarla keyfiyetsiz mevsuftur." Bu ise doğru değildir, zira müteşâbihte esas olan bilinmezliktir. Müteşâbihi sıfat olarak nitelersek bilinmezlikten çıkar ve tefsir edilmiş olur. Semerkant'ın meşahıyı demişlerdir ki: "Müteşabih, manası bizi şüpheye sokan (yani kesin bir hükme varamadığımız) şeydir. Biz bunları ikrar ederiz ve bunların Allah'ın kelamı ve Rasûlullâh'ın haberi olduğuna inanır ve onlar bunlarla hangi manayı murad ettiyseler o manaya iman ederiz." Müşebbihe bu ayetlere zahirine

göre mana verdikleri için küfre düştüler. Onlar tevil ederek Allah'ı mahlukata benzettiklerinde onların hatalarını nefyetmek ve şüpheyi defetmek için bu ayetleri tevil etmek caiz olur. Lâkin tevil ederken: "Bu ayetten murad budur" demeyiz, bilakis "ayetteki murad bu olabilir" deriz. Zira müteşabih ayetlerin tevilini Allah'tan başkası bilemez.
|Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.139-142

- منه بدأ بلا كيفية قولا Bu sözden muradı kelâmının hudûsu değildir, zira mahluk olan keyfiyetten boş olmaz. Lâkin Tahâvî hazretlerinin kastettiği Allah Teâlâ'nın, kelâmını insanların duyması için kavil olarak keyfiyetsiz bir şekilde izhar ettiğidir. Keyfiyetinin olmamasıyla da kelâmının ezeli ve kadim oluşunu kastetmiştir. Bu sözle Allah'ın zatında bir mananın hudûs ettiğini değil bilakis meleklerin yada dilediği peygamberlerin Allah'ın ezeli ve zatıyla kaim olan kelam sıfatına muttali olduklarını kastetmiştir. Muttali olunan şeylerin hâdis olması zorunlu değildir. Zira biz Allah'ın kudretine muttali oluyoruz, bu ise onun kudretinin hudûsunu gerektirmez.
|Hibetullâh et-Türkistânî, Şerhu'l-Akîdeti't-Tahâviyye, s.95-96

- İbni Humâm: "Müteşâbih'in hükmü, bu dünyada onun manasını anlamaktan ümidi kesmektir."
  |Beyâzî, İşârâtu'l-Merâm, s. 158

- Ebû Hanîfe, Nafi>İbni Ömer senediyle hem "zahirî âlî isnâd"a sahiptir, hem de Hammâd>Nehaî>Alkame>İbni Mesûd senediyle "manevî âlî isnâd" sahibidir.

- İnkitâu'l-Bâtin Bu ıstılah, bir hadîsin/haberin Allah'ın kitabına veya sabit olmuş bir sünnete muhalif olması demektir. Senedi muttasıl olsa da manen bir inkıtaya (kesintiye) uğramıştır, demektir.
  |Abdulmecîd et-Türkmânî, Dirâsât fî Usûli'l-Hadîs alâ Menheci'l-Hanefiyye, s. 245

- Usûlü Fıkıh hakkında ilk defa müstakil bir kitap yazan İmâm Ebû Yûsuf'tur. İbni Nedîm "el-Fihrist" adlı kitabında bunu zikretmiştir.
  |el-Hallâf, s. 18

- Fatiha ve diğer sûre başlarında ki besmele hakkında Medine, Basra ve Şam'ın kurrâları (baştaki) besmelenin ne Fatiha'dan ne de diğer sûrelerin bir ayeti olmadığının görüşündedirler. Baştaki

besmele sadece sûreleri ayırmak ve sûre başlangıçlarında teberrük olsun diye yazılmıştır. Bu aynı zamanda Ebû Hanîfe'nin ve ona tabi olanların görüşüdür. Bundan ötürü de onlara göre besmele namazda sesli okunmaz. Mekke ve Kufe kurrâlarının görüşü ise besmelenin Fatiha'nın ve diğer sûrelerin bir ayeti olduğudur. Şafiî ve öğrencilerinin görüşü de budur. Bundan dolayı namazda besmeleyi sesli okurlar. Delil olarak derler ki: "Selef (yani Sahabeler), Kuran'ı bir mushaf haline toplarken ondan olmayanları ondan arındırarak toplamışlardır. (Sûre başlarındaki) Besmeleleri yazdıklarına göre besmele onlardan bir parçadır." İbni Abbâs'tan naklederler: "Kim besmeleyi terkederse Allah'ın kitabından 114 ayeti terketmiş olur." Bizim delilimiz ise Ebû Hureyre'nin naklettiği hadistir: "Rasûlullâh'ı işittim: Allah buyurdu ki: Namazı kendimle kulum arasında ikiye böldüm. Kuluma istediği şey vardır. Kul: "Elhamdulillahi rabbil alemin" dediğinde Allah: "Kulum bana hamdetti" der. Kul: "Er rahmanir rahim" derse Allah: "Kulum beni övdü" der. Kul: "Maliki yevmiddin" derse Allah: "Kulum beni yüceltti" der. Kul: "İyyake nebudu ve iyyake nestein" derse Allah: "Bu, benimle kulum arasındadır, kulum için istediği şey vardır" der. Kul: "İhdinas siratal mustekim

siratallezine enamte aleyhim. Gayril madubi aleyhim veled daallin" derse Allah: "Bu, kulum içindir. Kulum için istediği şey vardır" der. Geçen hadiste Rasûlullâh'ın "Elhamdulillahi Rabbil Alemin" ile başlaması besmelenin Fatiha'dan bir ayet olmadığına delildir. Fatiha'dan olmadığına göre de icmaen diğer sûrelerden de değildir. Bu hadis "Sıhâhu'l-Mesâbîh" adlı eserde geçmektedir. Karşı tarafın delil olarak ileri sürdüğü ise bizim görüşümüze zarar vermez. Çünkü besmele sûre başlangıcında teberrük olsun ve sûrelerin arasını ayırsın diye inzal olunmuş başlı başına bir ayettir bize göre.
|Nesefî, Medâriku't-Tenzîl, 25-26

- Kevserî dedi ki: "Eş'ârîler Mutezîle ile muhaddisler, Mâturîdîler ise Mutezîle ile Eş'ârîler arasında yer alır."
  |Ebû Zehre, el-Mezâhibu'l-İslâmiyye, s. 295-296

- İmanda dil ile ikrara dair Şemsu'l-Eimme Serahsî: "Dil ile ikrar etmek tasdik gibi imanın rüknüdür. Ancak ikrar zâid bir rüküdür, çünkü ikrah halinde düşme ihtimali vardır. Tasdik ise aslî rüküdür, çünkü tasdikin hiçbir halde düşme ihtimali yoktur. Kim ki kalbiyle tasdik edip özürsüz bir şekilde dili ile ikrar etmezse mümin

olamaz.* *Mâturîdî'nin beyanına göre: Dünya da kafirdir lâkin ahirette mümindir, zira Allah kalplertekilerini bilendir.
|Ebû Hafs el-Ğaznevî, Şerhu Akîdeti't-Tahâvî, s. 124

- Ebû Yûsuf dedi ki: "Ebû Hanîfe ile Halku'l-Kurân meselesi hakkında altı ay münazara ettim. Sonuç olarak benim ile onu görüşü şu görüşte ittifak etti: "Kim Kurân (Allah'ın kelamı) yaratılmıştır derse kâfir olur." İmâm Muhammed'de bu görüştedir. | Pezdevî, Usûlu'd-Dîn, s. 38-40 Şâfiî'ye göre Haricîler, Kaderîler ve Mutezîle'nin çoğu tekfir edilmezler.
|Nevevî, el-Minhâc, 7/160

- Taftazânî, et-Telvîh'de dedi ki: "Her müçtehidin fetvası doğru olsaydı bir şahısa (yani Rasûlullâh'a) bir hususta iki zıt hüküm nisbet edilirdi. Özellikle muayyen bir müctehidi takip etmeyen (yani mezheplerden bihaber) bir avam kişi fetva sorduğunda bir müçtehit bir hususta haram hükmünü verir diğer müçtehit de aynı hususta caiz hükmünü verir. Bu durumda avam kişi hiçbirini tercih edemez çünkü onda tercih edecek ilim yoktur. (Böylelikle her müçtehit doğru hüküm vermiştir demek insanların aklını bulandırır.) Aynı şey bir müctehidin görüşünden dönmesi durumda da

geçerlidir. İlk görüşünden başka bir görüşe meyletse, kendisinde bir hususta iki zıt hüküm birleşmiş olacaktır (çünkü her müctehidin fetvası doğrudur görüşünü benimseyenler görüşünden dönen müctehidin ilk görüşünün de doğru olduğunu kabul etmeleri gerekir, böylelikle iki zıt görüşü kendinde barındırmış olur.)
|Ahmed el-Mezîdî, Şurûh ve havâşi'l-Akîde, 5/255

- Bazı kardeşler "Hanefî mezhebi nasıl bir mezhep ki talebeleri hep ona muhalefet etmiştir" derler. Lakin bilmezler ki talebelerinin hepsi: "Biz ne dediysek o mutlaka Ebû Hanîfe'nin ağızından çıkmıştır" demişlerdir. İmâm A'zam hazretleri bir görüşte karar kılmadan kendisinin kurduğu fetva meclisinde birçok görüş sunup talebeleriyle bunları değerlendirirdi. Sunduğu görüşlerden bazılarından döner bazılarında karar kılardı. Bu görüşlerden bazıları, hocalarının aksine, talebelerinden bazılarına daha doğru gelir ve o görüşü benimserlerdi. Talebelerinin aksi bir görüş benimsemesi yine İmâm'ın emriyle olmuştur zira o "kalbinize yatan bir görüşü terkedip kalbinize yatmayan bir görüşle amel etmeniz caiz değildir" (tabi bu müçtehit olan talebeleri için geçerlidir)

buyurmuştur. Velhasıl talebeleri kendi görüşleriyle ona muhalefet etmemişlerdir, yine onun görüşüyle ona muhalefet etmişlerdir.

- Hükmün taksimi Ehli hadis usulcülere göre hüküm beşe ayrılır: Vacip, Haram, mekruh, mendup, mübah. Fukahaya (hanefilere) göre ise yediye ayrılır: Farz: emrin sübutu ve delaleti katî olması. Vacip: emrin sübutun veya delaletin ikisinden birisinin zannî olması. Mendup: yapılmasını zorunlu olarak emretmediği hükümlerdir. Haram: yasağın sübutu ve delaleti katî olması. Tahrimen mekruh: yasağın sübutun veya delaletin ikisinden birisinin zannî olması. Tenzihen mekruh: yapılmamasını zorunlu olarak emretmediği hükümlerdir. Mübah: ne yapılmasını ne de yapılmamasını emrettiği hükümler. Yani farz haramın, vacip tahrimen mekruhun, mendup tenzihen mekruhun karşılığıdır. Not: Burda bahsedilen hüküm teklîfî hükümdür.

- İmâm Mâturîdî'nin "icma" hakkında müthiş tespiti Müçethitlerden tek tek her birinin hataya düşüp yanılması ihtimal dahilinde bulunmakla birlikte, onların icma etmesi, ancak iradesini duyurma hikmetine bağlı olarak kendilerini buna muvaffak kılan Allâh sayesinde imkan

dahiline girmiştir. Zira görüş beyan edecek her müçtehidin kendisine has telakkilerin ve amaçladığı hedeflerin farklı olması gerçeğinin karşısında, aziz ve hamîd olan Allâh'ın lutfu olmadan beşerî görüşlerin ittifakı söz konusu değildir.
|İmâm Mâturîdî, Kitâbu't-Tevhîd tercümesi, s, 48-49

- "Tahâvî, ashabımız hakkında haberleri topladığı kitabında ed-Derâverdî'den şöyle naklediyor: Mâlik'i şöyle derken duydum: Bende Ebû Hanîfe'nin fıkhından altmış bin mesele var."
|Kevserî, Akvâmu'l-Mesâlik tercemesi, s.8, Rüstem Mehdi; Mes'ûd b. Şeybe, "et-Ta'lîm" kitabının mukaddimesi

- İstihsân'ın tanımı "İnsanın, bir meselede, benzerlerine verdiği hükümden (yani kıyastan), bu hükmü terk etmesini gerektiren daha güçlü bir sebeple ayrılarak başka bir hüküm vermesidir".
|Abdülaziz el-Buhârî, Keşfü'l-esrâr, 4/1123

- İman, artmaz ve eksilmez. İman tektir, çünkü iman Rasûlullâh'ın getirdiği bütün hususları tasdik etmektir. Bu tasdikte de hiçbir mükellef mümin arasında fark yoktur. İman etmiş olanlar eşittirler. Yani melekler, cinler ve insanlar Allah'ın birliğini, zâtî ve fiilî sıfatlarını ve diğer

bütün esasları tasdikte eşittirler. Ebû Hanîfe buna işareten "Talîmu'l-Muteallim" kitabında der ki: "Bizim imanımız meleklerin imanı gibidir. İnanılması gereken herşeye bizde inanıyoruz melekler de, peygamberler de. Bu açıdan bizim imanımız onların ki ile eşittir. Lakin aradaki fark, iman ettikten sonra işlenilen sevaplar ve ibadetlerdir. Allah peygamberleri nübüvvet ile şereflendirdiği gibi onları çok ibadet ile de şereflendirdi. Onlar, ibadette ve haşyette kimsenin kendilerine yaklaşamadığı Rahmân'nın emin kullarıdır." İmamın bu sözü, imanın artıp edilmediğine delalettir. İman edilen unsurlar artıp eksilmediğine göre iman da artıp eksilmez. Lakin Kuran'da geçen "imanlarını artırır" (Enfal 2) ve "imanlarıyla birlikte imanlarını artırmaları için" (Fetih 4) gibi, ayetlerde ki artış imanın ibadetlerle semeresinin ve nurunun artışına işaret olabilir. Zira Allah "Allah kimin gönlünü islama açarsa o, rabbinden olan bir nur üzeredir" (Zümer 22) buyurmaktadır. (Burdaki nur, imanın sıfatı olmuştur. Artan ve eksilen işte bu nurdur)
|Ğaznevî, Şerhu't-Tahâvî, s. 127-128

- Ebû Yûsuf: "Kur'an'ı ve ma'ruf sünneti kendine imam ve önder yap ve bu ikisine

tabi ol. Kur'an ve Sünnet'te sana açık gelmeyen şeyleri de bunlara kıyas et!" |er-Redd alâ Siyeri'l-Evzaî, s. 32

- Umûm-u belvâ'dan dolayı haber-i vâhid'lerin reddi hakkında "Adet, belvanın umumi olduğu hususların yaygın olarak nakledilmesini gerektirir. Çünkü, mesela tenasül uzvuna dokunma meselesinde olduğu gibi, şayet dokunmakla abdest bozuluyor olsaydı, Hz. Peygamber bunu birkaç kişiye söylemekle yetinmeyip, daha iyi yaygınlık kazanmasını sağlamak için, tevatür veya şöhretin gerçekleşeceği bir sayıdaki kişilere söyleyip yaygınlık kazandırırdı ki, bir çok insanın namazı farkında olmadan batıl olmasın. Kur'an'ın naklinin mütevatir olması, bey', nikah, talak vb. şeylerle ilgili haberlerin yaygınlık kazanması bu yüzdendir. Bu takdirde, böyle bir haber eğer yaygınlık kazanmamış ise, o hükmün unutulmuş ya da neshedilmiş olduğu anlaşılır. Nitekim biz, Rafizilerin, Ali'nin imameti hususunda nass bulunduğu iddialarını içeren sözlerini kabul etmiyoruz. Çünkü imamet işi, herkesin ihtiyaç duyduğu bir konu olmasından dolayı belvânın umumi olduğu bir konudur. Böyle bir nass sabit olsaydı yaygın olarak nakledilirdi. Madem ki yaygın olarak nakledilmemiştir o halde sabit değildir."

|Alâuddîn el-Buhari, Keşfu'l-Esrâr, 3/737

- Namazda iken ellerin göbeğin altından bağlanması "Hz. Ali ve Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre namazda iken eller göbeğin altından bağlanır. Bu hususta ikisi de dedi ki: "Bu, Rasûlullâh'ın sünnetidir." "Şer'u men kablenâ" kaidesi gereğince Ali ve Ebû Hureyre'nin rivayeti evleviyetle tercih edilir ve diğer rivayetler mensuh addedilir."
|İmâm Tahâvî, Ahkâmu'l-Kurân, 1/186-87

- Seferde namazı kısaltmayı vacip görmeyip mübah gören ulemaya Tahavî'nin itirazı "Seferde iken, namazı kısaltıp kısaltmamakta kişiyi muhayyer göre ulemaya göre kılınan son iki rekat farz olmaması gerekir, çünkü farz olan amellerde kulun yapıp yapmama gibi bir müdahelesi olamaz."
|Tahâvî, Ahkâmu'l-Kurân, 1/195

- "Örfle sabit olan, nassla sabit olan gibidir"
|el-Hallâf, s. 100

- "Haber-i Vâhidlerin Kurân'a ve meşhur sünnete arzedilmesi terkedildiği vakit bidatler baş gösterir."
|Serahsî, Usûlu'l-Fıkıh, 1/365-368

- "Bazı rivayetlere göre hanımına arkadan yaklaşmak küfürdür!"
  |Mâturîdî, Te'vîlâtu'l-Kurân, 2/137

  İmâm Mâturîdî gibi bir alimin, bir ameli küfür addetmesi tabi ki düşünülemez. Zira onun görüşü bellidir. Lâkin burda ki ifade tarzı, arkadan yaklaşmanın ne kadar büyük bir günah olduğunu beyan etme sadedinden olsa gerektir. Allah en iyisini bilendir.

- Kurban kesmenin vacip oluşunun delilleri 1) “Rabbin için namaz kıl ve kurban kes” (Kevser 3) ayetidir. Burda kurban kesme emri ile namaz kıl emri beraber zikredilmiştir. Namaz kılmak gerekli olduğuna göre kurban kesme de gerekli olacaktır. Eğer denilirse ki: Bu ayette ki “venhar” emri namazda iken elleri boğaza (yakın) bağlamak anlamındadır. Ol vakit deriz ki: Eğer öyle olsaydı namazda elleri bağlamak vacip olurdu. Lakin bunun vacip olmadığına dair icma vardır. O halde bizim dediğimizin doğruluğu ortaya çıkar. 2) “Kurban kesin! Zira bu atanız İbrahim’in sünnetidir” hadisidir. Burda kurban kesmek emredilmiştir. 3) “Kimin ki gücü yeter de kurban kesmez ise namazgahımıza yaklaşmasın!” hadisidir. Burda kurban kesmeyen tehdid edilmiştir. Bu ise vucubiyeti gerektirir. Kurban

kesmenin vacip olmadığına dair zikredilen hadislere gelince, bir amelin vacip oluşu ile vacip olmayışını gösteren deliller tearuz edince vacip oluşunu savunan deliller tercih edilir. Bunlar, usul kitaplarında genişçe anlatılmıştır.
|Mevsilî, el-İhtiyâr, 5/20-21, Dâru'l-Marife

- Fetva verirken örfün önemi:
  "Bir kimse bütün ashabımızın kitabını ezberlese bile fetvaya vâkıf olmalı ki doğruyu tuttursun. Çünkü ashabımız birçok meseleye kendi beldelerindeki örf ve muameleye göre cevap vermiştir. Dolayısıyla her müftînin, Şeriat'a aykırı olmamak kaydıyla kendi beldesinin örfünü göz önünde bulundurması gerekmektedir."
  |Ebu'l-Leys es-Semerkandî, Mecmûu'n-Nevâzil, Süleymaniye Kütüphanesi. Damad İbrahim, no: 725, vr. 232a-234a.

- "(Ashâb-ı Tercîh tarafından) tercih edilen görüş varken tercih edilmeyen görüş, yok hükmündedir."
  |İbni Kutluboğa, et-Tashîh, s.121-134.

- Fetva sırası "Fetva, mutlak olarak Ebu Hanife'nin görüşüne göredir, sonra Ebu Yusuf'un, sonra İmam Muhammed'in, sonra Züfer ve Hasan b. Ziyâd'ın görüşüne göredir. Bir görüşe göre Ebu

Hanife bir görüşte, İmâmeyn bir görüşteyse müftî muhayyerdir. Ancak eğer müftî müçtehit değilse, birinci görüş (yani fetvanın mutlak olarak Ebu Hanife'nin görüşüne göre olması) daha sahihtir."
|Ûşî, el-Fetâvâ's-Siraciyye, s. 602.

- "Allah'ın Peygamberi, Kur'an'a muhalefet etmez. Allah'ın kitabına muhalefet eden de Allah'ın Peygamberi olamaz"
|Ebû Hanîfe, el-Âlim ve'l-müteallim, s. 24-25.

- İbni Semâa anlatıyor: "İsâ b. Ebân güzel yüzlü, hadis ezberi kuvvetli birisiydi. Beraber namaz kılıyorduk. Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'ye (ö. 189/805)21 gelmesi için sürekli davet ediyordum. Onlar hadis-i şeriflere muhalefet ediyorlar diyerek davetimi reddediyordu. Bir gün bizimle sabah namazını kıldı. O gün İmam Muhammed'in ders halkasının olduğu gündü. Ders halkasına oturuncaya kadar ondan ayrılmadım. İmam Muhammed dersini bitirince yanına yaklaştım ve "Bu senin kardeşin Ebân b. Sadaka el-Kâtib'in oğludur. Çok zekidir ve hadis bilgisi iyidir. Çok hadis ezberlemiştir. Sana gelmesi için davet ediyorum. Fakat bizim hadislere muhalefet ettiğimizi söyleyerek davetime icâbet etmiyor" dedim. İmam Muhammed

ona döndü, "Evladım bizden hadislere muhalefet ettiğimize dair ne gördün. Bizden duymadan aleyhimizde şahitlik etmemelisin." dedi. İsâ b. Ebân, İmam Muhammed'e hadisle ilgili 25 bab'dan soru sordu. İmam Muhammed bütün sorduklarına cevap verdi. Hadislerin ravilerini, mensuh olanlarını belirtti, görüşlerinin şahitlerini ve delillerini getirdi. İmam Muhammed'in huzurundan ayrıldığımızda İsâ b. Ebân bana döndü ve şunu dedi: "Benimle nûrun arasında perde vardı, şimdi o perde kalktı. Ben Allah'ın mülkünde bu adam gibisinin olduğunu bilmiyordum. Şiddetle İmam Muhammed'e bağlandı ve onun yanında fakih oldu.
|Sem'ânî, Ensab, 10/26; Leknevî, Fevaidi'l-behiyye, s.151; Kuraşî, Cevahir, 2/679.

- "Allah, ihtiyaçsız ve mekan tutmaksızın arşa istiva etmiştir. Dua edilirken eller aşağıya değil yukarıya doğru kaldırılır. Zira aşağıda uluhiyet ve rububiyet sıfatlarından hiçbir şey yoktur. Zaten bunun hakkında hadiste vârid olmuştur: Rasûlullâh, bir cariyeye sormuştur Allah'ın nerede olduğunu. Cariye yukarıya doğru işaret etmiştir. Rasûlullâh'da onun mümin olduğunu söylemiştir."
  |Ebû Hanîfe, Usûlü'l-Münîfe, 51-52

İmâm'ın sözlerinden de anlaşılacağı üzere dua edilirken ellerin yukarıya kaldırılmasında ki sebep Allah'ın yukarda olduğundan değildir. Uluhiyet ve rububiyet sıfatlarının yukarıda olduğundan dolayıdır. Cariye hadisi diye meşhur olan olayı da buna örnek göstermesinden, bu hadisin yukarda anlatıldığı şekilde anlaşılması gerektiği anlaşılır.

- "İtikâdiyyât, haber-i vâhidin mahalli olamaz. Çünkü itikâdî meseleler, yakîniyyâta istinad eder. Haber-i vâhid ise zannîdir. Binaenaleyh, itikâdî hususlar haber-i vâhid ile sabit olmazlar."
  |Ömer Nasûhî Bilmen, Hukûk-u İslâmiyye, 1/168

- Yahyâ el-Kattân: "Ne yalan söyleyeyim, Ebû Hanîfe'nin reyinden daha isabetli bir rey görüp duymadık. Biz onun görüşlerinin çoğunu benimsiyoruz."
  |Zehebî, Tezhîbu Tezhîbi'l-Kemâl

- "Ebû Hanîfe ile ashabına da mürciî deyimi kullanıldığı görülür. Bunun sebebi şudur: Mutezîle, kader konusunda kendilerine muhalif davranan herkese bu vasfı vermiştir."
  |Şehristânî, el-Milel ve'n-Nihal, 1/141

- İmâm Mâturîdî'ye göre Allah'ın kelamı bir mahluk tarafından işitilemez. Zira mahluk ancak mahluk olan vasıtalarla işitebilir. Allah'ın kelamı mahluk olmadığına göre vasıtasız işitilemez. Ancak o kelama delalet eden ve ondan ayrı birşey olan ses ve harfler vasıtasıyla işitilebilir.

- İmâm Mâturîdî: "Tevhîd ilmi, Şeriat ilminden üstündür. "İlim öğrenmek her müslümana farzdır" hadisi, imanın hükümleri hakkındadır."
  |Seyfu'l-Meşhûr fî Şerhi Akîdeti Ebî Mansûr, s. 35

- İmâm Mâturîdî'nin müthiş tasavvufî İman yorumu:
  "İslâm, Allah'ı keyfiyetsiz olarak bilmektir. İnsandaki yeri ise göğüsüdür. Îmân, Allah'ı ulûhiyetle bilmektir. Yeri ise kalptir. Marifet, Allah'ı sıfatları ile bilmektir. Yeri ise gönüldür, o da kalbin içidir. Tevhîd, Allah'ı vahdâniyetle bilmektir. Yeri sırr'dır, o da gönlün içidir.
  İşte bu, şu ayetin manasıdır: "Allah, göklerin ve yerin nurudur (aydınlatıcısıdır). O'nun nurunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandil gibidir. O lamba bir billur içindedir; o billur da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan çıkan yağdan tutuşturulur. (Bu

öyle bir ağaç ki) yağı, nerdeyse, kendisine ateş değmese bile ışık verir. (Bu ışık) nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruyla hidayete iletir. Allah insanlara (işte böyle) misal verir; Allah her şeyi bilir." (Nûr 22)
|Seyfu'l-Meşhûr fî Şerhi Akîdeti Ebî Mansûr, s. 37

- Telfik caiz mi? Bir imamı taklit etme durumunda bulunanların belli bir mezheple sınırlı kalmadan diledikleri meselelerde diledikleri mezheplerin hükmüyle amel edebileceği şeklindeki görüşün müctehidlerin bütün ictihadlarında isabet ettiğini savunan Mu‘tezile’ye ait olduğunu belirten Kevserî’ye göre telfik (mezheplerin hükümleriyle karma bir şekilde amel etmek) câiz değildir; bu meselede doğru olan, ictihad ehliyeti bulunmayanların bir mezhebi tercih edip o mezhebin görüşleriyle amel etmesidir. Ruhsatların ardına düşmek de dindarlıkla bağdaşmayan, hevâ ve hevese uymak anlamına gelen bir tutumdur.
|Kevserî, Makâlât, s. 147, 168-170

- Mücessime mezhebi müntesiplerinin şahitliği kabul edilmez, çünkü onlar kâfirdirler.
|Mevsilî, el-İhtiyâr, 2/245

- "Allah, arşı yarattı ki kullar dua ederken nereye doğru yönelmeleri gerektiğini bilsinler. Nitekim Kabe'yi de kullar namaz kılarken nereye doğru kılmaları gerektiğini bilsinler diye yaratmıştır."
  |Fakîh Ebu'l-Leys es-Semerkandî, Bahru'l-Ulûm, 1/521

- “Allah’ın cismi ve yönü vardır, lakin diğer cisimler ve yönler gibi değil” diyenler kafir olmazlar. Bunu Muhammed bin Heysam ve bazı hanbelîler söylemişlerdir. Bu görüşü benimseyenler Allah’a cisim atfetmekle bidat ehli olmuşlardır, lakin “hiçbirşey onun benzeri değildir” ayetine uyarak noksanlık vehmettirmedikleri için de kafir olmamışlardır. Bazıları, sadece cisim atfetmekle bile kafir olurlar, demişlerdir. Fethu’l-Kadîr’in İmâmet bahsinde geçtiği gibi. Fetâvâ-i Kâdîhân ve Muhîtu’l-Burhânî’de geçtiği üzere namazda Müşebbihe mezhebinden birine uymak caiz değildir.
  |Beyâzîzâde, İşârâtu'l-Merâm, s.168

- Asıl selef Ebû Hanîfe'dir. Selefilik iddia edecek birileri varsa onlar da Hanefîlerdir.

- İman, bir bütün olduğu için hepsini değilde sadece bir hususunu inkar etmek

hepsinin yok olması demektir. Eğer parçalardan oluşsaydı tecezziye kabil olurdu. Yani birine iman edip diğerine iman etmemek aklen mümkün olurdu. Bu ise nasslara aykırıdır. Binaenaleyh iman artmaz ve eksilmez, zira bir bütündür. Artan ve eksilen imanın nurudur. Elmalılı Hamdi Efendi ne güzel buyurmuş: "İman bir mûcibe-i külliyyedir. Küfür ise onun nakîzi olduğundan sâlibe-i cüziyye ile vâki olur. Sâlibe-i külliyyeye mütevakkıf (bütün iman ilkelerinin inkarına bağlı) olmaz".
|HDKD, 1/208

- Ebû Hanîfe rüyasında Efendimizi (aleyhissalâtü vesselâm) görür. Efendimiz ona "Sen nasıl bana salat getiren kimseye sehiv secdesi vacip olur dersin?" diye sorar. İmâm: "O kimse sana (salat getirilmemesi gereken yerde) sehven salat ettiği için" diye cevap verince bu, Efendimizin hoşuna gider.
|İbni Nuceym, Bahru'r-Râik, 2/97

- Şemsuddîn Semerkandî hazretlerinin farklı istivâ yorumu. (Bağlayıcı olmamakla beraber istifade edilsin inşallah) Şemsuddîn Semerkandî hazretleri önceki kelamcıların istiva yorumunu kabul etmekle beraber Tevrat'ta ki bir ayete istinaden onun "mahlukatı rahatlandırmak" anlamına gelmesinin

daha doğru olacağı kanaatindedir. Tevrat'ta geçen "Allah gökleri ve yeri altı günde yarattı. Yedinci gün tatil etti ve rahatladı" şeklindeki ayette "rahatladı" kelimesinin karşılığı olarak "erâha" kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelimenin lazım veya müteaddî olarak kullanılması mümkündür. Lazım manasına alınırsa Allah'ın rahatlaması söz konusudur. Ancak: "Biz gökleri, yeri ve aralarındakileri altı günde yarattık. Bize bir yorgunluk da dokunmadı." (Kâr 38) ayetine göre kelimenin lazım manasına alınması imkansızdır. Öyleyse Tevrat'ta geçen bu kelime, ayetin delaletiyle, müteaddî manasına alınmalıdır. O zaman ayetin manası "Allah gökleri ve yeri altı günde yarattı. Yedinci günde yaratmayı bıraktı. O gün herhangi bir etkide bulunmadan onları kendi hallerine terk etti. Daha sonra göklerde hareketleri ve yerde dilediğini yarattı", manasına gelmektedir. İşte istiva ile ilgili ayetin bu şekilde yorumlanması gerekir. Yani istiva mahlukatı rahatlatmaktır.
|Şemseddîn Semerkandî, el-Me'ârif, v.105b. (İsmail Yörük'ün tezinden)

- "Arşı taşıyanlar ve onun çevresindeki (melekler)ler Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler." [Mümin, 7]

Zemahşerî'ye göre: "Bu ayette şöyle bir faide var ki, Allah'a cisim atfeden güruhun (Mücessime'nin) görüşüne reddiye vardır. Çünkü, eğer onların dediği gibi olmuş olsaydı (yani Allah arşın üstünde ve bir cisim sahibi olsaydı) mezkur melekler Allah'ı bizzat görürdü ve O'nu müşahede ederlerdi. Dolayısıyla da iman ile vasıflanamayacaklardı. Zira, iman ancak gayb olan şeylere edilir! (Ol vakit iman ile vasıflandıklarına göre Allah, onlar için de gaybtır ve ne arşın üstündedir ne de cisim sahibidir)."
|Zemahşerî, el-Keşşâf, 5/175

İmâm Râzî buyurdu ki: "Keşşâf'ta hiçbir ilim olmasa sadece bu incelik olsaydı, bu bile Keşşâf'a yeterdi."
|Mefâtîhu'l-Ğayb, ilgili ayetin tefsiri

- Alî el-Havvâs anlatır: "İmâm Ebû Hanîfe keşif ehlinin en büyüklerindendir. İnsanların abdest aldığı suyu görünce, içine düşen günahları görürdü. Bize ulaştı ki İmâm A'zam kufe camiinin abdesthanesine girmiş ve bir genci abdest alırken görmüş. Gencin azalarından dökülen su damlaları görünce ona: Oğlum! Anne ve babana karşı saygısız ve asi olmaktan tevbe et, demiştir."

|Şarânî, Tabakâtü'l-Kübrâ, s. 187-190

- Eğer sana bir sorarsa: "Senin imanın Ebû Bekir'in imanı ile aynı mıdır?"
  Şöyle de:
  "İmanım, Ebû Bekir'in imanı, peygaberlerim ve meleklerin imanı birdir. Lâkin, suret bakımdan değil vasıf bakımından birdirler. Zira ben, peygamberlerin ve meleklerin iman ettiği herşeye iman ettim, ama benim imanım onların imanı gibi (kuvvetli ve güçlü) değildir."
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s. 212-216

- Ebû Hanîfe'nin bir talebesinin; "bir takım insanlar gördüm, 'şu meselelere asla girme! Çünkü ashap bunlarla uğraşmamıştır. Onlar için kafi olan senin için de kafidir' diyorlar. Ben onların halini, büyük ve suyu bol nehirde, çıkış yerini bilmediği için boğulacak olan kimseye; 'yerinde dur, sakın çıkış yeri arama!' denmesine benzettim" şeklindeki değerlendirmesine şu karşılığı vermiştir: "Güzel bir anlayışın var. Onlar sana 'Hz. Peygamber'in ashabı için kafi olan senin için de kafidir' dediklerinde, 'evet ben onların durumunda olsaydım, onlar için mümkün olan benim için de mümkün

olurdu' diye cevap ver. Oysaki onların şartları ile bizim şartlarımız aynı değildir." |İbni Abdilberr, Camiu Beyâni'l-ilm ve Fazlihî, s. 479-480.

- İslam'ın kendilerine ulaşmadığı kimseler "Bir kısım ehl-i hadis ile başlarında Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin bulunduğu meşâyıhımızın ittifakına göre, bir kimse, kendisine davet ulaşmadan önce (tevhîde) iman etmekle mükelleftir. Eğer bunu araştırmaktan kaçınır, sonra da bu hal üzere ölürse, cehenneme girer! İmâm Mervezî'nin "Kitâbü'l-Müntekâ"sında geçtiği üzere İmâm Ebû Hanîfe'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Göklerin ve yerin yaratılışını görüp (bilen) bir kimsenin, Allâh Teâlâ(nın varlığını ve birliğini) bilmemesi özür olarak kabul edilemez!"
  |Lâmişî, et-Temhîd li Kavâidi't-Tevhîd, s.128

- Muhammed Zâhid el-Kevserî şöyle buyuruyor: "(İmâm Ahmed'in İmâm A'zama tan ettigine dair rivayetin) İlk senedinde (İmâm Ahmed'in oğlu) Abdullah b. Ahmed vardır. Bu kişi, musîbet dolu şeyleri "es'Sünne" kitâbına dolduran kişidir. Dileyen o kitâba bakabilir. Çoğu kişi onun fitnesine (yanıltmasına) düşmüştür. Bu kitapta

yazılanlara itikât eden ve onlara davet eden birisinin (yani Abdullah'ın) Ebû Hanîfe hakkında söylediklerini tasdik etmemizin imkânı yok”.
|Kevserî, Te’nîbu-l Hatîb, 228.

- Ebû Hanîfe'nin üstün istidlal yeteneği Bir gün, Abbasi halifelerinden Ebu Cafer'in meclisinde İmâm A'zam ve asrın alimleri hazır iken, gümüşle kaplı süslü kaplardan yenilip içilmesi hususunda bir konu ortaya atıldı. Bütün âlimler böyle kaplardan yenilip içilmesinin mekruh olduğunu söylediler. İmâm A'zam'a, siz ne dersiniz, diye sorduklarında: "Gümüşlü tarafı ağza alınması mekruh değildir, alınırsa mekruhtur" diye cevap verdi. Bunun üzerine oradaki alimler "buna delilin nedir" dediler. İmâm A'zam şu cevabı verdi: "Bir kimse parmağında gümüş yüzük bulunsa bu kimse avucuyla su içse mekruh olur mu?" Bütün âlimler sükut ettiler. Bu cevaba Ebu Cafer hayran kaldı.
|Ragıp Güzel, Ebû Hanîfe ve menkıbeleri, s. 76-77

- Yeni okudum; İmâm Suyûtî İbni Arabî'nin bidatçi olduğunu ve "Fusûsu'l-Hikem"in tamamen küfür olduğunu belirtiyor (et-Tahbîr, s.150). İmâm Suyûtî gibi bir muhakkik sufiye yakıştıramadım doğrusu. İbni Arabî'nin kitaplarına sokuşturmalar

yapıldığını farketmemesi her alimin birşeyleri gözden kaçırabileceğini bize gösteriyor. Not: Kalkıp İbni Arabî - İbni Teymiyye karşılaştırması yapmasın şimdi kimse. İbni Arabî'nin kitaplarına sokuşturmalar yapıldığı kesin. Lâkin İbni Teymiyye hakkında aynısını söyleyemiyoruz (Tabi onu da söyleyen birileri çıkar elbette).

- İmâm Mâtürîdî hakkında yazılmış en geniş biyografi olduğu söylenen yeni bir kitap: "Seddü's-Suğûr."

- Sünnet iki kısımdır: Sünnet-i Hüdâ: Terki keraheti gerektirir. Cemaatle namaz, ezan ve kamet gibi. Sünnet-i Zevâid: Terki keraheti gerektirmez. Peygamber Efendimizin yolculukları, giyinmesi, ayakta durması ve oturması gibi. Nafile de vardır. Mendub da bu kısımdandır. Terki keraheti gerektirmez lâkin onu yapan sevap kazanır.
  |İbni Âbidîn, Reddü'l-Muhtâr, 1/103

- Bu sayfada herkes her paylaşım altına yorum yapabilir. Lakin herşeyin bir edebi vardır. Delilsiz bir şekilde ulemaya itiraz eden ve kendi şüphesini nassmış gibi satmaya çalışan taziri hakkeder. Müstehcen yazan hemen silinir.

- "Mabûdu (Allâh'ı) bilmek farzdır"
|Abdulğanî en-Nablûsî, Raşahâtü'l-Aklâm, s.47

- İmâm Ahmed b. Hanbel (رَحمَةُ اللّٰه تَعَالى عَلَيه) ne güzel bir tespitte bulunmuş: "Hariciler, Ehli Sünneti "Mürcie" diye anarlar. Ancak onlar yalancıların ta kendileridir."
|Tabakatu'l Hanabile, 1/36

- İmam-ı Malik'in ictihadına göre, Hz. Muaviye dalalette idi diye kötüleyenin katline fetva verdiği birçok kitaplarda yazılıdır.
|Ashab-ı Kiram hakkında nezih itikadımız, Ömer Nasuhi Bilmen, s. 84

- Hz. Muâviye (radiyallâhuanh) sahâbenin büyüklerindendir. Vahiy katiplerindedir. Müminlerin emiridir. Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) kendisinden sonra onu mülk ile müjdeledi. Ve ona şöyle buyurdu: "Birgün ümmetimin emiri olursan onlara güzel davran." Emirlik sırası Hz. Ali'den sonra onundur. Ancak Hz. Muâviye Hz. Ali'yle rekabet ederek ona itaati terketmesiyle hata etmiştir. Bu hususta bundan daha fazlasını söylemek caiz değildir. Hikâye edildiğine göre Ebû Bekir Muhammed bin Fazl başta Hz. Muâviye hakkında kötü konuşuyordu. Bir

gece rüyasında dilinden ayağına doğru bir kılın asıldığını gördü. O da o kıla basıyordu. Bundan çok acı çekti ve dilinden kan akmaya başladı. Bu rüyayı bir tabirciye sorduğunda tabirci: "Sen sahabelerin büyüklerinden birine çatıyorsun. Sakın! Sakın!" dedi.
|İmâm Serahsî, el-Mebsût, 23/47

- Mâverâunnehr ilimle dolup taşmış. Osmanlı adeta koca bir medrese idi. Bu diyarların uleması tonlarca kağıt ilim yazdı. Şimdi tonlarca kağıt yazma kütüphanelerde tahkik edilmeyi bekliyor. Gel gör ki biz İbni Hazm ve bilmem kimle uğraşıyoruz. Nankörlük hala boynumuzda yük.

- Bazı kardeşlerin ilim için başka memleketlere gitmesine, doğrusu şaşırıyorum. Aynı şekilde memleketimize hicret eden alimleri memleketimizin alimlerine tercih etmelerine de şaşırıyorum. Bir alimin uyruğu farklı olunca ilmi daha fazla olmuyor. Dili veya uyruğu ne olursa olsun, ilim çalışmaya bağlıdır. Kim ne kadar çalışırsa o kadar ilim elde eder. Bu dünyanın kanunudur. Dikkat edilirse âlimlerin kudretlilerinin çoğu arap değildir. Yorum kısmına hangi ilimizin hangi değerli alimi olduğunu

yazalım. Yazalım ki bilinçlenelim. Memleketimizin alimlerine sahip çıkalım.

- Müteşabihat'ı tercüme etmek caiz değildir. Zira tercüme edebilmek için evvela asıl metnin manasını kavrayıp başka bir dile aktarmak gerekir. Müteşabihat'ın manalarını kavramak beşer aklının fevkinde olduğuna göre, onu tercüme etmek de aklın fevkindedir.

- Kim seferdeyken sünnet namazları kılmazsa ruhsatı kullanmıştır. Lâkin kılarsa onun için daha çok sevap vardır. Bu görüş ehli ilmin ekserisinin görüşüdür.
  |Aynî, Umdetü'l-Kârî, 7/154

- Ebû Hanîfe ve talebeleri bir görüşte olduğu halde aksi görüşü zikredip "Bu selefin görüşüdür" demek, vallahi zulümdür. Ebû Hanîfe'siz selef yoktur.

- İmâm Şurunbulâlî: Evla olan namazdan sonraki tesbihatı son sünnetten sonra yapmaktır. Hatta İmam Mevsilî'ye göre farz namaz ile sünnet namaz arasında tesbihat yapmak mekruhtur. Zira Aişe Annemizden rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz farz namazından sonra sadece "Allâhümme ente's-selâm ve min..." diyecek kadar otururdu. Daha

fazla oturmazdı. Allâme Tahtâvî'ye göre burdaki mekruh, hilaf-ı evlâ olduğu için tenzihî mekruhtur. Lakin farz namaz ile sünnet namazın arası uzunca bir dua veya zikir ile ayrılırsa tahrîmî kerahete hamlonulabilir.
|Hâşiyetü't-Tahtâvî ale'l-Merâkî, 1,312

- Ramazân el-Bûtî'nin kaleminden tarif mahiyetinde "es-Selefiyye" kitabı, günümüz seleficiler ile asıl selefin arasını ayırıyor. Dili kolay ve akışkan olmasıyla ilim insanlarının elinden düşürmemesi gerek bir kitap.

- Şunu dememizle hakikat sınırını aşmış olmayız: Peydah edilen günümüz "selefilik" terimi ile içinde barındırdığı yeni manalar, dinde sonradan çıkmış bir bidattir. Öyle bidat ki ne bu ümmetin selef-i sâlihîni ne de onların yolunu takip halef bu bidati hiç görmemişlerdir.
|Ramazân el-Bûtî, es-Selefiyye, s.23

- Abdullâh ibni Mübârek (rahmetullâhialeyh): "Ebû Hanîfe hadis bilmiyordu" nasıl denilebilir! Halbuki o "Zeyd bin Ayyâş'ın hadisleri kabul edilmez" (deyip cerhetmiştir. Muhaddisler de onun bu cerhini güzel görmüşlerdir).

|Leknevî, Ta'lîku'l-Mümecced, 3/196 Ebû Hanîfe cerh ve tadil yapanların ilklerindendir.

- Ebû Hanîfe'nin Fıkh-ı Ekber'i Tahâvî'nin akaid metni Ömer en-Nesefî'nin akaid metni Sirâcüddîn el-Ôşî'nin Bed'ü'l-Emâlî'si Hakîm-i Semerkandî'nin Sevâdu'l-Azam'ı. Kitap tavsiyesi soran kardeşlerime ve sâir talebelere evvela bu kitabı baştan sona iyice okuyup bellemelerini tavsiye ediyorum.

- İlim, evvela Medine'yi merkez edindi. Daha sonra Kûfe'yi. Kûfe'den sonra Mâverâunnehr ilimle dünyayı aydınlattı. Merkez batıya doğru kayarak Anadolu'ya (Nizâmiye Medreseleri ile) daha sonra da İstanbul'a uzun zaman taht kurdu. Osmanlının yıkılışı ile küçük bir fetret devri yaşasa da ilmin bayrağı Pakistanda yeniden dalgalandı. Şimdi Hind bölgesi dünyayı ilimle dolduruyor. Yüzlerce ulema özellikle de muhaddis yetiştirdiler. Kitaplarına yurdumuzda zor ulaşılıyor. Aşağıda verdigim linkte Pakistan ulemasının kitaplarına ulaşabilirsiniz. http://islamicbookscity.com/ Sizin de bildiğiniz bu tür siteler varsa bizimle paylaşarak ilmin neşvünemâ bulmasına katkı sağlayın.

- "Nice kendisiyle ayıplanan söz vardır ki aslında doğru sözdür. Yanlış olmasının sebebi ise onu dinleyenin yanlış anlayışıdır."

- 1)Fetâvâ-i Alî Efendi
  2) Fetâvâ-i Fevziyye
  3) Behcetü'l-Fetâvâ
  4) Netîcetü'l-Fetâvâ
  Bu dört fetva kitabına, Osmanlı Şeyhulislamlık bünyesinde bulunan Fetvâhâne-i Âlî tarafından ayrı bir önem verilmiştir. İstifade etmek lazım.

- Vehhabi: Bu yaptığınız bidattir!
  Sünnî: Bidat beş kısma ayrılır: Vacip, sünnet, mübah, mekruh ve haram olan bidat. Yani her bidat kötü değildir.
  Vehhabi: Bu yaptığın taksim (yani bidatı kısımlara ayırman) Rasûlullâh'ın zamanında var mıydı?
  Sünnî: Hayır.
  Vehhabi: O halde bu taksimin kendisi bidat!
  Sünnî: Peki bu bindiğin arabalar, uçaklar veya teknoliji vs. bunlar Rasûlullâh'tan sonra çıkmadı mı? Yani bidat değil mi?
  Vehhabi: Evet, sonradan cıktı. Ama onlar dünyevî bidatler. Bidat ikiye ayrılır: Uhrevî ve dünyevî bidat.
  Sünnî: Peki bu yaptığın taksim Rasûlullâh'ın zamanında var mıydı?

Vehhabi: Eeee... Iıı... Mmm... Allah size hidayet etsin pis kafirler.
|Seyyid Alevî Malikî'nin bir sohbetinden alıntıdır. Tasarruf edilmiştir.

- Ebû Hanîfe (rahmetullâhialeyh) buyurdu ki: Ben 80 senesinde doğdum. Babamla birlikte 96 senesinde hacca gittik. Ben o vakit 16 yaşında idim. Mescid-i Haram'a girdiğimde büyük bir halka gördüm. Babama bu halkanın kimin halkası olduğunu sordum. O dedi ki: "Rasûlullâh'ın ashabından olan Abdullâh bin Cüz'ü'z-Zebîdî'nin halkasıdır". Halkaya doğru ilerledim ve onu şöyle derken işittim: "Rasûlullâh'ı işittim, buyurdu ki: "Kim dinde tefakkuh ederse (fakih olursa) Allah onun sıkıntılarına kafi gelir. Hiç ummadığı bir yerden onu rızıklandırır".
|Havârizmî, Câmiu'l-Mesânîd, 1/89

- Seyyid Alevî Mâlikî hazretlerinden daha fasih, daha beliğ, daha anlaşılır arapça konuşan birini duymadım. Pratik arapça öğrenmek isteyen kardeşlerime bu mübarek zatın sohbetlerini dinlemelerini tavsiye ediyorum. Kulağınızı bu şekilde fasih konuşan alimlerin sohbetleri ile doldurun. Lehçeleri ile arapçaları bozulanlardan kaçın. Onların dinlemeyin. Arapçaya bir dil bilimcisi olarak değil, bir

sufi olarak yaklaşın (yani ona kutsallık atfedin).

Üç büyük kudretli âlimin telif ettikleri risaleleri toplanıp Dâru'l-Lübâb tarafından basıldı.
1) Muhaddis Molla Aliyyü'l-Kârî
2) Velûd Âlim İmâm Kemalpaşazâde
3) Büyük Fakih İmâm Şurunbülâlî

- İmâm Mâturîdî: "Biz, Allah'ın istivadan muradı ne ise ona iman ederiz."
|Kitâbü't-Tevhîd, s.135

- Allah'ın cennette görüleceğine dair ilk defa rastladığım bir delil. Tefsirlerde veya akaid kitaplarında hiç rastlamadım. Demek ki kıraat ilmi de çok önemli imiş:

İnsân sûresinin 20. ayeti olan:
"وإذا رأيت ثم رأيت نعيما و ملكا كبيرا"
(Cennette, nereye bakarsan nimetler ve büyük bir mülk görürsün)
ayetindeki "مُلكا" kelimesi İbni Kesîr ve başka kıraatlara göre "مَلِكا" diye okunur.
Böylelikle mana: "Cennette, nereye bakarsan nimetler ve büyük bir melik (yani Allâh'ı) görürsün" olur.
Bu ise cennette Allâh'ın görüleceğine dair en büyük delillerdendir.
|İbni Cezerî, en-Neşr, 1/30

- "Size, sizden olan bir resul gelmiştir" (Tevbe 128) ayetindeki "enfusiküm" kelimesi başka sahih bir kıraate göre "enfesiküm" diye varid olmuştur.
  O halde mana: "Size, sizin en üstünlerinizden/en kıymetlilerinizden/ en büyüklerinizden olan bir resul gelmiştir" olur.
  |Suyûtî, et-Tahbîr, s.70

- Bu gördüğünüz de İmâm Buhârî'nin ilim talebi için aştığı yollar. Yaklaşık 14000 km yapıyor. Rahat döşeklerde ilim olmuyor

- İmâm Müslim'in ilim için çıktığı yolculukların haritaya dökülmüş hali. Hesaplarıma göre katettiği kilometre sayısı 8800 km.

- İlk hanbelîler ile günümüz selefîcilik oynayanlar arasındaki farkları ele alan bir kitap.
  [الحنابلة والإختلاف مع السلفية (التلفية الوهّابية) المعاصِرة في العقائد والفقه والتصوف]

- "Ebû Hureyre’nin 2000 düğüm bulunan bir ipi vardı, onunla 12000 tesbîh çekmedikçe uyumazdı. Bunu İkrime söylemiştir."
  |İmâm-ı Suyûtî, el-Minha fi's-Sibha

- "Ölüye (kendisine bağışlanan) sevaplar, Allah'ın izniyle ulaşır."
  |İmâm Muhammed, Muvatta-i Muhammed, 3/328

  Demek ki selef, sevapların ölüye ulaşmasını kabul ediyor. Mütesâlifeye (seleficilik yapanlara) duyrulur!

- İmâm Ahmed bin Hanbel'e soruldu: "Bunca dakik meseleleri nerden biliyorsun?" Dedi ki: "İmâm Muhammed'in kitaplarından."
  |Zehebî, Siyeru Alâm, 9/136

- Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen Fâtır sûresinin 28. ayetindeki Allah lafzını ötre ile okuma kıraatı uydurmadır. Ebû Hanîfe'nin böyle bir kıraat ile alakası yoktur. Uyduruk olan kıraata göre ayetin manası şöyledir: "Allâh, âlim olan kullarından korkar." (Haşa) Sahih kıraata göre ise şöyledir: "Allâh'tan ancak âlim olan kulları korkar."
  |İbni Cezerî, en-Neşr, 1/16

- "Vakıf ve ibtidayı (yani Kuran okurken nerde durulacağını ve başlayacağını) iyi bilen, Kuranın manasını iyi biliyor demektir."
  |İbni Enbârî, Kitâbü Îdâhi'l-Vakf ve'l-İbtidâ, 1/40

- İbni Mesûd (رضي ألله عنه): "Şiir söyler gibi Kuran okumayın, çürük hurma atar gibi dağıtmayın (yani hiç düşünmeden hızlı okumayın). Onun incelikleri üzerinde durun. Kalbinizi onunla hareket ettirin." |İbnü’l-Kayyim, Zâdu'l-Meâd, 1/89

- Hanefî usulünde, Mushaf-ı Osman dışındaki mushaflarda yazılı olan fazlalıklar/açıklamalar delildir. Zira İbni Mesûd olsun Übeyy bin Kab olsun bu sahabiler nazil olan ayetleri yazarken bazılarının yanına açıklama mahiyetinde izahatlar eklemişlerdir. Bunları kendi şahıslarindan uydurmaları muhal olduğundan "bunu Peygamber Efendimize sormuşlardır, verdiği cevabı ayetlerin yanlarına yazmışlardır" zannıyla hanefîler bu fazlalıkları hüccet kabul etmişlerdir. Misal: Ramazan'da bozulan bir orucun keffareti hakkında ayette sadece iki ay on gün emri vardır. Lâkin peşpeşe olup olmaması hakkında başka bir izahat yoktur. Lâkin Abdullah İbni Mesûd'un mushafında bu ayetin yanında "mutetâbiât" ibaresi geçer, yani peşpeşe olması gerektiği yazılıdır. Bu fazlalığın Kuran'dan olmadığı ittifakla kabuldür. Lâkin bu fazlalığın yukarda da anlattığımız gibi Peygamber Efendimizin bir tefsiri olduğundan İbni Mesûd, tabiri caizse not

almak için onu mushafina yazmışdır. Binaenaleyh hanefîlere göre keffaret orucunu peşpeşe tutmak gerekli olmuştur.

- Bir kimse, birine yakın olmaktan veya onunla konuşmaktan dolayı dininin fesada uğramasından veya dünya işlerinde kendisine zarar gelmesinden korkarsa o korkan için o kişiden uzaklaşması ve ondan sakınması caizdir. Ulema bunda ittifak etmiştir.
  |Leknevî, Ta'lîku'l-Mümecced, 3/438

- Ehl-i İslam olan birinin ehl-i islam olan başka birinin hakkında, günah işledi diye küfrüne dair hükmetmesi gerekmez (doğru değildir). İşlediği günah ne kadar büyük olursa olsun. Bu, Ebû Hanîfe'nin ve fakihlerimizin umumunun görüşüdür.
  |İmâm Muhammed, Muvatta-i Muhammed, 3/440

- Ebû Hanîfe'nin ve dedelerinin isimleri şöyledir: Numân bin Sâbit bin Numân bin Merzubân bin Zûta bin Mâh. Ve en doğrusu, hicrî 70 yılında doğmuş olmasıdır.
  |Kevserî, Menâkibi İmâm Ebî Hanîfe Dipnotu

- İbni Ömer Rasûlullâh'tan şöyle nakletti: "Uğursuzluk kadında, evde ve attadır."

  İmâm Muhammed dedi ki: Bize ise şöyle ulaştı: "Eğer bir şeyde uğursuzluk olsaydı o, evde, kadında ve atta olurdu" İmâm Muhammed'in bu ifadesi, uğursuzluğu nefyettiğini gösteriyor.
  |Leknevî, Ta'lîku'l-Mümecced alâ Muvatta-i Muhammed, 3/397-398

- Ebû Hanîfe'ye göre bir şeyin vücudu (varlığı) galib ise o hakikaten var kabul edilir. O şey var olmasa da.

  الشيء إذا غلب عليه وجوده يجعل كالموجود حقيقة و إن لم يوجد
  |Te'sîsu'n-Nazar, s.15

- Kurân'ın tefsirsiz tercümesinin mümkün olmadığına ve olmayacağına dair ulema ittifak etmiştir.
  İlgili kaynaklara müracaat etmek isteyen bk.: Zerkânî, Menâhilü'l-İrfân, 2/3-69; Zehebî, et-Tefsîr ve'l-Müfessirûn, 1/24-30; Milaslı İsmail Hakkı, Kurân terceme edilebilir mi, s.4; Elmalılı Hamdi Yazır, HDKD, 1/3-11; Hasan Basri Çantay, Kurân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, 1/5-6; Cerrahoğlu İsmail, Tefsir Usûlü, s. 215-221; Tefsir Tarihi, 1/27-33.

- Ebu'd-Derdâ (رضي ألله عنه): "Sen Kurân'ın vecihlerini tam öğrenmeyince fıkhın künhünü anlayamazsın."
  |İbni Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, 2/357

- Zahid Kevserî'nin aslı nisbeti Güserî'dir. Zira Güser ailesinin adıdır. Lâkin Güser ile Kevser'in arapça yazılışı aynı olduğundan (كوثر) araplar Güser'i Kevser diye okudular. Bu nisbet Zahid Efendinin hoşuna gidince hiç üzerine düşmedi ve öylece kaldı. Güserî yerine Kevserî diye anılır oldu.

- İmâm Mâtürîdî buyurdu ki: "Tefsir, (Kuran'da geçen) bir lafız hakkında kesin bir şekilde şudur demek ve Allah'ın o manayı kastettiğine şehadet etmektir. Bu tür tefsir, hakkında kesin delil bulunursa caiz olur. Yoksa bu, kendi görüşüyle tefsir etmek olur ki bu caiz değildir. Tevil, ihtimal eden manalardan birini, kesinlik atfetmeden, tercih etmektir."
  |Suyûtî, et-Tahbîr, s.16

- Allah'ın kıyamet günü sâk'ını (baldırını) açacağına dair varid olan hadis, Şuayb el-Arnavût'un tahkikine göre zayıftır. Bu itibarla delil olmaya elverişli değildir.
  |Köktaş, Akaid Hadisleri, s.50

- Nasıl ki bir zamanlar Irak'ta hanefîler Mutezîle tarafından temsil ediliyordu. Bugün de hanbelîler Mücessime tarafından temsil ediliyor. (Tabi ki hepsini değil) Rabbim tasfiye etsin inşallah.

- Ebû Muâviye ed-Darîr: "Ebû Hanîfe'yi sevmek sünnettendir." (Zira Ebû Hanîfe hazretleri sünneti bozulmaktan koruyan başlıca imamlardandır. Binaenaleyh onu sevmek sünneti sevmek demektir.) |Zehebî, Siyeru Alâm, 6/401

- "el-Kelimâtü'ş-Şerîfe". Ebû Hanîfe'yi müdafaa alanında yazılmış bir eser daha. Yeni keşfettim. Muhammed Ahmed Âmûh Hocaefendi, Vâidî'nin "Neşru's-Sahîfe" adlı Ebû Hanîfe'yi cerheden kitabını görünce buna mukabil reddiye yazmayı kendine borç bilip bu eseri hazırlamıştır. Güzel bir nükte olarak da şu beyti kitabın başına yazmış: "Dolup taşarak akşamlayan denize Bir çocuğun attığı taş ne zarar verir?"

- İbn Salâh'ın nakline göre: "İki imam vardır ki, Allah, onları taraflarıyla imtihan etmiştir. Oysa bu iki imam onlardan uzaktır. Bunlar mücessime ile imtihan olunan Ahmed b. Hanbel ile Şiilerle imtihan olunan Cafer-i Sâdıktır."

|Sübkî, Kâidetün fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl, 1/49

- Eskiden filozoflar felsefeyle İslam'ı çökertmeye çalıştıkları için talebelere kelâm, mantık vs. gibi ilimler öğretiliyordu. Şimdi ise evrimle, fizikle vs. çökertmeye çalışıyorlar. Niye hala eskilerde kalıp yeni meselelere odaklanmıyoruz? Bilgiler ve argümanlar çok değiştiği. Ayak uydurmamız elzemdir. Eskileri terketme taraftarı değilim. Bilakis onlar okunup meleke kazanılması gerekir. Lâkin yeni meselelere de cevap hazırlamak gerekir.

- Hanefîler, Irak yönetimi mutezîlîleştikten sonra Maveraünnehir bölgesinde gelişmiştir, ağırlığı oraya kaymıştır. Kevserî'nin deyimiyle ordaki itikat sâfî kalmıştır. İtikadî sistemimiz orda neşvünemâ bulmuştur. İtikat hususundan asıl merci orasıdır. Ebû Hanîfe ve ashabının itikadî haberlerine en sahih şekilde ordan ulaşılabilir. Tabi ki istisnalar kaideyi bozmaz.

- İmâm Merğinânî'nin "et-Tecnîs ve’l-mezîd fi’l-fetâvâ" adlı klasik fıkıh kitaplarının sistematiğine sahip, vâkıât türü hacimli bir eseridir.

- Bu ülkede ilk değişmesi gereken eğitim sistemimizdir. Akidemizi sâfîce öğretecek, bununla kalmayıp onu mahirce tartışacak şekilde eğitecek bir nizam gerekir. Başka akideleri öğrenmesi ise kendi akidesinin alt yapısını sağlam temellendirdikten sonra mümkün olabilir. Kendi evinin yolunu bilmeden başka yolları öğrenen kişi evinin yolunu bulamaz, sapıtır.

- Kim "Salât" (namazın) farziyetini inkar ederse, sonra "ben duayı kastetmiştim" derse itibar edilmez ve o kişi kâfir olur. (Zira "Salât" şeriatta namaz manasındadır).
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.149

- "Allah'ın kendisini isimlendirmediği, rubûbiyyet manasına muvafık olmayan ve hakkında hiçbir haber varit olmayan bir isimle Allah'ı isimlendiren kimsenin kafir olacağına dair biz (Ehli Sünnet) icma ettik."
  |Ebû Şekûr, et-Temhîd, s.147

- "Haddlere alakalı hadisler tearuz ettiği vakit (ve hangisinin daha sonra veya daha önce varit olduğu bilinmiyor ise) en sahih olan tercih edilir. (Bu konuda haber-i vahidlere itibar edilmez, zira onlar zann

ifade eder. Haddler ise zann ile ikame olunmazlar)."
|Muvatta-i Muhammed, 3/64

- "Rey, Hadis, Harici, Şia, Neccariyye ve Mutezilenin büyük bir çoğunluğundan oluşan ümmetin fırkaların, Nazzam'ın tekfir edilmesi hususunda ittifak içindedirler."
  |Bağdâdî, el-Fark, s.43

- Yahudi ve Hıristiyan Kelamı, İslam Kelamından etkilenerek oluşmuştur.
  |S. Horovitz, Yunan Felsefesinin Kelâma etkisi, s.14

- "Şeriat'ta ihtilaf yoktur, ihtilafa sebep olabilecek delilller vardır."
  |Şâtibî, el-Muvâfakât, 4/70

- İbni Ebî Hureyre: "Bütün mezheplerin kolay yönünü tercih eden fasıktır!"
  |Veliyyullâh ed-Dihlevî, Ikdu'l-Cîd, s.52

- İmâm Mâlik, sahabelerin ihtilâfının rahmet oluşunu şöyle tevil etmektedir: "Sahabelerin ihtilafı, içtihat kapısını açtıkları için rahmettir."
  |Şâtibî, el-Muvâfakât, 4/129

- (Yazma) kütüphanelerinde Fıkh-ı Ekber nüshalarına baktım. Bazı nüshalarda Efendimizin ebeveyni hakkında " ماتا على الفطرة" (fıtrat üzere öldüler) yazıyordu. Çoğu nüshada ise "ما ماتا على الكفر" (küfür üzere ölmediler) yazıyordu. Arkadaşlarımda bu nüshaları gördüler. Aliyyü'l-Kârî yanlış nüshaya dayanarak şerhini yazdı ve ebeveyn-i mustafa hakkında hatalı konuştu. Ebû Hanîfe hazretleri sanki ebeveyn-i mustafa'nın ateşte olduğuna dair varid olan hadisi rivayet edenlere reddiye yapıyor. Zira bir kimsenin ateşte olup olmamasına karar vermek ancak yakinî ilimle olur. Bu hadis ise haber-i vahiddir yakinî ilim ifade etmez.
  |Allâme Kevserî, Kitâbu'l-Âlim Mukaddimesi

- İbni Abbâs (radiyallâhuanh):
  "Kaderiyye'nin itikadı küfürdür. Hâricîlerin itikadı dalalettir. (O zamanki) Şiilerin itikadı helaktır."
  |Beyâzî, İşârât, s.23

- "Aynı şekilde Hz. Ali de haricîlerin tahkîm, vad ve vaîd gibi şüphelerine cevap vermek için onlarla tartışmıştır. Kelam ilmine başvurmuştur."
  |Beyâzî, İşârât, s. 23

- "ZÂHİRU'R-RİVÂYE" nedir? Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî (ö. 189/805) tarafından kaleme alınan ve Hanefî mezhebinin kuruluş dönemi temel görüşlerini ihtiva eden beş eserin ortak adı.
  1) Kitâbu'l-Asl
  2) el-Câmiu’s-Sağîr
  3) el-Câmi'u’l-Kebîr
  4) es-Siyeru’l-Kebîr
  5) ez-Ziyâdât (Bir rivayete göre altıncısı es-Siyeru’s-Sağîr'dir)

- Osmanlı medreselerinde öğrenciler ilk yıllarda Sadrüşşerîa’nın kendi adıyla özdeşleşen "Şerhu’l-Vikâye"sini (Sadrüşşerîa) okur ve ardından "el-Hidâye" ile yüksek öğrenimlerini tamamlarlardı.

- "Kimin, (sorulduğunda veya talep edildiğinde) imanını dil ile ikrar etme imkanı olur da, velevki gizliden olsun, ikrar etmezse mümin olamaz. Kalbinde tasdik olsa da."
  |Beyâzîzâde, İşârât, s.80

- Fıkıh sahasında yüzyıllarca ders kitabı olarak okutulan önemli bir eser olan "el-Muhtasaru'l-Kudûrî" üzerine yazılan şerhlerden bir daha: Hâherzâde'nin şerhi.

- Molla Aliyyu'l-Kârî'nin Celâleyn'e yazdığı haşiye: "el-Cemâleyn" Medreselerde bunsuz Celâleyn okutulmaması lazım.

- Müçtehitler için taklit câiz olmayıp içtihat vâciptir. İçtihada muktedir olmayan bilginlerin mutlak taklidi câiz olmayıp tâbi olduğu müçtehidin delilini bilmesi gerekir. Avâmın taklit etmesi ise zarûridir.
|Seyyid Bey, el-Medhal, s.289

- Hanbelilik adı altında mücessimlik yapanlar çoktur. Hadis deryası İmamımız olan Ahmed bin Hanbel'in ismini kullanarak sahih olmaya itikadı yayıyorlar. Müdafaa için bize gereken onu ve mezhebini iyi tanımaktır. Hanbelî mezhebi çok geç sistemleştiği için birçok mücessim onu suistimal etme fırsatı bulmuştur.

- "(Hayatının ilk dönemlerinde Ebû Hanîfe hakkında kötü konuşsa da) Hayatının sonlarına doğru Ahmed bin Hanbel hazretleri İmam Ebû Hanîfe hakkında güzel konuşmuştur. Sahih olan budur."
|Kevserî, Fıkhu Ehli'l-Irak, s.21

- Yüzyıllardır gelen müktesebatı kabullenmeyip sadece Kuranın bozulmadığını iddia etmek, sonra "onu

ancak biz koruruz" ayetini delil getirmek, beyin nimetinden yoksun olmanın alametidir.

- Hanefî fıkıh literatüründe İmâm Merğinânî'nin "el-Hidâye"sinin ayrı bir yeri vardır. Üzerine 60'tan fazla şerh yazılması onun önemini izhar etmektedir. En güzel ve en geniş şerhlerinden biri de İmâm Muhaddis Aynî'nin şerhidir: "el-Binâye". Mektebetü'l-Hakkâniyye tarafından tahkikli neşri yapılmış.

- Talebenin seyrettiği ilim yolunda attığı adımlarının daha sağlam olması ve münazarada delillerinin daha kuvvetli olması için evvela kendi mezhebinin hadis usulünü öğrenmesi lazım. Saniyen diğer mezheplerin. Bunun aksini yapan talebe, yolunu kaybetmiş ve hedefine zor ulaşan birinden farksızdır.

- "Ebû Hanîfe'ye göre en üstün ilim alma yolu talebenin hocaya okumasıdır. Hocanın talebeye okuması değildir." |Mahmûd Tahhân, Teysîru'l-Mustalahi'l-Hadîs

- "İmanda istisnanın terkedildiğine dair beş tane sahabeden rivayet vardır." |Beyâzîzâde, İşârâtü'l-Merâm, s.66

- Madem "kişi dostunun dini üzeredir(...)" (1) ve madem "ashab" dostlar demektir, öyleyse sahabenin hukuku Rasulullah'ın (صلى الله عليه و سلم) hukukundan geçer. Sahabe-i Kiram'a dil uzatan, Fahr-i Alem'e (صلى الله عليه و سلم) yol almış demektir.

  (1)Ebu Davud, Edeb, 19, Tirmizi, Zühd, 45

- "Peygamberler kasten küçük günah işlemekten ve mutlak olarak büyük günah işlemekten korunmuşlardır. Üstad Ebû İshâk el-İsferâyinî'nin görüşü de budur. Nevevî dedi ki: Bu görüş (aynı zamanda) muhakkiklerin mütekellimlerin ve muhaddislerin görüşüdür."
  |Beyâzî, İşârât, s.56

- Ahkam ile alakalı olan ayetler yaklaşık 500 tane, hadisler ise 3000 tanedir.
  |Molla Cîven, Nûru'l-Envâr, s.11

- "Kim tevhid ilminin öğretilmesini yasaklarsa insanların sapıtmasına razı gelmiş demektir."
  |Beyâzî, İşârât, s.36

- "Fakihler arasında iki fırka düşünülüyor: Ehl-i Rey ve Ehl-i Hadis. Bu taksimin ise hiçbir aslı yoktur. Bu, İmam Ahmed'in

mihnesinden sonra, sonradan türemiş olanların bazı cahillerden naklettikleri bir şeylerdir."
|Kevserî, Fıkhu Ehli'l-İrâk, s.23

- Allah cisim midir? "Allah'ın cevher olamayacağı belli olduktan sonra cisim de olamayacağı belli olmuştur. Zira cisim, cüzlerden oluşan bir bileşendir (mürekkep). Şöyle denir: Bu ondan daha cisimlidir". Yani daha bileşeni vardır. Cisim olan bir şey de şekil sahibi olmaktan kurtulamaz. Böylece de diğer mahlukata benzemiş olur. Bu ise muhaldir. Muarızlarımız, "Allah cisimdir ama diğer cisimler gibi değil" demişlerdir. Bu söz "Allah bir bileşendir (yani parçalardan oluşur) ama diğer bileşenler gibi değil" demek gibi tenakuzdur."
|Lâmişî, et-Temhîd li Kavâidi't-Tevhîd, s.59-60

- “Hakkında içtihat mümkün olan bir meselede Allah katında muayyen bir hüküm vardır ki, Allah bu hükmü aramayı vacip kılmıştır. Kim ona isabet ederse musîbtir (isabet etmiştir), kim de isabet edemezse muhtîdir (hatalıdır). Dört imamın bu konudaki görüsü böyledir."
|İbnu'l-Hümâm, et-Tahrîr, 3/389

- "Mâverâünnehir bölgesi bidat ehlinden korunmuştu. Zira Sünnet'in ordaki halk üzerinde çok büyük etkisi vardı. Sünnet, orada nesilden nesile aktarılıyordu. Ta ki Maveraünnehir'deki Sünnet'in İmâmı Ebû Mansûr el-Mâtürîdî gelene kadar. Meseleleri tahkik, delilleri tetkik etti. Öyle ki akıl da nakil de onun eserlerinden razı oldu."
  |Kevserî, İşârât Mukaddimesi

- "İmâm A'zam, Ehli Sünneti müdafaa konusunda açık bir şekilde en eski hizmeti verendir."
  |Kevserî, İşârât Mukaddimesi

- "İmam Eşarî'nin el-İbâne adlı eserine vehhabiler pis itikatlarını sokuşturdular ve onu bozdular."
  |Abdullâh el-Hererî, Makâlâtü's-Sünniyye, s.165

- Hiç Çivizâde'yi duydunuz mu? Ecdad mirasımızdan ne kadar da mahrum kalmışız. Elhamdülillah bu aralar Osmanlı alimlerine teveccüh çoğaldı. Muhtâr metnin en önemli şerhlerinden biri: "Îsâr lihalli'l-Muhtâr"

- "Öte yandan şarihlerin çoğu şâfiî alimleridir. Bunlar da hadisler ile

mezheplerine göre istidlalde bulunmaktadırlar. Hadis ile amel etmedikleri hatta ne eskiden ne de şimdilerde rivayet nedir bilmedikleri zannına dayanarak hanefîleri "Ashâb-ı Rey" diye isimlendirmektedirler. Bu sebeple, fıkhi deliller hakkında yeterli bilgisi olmayan halk "hanefîlerin ortaya koyduğu meselelerin bizzat kendi delillerine muhalif olduğu" gibi bir yanlış bir zanna kapılmasın diye hanefîlerin delillerini ve meselelere dair görüşlerini ortaya koymaya ve böylece onları savunmaya çalıştım."
|Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-Mefâtîh, 1/3

- "İmâm Mâturîdî yeni bir yol kurmamıştır. Bilakis, Ebû Hanîfe'nin yolunu tafsil etmiştir."
  |Kevserî, İşârât Mukaddimesi

- Her ilim talibinin elinin altında bulunması gerekir. Hergün haşir neşir olması gerekir ki ilim deryasının ne gibi hazineleri varmış bilsin. Şerh ve haşiye namına yazılmış olan bütün eserleri kaydetmiş bir eserdir Abdullah Muhammed el-Habeşî'nin eseri.

- "En öncelikli ve hidayete ulaşmada en sağlam ilim, tevhid ilmidir. Diğer bütün ilimler tevhid ilmine nisbetle mukaddimeler ve tamamlayıcı ilimler

mesabesindedir. Zira tevhid ilmi sağlam olmazsa diğer şeri ilimler tek başına hiçbir fayda sağlamaz."
|İmâm Siğnâkî, et-Tesdîd, s.64, Rassim Chelidze, Doktora tezi

- "Kelâm, Allah'ın zâtından ve sıfatlarından, nübüvvet konularından, mebde' ve meâd itibariyle yaratılmışların hallerinden İslâm kanunu üzere bahseden bir ilimdir."
|Ö. Nasuhi Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelâm, 3.

- "Ebû Hanîfe, kelâm ilmiyle uğraşmaya hep devam etmiştir. Hasımlarla devamlı tartışırdı. O kadar ki bu ilmin üstadı oldu."
|Kevserî, İşârât Mukaddimesi, s.4

- Her sayfası ilim kaynayan bir kitap. Her ilim talebesi okuması gerekirir. İmâm Kevserî gerçekten daha çok araştırılması gereken alimdir. Güzide ecdadımızın güzide yadigarı bir âlim.

- İbni Hümâm: "İman tasdik etmektir. Kim Rasûlullâh'ı ve onun Allah'tan getirdiğini tasdik ederse mü'mindir. Bu durum kul ile Allah arasında olan şeydir. Lisan ile ikrar ise, dini hükümlerin icrası için şarttır."
|el-Müsâyere, s.289

- İbrâhîm en-Nehaî: "Rivayet olmadan içtihat etmek, içtihat etmeden rivayet etmek isabetli sonuçlar doğurmaz."
|Ebû Nuaym, Hilye, 4/225

- "Alimlerin gayreti (hadisleri anlamaya) ihtimam göstermektir. Sefihlerin gayreti (hadisleri anlamadan) rivayet etmektir."
|Hatîb, İktizâu'l-İlmi'l-Amel, 1/35

- İbni Mesûd dedi ki: "Ben ne biliyorsam Alkame de aynı şeyleri biliyor."
|Kevserî, Fıkhu Ehli'l-Irâk, s.44 Alkame: Ebû Hanîfe'nin 3. kuşaktan hocasıdır.

- Katâde: Hz. Hasan'a, bazı insanların Hz. Muâviye ve arkasındakilerin cehennemlik olduklarını söylüyorlar, dedim. "Allah onlara lanet etsin. Bilmiyorlar ki asıl kendileri cehennemlikler", diye cevap verdi.
|Ebû Mutî en-Nesefî, er-Red, s.184

- Ulemamızın (hanefîlerin) kitaplarında gördüm: Mürsel ve Münkatı hadisler, ravi sika olduktan sonra, hüccettir.
|Zeyla'î, Ukûdü'l-Cevâhiri'l-Münîfe, s.88

- Hanefîler ile Şâfiîler arasındaki çekişmenin seyri Evvela Ebû Abdullah el-Cürcânî Hanefî mezhebinin tercihi

hakkında bir kitap yazdı. Akabinde Abdulkâhir el-Bağdâdî buna reddiye olarak Şâfiî mezhebinin tercihi hakkında bir kitap yazdı. Bu iki alim ilimde celalet sahibi olsalarda bu konuda güzel olmayan tavırlar takındılar. Sonra Kaffâl geldi ve işi daha da kötü bir duruma sürükledi (yani o da mezhep taassupçuluğu yapıp hanefi mezhebini kötüledi). Sonra Cüveynî gençlik yıllarında aynı yolu izleyip "Muğîsü'l-Hakk"ı yazdı. Hocasına uyarak Gazzâlî de (yine gençlik yıllarında) "el-Menhûl" adlı eserinde bu konuyu biraz daha ateşledi. Ta ki "İhyâu Ulûmi'd-Dîn" adlı eserinin telifi esnasında mutedil olana kadar. Şemsüleimme el-Kerderî "er-Redd ala't-Tâini'l-Misâr ve'l-İntisâr li'l-İmâm eimmeti'l-Emsâr" adlı bir reddiye yazarak Gazzâlî'ye karşı çıktı. Kerderî güzelce ilmi cevaplar vermekle beraber Gazzâlî'ye karşı sert bir üslup takındı. Onun gibi Imâdü'l-İslâm Mesûd bin Şeybe es-Sindî de Cüveynî ve Gazzâlî'ye "Kitâbu't-Talîm"in mukaddimesinde reddiyeler yöneltti. Yazılan bu reddiyelerden bihaber olması lazım ki Fahruddîn er-Râzî "Menâkibi'l-İmâmi'ş-Şafiî"yi yazarak, ravilerinin hallerini bilmediğinden, içini meşhur yalancıların yalanları ile doldurdu. Böylece, cedel ilminde delil oldukları halde rivayet ilminde az birikimi olan selefi Kaffâl, Cüveynî ve Gazzâlî'nin

yolunu devam ettirdi. Aynı tarz üzere "et-Tarîkatü'l-Behâiyye"yi yazdı. "Tefsîri Kebîr"inde de Ebû Hanîfe'ye reddiyeler tasarladıysa da Âlûsî "Rûhu'l-Meânî"sinde ona gereken cevapları vermiştir. Tabi ki Fahruddîn er-Râzî'nin Mücessime'ye karşı çok büyük hizmetleri vardır. Eşarî mezhebi hakkında ve tevhid ilminde değerli eserleri vardır. Bazı konularda cumhurdan ayrıldığı konular olsa da. Râzî, birçok ilim dalına yönelmiştir. Ömrünün çoğunu ise felsefeye ve kelama sarfetmiştir. Rivayet ilminde, hadis nakdinde ve fakihlerin ihtilafı husunda fazla bilgisi yoktur.
|Kevserî, Ğurretü'l-Münîfe Mukaddimesi

- "Sahabe hakkında, Ebû Hanîfe'den daha güzel konuşan bir kimse görmedik."
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.320

- İmâm Mâtürîdî'den Sahâbe Müdafaası
  "Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere (sahabelerin hepsine) bir bağışlama ve büyük bir mükafat (yani cenneti) vaat etmiştir." (Fetih 29) Bu ayet gösteriyor ki sahabelerin Rasûlullâh'ın vefatından sonra küfre düşmeleri imkansızdır. Lanetli rafizilerin iddia ettikleri gibi. Zira ayette, sahabelere bir bağışlama ve büyük bir mükafat vaat edilmektedir. Bu vaat, sahabelerin

ömürlerinin sonuna kadar Rasûlullâh'ın zamanında nasıl idiyseler öyle sabit kalacaklarına (yani dinden dönmeyeceklerine, ya da dinden çıkacak ameller işlemeyeceklerine) delildir. En doğrusunu Allah bilir.
|Mâtürîdî, et-Tevîlât, 9/321

- Fitnenin ve hadis uydurmanın yaygın ve çok olduğu bir zamanda önüne gelen her hadisi kabul edenler, hanefîlerin hadislere muhalefet ettiğini zannederler. Halbuki durum tam aksine olup, usulde de füruda da dayandıkları deliller hadislerin ta kendisidir. Havasına uymayan ve kör taklitten uzak olan kişiye, güzelce araştırdıktan ve yeterli bir şekilde muvazeneye muvaffak olduktan sonra bu husus kendisine açıkça zahir olacaktır.
|Kevserî, Fıkhu Ehli'l-Irâk, s.39

- Ülkemizin sınırları dışında mezhebimize saldıranların sonu gelmiyor. Geçmiş basiretsiz alimler gibi bunlar da hala Ebû Hanîfe düşmanlığı yapıyorlar. Kevserî hazretlerinin buyurduğu gibi: "Ebû Hanîfe'ye tan edenler ya usulünü anlamayacak kadar cahillerdir, veya salt hasetçilerdir". Uyanın ve ilmi mirasınıza sahip çıkın! Not: Yasir al-Hanafi İngiltere'de güzel hizmetler veren bir hoca kardeşimizdir. Sheikh Assim al-Hakeem

ise hanefilerin sünnete aykırı amel ettiklerini iddia etme bahtsizliğine düşen birisidir.

- "Kim bu hakikate (Usûlü Fıkha) ulaşmak istiyorsa İbni Hümâm'ın "et-Tahrîr"ine ve Sübkî'nin "Cemu'l-Cevâmi"ine muttali olması gerekir. Lakin bu kitapları şerhsiz okursan birşey anlamazsın. Şerhleri ile beraber okursan, zihnini yormak ve çalıştırmak şartıyla, belki az şeyler hariç hepsini anlarsın."
  |Zekiyyüddîn Şabân, Usûlü'l-Fıkh, s.25

- Hadis ehlinin büyük çoğunluğunun gayreti, hadisleri işitmeye ve rivâyet etmeye yönelikti. Sadece,senet ve metin olarak hadis rivâyet etmeyi ilim olarak görüyorlar, hadisleri tetkik etmeyi ve anlama çabalarını ilim saymıyorlardı. Hatta hadisleri anlamak için düşünmeyi ve akıl yürütmeyi hadislere karşı çıkmak, hadisleri reddetmek olarak görüyorlardı. | Leknevi, er-Ref'u ve't-Tekmîl fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl, s. 87, Muhakkikin notu Ehli Hadis ömürlerini hadis dinlemeye, hadislerin âlî isnatlarını ve farklı tariklerini toplamaya adamıştı. Bu durum onları öğrenmeleri farz olan şeyleri öğrenmekten alıkoymuştu.
  |İbnu'l-Cevzî, Telbîsu İblîs, s.103

- “Bu fazilet (4000'den fazla hocası olması), İmam Ebû Hanîfe'nin ednâ fezâilindendir ve bundan kimsenin aklına İmâm Buhârî’nin hocaları belki 10.000'e yakındır diye İmam’dan efdal olması gerekir gibi bir düşünce gelmesin. Zira, meşâyıh-ı hadis, meşâyıh-ı fıkıh gibi değillerdir. Zira, meşâyıh-ı fıkıh dendiğinde ulema akla gelir, amma meşâyıh-ı hadiste bu akla gelmez. Ol sebeptendir ki, fakihler az ve hadis ravileri çoktur”.
  |Taşköprîzade, Mevzûâtu’l-Ulûm,1/645-648.

- “Halife Mansur, Ebû Hanîfe’ye bu ilmi kimden aldığını sorunca, imam şu karşılığı verdi: ‘Hz. Ömer’den ilim alanlar vasıtasıyla Hz. Ömer’den, Hz. Ali’den ilim alanlar vasıtasıyla Hz. Ali’den, Hz. Abdullah b. Mes’ud’dan ilim alanlar vasıtasıyla İbn Mes’ud’dan aldım. İbn Abbas zamanında dünyada ondan daha âlimi yoktu.’ Bunun üzerine Mansur ‘Sen işini son derece sağlam tutmuşsun; ilmi kaynağından elde etmişsin’ dedi.”
  |Hatîb-i Bağdâdî, Tarih, 8/334

- Hanefî usulcülere göre sünnet/hadis bir "vahy-i bâtın"dır
  |Serahsî, Usûlü’s-Serahsî, 2/90

- İmâm Rüstüğfenî'nin rüyası: "Salihlerden bir kişi rüyasında Ebû Nasr el-İyâzî'yi gördü. Önünde içinde gül bulunan bir tabak ile şeker bulunan bir başka tabak vardı. Gül bulunan tabağı Ebu'l-Kasım Hakîm es-Semerkandî'ye, içinde şeker bulunan tabağı da Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'ye verdi. İkisi de onun öğrencileri idi. Böylece Ebû Mansûr 'hakikat' ile rızıklanmış, Ebü'l-Kâsım ise hikmet ile rızıklanmıştı."
  |Ömer en-Nesefî, el-Kand, s.293

- "Usulü fıkıh ve ahkâm ilmi, usulü kelam ilminin bir dalıdır. Dal (fer') kökünden (asl) doğar ondan türemeyen onun neslinden olmaz. O hâlde bu alanda (fıkıh usulü) yazılan eserin, kitabın yazarının itikadına muvafık olması zorunluluğu vardır. Fıkıh usulü alanında yazılan eserlerin çoğunluğu usulde (itikatta) bize muhalif olan Mutezîle'ye veya füruda (fıkıhta) bize muhalif olan ehli hadise aittir. Onların yazdıklarına dayanmak ya bizi usulde ya da füruda yanlış yapmaya götürür. Her ikisinden de kaçınmak aklen ve şeran vaciptir"
  |Alâüddîn es-Semerkandî, el-Mîzân, s. 1

- "Kim sadece itikâdı (kalpteki tasdiki) ihlâl ederse münâfıktır. (Dildeki) ikrârı ihlâl ederse kâfirdir. Ameli ihlâl ederse fâsıktır."

|Alâüddîn el-Buhârî, Risâle fi'l-İtikâd, s. 151-152

- Hanbelîler (bir kısmı) ve Ehl-i Hadîs genellikle Haşviyye içerisinde sayılır. Ancak te’vilden kaçınan Malik b. Enes, Mukâtil b. Süleyman, Ahmed bin Hanbel ve Davûd ez-Zâhirî’nin bunların dışında tutulması gerekir. Haşviyye teşbihe giden Ehl-i Hadis grubudur.
  |Şehristânî, el-Milel ve’n-Nihal, 1/120

- Alâuddîn el-Buhârî, Vahdet-i Vücud görüşünden dolayı İbni Arabî'yi, tecsim görüşünden dolayı da İbni Teymiyye'yi tekfir etmiştir. Sizce orta yol olmaya en elverişli görüş bu mu? Ya da hiçbirini tekfir etmemek mi?

- Hatta hanefîyim diyenlerden bazılarını görürsün ki, iki hadis tearuz ettiğinde ilk başta onları birleştirmeye çalışırlar. Hafız İbni Hacer'in sözüne dayanarak ve bu usulü Hanefî mezhebinden zannederek yaparlar. Halbuki muhakkik İbni Hümâm "et-Tahrîr" adlı eserinde, iki hadis tearuz ettiğinde ilk başta cem yoluna başvurulmaz, bilakis nesh ve tercih yoluna gidilir, demiştir. Ondan sonra gelen diğer Hanefî muhakkikleri de bu görüşü tercih etmişlerdir. İmâm Keşmîrî gibi.

|Abdulmecîd et-Türkmânî, ed-Dirâse, s. 3

- "İmâm Buhârî'nin Terâcim'de ki fetvalarına bakıldığında İmâm Şâfiî'ye değil, İmâm Ebû Hanîfe'ye daha yakın olduğu görülür. Eğer ona bir yakınlık aranacaksa bu İmâm Ebû Hanîfe'ye olmalıdır."
  |Zekeriyyâ Kandehlevî, el-Kenzü'l-Mütevârî, mukaddime; Hüküm Dergisi sayı 57

- Mürsel hadis, muhaddisler nazarında bir ravinin hadisin senedinin sonunda ki ismi (çoğunlukla sahabeyi) hazfettiği hadistir. Bu hadis muhaddisler nazarında zayıftır ve hüccet değildir. Lâkin fakihler ve usulcülere göre senedin neresinde kopukluk olursa olsun o hadis mürseldir. Ancak, sadece sika birinden nakleden (irsal eden) sika bir raviden rivayet edilirse hüccettir ve sahihtir. Ebû Hanîfe, Mâlik, Ahmed bin Hanbel ve ulemanın bir kısmı bu görüştedir.
  |Mahmûd et-Tahhân, et-Teysîr, 88-89

- “Kûfeliler ilmi, hz. Ali ve Abdullah bin Mes’ûd’dan aldılar.”
  |Debûsî, el-Emedü’l-Aksâ, s. 367

- Hz. Ömer'in "Namaz kılmayanın İslam'dan nasibi yokur" sözünde kasıt, "İslam'dan kamil anlamda nasibi yoktur" dur.
  |İbni Abdi'l-Berr, Fethu'l-Berr, 4/423

- “İmâm Ebu Hanife, talebelerine 'söylediklerimden hangisinin delili aklınıza yattıysa onu alın' dediği için ve onlar İmâmın kurmuş olduğu usûle dayandıkları için, talebelerinin bütün görüşleri İmâmın kendi görüşü olmuş oldu”.
  |İbni Âbidîn, Şerhu Rasmi'l-Müftî, s. 121-122

- "Sünnet iki kısmıdır: Yapılması hidayet, terki dalalet olan sünnet. Yapılması güzel, terkinde beis olmayan sünnet. Birincisi, ezan, kamet ve cemaatle namaz kılmak gibidir. İkincisi, Resulullahın binmesi, oturması, kalkması gibi sünnetlerdir."
  |Usûl-ü Serahsî

- Allâme İbni Cemâ'a: "Sonradan olma şeylere hulûl edici olmaması için Allâh-u Teâlâ hazretleri zamânî değildir."
  |Dav'ul Meâlî, Molla Aliyyül Kârî

- İmâm Ebû Hanîfe: "İman'ın, en çok elden gittiği vakit ölüm anında gayb perdelerinin açıldığı vakittir. Bu ise ancak İman'ın, ruh bedenden ayrılmadan evvel

yok olmasıyla olur. Bunun sebepleri arasında haramları helal saymak, helalleri haram saymak, elfaz-ı küfrü bilmeyerek veya işleyerek izhar etmek veyahut İslam'ı red manası barındıran sözler sarfetmek gib şeyler vardır. Halbuki bunları yapan şahıs bunlar(ın küfür sebebi olduğundan) haberdar değildir. Haberdar olmadığı için de tevbe etmemiştir. Ta ki ölüm anında gayb perdeleri açılana kadar. O anda tevbe etse bile fayda vermez".
|Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s. 230

- İmâm-ı Rabbânî: “Mâtürîdiyye ve Eş’ariyye mezheplerinin tartışmalı olduğu konuların çoğunda ilk bakışta Eş’arîlerin haklı olduğu akla geliyor. Ancak firâset nuru ve keskin bir nazar ile derin düşünülünce, Mâtürîdiyye’nin haklı olduğu ortaya çıkıyor. İhtilaflı kelamî meselelerin hepsinde bu fakîr Mâtürîdiyye alimlerine muvafık ve onlarla hemfikirdir. Gerçek şu ki, büyük zatlar (Mâtürîdîler) sünnet-i seniyyeye uymaları sebebiyle büyük bir kıymet sahibidirler. Muhalifleri ise felsefî konulara bulaştıkları için, o değeri elde edememişlerdir. Her ne kadar iki grup da hak ve doğru yol üzere iseler de, durum böyledir."
|İmâm-ı Rabbânî, Mebde ve Mead, s. 80-81.

- “Maveraünnehir halkının Allah’ın kadîm, zatı ile kâim ses ve harflere ihtiyaç duymayan bir kelâm ile konuştuğu görüşü Eş’arilerin görüşü gibidir. Aradaki fark ise Eş’arî’nin ‘Allah’ın bu kelamı işitilebilirdir (mesmu’)’ şeklindeki sözüdür. Ebû Mansur el-Mâtürîdî ve Maveraünnehir’deki takipçileri ise ‘bu kelamın işitilmesinin imkansız (mümteni) olduğu’ görüşündedirler.”
  |Fahreddîn er-Razî, Münâzarâ, s. 53.

- Son olarak şöyle deriz: “İman, kulun içinde değildir. Kul da İman’ın içinde değildir. Lakin kul, Allah’ın hükmü ile İman’ın hükmü içindedir. Kul ile İman’ın her ikisi, Allah’ın dilediği kadar, Allah’ın hükmü dahilindedirler”.
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.227-228

- Mühtedî Ebû Şekûr es-Sâlimî buyuruyor ki: Biri bana imanın mahluk olup olmadığını sormuştu. Ona imanın ne olduğunu sordum. Dedi ki: "lâ ilâhe illallâh". Dedim ki: "İşte bu (kalbinde yazılmış olan iman) mahluk değildir", dedim. Başkası bana aynı soruyu sordu. Ona imanın ne olduğunu sordum. Dedi ki: "Dil ile ikrar, kalb ile tasdiktir". Dedim ki: "İşte bu (mahkûmün aleyh olan iman) mahluktur".

|Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.225

- İmâm A'zam: "Hz. Peygamber'in sahâbesi bu gibi (kelâm) konulara dalmadılar (siz niye dalıyorsunuz!)" diyenlere karşı: "Sahâbelerin durumu, karşılarında savaşçı bulunmayan, dolayısıyla da silah taşımaya gerek duymayan topluluğa benzer. Oysa biz, saldırı altındayız ve silah (kelâm) bize gereklidir" deriz.
  |Ebû Hanîfe, el-Âlim, 14.

- İmâm Saffâr: Kelâm, yakine ulaştıran delil ile hakkı bilmektir. Kelâm, yakine ulaştıran delil ile mârifetullahı bilmektir. Kelâm, yakine ulaştıran delil ile usûlü'd-dîni bilmektir.
  |Saffâr, Telhîsu'l-Edille, 1/ 29-33

- Sahih Örf "Sahih örf, nass'a aykırı düşmeyen örftür. Fasit örf de, nassa aykırı düşen örftür. Sahih örf ise, nass bulunmayan yerlerde bir hüccet teşkil eder"
  |M.Ebu Zehra, İslam'da Fikhî Mezhepler Tarihi, s.240

- Velvâciyye'de şöyle geçer: Bir kimse namaz kılmak ya da kuran okumak isterse, lâkin riya yapma korkusu da varsa, ona o ameli terketmesi gerekmez.

Zira bu (riya girme korkusu, her zaman) vehmedilen bir iştir.
|İbni Nüceym, el-Eşbâh ve'n-Nezâir, 1/34

- İbni Moğultay'ın Şüneni İbni Mâce şerhi: "EL-İ'LÂM"

- İkrah halinde bile şu 4 şey mübah (ruhsat) olmaz: 1) Bir müslümanı öldürmek 2) Bir müslümanın bir organını kesmek 3) Anne Babaya vurmak 4) Zina yapmak (lâkin kadın için ihtilaf vardır)
|Kâsânî, Bedâiu's-Sanâî, 7/177

- İmâm Kevserî: Bir Muhaddiste toplanması gereken bütün vasıflar İmâm Zeylaî'de toplanmıştır. Ondan sonraki muhaddisler ona muhtaçtırlar. Zerkeşî'nin, İbni Mullakkin'in, İbni Hacer'in ve diğerlerinin kitaplarını al ve Zeylaî'nin kitapları ile karşılaştır. Karşılaştır ki dediğimin doğruluğunu anlayacaksın. Hatta şunu da dersin: "Bu kitaplar hep boş idi, Zeylaî'nin kitapları bunları doldurdu". Ancak taassupçu isen bunu diyemezsin.
|Kevserî, Fıkhu Ehli'l-Irâk, s. 11

- Rasûlullâh'ın "kim namazı terkederse kâfir olur" kavline gelince, bu hadis korkutmak ve tehdit amaçlıdır (gerçekten kâfir olur anlamında değildir). Veya "helal sayarak

terkederse kâfir olur"a tevil edilir. Ya da burda ki küfür, küfran-ı nimet kabilinden anlaşılır."
|Aynî, Umdetü'l-Kârî, 1/120

- "İmâm Muhammed, Hanefî mezhebinin fıkhî birikimini ilk olarak ortaya koymuştur (bunların hepsi el-Kafi ismiyle cemedilmiştir). Bu eserin, diğer fıkıh ekollerinin fıkıh yazımını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiş olduğu ve bu yönüyle furû fıkıh literatürünün ilk kaynağı olduğu söylenebilir."
|Kevserî, Bulûğu'l-Emânî

- "İstiva hakkında şunları bilmek vaciptir: Allah'ın istivası, eğri olduktan sonra doğrulmak anlamında değildir. Bir yerde mekan tutmak anlamında değildir. Bir mahlukla temas halinde olmak değildir. Bilakis, O haber ettiği gibi istiva etmiştir. Keyfiyetsiz, "nerde?"siz, yaratılmışlardan ayrı olarak! O'nun gelme fiili, bir mekandan başka bir mekana gelmek değildir. Hareketle değildir. Nüzulü, intikal ile değildir. Kendisi, cisim değildir. Vechi, suret değildir. Allah'ın bu sıfatlarında tevakkuf yapılır, keyfiyet verilmez."
|Beyhakî, eş-Şiâr fî'l-Akâid, s. 143

- Hanefî mezhebinde hükümlerin tercih usûlü:

1.Bir hükümde “صحيح”diğerinde “اصح”yazıyorsa “اصح”olan tercih edilir.
2.Biri hüküm “fetva (buna göredir)” lafzıyla beraber yazılıysa diğerinde yazmıyorsa beraberinde “fetva” lafzı yazan tercih edilir.
3.İki hüküm tearuz ederse mezhebin kadim metinlerinde hangisi geçiyorsa o tercih edilir.
4.Bir fetva İmâm-ı Azâm’a ait ise diğeri de talebelerinden birine ait ise İmâm’ın sözü takdim edilir.
5.“Zâhiru’r-Rivâye” de yazan tercih edilir, eğer diğeri orda yazmıyorsa.
6.Diğer hükmü, mezhebin imamlarının çoğu söylemişse o tercih edilir.
7.Bir hüküm İstihsân diğeri Kıyâs ise İstihsân olan tercih edilir.
8.Vakıf için en faydalı hangisi ise onunla fetva verilir.
9.Örfe ve zamana en uygunu hangisi ise o tercih edilir.
10.Hangisinin delili daha kuvvetliyse o takdim edilir.
|İbni Âbidîn, Şerhu Ukûdi Rasmi'l-Müftî, s. 185-189

- Çeşmîzâde Hâlis Efendi Netîcetü’l-Fetâvâ, Fetâvâ-yı Ali Efendi, Behcetü’l-fetâvâ, Fetâvâ-yı Abdürrahîm, Fetâvâ-yı Feyziyye ile birlikte Fetâvâ İbn Nüceym’deki fetvaları tekrarları çıkarmak suretiyle

Hulâsatü’l-ecvibe (İstanbul 1289) adlı eserinde toplamıştır.

- Her müçtehit her fetvasında doğru mudur? "Müctehidin akliyyât konularında bazen hakka isabet, bazen de hata etmesi mümkündür. Bu konuda ittifak vardır. Mu’tezîlî Ebu’l-Hasen el-Anberî (v.168/784) ise aklî konularda her müctehidin isabet ettiği görüşündedir. Şer’î konularda müçtehidin hakka isabeti konusunda ihtilaf söz konusudur. Eş’arîlerin çoğunluğu ile mu’tezîlî bilginlerin tamamına göre müçtehit her halükarda isabet eder. Ehl-i Sünnet’e göre müçtehit, şeriyyât konularında bazen isabetli bazen de hatalı olması mümkündür. İçtihadın bizzat kendisinde isabet etmek gerekli midir? sorusuna gelince, bu konuda görüş ayrılığı vardır. Şeyh Ebû Mansûr el-Mâtürîdî’ye göre hakka isabet etmede hata eden müçtehit, içtihadın bizzat kendisinde de hatâ etmiş sayılır. İçlerinde Ebu’l-Hasen er-Rüstüğfenî (v.345/956)'nin de bulunduğu Semerkant bilginlerinden bir gruba göre müçtehit, her halükarda içtihadında isabet etmiş sayılır. İmâm Ebû Hanîfe’den yapılan rivayete göre; her müçtehid isabetlidir. Allah katındaki hak tektir, buyurmuştur. Bunun anlamı: Müçtehit (hakkı talep) hususunda isabet etmiş, ancak

(kendisinden istenen hakka isabet) hususunda ise hata etmiştir."
|Lâmişî, Kitâb fî Usûli'l-Fıkhi, s.201-202

- Neshin hikmeti nedir? İmâm Mâtürîdî: "Neshin hikmeti nedir, diye sorulursa denilir ki: İnsanları imtihan etmek içindir. Zira Allah kullarını dilediği zaman ve dilediği şekilde imtihan eder. Yani bir zaman, bir şeyin yapılmasını emreder, sonra bu emrettiği şeyden nehyeder sonra başka bir şeyi emredebilir. Bu hikmetsiz davranmak anlamına gelmediği gibi, bedâ (Allah'ın ilminin değişmesi) anlamına da gelmez. Aksine O, olan ve olacak şeyleri ezelde bilen âlim, adalet ve hakla hükmeden hakîmdir. Sözde ileri gitmekten Allâh'a sığınırım."
|Mâtürîdî, Te'vîlâtü'l-Kur'ân, 1/246

- Her hükmün bir sebebi var mıdır? "Hocalarımızın görüşüne göre, ister ibâdet, ister ukûbât, isterse mâlî vb. konulara ait olsun bütün hükümlerin mutlaka dayandığı bir takım sebepleri vardır. Nitekim Şeyh Ebû Mansûr el-Mâtürîdî Meâhızü'ş-Şerâi' isimli usûl-ü fıkıh eserinde bu hususa işaret etmiştir. İmâm Şafiî ve Eş'arî'ye göre ise, İbadetlerin vucûb nedeni hitâbın kendisi iken, ukûbât ve mâlî konularda belli sebeplerdir."

|Alâuddîn es-Semerkandî, el-Mîzân, s.745-746

- Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Züfer, Muhammed ve Hammâd münazarada hasımlarını kelâm ilmiyle sustururlardı. Onlar, bu ilmin imamlarıdır.
  |Hâfizuddîn el-Kerderî el-Bezzâzî, el-Menâkib, s.38

- Alâuddîn es-Semerkandî: “Bu kitap, usûlü’t-tevhîd konusunda Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat mezhebinin, usûl-ü fıkıh ve fürû-u fıkıh konularında Ebû Hanîfe ve ashabının benimsediği mezhebin Kur’ân’a uygunluğunu beyan eden muazzam bir kitaptır”.
  |Alâuddîn es-Semerkandî, Şerhu Te’vîlâti’l-Kur’an, Süleym. Ktp, Medine Bö., Nu: 179, v. 1b.

- "Size, sizden olan bir resul gelmiştir" (Tevbe 128) ayetindeki "enfusiküm" kelimesi başka sahih bir kıraate göre "enfesiküm" diye varid olmuştur.
  O halde mana: "Size, sizin en üstünlerinizden/en kıymetlilerinizden/ en büyüklerinizden olan bir resul gelmiştir" olur.
  |Suyûtî, et-Tahbîr, s.70

- İnsân sûresinin 20. ayeti olan:
"وإذا رأيت ثم رأيت نعيما و ملكا كبيرا"
(Cennette, nereye bakarsan nimetler ve büyük bir mülk görürsün)
ayetindeki "مُلكا" kelimesi İbni Kesîr ve başka kıraatlara göre "مَلِكا" diye okunur.
Böylelikle mana: "Cennette, nereye bakarsan nimetler ve büyük bir melik (yani Allâh'ı) görürsün" olur.
Bu ise cennette Allâh'ın görüleceğine dair en büyük delillerdendir.
|İbni Cezerî, en-Neşr, 1/30

- "Ölüye (kendisine bağışlanan) sevaplar, Allah'ın izniyle ulaşır."
|İmâm Muhammed, Muvatta-i Muhammed, 3/328

- İmâm Debbûsî biriyle tartışırken karşısındaki kişi gülmeye başlar. Bunun üzerine imam şu dizeleri sıralar:
"Ne oluyor ki ben onu bir delille ilzam ettiğimde,
Bana gülme ve kahkaha ile karşılık veriyor.
Eğer kişinin gülmesi fıkhından olsaydı,
Sahradaki ayı ne kadar da (çok) fakih olurdu!"
|Tesîsu'n-Nazar, Mukaddime

- EBÛ HANÎFE, EBÛ YÛSUF, ZÜFER, MUHAMMED VE HAMMÂD münazarada hasımlarını kelâm ilmiyle sustururlardı. Onlar, bu ilmin imamlarıdır.
  |Hâfizuddîn el-Kerderî el-Bezzâzî, el-Menâkib, s.38

- "Ebû Hanîfe, mezhebini şûrâ sistemiyle kurmuştur. Hiçbir fetvasını tek başına vermemiştir."
  |Zâhid el-Kevserî, Fıkhu Ehli'l-Irâk, s.56

- "Kim sadece itikâdı (kalpteki tasdiki) ihlâl ederse münâfıktır. (Dildeki) İkrârı ihlâl ederse kâfirdir. Ameli ihlâl ederse fâsıktır."
  |Alâüddin el-Buhârî, Risâle fi'l-İtikâd, s.151-152

- "Fukaha'nın rivayet ettiği hadis, muhaddislerin rivayet ettiğinden daha hayırlıdır."
  |Avâli'l-İmâm Ebî Hanîfe, s. 15

- "Kişi, müslüman kardeşini tekfir etmeden evvel kendi kâfir olur."
  |İmâm A'zâm, Usûlü'l-Münîfe

- Ebû Hanîfe'nin Enes bin Mâlik'i gördüğünü (yani tabiinden olduğunu) kabul eden alimler:

İbni Sa'd, Dârekutnî, Ebû Nuaym el-İsfehânî, İbni Abdilberr, Hatîb el-Bağdâdî, İbnu'l-Cevzî, Sem'ânî, Abdulğanî el-Makdisî, Sıbtu İbnu'l-Cevzî, Fazlullâh et-Türpüştî, en-Nevevî, el-Yâfiî, ez-Zehebî, Zeynuddîn el-Irâkî, el-Velî el-Irâkî, İbnu'l-Vezîr, Bedruddîn el-Aynî, es-Suyûtî, İbnu'l-Hacer el-Askalânî, Şihâb el-Kastallânî, İbnu'l-Hacer el-Mekkî ve başkaları.
|Kevserî, Te'nîbu'l-Hatîb, s.30-31

- "Allah, onu (amelleri) levh-i mahfuz'a hüküm olarak değil, vasıf olarak yazmıştır."
  |Ebû Hanîfe, Usûlü'l-Münîfe, s.112

- Cafer-i sadık:
  "Tevhid üç kısımdır:
  Allah'ın ne bir şeyin içinde olduğuna, ne de bir şeyden bir parça olduğuna ve ne de bir şeyin üstünde olduğuna iman etmendir."
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s.110

- "Allah, sayı cihetinden değil, kendisinin ortağı ve benzeri olmama cihetinden tektir."
  |İmâm-ı Celîl Ebû Hanîfe, Fıkhu'l-Ekber

- “İmam Ebû Mansûr el-Mâturîdî, usûlde ve fürûda Ebû Hanife’ye en bağlı insanlardandı”
  |Ebü’l-Muîn en-Nesefî, et-Temhîd fî Usûli’d-Dîn, s.16

- İbni Humâm:
  "Müteşâbih'in hükmü, bu dünyada onun manasını anlamaktan ümidi kesmektir."
  |Beyâzî, İşârât, s.158

- “Tefsir yapmak sahâbenin, tevil yapmak ise fukahânın uhdesindedir”
  |İmâm Mâturîdî, Tevîlâtü’l-Kur’ân, 1/3

- GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ
  Halife Ömer birgün çarşıya girer ve satıcıların çoğunun gayr-i müslim olduğunu görür ve buna çok üzülür.
  İnsanların toplandığı bir gün onlara bunu haber eder ve onları ticaretle uğraşmadıkları ve çarşıyı/piyasayı boş bıraktıkları için azarlar.
  Müslümanlar şöyle cevap verirler:
  "Savaştan elde ettiğimiz ganimetler ile Allah bizi ticaretle uğraşmaya muhtaç bırakmayacak şekilde zenginleştirdi".
  Bunun üzerine Halife Ömer: "Allah'a yemin olsun ki, eğer böyle yapmaya devam ederseniz adamlarınız onların

adamlarına, kadınlarınız onların
kadınlarına muhtaç olacaktır!"
|İbni Hâcc, el-Medhal, 4/105

- Selef kimdir?
"en-Nihâye"de geçtiğine göre selef:
"Sahabeler, tabiinler ve Ebû Hanîfe'dir".
"Muhtasaru'n-Nihâye"de geçtiğine göre
burda Ebû Hanîfe'nin ayrı zikredilmesi
tabiinden olmayışından değildir. Burda
atf-ı hâs vardır. Yani onun önemine binaen
hususi olarak zikredilmiştir. Yoksa
tabiinden oluşu kitaplarımızda
geçmektedir".
|Leknevî, Talîku'l-Mümecced, 1/119

- Ahmed bin Hanbel şöyle buyurmuştur:
"Bir meselede üç tane görüş birleştiği
vakit ona muhalefet eden duyulmaz.
Bunlar Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve
Muhammed'din görüşüdür.
Ebû Hanîfe, kıyasta onların en iyisidir. Ebû
Yûsuf, hadiste onların en iyisidir.
Muhammed de, arapçada onların en
iyisidir".
|Semânî, el-Ensâb, 7/431

- "Allâh ma'lûmdur, ama ma'kûl degildir".
|Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s. 197

- Muhaddis İmâm Muhammed eş-Şeybânî:

"Hadissiz fıkıh, fıkıhsız hadis müstakim olmaz".
|Pezdevî, Keşfü'l-Esrâr, 1/17-18

- "Vahy-i Bâtın, Rasûlullâh'ın şeri hükümlerdeki içtihadıdır".
|Emîr el-İtkâni, eş-Şâmil, vrk.2

- "Muhaddislerin imamlarından olan Yahyâ bin Saîd el-Kattân, Vekî bin Cerrâh ve Yahyâ bin Maîn (Allâh hepsinden razı olsun) Ebû Hanîfe'nin fıkıhıyla amel edip fetva veriyorlardı".
|Leknevî, Talîku'l-Mümecced, s. 20

  Lâkin, ne hikmetse, bu muhaddisler "bazı hadisler Ebû Hanîfe'ye ulaşmamış" dememişler. Ama zamane muhaddislerin dilinden düşmüyor bu söz.

- Çok hadis bilmekle fakih olacağını, İslam'ın hükümlerini bilebileceğini zanneden çok büyük bir hata içerisindedir.
|Leknevî, Talîku'l-Mümecced, 1/18

- İmâm Ebû Mansûr el-Matüridî'ye göre zalim hükümdara adil demek küfürdür.
|Yahyâ bin Ebî Bekir el-Hanefî, el-Muhtasar, s. 26

- "Bir kimse Elfâz-ı Küfrü (küfrü gerektiren sözler) söylese bakılır: Buna inanarak söylediyse kâfir olur.
  Lâkin o lafzın Elfâz-ı Küfür olduğunu bilmiyorsa bakılır: Kendi isteğiyle bunu dediyse çoğu alimlere göre kâfir olur, çünkü cehalet özür değildir. Ama bazı alimlere göre kâfir olmaz, çünkü bilmiyordu.
  Lakin sadece ağızından kaçtıysa kâfir olmaz.
  |Yahyâ bin Ebî Bekir el-Hanefî, el-Muhtasar, s. 16

- "İmâm Mâtürîdî, Ebû Hanîfe'nin mezhebini en iyi bilen kişidir".
  |Ebu'l-Mehâsin el-Konevî, el-Kalâid fî Şerhi'l-Akâid, s. 222

- “Şeriat kim sarây-ı kibriyâdır,
  Hakikat yapısı muhkem binâdır.
  Ânın bir taşını kim koparırsa,
  Yerine başını koymak revâdır.”

  Kemâlpaşazâde

- “Osman bin Said ed-Dârimî’nin İbn Teymiyye tarafından hararetle tavsiye edilen Nakzu’d-Dârimî adlı eserinde yer alan “Yüce Allah’ın dilerse oturacağı, kalkacağı, yukarıdan aşağıya inip

aşağıdan yukarıya çıkacağı, Cenâb-ı Hakk’ın kulları ile arasında maddi bir mesafe bulunduğu, dolayısıyla minaredeki bir insanın yerdeki bir insana nazaran Allah’a daha yakın olacağı vb.” görüşler küfürdür".
|Makâlâtü’l-Kevserî, s. 355-356

- "Allâh işitir" demek teşbih olmuyor da "Allah'ın eli var" demek neden teşbih oluyor?

  Cevap:
  Sıfatlarda, isimdeki benzerlik ile manadaki benzerlik arasını ayıramayan bu soruyu cevaplayamaz.
  Allah'ın sıfatları ile mahlukatın sıfatları ismen birbirine benzer manen değil.
  Lakin bu sıfatları ıtlak etmenin şartı (katî bir şekilde) Kurân ve sünnette sabit olmasıdır.
  |Zâhid el-Kevserî, Mukaddimât, s. 43

- Büyük İmâm ve muhaddis Misar bin Kidâm (kendisi Ebû Hanîfe'nin hadis hocasıdır) şöyle buyurmuştur:
  "Ebû Hanîfe'yi, Allâh ile kendi aramda hüccet kıldım".
  |Abdülkâdir el-Kuraşî, el-Cevâhiru'l-Mudiyye, 2/563

Yani, Allâh için yaptığım amelleri Ebû Hanîfe'nin içtihadına göre yapıyorum demek istiyor.

- MÜTEŞABİH AYETLERİ BAŞKA BİR DİLE TERCÜME ETMEK CAİZ DEĞİLDİR!!!!!!

Artık anlayın şunu telefîler!
Arapça da "Allâh semadadır" diyebilirsin ama türkçede diyemezsin!
Zira arapçada mekansal mana anlaşılabilse de mecaz manası da anlaşılabilir. Selefimiz, bunları söylerken mekansal manasını kastetmemişlerdir.
Bu telefîler de mal bulmuş mağribi gibi hemen "bak, sizin imamınız da bizim gibi diyor".
Bu kadar anlattıktan sonra hala anlamamak aptallıktır.
Arapçada "Allah'ın eli var" diyebilirsin ama türkçede veya ingilizcede diyemezsin. Çünkü arapçadaki kullanım şekli ile başka dillerdeki kullanım şekli farklıdır.
Selef hiçbir zaman organ veya mekan kastetmemiştir bu müteşabihatı telaffuz ederken.
Artık kafanız bassın ey telefîler! Ey ahmaklar!!!
Tercüme ederken zaten tevil yapıyorsunuz. Zira tercüme etmek için evvela tercüme edilecek kelimenin

manasını kavramak lazım. Müteşabihat'ın manasının kavranılması imkansızsa nasıl olur da kavrayamadığınız şeyin tercümesini yapabiliyorsunuz?!

- Üç imamımızda (Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammed'de) asıl olan, haber-i vâhid tarikiyle gelmiş (sahih) bir hadisin sahih kıyastan öncelikli olmasıdır.
  İmâm Mâlik'e göre ise sahih kıyas, haber-i vâhide karşı öncelik sahibidir.
  |Ebû Zeyd ed-Debbûsî, Te'sîsü'n-Nazar, s. 99

- "Matüridîler, selef ile eşarîlerin arasında, selefe çok yakındırlar".
  |İsmail Hakkı İzmirli, İslam'da Felsefe Akımları, s. 27

  Not: Burdaki yakınlık-uzaklık, selefe muhalefetten ziyade, selefin değinmediği konulardaki yaklaşım tarzı olarak ele almak lazım. Zira temel konularda selef ile Matüridî ve Eşarî mezhebi farksızdır.

- Belki farkında değilsiniz ama... memlekette, suudilerin maaşlarını verdiği ve masraflarını karşıladığı binlerce hoca bozuntusu var. Bunlar pis itikatlarını burdaki müslümanlara yaymaya çalışıyorlar.

Özellikle hanefîliğe yorgan altından saldırıyorlar. Evvela biz hadislere bakarız diyerek Ebû Hanîfe'nin hadis bilmediğini ima ederler.
Sonra ona ait bir eserin olmadığını size yutturmaya çalışırlar.
Önce överler sonra Ebû Hanîfe aleyhine söylenilen sözleri size naklederler.
Çünkü suudiler/mücessimler/vehhabiler Ebû Hanîfe'yi HİÇ sevmezler.
Ama bilmezler ki onların kirli zihinlerini temizleyecek kişi Ebû Hanîfe'dir.
Karşılarında duran en muhkem kale odur.

- Bazı mücessimlerin kendilerini Hanbelî mezhebine nisbet ederek ona zarar verdiklerinin delili:
  Mücessim olan Kadı Ebû Ya'lâ öldüğünde Hanbelî âlim Ebû Muhammed et-Temîmî şöyle buyurmuştur:
  "Allah ona rahmet eylemesin. O hanbelîler üzerine öyle bir işedi ki, kıyamete kadar temizlenmez".
  |Safedî, el-Vâfî, 3/8

- "Zeyd, Allah'ın bir mekanda olduğuna itikat ederse imanını ve nikahını tazelemesi gerekir mi?

  el-Cevab: Gerekir"
  |Ceride-İlmiyye Fetvaları

Not: Metinde "Amr" yazılması bir zühul olsa gerek.

- “Ehl-i sünnet ve cemâat mezhebinde kulların işlerinde cüz’î ihtiyar var mıdır?

  Cevap: Vardır.

  Bu surette cüz'î ihtiyarı inkâr edip, kul için iş yapma ve güç yoktur, kuldan meydana gelen işlerin hakîkatta yapıcısı Allahü teâlâdır diyen kimseye ne lâzım gelir?

  Cevap: Böyle diyen, îmânını ve nikâhını yenilemezse katlolunur".
  |İmâmzâde, Dürr-i Yekta Şerhi, s. 301

- "Tarikat kural koymaz (yani teşri yetkisi yoktur), kuralı din koyar".
  İsmail Hünerlice Hocaefendi

  Çok muhtaç olduğumuz ve hak ile batıl tarikatları birbirinden ayırt etmemize yardımcı olan bir tespit.

- Hiç "Berbehârî Fitnesini" duydunuz mu?

  Hileye başvurmamaları amacıyla pazara müdahalede bulunuyorlardı. Eğlence merkezlerine baskın düzenleyerek buralardaki eğlence aletlerini kırıyorlardı. Askerî görevlilerden, sivil görevlilerden ve

halktan bazı kimselerin evlerine baskın düzenliyor, bu evlerde rastladıkları şarapları döküyor, karşılaştıkları kadın şarkıcıları dövüyor, çalgı aletlerini kırıyorlardı. Diğer taraftan, sokakta yanlarında kadın veya çocuk bulunan erkeklere, yanlarındaki kadınlann kim olduğunu soruyorlardı. Bu erkekler, yanlarında bulunan kadınların mahremleri olduklarını söylerlerse, onları serbest bırakıyor; aksi takdirde; bu adamları dövüp emniyet kuvvetlerine teslim ediyor, fuhuş yaptıkları gerekçesiyle şikâyette bulunuyorlardı. Hatta yanında bir yakını olmadan yalnız başına sokağa çıkan kadınları dahi emniyet güçlerine teslim ediyorlardı. Tarihte "Berbehârî fitnesi" diye anılan bu olayların sonucunda Bağdat’ta ciddi karışıklıklar çıkmış, halk bu durmadan bir hayli rahatsız olmuştur. |Muhyettin İğde, Hanbeliliğin Teşekkül Süreci, s. 169

Sizce, şuanki hangi "örgütle" benzeşiyor bu faaliyetler?

- “Bazı kerrâmîler: Allâh’ın, ancak kendisinin bildiği bir keyfiyeti vardır, demişlerdir. Ancak bu iddia batıldır. Zira keyfiyyet renkler, haller ve biçimlerden ibarettir. Bunları ise Allâh’a izafe etmek batıldır”.

|Ebu’l-Berakât en-Nesefî, el-İtimâd fi’l-İtikâd, s. 160

- Ebû Yûsuf buyurdu ki:
  "Kim kimya* ile mal toplamaya çalışırsa iflas eder. Kim (boş) münazara/tartışma ile din öğrenmeye çalışırsa zındık ol(maya doğru yol alır). Kim ğarîb hadislerin peşine düşerse yalanlanır".
  |Saffâr, Telhîsu'l-Edille, s. 149

  *Kimyadan kastettiği simyadır muhtemelen. Zira eskiden simya ilmiyle toprağı altına çevirmeye çalışıyorlardı. Allah doğrusunu bilir.

- Öte yandan bakılırsa mücessimler/müşebbihler/haşevîlerde Mutezîle gibi aşırı akılcıdırlar.
  Mutezîle, akılları cismiyeti kabul etmediği için müteşabih sıfatları batın manalarına yordular ve onları tamamen iptal ettiler. Tevile başvurdular.
  Mücessimler ise, akılları cisimsizliği ve mekansızlığı kabul etmediği için sıfatları zahirine yordular ve Allah'a cismiyet ve mekan atfettiler. Haliyle tevil etmiş oldular.
  Ehl-i Sünnet ise burda aklı devre dışı bırakıp susmayı tercih etti.
  Ehli Sünnet demek, aklı nerde ve nasıl kullanacağını bilmek demektir.

- "Hocam, tecavüz edilmemek için kadınların kendi canlarına kıymaları caiz olur mu?"

  Fatih Kalender Hoca: "Buna rahle başından fetva vermek doğru değildir. Bu, o anki halet-i ruhiyeye bağlıdır ve Allah ile kulu arasındadır".

  İşte fakîh budur!

- İmâm Mâtürîdî'nin, çeşitli tevillerle kıyamet gününün vaktini bulmaya çalışanları zemmettiğini ve onları "kalblerinde eğrilik bulunanlar" ayetine dahil ettiğini biliyor muydunuz?
  |Bkz: Te'vîlât 2/309-310

- Alî er-Râzî: "Kim bu kitabı (İmâm Muhammed'in "el-Câmiu's-Sağîr"ini) (okuyup) anlarsa o, aramızdaki en anlayışlı/en zeki kişidir.
  Ashabımızdan kimse, bu kitap ile imtihan etmeden kimsenin fetvasına uymazdı".
  |İbni Âbidîn, Şerhu Ukûdi Rasmi'l-Müftî, s. 107

- "Allah'ın (veya herhangi bir sıfatının) keyfiyeti var ama bizim bilmediğimiz bir

keyfiyet" demek, zaten mahlûk olan "keyfiyeti" Allah'a nisbet etmek demektir. Bunu yaptıktan sonra istediğin kadar "ama bizim bilmediğimiz veya onun şanına yakışır bir keyfiyet" de, zaten teşbih yapmışsın. Tenzihin, abesle iştigal olmuş olur.

- "Batılı toplumun insanları hayatlarını çıkar sağlamak önceliği üzerine kurarken, doğu toplumunun önceliği kötülükten kurtulmaktır".
  |Mustafa Yıldırım, Mecelle'nin Küllî Kaideleri

- Secdede yapılan yaygın hatalardan biri: "Secdede iken İki ayağın veya bir ayağın parmakları yere konmadıkça secde caiz değildir. Tercih edilen görüş budur.
  Bir ayağın yalnız bir parmağını veya ayağın yalnız üstünü yere koymak kafi gelmez".
  |Ömer Nasûhî Bilmen, İlmihâl, Secde bölümü

- "Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in şeri hükümlerde (metlüvv) vahiyle veya kendi görüşüyle amel etmesi mümkündür/caizdir. Zira o (kendi görüşü de olsa) sadece vahiyle amel eder (çünkü Rasûlullâh'ın her şerî ameli vahiydir).

Lâkin ashabımız ihtilaf ettiler. Kimisi, Rasûlullâh Efendimiz (sallallâhualeyhivesellem)'in kendi görüş ve içtihadıyla amel etmesi vahyi(n inmesini) bekle(yip metlüvv vahyin inmeyeceğini anladıktan) sonradır, demiştir.
Bu İmâm Ebû Hanîfe ve İmâm Muhammed'in görüşüdür.
Kimisi de, vahiyle amel ettiği gibi vahyi(n inmesini) beklemeden de kendi görüş ve içtihadıyla amel eder/etmiştir, demiştir.
Bu Ebû Yûsuf'un görüşüdür. İmâm Mâlik, İmâm Şâfiî ve muhaddislerin çoğunluğu bu görüşü benimsemişlerdir".
|Mestçizâde, Mesâilü'l-Hilâfiyyât, s. 158

- "Mâturîdî'nin muasırı Ebu'l Hasen el-Eş'ârî'den günümüze intikal edip doğrudan kendi görüşlerini yansıtan risaleler hacim ve ilmî kesafet (yoğunluk) bakımından Kitâbu't Tevhîd'in yarısına bile ulaşamaz. Yine onun muasırı sayılan İbn Cerir et-Taberî'nin Câmiu'l Beyân'ı kıymetli bir tefsir kitabı olmakla birlikte rivayet usulüyle kaleme alınmıştır. Te'vîlâtu'l Kur'ân ise âyeti âyetle tefsir etme, semantik yaklaşım yapma, geniş tahlil ve mukayeselere yer verme, psikolojik ve sosyolojik faktörlere dikkat çekme, Sünnî akîdeyi pekiştirip Hanefî fıkhını müdafaa, muhalif görüşlere sahip din ve mezhep

ilmî tenkide tâbi tutma, düşünüş ve sunuşta âhenge riayet etme gibi hususiyetlerle asrında ve sonraki devirlerde kaleme alınan tefsir kitaplarından ayrılır. Te'vîlâtu'l Kur'ân dirayet tefsirinin ilk misalini teşkil etmekle birlikte rivâyete dayalı açıklamalara da red ve kabul açısından yer verir".
|Bekir Topaloğlu, Te'vîlâtu'l Kur'an'dan Tercümeler

- "Önceden yaşamış selef âlimleri ve ardından gelen tabiinden hayır ve eser, fıkıh ve nazar ehli âlimler, ancak güzellikle anılmalıdırlar. Onları kötü bir şekilde zikreden, hak yolun dışına çıkmış olur".
|İmâm Tahâvî, Akâid Metni

- "Kim def veya onun gibi müzik/eğlence aletleriyle beraber Kurân okursa kâfir olur".
|Yahyâ bin Ebî Bekir el-Hanefî, el-Muhtasar fî Beyâni'l-İtikâd, s.19

- İbni Teymiyye'nin selefe nisbet ettiği hatalar (1):

  "Allah Teâlâ'nın kitabında, Hz. Peygamber (sallâllahualeyhivesellem)'in sünnetinde, sahabeden, tabiinden ve tebe-i tabiinin büyüklerinden hiçbirinin sözlerinde ne

Müşebbihe ne de teşbih zemmedilmiştir. Yahut teşbih görüşünü reddeden bir ifade yoktur. Teşbih ve Müşebbihe'yi kötüleme tavrı, sadece Cehmiyye'den gelmiştir".
|İbni Teymiyye, Beyânü Telbîsi'l-Cehmiyye, 6/497-98

->Bu apaçık bir hatadır Ebû Hanîfe'nin beş eserinde, Tahâvî'nin metninde, Hakîm-i Semerkandî'nin Sevadü'l-Azam'ında bunun aksi yazıyor. Bunu selefe nisbet etmek sahtekarlıktan başka bir şey değildir.

- Ebû Hanîfe:
  Cehm bin Safvân ve Mukâtil bin Süleymân ifratçıdırlar. Cehm, sıfatları iptal ederek ifrat etti. Mukâtil, Allah'ı mahluklata benzeterek ifrat etti.
  |Tarîh-i Dimeşk, 60/122; Tehzîbü'l-Kemâl, 28/443; Mîzânü'l-İtidâl, 4/173

- İmâm Müzenî dedi ki:
  "İmâm Şâfiî'nin er-Risâle'sini 80 kere okudum. Her okuyuşumda bir hata buldum".
  Buna yanıt olarak İmâm Şâfiî şöyle buyurmuştur:
  "Heyhât! Allah kendi kitabından başka hiçbir kitabın hatasız olmasını istemedi!"
  |Abdülazîz el-Buhârî, Keşfü'l-Esrâr, 1/19

- Ne acayiptir ki bu mütesâlife (seleficilik yapanlar) istiva'ya "istikrar, temekkün" (yerleşme, mekan edinme) manası verirler ama "istilâ" (ele geçirme) manasını veren Mutezîle'ye laf atarlar. Sonra "müteşabih tevil edilmez" derler. Sonra Mutezîle'nin görüşünü çürütmek için aklî çıkarımlara giderler.
  Halbuki ikisi de istivaya mana verip saçmalıyorlar. İstiva deyip susmak lazım, mana vermemek lazım.
  Mütesâlife mezhebi harbiden bir bedevî mezhebiymiş.

- Denilirse ki: Allah cisimdir ama diğer cisimleri gibi değil.
  Şöyle cevap verilir: Siz zaten cisim demekle Allah'a bir keyfiyet vermiş oldunuz. Bu ise Allah için muhaldir.
  |Nesefî, Bahru'l-Kelâm, s. 102

- İBNİ EBİ'L-İZZ'İN TAHÂVÎ ŞERHİ HAKKINDA
  İmâm Mürtezâ ez-Zebîdî:
  "İbni Ebi'l-İzz'in Tahâvî şerhi, İmâm Ebû Hanîfe'nin akidesine terstir. Bu şerh, sanki ehl-i sünnet imamlarına yapılmış bir reddiyedir. Muhaliflerimizin ağızı ile konuşup haddi aşmıştır. Öyle ki, ehl-i sünnetin görüşünü hıristiyanların görüşüne benzetmiştir. Dikkat et!"
  |İthâfü's-Sa'âde, 2/146

Zâhid el-Kevserî:
"Şarihin (İbni Ebi'l-İzz) yazdıklarına bakılırsa bu ilmin cahilidir. (Hanefî değil) ayarı bozuk bir haşevîdir".
|el-Hâvî, s. 38

- Kelamın konusu “Allah’ın zâtı, sıfatları, isimleri, varlığın yani enbiya, evliya, melekler, itaat eden ve isyan eden insanların dünya ve ahiretteki konumu, cennet ve cehennem ile bu ikisine bağı olan konuları ehl-i İslam’ın kanunu üzere ele almaktır.”
|Bâbertî, Şerhu’l-Maksad fî İlmi’l-Kelam, 139a

- "Şaşılacak şeydir ki, işleri son dercede akla yapışmak ve nakilde mutedil olmamak olan grubun reisi (İmâm Eş'arî) aklı idrak aleti yapmıyor da, kendilerini adl ve tevhid ehli sayan Mutezile aklı ale’l-ıtlak hâkim kılıyorlar.”
|Molla Hüsrev, Mir’ât, s. 309

- Bülûğ çağına erdiği halde kendisine dinin ulaşmadığı kişi de sırf akıl sebebiyle mükellef kabul edilmez. Böyle bir kimse îmân veya küfürle nitelenmez ve herhangi bir şeye itikad etmiyorsa mazur kabul edilir.
"Sırf akıl sebebiyle mükellef kabul edilmez" sözümüzden şunu kastediyoruz:

Allah Teâlâ bu kişiye tecrübe ve himmet yoluyla yardım ederse ve işlerin akıbetini idrak etmesine fırsat verecek kadar mühlet verirse, kendisine davet ulaşmamış olsa dahi mazur kabul edilmez.
Nitekim Ebû Hanîfe de sefih hakkında "yirmi beş yaşına ulaşınca malı kendisinden esirgenemez, çünkü o tecrübe ve imtihan süresini tamamlamıştır" demiştir.
Bu yaşta rüşde (olgunluğa) ulaşmış olması gerekir. Bu aklî olgunluğun sınırına dair kesin bir delil yoktur.
Aklın (Allah'ı bilmesini) vacip görüp hiçbir şekilde onu mazur görmeyenlerin (Mutezile'nin), bu meselede zâhirî bazı hususlar dışında dayanabilecekleri bir delilleri yoktur.
Aklı tamamen devre dışı bırakanların da (Eş'arî'lerin) aynı şekilde delilleri yoktur.
|Pezdevî, Kenz, 4/386-389

- "Şeriatta, aklın zorunlu gördüğü hususların hilâfına bir delil yoktur. Zira şeriat ve akıl, Allah'ın kullarına iki delilidir ve Allah'ın delilleri birbiriyle çelişmez, bilakis birbirini teyit eder.
Bu bakımdan Kurân ve Sünnet'in bir şeyi haram kılması, aklın o şeyin haram kılınmasına cevaz verdiğinin delilidir".
|Debûsî, Takvîmü'l-edille, s. 458

- BULKÎNÎ VE SÜBKÎ, İBNİ ARABÎ'Yİ TEKFİR Mİ ETTİLER?
  Sirâcüddîn el-Bulkûnî'nin öğrencisi Sirâcüddîn el-Mahzûmî İbni Arabî'yi övdükten sonra "kim Şam'ın baş kâdısı olan Takiyüddîn es-Sübkî ve hocam Sirâcüddîn el-Bulkûnî'nin ömürlerinin sonuna kadar İbni Arabî'yi inkâr/tekfir ettiklerini söylerse hata etmiştir" demiştir. Nitekim hocasının vefatından kısa bir süre önce Kahire'den gelip Şam'da kendisini ziyaret ettiğinde, Şam ehlinden bazı kimselerin İbni Arabî'yi "ittihat ve hulûl" fikirleriyle suçladıklarını duyduyunca bunları şeyhine anlattı.
  Şeyhi Bulkînî cevaben: "Ma'âzallâh, İbni Arabî bunun aksine kitap ve sünnet ummanında yüzen imamların büyüklerindendir" buyurmuştur.
  Burdan anlaşılıyorki Bulkînî ve Sübkî, evvelden İbni Arabî'yi eleştirmişlerdir. Lakin ömürlerinin sonlarına doğru, aksine, onu övmüşlerdir. Sübkî'nin İbni Arabî'yi, "el-Minhâc" adlı esere yazdığı şerhte eleştirdiğini, fakat sonra tövbe edip kitabından bunları çıkardığını Mahzûmî bizlere nakletmiştir
  |Şa'rânî, el-Yevâkît ve'l-Cevâhîr, 1/ 29

- "Zındıklar, Ahmed b. Hanbel ölüm hastalığında iken yastığının altına sapık

akide görüşlerini ihtiva eden bir metin koymuşlardı. Eğer yetişmiş talebeleri onun sağlam akidesini bilmemiş olsalardı yastık altında buldukları metinle pekâlâ yanlış bir yol benimseyip günaha saplanabilirlerdi”.
|Şa’ranî, el-Yevâkît ve’l-Cevâhir, 1/23

- “Hadis ve metlüv vahiy, her ikisi de Allâh'tandır.”
|Şihâbüddîn es-Sivâsî, Riyâdu'l-Ezhâr fî Cilâi'l-Ebsâr, vrk. 1a

- Aişe annemiz anlamadığı bir söz işitirse mutlaka onu anlayıncaya kadar tekrar ettirirdi.
|Buhârî, İlim, 35

- "Kafirlere dokunmamak, onlara karşı çekimser davranmak ile ilgili bütün ayetler cihad ayetiyle neshedilmişlerdir".
|Suyûtî, et-Tahbîr, s. 114

- "Rasûlullâh'tan, bidat ehlinden sakındırmak kadar daha mütevâtir birşey varit olmamıştır".
|Ebu'l-Mutî' en-Nesefî, Kitâbu'r-Redd, s. 115

- “Biz bir kimsenin küfre girdiğini söylediğimizde, onun, kişiyi dinden

çıkaran bir söz söylediğini anlatmak isteriz. Onu söyleyenin kafir olduğuna kesin bir şekilde hükmetmeyiz. Çünkü söz konusu kişinin tevbe etmiş ve amel defterinin hayırla mühürlenmiş olma ihtimali söz konusudur. Bizim buradaki amacımız, Müslümanları böyle bir sözden ve onu söyleyeni kendisine örnek almaktan sakındırmaktır."
|Makâlâtü'l-Kevserî, s. 400

- Vehhabiler diyor ki:
  "Mısır halkı kâfirdir, zira onlar Ahmed el-Bedevî'ye ibadet ediyorlar. Irak halkı ve çevresindekiler kâfirdir, zira onlar Abdülkadir el-Geylânî'ye ibadet ediyorlar. Şam halkı kâfirdir, zira onlar İbn-i Arabî'ye ibadet ediyorlar. Aynı şekilde vehhâbiler çıkmadan evvel Necid ve Hicaz halkı kâfirdi".
  Bunun en feci yanı, bu kitabı Suudi Arabistan'ın müftüsü İbni Bâz tahkik edip yayınlıyor.
  Yani memleketlerine hacc veya umre için gelen müslümanların neredeyse hepsini kâfir olarak görüyorlar.
  (Not: "İbadet ediyor" kısmı vehhabiye aittir)
  Muasır vehhabilerden İbni Salih el-Fevzân ise bütün Mâtürîdî ve Eş'ârîleri tekfir ediyor.

Bunlar nasıl bir bela ya rabbi!
|Fethu’l-Mecîd, s. 191

- Hanefî imamlarından Mutezîle'nin tekfiri hakkında rivayet mevcut olsa da bu rivayet âhâd bir haberdir.
  Meşhur olan görüş ise onların şu sözüdür:
  "لا تُكَفِّرُوا أَهْلَ قِبْلَتِكُم"
  "Kıble ehlinizi tekfir etmeyin!"
  |Hamîdüddîn ed-Darîr, Hâşiye alâ Usûli'l-Pezdevî, mahtut vr. 4

- Tecrübeme dayanarak şunu söyleyebilirim:
  Bu vehhabiler mekansızlığın ne demek olduğunu kavrayamadıkları için böyle yanlış sonuçlara varıyorlar.
  Ne tuhaftır ki, mekânsız bir Allah tasavvur edemiyorlar. Subhânallâh!

- Vehhâbî arkadaşa sormak istiyorum:
  Şimdi, sana göre, Allâh arşın üstünde midir yoksa semada mı?
  Zira bunların ikisi zıt şeyler. Arşın üzerinde alem olmadığına göre sema da yok. Sema arşın altındaki kısımdır. O halde hem semada hem de arşın üstündedir demek tenakuz olur.
  Hem cariye hadisinin zahirini alıp, hem istiva ayetinin zahirini almak tenakuzdur.
  Zira birinin zahiri semada olduğunu gösteriyor, diğerininki de arşın üstünde

olduğunu gösteriyor (tabi ki sizin anlayışınıza göre).

- "Dehrîler (ateistler), gelişmiş her toplumun afetidir".
|Kevserî, Mukaddimât, s. 38

- İmâm Mâtürîdî'nin hocası Ebû Nasr el-İyâzî'nin oğlu Ebû Ahmed el-İyâzî öyle bir alimdir ki, onun hanefî mezhebinden oluşu hanefî mezhebinin sıhhatine hüccettir.
|Kuraşî, el-Cevâhir, 1/562

- İmam'ın arkasında kıraat yapmayı şiddetle yasaklayan 10 tane sahabe şunlardır:
Ebû Bekir es-Sıddîk, Ömer bin Hattâb, Osmân bin Affân, Alî bin Ebî Tâlib, Abdurrahmân bin Avf, Sad bin Ebî Vakkâs, Abdullâh bin Mesûd, Zeyd bin Sâbit, Abdullâh bin Ömer, Abdullâh bin Abbâs. Allah hepsinden razı olsun.
Bunun gibi 80 sahabeden nakil vardır.
|İmâm Aynî, el-Binâye, 2/316-317

- İmâm Aynî, Ebû Hanîfe'nin hadiste hüccet olduğunu beyan etme babından şu özlü cümleyi kullanmıştır:
"Ebû Hanîfe'ye gelince, o Ebû Hanîfe'dir!"
|el-Binâye, 2/317

- İmâm'ın arkasında namaz kılarken kıraat yapılmaması hakkındaki delilimiz şu ayettir:
  "Kurân okunduğu vakit onu dinleyin ve susun. Umulur ki merhamet olunursunuz". (Arâf, 204)
  Bu ayet bize (Kurân okunurken) dinlemeyi ve susmayı emrediyor.
  Dinleme, (öğle ve ikindi gibi) kıraati sessiz olan namazlarda mümkün değilse de susma mümkündür. Öyleyse ayetin zahirine göre (cemaatin susması) vaciptir.
  Ebû İbni Ka'b (radiyallâhuanh)'tan rivayet edildiğine göre, bu ayet indiğinde sahabeler Rasûlullâh'ın arkasında namaz kılarken kıraati terketmişlerdir.
  |Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi', 1/111

- İdris aleyhisselâm'ın zamanında Allah, o zamanki halka bir yıldızın belirli bir yere geldiğinde şunlar ile şunların olacağını önceden bildiriyordu. Yani Allah'ın bildirmesiyle biliyorlardı.
  Lakin bu, Süleyman aleyhisselam zamanında neshedildi, ortadan kaldırıldı. Yıldızların dünya ehline (fiziki tesiri hariç) hiçbir tesiri yoktur.
  |Ebu'l-Muîn en-Nesefî, Bahru'l-Kelâm, s. 306-307

- İbni Sîrîn:

"Kûfe'ye geldiğimde 4000 tane hadis talebesi ve 400 tane fıkıh talebesi gördüm".
|Râmhürmüzî, Muhaddisu'l-Fasl, s. 560

Fakihler her zaman daha azdır.

- İmâm Muhammed, fıkhî meseleleri düşünürken kendine bir istiğrak hali arız olurdu (kendinden geçerdi).
  Öyle ki, ona selam veren veya onu çağıran biri sesini duyurmak için sesli bir şekilde birdaha seslenirdi de onu hala duymazdı.
  |Leknevî, Talîku'l-Mümecced, s. 33

- İbni Ömer, cünüp olduğu halde içerisinde terlediği giyisi ile (gusül aldıktan sonra ve o giysiyi yıkamadan) namaz kılardı.
  |İmâm Muhammed, Muvatta-i Muhammed, no. 281

  Burdan şunu çıkarsayabiliriz:
  Sahabeler, cinsel ilişki esnasında tamamen çıplak değillerdi. Üzerlerinde elbise vardı. İlişki esnasında hasıl olan ter de elbiselerine sirayet ediyordu.

- İmâm Mâtürîdî şöyle buyurmuştur:
  "Karşı tarafın barışma teklifini (sebepsiz olarak) reddederek aradaki çekişmeyi ve düşmanlığı uzatan kimse kadar şeytan,

insanlar arasına düşmanlık ve nefret koymamıştır".
|Bedrüddîn el-Aynî, el-Binâye, 10/5

- PEYGAMBER ZAMANINDA HADİSLER YAZILMADI DİYENLER BURDA MI?
  Rasûlullâh'ın (sallallâhualeyhivesellem), Amr bin Hazm'a yaz(dır)mış olduğu kitapta şöyle yazmaktadır:
  "Kurân'a, sadece taharet üzere olanlar dokunabilir".
  |İmâm Muhammed, Muvatta-i Muhammed, (Talîku'l-Mümecced, 2/82)

- Birgün Hasan-ı Basrî ders verirken, (rivayetler hakkında hiç düşünmeden bilgisizce aktaran) rivayetçilerden bir grup geldi ders halkasına.
  Hasan-ı Basrî'nin huzurunda ayarsız ve tutarsız bir şekilde konuşunca Basrî onlar için:
  "Şunları halkanın kenarına (حَشَا الحلقة) koyun", dedi.
  Bu olaydan sonra bu grup "Haşevîler/حَشَوِيَّة" (kenara koyulanlar) diye adlandırıldılar.
  |Kevserî, Mukaddimât, s. 42

- Kettânî, mütevâtir kabul ettiği hadisleri topladığı meşhur eserinde 13. sırada "Cibrîl hadisini" zikretmiştir.
  Bu hadis şu sahabelerden nakledilmiştir:

Ebû Hureyre, Ömer bin Hattâb, Ebû Zerr, Enes bin Mâlik, İbni Abbâs, İbni Ömer, Ebû Âmir el-Eş'arî, Cerîr el-Becelî (Allâh hepsinden razı olsun).
|Kettânî, Nazmü'l-Mütenâsir, s. 30-31, Haleb-Suriye 1328.

Buhârî-i şerifte geçen ve "kadere iman" şartı geçmeyen rivayete dayanarak, kadere imanın gerekli olmadığını ve onu inkar etmenin küfrü gerektirmeyeceğini iddia eden Hadis ilminden bîhaber Prof.'lar ve Dr.'lar mevcut.
Görmüyor musunuz ki kadere iman şartının içinde olduğu rivayetler mütevatir derecesine ulaşmıştır! (Kettânî'nin nakline bak).
Acaba ne diye o makamlara geçtiniz ey mutezilî kafalı sözde hanefîler!

- Dâru'l-Harb'te olan cahil müslüman bir kimsenin şerî ilimleri bilmemesinde mazurdur.
  Lâkin bu kimse müslümanların olduğu bir memleketteyse bilmemesi mazur değildir.
  Yaratıcıya iman hususunda ise her iki beldedekiler aynıdır. Bilmemeleri özür sayılmaz.
  |Ebû Seleme es-Semerkandî, Cümelun min Usûli'd-Dîn, s. 26

- Alîyyü'l-Medenî şöyle buyurmuştur:

“Sikaların ilmi Hicaz’da Zührî ve Amr bin Dînâr’ın etrafında, Basra’da Katâde ve Yahyâ bin Ebî Kesîr’in etrafında, Kufe’de ise Ebû İshâk ve Ameş’in etrafında deveran ediyordu. Yani, sahih hadislerin çoğu bu altı imamdaydı”.
Sibâî, s. 236

Ebû Hanîfe hazretleri ise sadece Yahyâ ibni Ebî Kesîr hariç hepsinden direkt ders almıştır.
Öyleyse Ebû Hanîfe'ye hadis bilmiyordu diyen kimseye ne demek icap eder?

- Yahyâ bin Ebî Kesîr (Allâh ona rahmet eylesin) sadece hz. Enes bin Mâlik'i gördüğü halde onun tabiînden olduğuna ihtilaf etmiyorlar,
lâkin Ebû Hanîfe birden fazla sahabe gördüğü halde tabiînden oluşu hakkında ihtilaf ediyorlar.
Samimi değilsiniz!

- Amelin imandan bir parça olmadığına dair İmâm Saffâr,
üstün istidlal yeteneğini şöyle ispat etmektedir:
"Peygamberlerin şeriatları farklı farklıdır.
Ve bu şeriatlar hep neshe uğramıştır.
Halbuki imanda nesh caiz değildir".
|Saffâr, Telhîsu'l-Edille, s. 505

- Ahmed bin Hanbel'den sonra Haneblî mezhebinin çoğu zamanla haşevî (müşebbih/mücessim) oldu.
  Ta ki Sultan Zahir Baybars (676/1277) dört mezhep için birer kadı atayıncaya kadar.
  Böylece Hanbelî mezhebi diğer Ehl-i Sünnet ulema ile bir araya geldi ve içlerindeki haşevîler yavaş yavaş yok olmaya başladı.
  Tam da yok olacaktı ki İbni Teymiyye çıktı ve fitneyi bir daha canlandırdı.
  |Kevserî, Mukaddimât, s. 48

- Hanefî mezhebi içerisinde "selef" kavramı Ebû Hanîfe'den (ö. 150) Muhammed bin Hasan'a (ö. 189) kadarki alimler için kullanılır.
  "Halef" kavramı ise Muhammed bin Hasan'dan (ö. 189) Şemsüleimme el-Hulvânî'ye (ö.456) kadarki alimler için kullanılır.
  "Müteahhirun" kavramı ise Şemsüleimme el-Hulvânî'den (ö. 452) Hâfizuddîn el-Buhârî'ye (ö. 693) kadarki alimler için kullanılır.
  |Pîrîzâde, Risâle fî Mezhebi'l-İmâm, vr. 66, Aşirefendi 420, mahtut

- Ahmed bin Hanbel'in talebelerinden İbrâhîm el-Harbî şöyle demiştir: "Marûf-u

Kerhî'nin kabri denenmiş bir tiryaktir/panzehirdir".
Zehebî bunu aktardıktan sonra onu tasdik eder ve şunları der:
"el-Harbî burda, onun kabrinde dua edenin duasının kabul edileceğini kastediyor. Çünkü mübareklerin kâbirlerinin yanında dualar kabul edilir".
|Zehebî, Siyeru Alâm, 9/343

- Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde okumuştum.
  Mübarek yazar, SELEFİYYE'yi anlatırken Ebû Hanîfe'nin selef düşüncesini temsil etmediğini söylüyor üst satırlarda.
  Daha sonra, selef düşüncesini temsil eden örnek isimleri sıralarken İmâm Tahâvî'yi de sayar.
  İmâm Tahâvî akaid metninde: "Bu (akaid metni), Ebû Hanîfe'nin, Ebû Yûsuf'un ve Muhammed'in üzerinde olduğu akaiddir", buyuruyor muydu?
  Bu nasıl bir tenakuz Allah'ım! Ehil olmayanların eline kalem vermeyin! Onlar da zahmet edip yazıp çizmesinler!
  Ebû Hanîfe'yi selefin haricinde tutmak kapkara bir zulümden başkası değildir.

- İmâm Muhammed > İmâm Mâlik > Sümeyye > Ebû Bekir b. Abdurrahmân:
  Bir kadın Rasûlullâh'ın (sallallâhualeyhivesellem) yanına gelerek:

"Ya Rasûlullâh! Sizinle (veda) haccına gidecektim, lâkin bana bir engel arız oldu".
Rasûlullâh: "Ramazan ayında umre yap, zira o zamanda umre yapmak hacca gitmek gibi (sevap)tır".
|Muvatta-i Muhammed, no: 449

- Bu zamanda ihtiyat olan, bütün Hanefî fıkıh kitaplar(ında geçen ile) amel etmek değil, sadece büyük imamların muteber olan kitaplarıyla amel etmektir.
  |Kınalızâde, Tabakâtü'l-Hanefiyye, 1/156

- Yaygın hatalardan biri de mutlak müctehidlerin sayısını dörde indirgemektir.
  Halbuki sayıları altıdır:

  Ebû Hanîfe
  Mâlik b. Enes
  Ebû Yûsuf
  Muhammed b. Hasan
  Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî
  Ahmed bin Hanbel

  NOT: Bu tasnifte, günümüze mezhebi ulaşmayan müctehitleri dahil etmedik. Süfyân-ı Sevrî gibi.

- İbn Kuteybe (ö. 276) ilk başlarda Müşebbihe mezhebine yakın görüşler

sarfetse de ahir ömrüne doğru bundan rücu etmiştir ve mutedil bir yol izlemiştir.
|Kevserî, el-İhtilâf fi'l-Lafz mukaddimesi

- İbni Abdilberr şöyle buyurmaktadır:
  "Kûfe ehline şaşırırım. (Bazı meselelerde) Medine ehlinin rivayet ettiği hadislerle amel edip Abdullâh bin Mesûd'dan rivayet ettiklerini bırakırlar.
  Halbuki hiçbir kimseyi Abdullâh bin Mesûd'da denk görmüyorlar".
  |İbni Hacer, Fethu'l-Bârî, 3/525

  Burdan, Hanefî mezhebinin sadece Kûfe'deki ilimden teşekkül ettiğini iddia edenlere reddiye vardır.
  Zaten Kûfe'yi ilmi yönden zayıf göstermelerinin sebebi, Ebû Hanîfe'yi tenkis etmek istediklerindendir.
  Halbuki Kûfe, Moğol istilasına kadar ilmin başkenti idi. Kûfe'nin, ilmen üstünlüğünü öğrenmek isteyen Kevserî'nin "Fıkhu Ehli'l-Irâk"ını okusun.

- Selefîlîk/Vehhâbîlik, suûdî paralarla şişirilmiş bir balondur. Sünnî bir iğneye bakar...

- "Kurân tefsirini en iyi bilen İbni Abbâs'tır".
  |İmâm Muhammed, Muvatta, no: 579

- Ebû Hanîfe'nin üstün zekasını gösteren bir kıssa.
  Bir gün, zamanın halifesi hanımına çok kızar ve ona "bu gece mülkümde gecelersen benden boş ol!" der
  Bu sözü söylediğine pişman olan halife bir çıkar yol bulmak için zamanın alimlerine sorar.
  Halife boşanmayı "mülkümde geceleme" şartına bağladığı için alimler, bu geceye kadar ülkenin sınırlarının dışına çıkması lazım, dediler.
  Lakin bu aklen mümkün gözükmediği için bir de Ebû Hanîfe'ye soralım dediler.
  Soru sorulunca Ebû Hanîfe, fakihlerin babası olduğunu ispatlayan şu cevabı verir:
  "Bu gece mescidde gecelesin. Zira mescid halifenin değil, Allah'ın mülküdür!"

- "Allâh cisimdir ama diğer cisimler gibi değil", diyen kişi bidatçidir.
  |İbni Hümâm, Fethu'l-Kadîr, 1/350

- Ebû Hanîfe'ye, hocalarının hocaları olan Alkame ve Esved'den hangisinin daha üstün olduğunu sorarlar.
  Cevaben şöyle der:
  "Onların isimlerini dahi ağzımıza almak haddimiz değilken nasıl olur da aralarında gülüm verelim!"
  |Muhammed Avvâme Sempozyum'undan

- "Ebû Hanîfe'nin makamına ulaşamadıkları için onu eleştirdiler"
  |Muhaddis Muhammed Avvâme Sempozyum'undan

- “Kutbuddîn er-Râzî (ö. 766), Sadru'ş-Şerî'a ile bir araya gelip münazara ve mübahase etmek istiyordu. Önce ona, çok güvendiği ve kendi eliyle iyi bir şekilde yetiştirdiği talebelerinden ve azatlı kölelerinden olan Mübârekşâh el-Mantıkî'yi gönderdi. Mübârekşâh'ı göndermekten maksadı, Sadru'ş-Şerîa'nın bilgi seviyesini ve konulara vukufiyetini ögrenmekti. Bunun üzerine Mübârekşâh, Sadru'ş-Şerîa'nın derslerine katılır. Bu sıralarda Sadru'ş-Şerîa Herat'ta, Kutbuddîn er-Râzî ise Rey şehrinde bulunuyordu.
  Mübârekşâh, Sadru'ş-Şeria'nın İbn Sina'nın "el-İşârât" isimli kitabını okuttuğunu, ancak ne yazarına, ne de bu kitabın şarihleri olan Fahreddîn er-Râzî ve Nâsıruddîn et-Tûsî'ye uymayarak onların görüşlerini kabul etmedigini görünce; hocasına şöyle yazdı:
  "Sadru'ş-Şeria çok üstün bir âlimdir. Yakıcı bir yaratılışı vardır. Onunla bir araya gelip münazarada bulunmak, yenilmeyi ve ayıplanmayı kabullenmek demektir."
  Bunun üzerine Kutbuddîn er-Râzî bu düşüncesinden vazgeçer.”

|Taşköprülüzâde, Miftâhu's-Saâde, 2/191-192

- "Ölçüsüz tekfircilik gibi, ölçüsüz tekfirsizlik de İslam'ın değil, cehaletin meyvesidir".
|İsmailağa Telif Heyeti, İfrat-Tefrit arasında İman ve Küfür, mukaddime, s. 4

- Telfik caiz midir?
Kevserî'ye göre telfik (mezheplerin hükümleriyle karma bir şekilde amel etmek) câiz değildir; bu meselede doğru olan, ictihad ehliyeti bulunmayanların bir mezhebi tercih edip o mezhebin görüşleriyle amel etmesidir. Ruhsatların ardına düşmek de dindarlıkla bağdaşmayan, hevâ ve hevese uymak anlamına gelen bir tutumdur.
|Makâlâtu'l-Kevserî, s. 147, 168-170

- "Türkler için en uygun mezhep, hanefî mezhebidir".
|Necmüddîn et-Tarsûsî, Tuhfetü't-Türk, 1/29

- Ebû Hanîfe'den rivayet eden ve İbnü'l-Mübarek'in akranlarından olan Fazl es-Sinânî'ye zina iftirası attılar. O da buna dayanamayıp memleketini terk etti. Lakin halk onun üstünlüğünü anlayınca onu geri çağırdılar. O da: "Önce yalan

söylediğinizi itiraf edin", dedi. Onlar itiraf edince Fazl es-Sinânî şöyle demiştir: "Yalancıların beldesine gitmem!"
|el-Budûru'l-Mudiyye, 13/323

- Nûh el-Konevî'nin "el-Fevâidü'l-Mühimme"sinde dikkatimi çeken bir şey okudum:
"Cumhurun görüşüne muhalefet edenin görüşüne "ihtilaf" denmez "hata" denir".

  Hani Ebû Hanîfe gibi imamlara karşı çıkan zamane "bacaksızlar"ın görüşlerini kastederek bazıları "ihtilaf" diyor ya...

- Ebû Yûsuf hadis ehliydi. O söyle buyurmuştur: "Mensuh hadislerden 20.000 tane ezberledim".
Ezberlediği Mensuh hadislerin sayısı bu kadarsa Nasih hadislerin sayısını sen düşün!
Aynı şekilde fıkıh ve mana ehliydi (nassların manasına vakıf).
İmam Muhammed'in de insanların hallerini ve adetlerini anlamada üstün bir yeteneği ve sezgisi vardı. Ayrıca fıkıh ve mana ehliydi. Bunlardan dolayı görüşlerinden dönmüşlüğü azdır. Lügat ilminde mukaddemdir (en öndedir). Hadis ilminde de imamdır.

Ebû Hanîfe ise her alanda onlardan öndeydi. Ancak ona özel bir rivayet usulü olduğu için hadis rivayeti az olmuştur. |Alâuddîn et-Trablûsî, Muînü'l-Hukkâm, 1/27

- Her sarayın ve her köşkün bir tuvaleti ve çöplüğü bulunduğu gibi her cemaatin ve tarikatın da tuvalet ve çöplük mesabesinde olan insanları vardır.
  Bu tuvaletler ve çöplükler sarayların değerini düşürmediği gibi bu insanlar da bu cemaatlerin değerini düşürmez (tabi ki cemaatin çoğu böyle insanlardan oluşmuyorsa).
  İkisi birbirinden ayrılmaz. Her zaman var olacaklar. Sadece gereker mesafeyi koymak lazım bu tür insanlara.

- Ameş talebelerinin yanına girdiğinde talebeleri onun için ayağı kalkardı. |Zerencerî, Menâkib, s. 122

  Buradan anlaşılıyor ki, alimler için ayağı kalkmak, selefin uygulamış olduğu bir adettir.

- Çağatay Türklerinden olan ve Babürlü Devletinin kurucusu olan Babür Şah'ın (ö. 937/1530) torunu Ekber Şah (ö. 1014/1605), "Dîn-i İlâhî" adında yeni bir din uydurmuşken torunun oğlu olan

Sultan Alemgîr (Evrengzip Han) (ö. 1118/1707), Hanefî mezhebinin demirbaş kitaplarından olan “Fetâvâ-i Alemgîriyye”yi (Fetâvâ-i Hindiyye’yi) yazdırmıştır.
Ayrıca Sultan Alemgîr, ünlü hanefî alimi Molla Cîven’in (ö. 1130/1718) de talebesidir.

- Ebû Hanîfe buyurdu ki:
"16 yaşında iken hacca gittim. Mescîd-i Harâm'da sahabeden olan Abdullâh bin Cez'i ez-Zübeydî ile karşılaştım. Şöyle dedi: Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in şöyle dediğini işittim:
"Kim dinde tefakkuh ederse (fakih olursa) onu üzen şeyler hususunda Allâh ona kafi gelecektir. Hiç ummadığı yerden onu rızıklandıracaktır".
|Bekir ez-Zerencerî, Menâkib, s. 96; İsbehânî, Müsnedü Ebî Hanîfe, s. 26; Zebîdî, Tahrîcü Ehâdîsi İhyâ, 1/33-35; İbn Abdilberr, Câmiu Beyâni'l-İlm, 1/203

- Muhammed b. Şuca' buyurdu ki:
"Ebû Hanîfe'nin ve Ebû Yûsuf'un ashabından işittiğime göre bu iki imam şöyle demişlerdir:
Bir kişi başka bir kişiye kafir olmayı emrederse emreden kafir olur. Küfrü

emretmeye azmederse bu azmi sebebiyle kafir olur.
Zira kafir olmayı emretmek küfürdür. Kafir olmaya azmetmek küfürdür.
Küfrü emretmeye azmetmek, küfretmeye azmetmek gibidir.
İşte bu Ebû Hanîfe'nin görüşüdür ve kimsenin bunda ihtilaf ettiğini görmedim".
|İbn Ebi'l-Avâm, Fadâilü Ebî Hanîfe, s. 369

- Ebû Hanîfe buyurdu ki:
"Bir kimse kıbleden başka bir yeri kastederek herhangi bir yere doğru namaz kılarsa, olur ki kıbleyi tuttursa bile kafir olur".
Muhammed b. Şuca' buyurdu ki:
"(Bazıları buna aykırı görüş bildirse de) Ebû Hanîfe'nin kavli bizce makbuldür. Zira kişi böyle yapmakla (kendince) bir din uydurmaktadır/kastetmektedir".
|İbn Ebi'l-Avâm, Fadâilü Ebî Hanîfe, s. 369

- Mezhebini ve imamını övmeye ve övenlere şiddetli karşı olan arkadaşların haberi olsun, bu huyunuz reformistlerin bize ilka ettiği marazlardandır.
Kadîm ulema âdeti bunun aksinedir.

- Ebû Abdullah b. Ebû Hafs şöyle dedi:
"İmâm Şâfiî'nin hocalarını sayın, kaç kişi?"
Onlar (şâfiîler) da saydılar ve 80 kişiye ulaştılar. Daha sonra Ebû Hanîfe'nin

âlimlerden ve tâbiinden olan hocalarını saydılar ve 4000 sayısına ulaştılar.
Ebû Abdullah dedi ki: "İşte bu, Ebû Hanîfe'nin
faziletlerinin en küçüğüdür."
Bekir ez-Zerencerî, Menâkibu İmâmi'l-Azam, vr. 2b.

- "Kadının yüzü avret değildir" demek, "bakılması mübahtır" demek değildir.

- Çokça yanlış anlaşılan ayetlerden biri de "...dileyen inansın ve dileyen inkâr etsin..." (Kehf, 29) ayetidir.
  Halk arasında, hatta bazı hocalardan da duymuştum, bu ayetin inanç özgürlüğüne delil olduğu anlaşılmaktadır.
  Halbuki İslam hukukundaki mürteddin katli ve cizye gibi uygulamalar buna terstir.
  Neredeyse bütün tefsirlerde bu ayetin inanç özgürlüğünü beyan etmek için değil, bilakis tehdit amaçlı varit olduğu ifade edilmektedir.

- "Kadın mahremsiz sefere çıkabilir" diyenler günümüzün daha güvenli olduğunu iddia ediyorlar. Halbuki Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) şöyle buyurmaktadır:

"Rabbinize kavuşana kadar sabredin! Zira her gelen gün, geçmiş günden daha kötü olacaktır.” (Buhârî, Fiten 6)
Nassların zahirine ve imamların kahir ekseriyetine göre bir kadın mahremsiz sefer mesafesini aşamaz.

- Rasûlullâh'ın dörtten fazla eşi olması kendisine Kuran'dan ayrı özel izinler vahyedildiğinin kanıtıdır.
  Zira birarada dört hanımdan fazla evlenmek katî surette haramdır.
  Rasûlullâh'ta bile bile haram işlemeyeceğine göre kendisine vahiy yoluyla Allah tarafından özel izin verilmiştir.

- Ebu'l-Muti sordu ki:
  "(Kendisine İslam ulaşmamış) Bir kimse, şirk diyarında olsa ve sadece Allâh'a iman edip imanın diğer gereksinimlerini ikrar etmese mümin olur mu?"
  Ebû Hanîfe şöyle cevap verdi:
  "Evet".
  |Fikhu'l-Ebsat, s. 46

- "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın. Öyle yaparsanız, siz farkına varmadan amelleriniz boşa gider". (Hucurât, 2)

İmâm Ebu'l-Berakât en-Nesefî buyurdu ki: "Bu ayet, şüphesiz, Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in makamını yüceltmek/makamının yüceliğini göstermek için varit olmuştur".
|Medârikü't-Tenzîl, 3/349

- Ebû Hanîfe'ye soruldu:
  "Hangi amel en üstündür?"
  Buyurdu ki: "İlim talep etmek".
  "Bundan sonra hangisi en üstünüdür?"
  Buyurdu ki: "Sana en ağır geleni yapmandır".
  |Zehebî, el-Menâkib, s. 42

- "Ümmet(in alimlerinin) kabulle karşıladığı haber-i vahitler bize göre mütevatir manasındadır".
  |el-Cessâs, Ahkâmü'l-Kurân, 1/382

  (Burada meşhur hadisler kastediliyor)

- "Râfizîler Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî alimlerinin ittifakıyla kafirdirler".
  |Abdurrahmân Bistâmî el-Hanefî, Fevâihu'l-Miskiyye, vr. 171b

- Ebû Hanîfe buyurdu ki:
  Bana Hammâd, ona İbrâhîm en-Nehaî, ona da İbn Mesûd haber ettiğine göre

Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) söyle buyurmuştur:
"Bir yerde masiyetler (günahlar) zuhur edip onu değiştirmeye gücün yetmezse, oradan başka bir yere git, orada Rabbine kulluk et".
|el-Fikhu'l-Ebsat

- "(İlk) Müminler iman etmeden evvel (İslam'daki gibi olmasa da) namaz kılıyorlardı, oruç tutuyorlardı, haccediyorlardı ama mümin olarak nitelendirilmiyorlardı.
  Ne zaman ki iman ettiler, ol vakit mümin diye nitelendiler.
  Bundan ötürüdür ki amel, iman(ın parçası) değildir.
  (Olsaydı iman etmeden evvel amel işleyenler mümin olarak vasıflanırlardır)".
  |Ulu İmâm Ebû Hanîfe, el-Âlim ve'l-Müteallim

- Ebû Hanîfe buyurdu ki:
  "Halk (yaratma), Allâh'ın eylemidir. O, istaati (fiili işleme kuvvetini) yaratır.
  Bu istaati kullanmak da, hakiki olarak, kulun eylemidir".
  |es-Sübkî, Seyfu'l-Meşhûr fî şerhi Akîdeti Ebî Mansûr, s. 27

- İmâm Ebû Yûsuf buyurdu ki:

"Hadislerin açıklamasını Ebû Hanîfe'den daha iyi bilenini görmedim!"
|İmâm ez-Zehebî et-Türkmânî ed-Dimaşkî, Menakıbü'l-İmâm Ebî Hanîfe, s. 114

- Zayıf hadisi rivayet etmenin keyfiyeti
  Zayıf bir rivayeti senetsiz rivayet etmek istersen "Rasulullah şöyle buyurdu" deme. Bilakis şöyle de: "Ondan şöyle rivayet edildi", "bize ondan şöyle ulaştı" yada "ondan şöyle varid oldu." Buna benzeyen temriz siğasında olan kalıplarla rivayet et.
  Aynı şekilde sıhhatinde şüphe ettiğin hadislerde de böyle yap. Lâkin sahih hadisi kesin kalıplarla rivayet et.
  Sahih hadiste temriz kalıbını kullanmak çirkin görülmüştür. Zayıf hadiste kesin kalıplar kullanmak çirkin görüldüğü gibi.
  |Şerhu'l-Beykûniyye, s. 65

- Hz. Ömer buyurdu ki:
  "Cahiliyye devrindeki hayatı okumayan, İslâm'ın faziletini anlayamaz."
  |Sâbûnî, et-Tibyân

- İbn Hümâm es-Sivâsî el-Hanefî:
  "Senedin zayıf olması, metnin batıl olup olmaması hususunda katî bir konumda değildir, sadece işaret eder (zahirdir). Bilakis, karineler onun (metnin) sıhhatine delalet ediyorsa sahihe dönüşür".

|Fethu'l-Kadîr, 2/87

- Cerh etme ve mevzu hükmü koymada en şiddetli olanlar (ifrat edenler) şu alimlerdir:
  İbnü'l-Cevzî, Ömer b. Bedir el-Mevsîlî, Radiyyüddîn el-Hindî es-Sâğânî, İbn Teymiyye, Ebû Abdillâh el-Cüzkânî, Mecdüddîn Ebû Tâhir el-Fîrûzâbâdî, Ebû'l-Feth Muhammed b. el-Hüseyin el-Ezdî ve İbn Hibbân.
  |Leknevî, el-Ecvibetü'l-Fâdile, s. 181

- İmâm Ebû Hanîfe'ye soruldu: "Rabbini nasıl bildin (buldun)?"
  Dedi ki: "Ceninin anne karnından güzel bir suretle çıkmasından. Bunu görünce bildim ki bu ceninler ne yıldızdan ne de tabiattandır. Ancak ve ancak bir yaratıcının takdirindendir".
  |Ebû Şekûr es-Sâlimî, et-Temhîd, s. 199

- İmâm Tahâvî el-Hanefî şöyle buyurmuştur: "Mevzu (uydurma) hadisi, uydurma olduğunu belirtmeksizin (bile bile) nakletmek haramdır, belki de küfürdür".
  |Reddü'l-Muhtâr, 1/87

- Muhaddis Fakîh İmâm Tehânevî el-Hanefî şöyle buyurmuştur:

"Bir hadis hakkında bazıları sahih diğerleri ise zayıf diyorsa o hadis hasendir.
Aynı şekilde bir ravi hakkında da böyledir".
|el-Kavaid fî Ulûmi'l-Hadîs, s. 46

- Veliyyullâh ed-Dehlevî şöyle buyurmuştur:
"Bir muhaddise, hadis imamlarının vazetmiş olduğu (hadis/senet ilminin) kaidelerine derince dalmak gerekmez.
Halbuki bu kaideler Şâri'in koymuş olduğu kurallar değildir.
(Bilakis, onlarda fazlaca derinleşirse yani senede fazlaca takılırsa) bu kaidelerle sahih bir hadisi veya sahih bir kıyası reddedilebilir.
En ufak irsâl ve inkitâ şüphesi var olduğu için, İbn Hazm'ın yaptığı gibi, hadisi reddetme buna misaldir.
|Huccetullâhi'l-Bâliğa, 1/156

- "Vatan sevgisi imandandır!"
Bu hadis, senet itibari ile sahih olmasa da manası sahihtir İmam es-Sehâvî'ye göre.
[Keşfü'l-Hafâ, 1/345]
Birçok hadis vardır ki senedi zayıftır, lakin manası ve metni sahihtir. Gerek ayetlere, gerek sahih hadislere gerekse akla mutabık olduğundan.
Örnekler ve tafsilat için bakınız:
[Ubeyfullâh el-Esadî, el-Hadîsu'd-Daîf, s. 46]

- İbn Teymiyye'yi yere göğe sığdıramayan arkadaşlara çok şaşırıyorum. Her sayfanın altına onun ismini yazan yazarlara da hakezâ.
  Evet, İbn Teymiyye velûd bir alimdir. Birçok kitap yazmıştır.
  Lakin sivaslı İbn Hümâm'ın ondan ne eksiği var? Bayburtlu Ekmeleddîn el-Bâbertî'nin? Antepli Bedruddîn el-Aynî'nin? Hele hele İmâm Tahavî'nin? Kemalpaşazâde hazretleri gibi nice Osmanlı alimi araştırılmaya bekliyorlar. Bu alimler neredeyse her ilim dalında eser vermiş kimselerdir. Bunlara neden İbn Teymiyye kadar ihtimam gösterilmiyor? Vehhabîlerin propagandasından etkilenenlerin ilk adresi İbn Teymiyye, İbn Kayyim, Elbanî vs.
  Bunlar bizim son adreslerimizdir! İlk adresimiz yukarıdakilerdir!

- İbn Mesûd (radiyallâhuanh) buyurdu ki: "Kendisine her fetva sorulduğunda insanlara her zaman fetva veren, delidir!"
  |Ebû Yûsuf, el-Âsâr, no: 903

- Hâfız ez-Zeylaî şöyle buyurmuştur: "Ravilerin sika olması hadisin sıhhatini gerektirmez ki şazlıktan veya illetli olmasından kurtulmuş olsun".
  |Nasbu'r-Râye, 1/347

İmâm İbn Hümâm şöyle buyurmuştur:
"Bir hadisin hasen, sahih veya zayıf diye nitelenmesi senedi itibari iledir ve zannîdir. Lakin fi'l-vaki sahih olanın yanlış, zayıf olanın da sahih olması mümkündür".
|Fethu'l-Kadîr, 1/389

- İmâm-ı Azam:
  "Ben ilmi çok hamd ve şükür ile elde ettim. Ne zaman bir meseleyi anlayıp oradaki hikmete muttali olsam Allah'a hamd ederim, O da benim ilmimi arttırır".
  |ez-Zerencerî, Talimü'l-Müteallim, s. 19

- Tecrübe:
  Sorulmadığı halde "şu alimden okudum", "şu kitabı bitirdim" diye cümleler dizeleyen kişi çoğu kez işinin ehli değildir.

- Soru:
  Hocam, bazı hadislerde fakihler farklı hükümler verirken muhaddisler farklı hüküm vermişlerdir. Muhaddislerin zayıf dediği hadislere fakihler bazen hüküm bina edebiliyorlar. Bu ihtilafa nasıl yaklaşmamız lazım?

  Muhammed Avvâme:
  Her ilmin mütehassısı vardır. Fıkhı ilgilendiren konularda fakihler söz söyler. İsnad ile alakalı konularda muhaddisler

söz sahibidir. Kimse kimsenin alanına dahil olamaz.
|"Tahkikli neşir sanatı üzerine düşünceler" seminerinden, 04.07.18

- Tabiinin en hayırlısı Ebû Hanîfe buyurdu ki:
  "Nasıl ki uzuvlar göze tabidir, ameller de ilme tabidir.
  Az amelli olan ilim, çok amelli olan cehaletten daha hayırlıdır".
  |el-Âlim ve'l-Mütallim

- "Hiçbir ilim ehli (fakih) bilmiyorum ki bir Kur'ân ayeti konusunda tevil yapmamış veya bir Sünnet(in anlaşılması) konusunda bir mezhep benimsemiş ve o mezhep sebebiyle başka bir Sünnet'i reddetmiş olmasın.
  Bu şekilde bir sünneti reddederken de makul bir tevile veya nesh iddiasına dayanmışlardır. Şu kadar ki Ebû Hanîfe'nin bu tarz davranışı başkalarına göre daha fazladır".*
  |İbni Abdi'l-Berr, Câmiu Beyâni'l-İlm, 2/1079
  *Zira bu alanda (yani fıkıhta) en usta kişi odur

- "Bir müfessir Kurân'ın her vechine hakkıyla muttali olamaz. Bu beşer takatinin fevkindedir.

Kimisi irabında, kimisi ahkamında, kimisi de kıssalarında mahirdir.
Bundan ötürü bir tane müfessir ile yetinmemek gerekir."
|M. Ali Sâbûnî, İhsan Şenocak ile Mülâkat

- İmâm Muhammed "Muvatta"ında Abdulaziz b. Hakîm'in şöyle dediğini nakletti:
  "Ben İbni Ömer'in namaza başında iftitah tekbirinde ellerini kulakları hizasına kaldırdığını, bundan başka kaldırmadığını gördüm".
  |1/397, Rakam: 108

  et-Tahâvî, Mücahit'ten şöyle dediğini nakletti:
  "Ben İbni Ömer'in arkasında namaz kıldığımda namazda sadece ilk tekbir de ellerini kaldırdığını gördüm".

  İmâm et-Tahâvî devamında şöyle dedi:
  "Bu İbni Ömer ki Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)i ellerini kaldırırken gördü de Peygamberden sonra bunu terk etti. İbni Ömer'in bu hareketi onun katında bunun neshinden dolayıdır".
  |1/148

- Muhaddislerin imamlarından biri kitabında bir hadisi rivayet edip tenkid veya onu

inkar etmezse bu, o hadisin uydurma olmadığına delildir.
|Ubeydullâh el-Esadî, el-Hadîsu'd-Daîf Hukmuhû ve Fevâiduhû, s. 15

- Bir fakih (müçtehit), zayıf hadisle delil getirdiği vakit o hadisin durumu yükselir. Bunu yapan fakih olmayan muhaddis ise böyle değildir.
  Zira fakih, o hadisle istdlal yaptığı vakit daha kuvvetli nasslara ve kıyaslara dayanarak yapmaktadır.
  Muhaddis ise sadece hadisin senedine bakmaktadır.
  |Ubeydullâh el-Esadî, el-Hadîsü'd-Daîf, s. 15

- Hatîb el-Bağdâdî, bir taraftan ehl-i hadîsi (muhaddisleri) muhaliflerine karşı savunmak maksadıyla "Şerefu Ashâbi'l-Hadîs"i yazmış, diğer taraftan onlara hadislerin fıkhını öğrenmeyi tavsiye eden ve aynı zamanda eleştiren "Nasîhatu Ehli'l-Hadîs" adlı kitabını kaleme almıştır.

- "Hepimiz Ebû Hanîfe gibiyiz. Biz hata yaparız, o da hata yapardı. Öyleyse doğru olana uy!"
  Söylemine dair:
  Sana temel farkı söyleyeyim mi ahi? O, Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in sahabelerinin yüzüne bakıyordu ve dini

gelmiş geçmiş en hayırlı insanlardan öğrendi.
Sen ise bilgisayarın ekranına bakıyorsun ve dinini dünyanın en iyi arama motorundan öğreniyorsun.
Şimdi ayakların yere değsin, başını eğ ve bu ümmetin en büyük imamına saygın artsın ey velet!!!
|Shaykh Mohammed Aslam
Tercüme: Hamza Burak Çiçek

- Denildi ki:
  حفظتَ شيءً و غابتْ عنك أشياءُ
  "Bir şeyi öğrendin, birçok şey senden kayboldu".
  İlim talebesinin çokça karşılaştığı sıkıntılardan biri de budur. Bir babı bitirdiğinde veya bir ilim dalından diğerine geçtiğinde evvelki öğrendiklerini kolayca unutabiliyor, unutuyor da.
  Bunun önüne geçebilmek için bir ilim dalına yoğunlaşırken diğer yandan, azar azar, önceden öğrenilen ilme göz atmaktır.
  Azar azar bakılsın ki asıl ilme yoğunlaşılabilsin ve aynı andan önceden öğrenilen zihinde taze kalsın.

- İmâm Mâtürîdî, kelam ilmini idrak edilen ve idrak edilemeyen diye ikiye ayırıyor. İdrak edileni emredilen, idrak edilemeyeni yasaklanan olarak sınıflıyor. ->

Ebû Yûsuf'tan nakledildi ki, kendisi kelam ilmine dalmayı yasaklamıştır. Delili ise bu ayetin (ruh ayeti*) zahiridir. Öyle ki bir keresinde ona ruh hakkında soru soruldu, lakin cevap vermedi ve cevabını Allâh'a ısmarladı (yani tefvîz etti).
İslamî hükümlerle alakalı sorulara ise teferruatlı cevaplar verirdi.
Cafer b. Harb ise şöyle demiştir: Allâh, kelam hakkında konuşmayı (onunla uğraşmayı) şu ayetle emretmiştir:
"Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et". (Nahl, 125).
Ayrıca şöyle buyumuştur: "O hâlde, onlar hakkında apaçık tartışmadan başka tartışma ve bunlar (Ashâb-ı Kehf) hakkında onlardan hiçbirine bir şey sorma". (Kehf, 22)
Bunun gibi ayetleri göz önünde bulundurursak kelam ilmine dalmayı nasıl yasaklayabiliriz?
Lakin Ebû Yûsuf hazretleri, idrak olunması mümkün olmayan ve kendisine dalındığında ancak sapıklığı artıran hususlardaki kelama dalmayı yasaklamıştır.
Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in şu hadisi buna örnektir:
"Mahluk hakkında tefekkür edin, Allâh hakkında tefekkür etmeyin". Zira Allâh'ın

zatı idrak edilemez. İdrak edilemeyen hakkında tefekkür etmek ancak sapıklığı artırır.
Akıl ile kavranan ve idrak edilen hususlara gelince, bu gibisi yasaklanmamıştır.
|İmâm Mâtürîdî, Te'vîlât, 7/105-106

*"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir". (İsra, 85)

- İmâm Muhammed Zâhid el-Kevserî:
"Öyle insanlar vardır ki, bir ilim dalında otorite oldukları halde, bir diğer ilim dalında avam mertebesindedirler".
|es-Seyfu's-Sakîl mukaddimesi, s. 12

- İbni Âbidîn meşhur haşiyesinde "Allâh" lafzı hakkında şöyle demiştir:
Hişâm'ın İmâm Muhammed'den naklettiğine göre, Ebû Hanîfe "Allâh" lafzının İsm-i Azam olduğunu söylemiştir. Tahâvî de böyle dedi. Ulemadan birçokları ve ariflerden birçoğu da böyle dediler. Hatta (manevî) makam sahibi olanların indinde "Allâh" lafzından daha üstün bir zikir olmadığını söylediler. İbni Emir el-Hâcc'ın "et-Tahrîr" adlı şerhinde de böyle geçer.
|Hâşiyetü İbni Âbidîn, 1/5

- Bakî b. Mahled el-Kurtubî şöyle demiştir:

"Muhammed b. Sahnûn'un Kayrevan'daki evinde, kendisinin Irak'taki mesmûâtını dinliyordum.
Evin içinde toplu halde kitaplar gördüm ve kendisine, "Ey Ebû Saîd! Bunlar rivayet kitapları ise senden nakledebilir miyim?" diye sordum.
"Bunlar Ebû Hanîfe'nin kitapları", dedi.
|el-Huşenî, Ahbâru'l-Fukahâ ve'l-Muhaddisîn, s.61

Ebû Hanîfe kitaplarıyla ümmetin her bir yanını etkilemiştir.

- Ashâb-ı Güzîn ile Tabiîne "Selef-i Sâlihîn" denir.
|Ömer Nasuhi Bilmen, İlm-i Hâl

Binâenaleyh deriz ki, Ebû Hanîfe selef-i sâlihîndendir.

- İmâm Ebû Mansûr Muhammed el-Matüridî, hicretin 280 yılında doğmuş ve 333 yılında Semerkant'ta vefat etmiştir. Memleketi olan Matürid, Buhara ilçelerinden biridir. Kendisi Hanefî mezhebinde idi. Çok kıymetli tefsiri ve başka eserleri vardır. Bizim itikatta (inançta) imamımızdır. Hanefî mezhebinde bulunan müslümanlann büyük çoğunluğu inanç ve itikatta bu Ebû Mansûr el-Matüridî'ye bağlıdır.

İmâm Ebu'l-Hasan Aliyyü'l-Eş'arî, hicretin 260 yılında Basra'da doğmuş, 324 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Büyük dedesi Ashâb-ı Güzîn'den Ebû Musa El-Eş'arî'dir. Ebu'l-Hasan el-Eş'arî Şafiî mezhebine bağlı idi. Ehl-i Sünnet itikatına pek çok hizmet etmiştir. Çok değerli eserleri vardır. Malikîlerle Şafiîlerin hemen hepsi, Hanefîlerin bir kısmı ile Hanbelî mezhebinde olan Müslümanların bazı ileri gelenleri itikat konularında Ebu'l-Hasan el-Eş'arî'ye uyarlar.
|Ömer Nasuhi Bilmen, İlm-i Hâl

- Mâtürîdiyye mezhebine göre rüyalar batıl hayaller değillerdir.
  Bilakis rüya, ruhun bir nevi müşahedesidir.
  Bazen ruh, (rüyada görülen) şeyin hakikatini görür, bazen de misalini görür.
  |Mestçizâde, el-Mesâlik, s. 156

- Ebû Mansûr el-Mâtürîdî şöyle buyurmuştur:
  "Bir kimse "Allah nedir?" diye sorarsa deriz ki:
  Eğer ismini kastediyorsan o, er-Rahmân olan Allah'tır, deriz.
  Eğer sıfatını kastediyorsan o, es-Semî ve el-Basîr'dir, deriz.

Eğer fiilini kastediyorsan mahlukatı o yarattı ve herşeyi yerli yerince yaptı, deriz.
Eğer mahiyetini kastediyorsan ol vakit o, cins ve misâlden yücedir (yani mahiyet sahibi olmaktan münezzehtir), deriz".
|Beyâzîzâde, İşârâtü'l-Merâm, s. 109

- Şunu rahatça söyleyebilirim:
  Mezhepleri gereksiz görenler usûl-ü fıkhı kavrayamayan kimselerdir.
  Ya da art niyetli.

- Bir kitabın yaygın olması, birçok medreselerde okutulması veya halk tarafından itibar görmesi onun içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu göstermez.
  Aynı şekilde o alanda ondan daha iyi ve okutulmaya daha layık bir kitap bulunmadığını da göstermez.
  Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî'nin Muvatta nüshası buna çok güzel bir örnektir. Bu nüshada bir çok isnad hataları bulunduğu ve kendisinden daha sahih nüshalar var olduğu halde bu nüsha meşhur olmuştur, yaygınlık kazanmıştır. Diğerlerine fazla ehemmiyet gösterilmemiştir.
  Halbuki İmâm Muhammed ve el-Ka'nebî gibilerinin Muvatta nüshaları el-Leysî'nin nüshasında çok daha üstün bir nüshadır.

- İmâm Ebû Hanîfe vefat ettiği vakit İmâm Muhammed 18 yaşında idi. 26 yaşına kadar İmâm Ebû Yûsuf'tan ders almaya devam etti.
  Bundan sonra Medine'ye gidip 3 seneden biraz fazla İmâm Mâlik'ten ders aldı. Ondan Muvatta icazetini aldıktan sonra Kûfe'ye geri döndü ve ders vermeye başladı.

- Ehl-i kitaptan bir bilgin İmâm Muhammed'in "el-Asl" adlı kitabını okuması sebebiyle müslüman olur ve şöyle der:
  "Bu, küçük Muhammed'inizin kitabıdır, kim bilir büyük Muhammed'inizin (sallallâhualeyhivesellem) kitabı nasıldır?!"
  |Bintu Mucîburrahmân ed-Deyrevî, el-Hâdî, s. 127

- Füruda dört mezhep olsa da usûlde (usûl-ü fıkıhta) iki mezhep vardır. Biri Fukahâ mezhebi diğeri mütekellimîn mezhebidir. Fukahâ metodunu hanefîler kurmuşlardır, mütekellimîn metodunu da diğerleri kurmuşlardır. Fukahâ metoduna hanefî metodu da dendiği gibi, mütekellimîn metoduna da şafiilerin metodu da denmektedir.
  Bu iki ana damar arasındaki ana fark şudur: Mütekellimler herhangi bir

mezhebe bağlı kalmaksızın Kuran ve sünnetten küllî kaideler istihraç etmişlerdir. Sonra mezheplerini, yani fıkıhlarını, bu kaideler üzerine bina etmişlerdir (tahrîcü'l-fıkh mine'l-usûl). Fakihler ise, imamlarından (Ebû Hanîfe ve talebeleri gibi) tevarüs eden fıkhî birikimi baz alarak ve gözden geçirerek, imamlarımız bu fıkhî hükümleri zihinlerinde şekillendirdikleri küllî kaidelerle yapmışlardır düşüncesiyle, mütekellimînin aksine küllî kaidelerini fıkıhî hükümlerden istihraç etmişlerdir (tahrîcü'l-usûl mine'l-fıkh).
Seyyid Bey'e göre ise mütekellimin mezhebi, fıkıhta hanefîler kadar mahir olmadıkları için ilk olarak kavâidi inşaya başladılar. (Bkz: Seyyid Bey, Medhal, s. 49, Âsitâne Kitabevi)

- İmâm Mâlik'e biri bir mesele hakkında fetva sorar. İmâm Mâlik cevaplayınca soru soran kişi şöyle der: "Bu meselede Şam ehline muhalefet ettin".
  İmâm Mâlik şöyle yanıt verir:
  "Şam ehli ne zamandan beri (muteber bir görüş sahibi olacak) mertebeye geldi ki onlara muhalefet etmiş olayım. Bu mertebe ancak Medîne ve Kûfe ehli için vardır".
  |İbni Abdilberr, Câmiu'l-İlm, 1/158

- Görmüyor musun ki şeytan kişinin imanının çalmak için onun imanının çekip almaz.
  Bilakis, imanına bir bidat karıştırarak onun imanını çalmaya çalışır.
  |Molla Aliyyü'l-Kârî, el-Minehu'r-Ravda, s. 34

- Havârizmî'nin "Câmiu'l-Mesânîd"i Ebû Hanîfe'nin bütün müsnedlerini ihtiva etmiyor.
  Ebû Yûsuf'un, İsfehânî'nin, İbni Adiyy'in ve İbni Ebi'l-Avâm'ın müsnedleri onun eserinde yoktur.
  |Abdurreşîd en-Numânî, Nazarât, s. 52

- 17. yy'dan sonra "bilimizim" (Scientism) egemen bir ideoloji haline gelmiştir, öyle ki tabiat bilimleri dışında kalan ilimler, kendilerine özgü sorunlara artık kendi yöntemlerini uygulayamayacak dereceye gelmişlerdir.
  |Mahmud Ay, Osmanlıda İlm-i Kelam, s. 550

- Garip değil mi,
  Sair namaz vakitlerin ve diğer kamerî ayların belirlenmesinde şuanki teknolojiye uyan arkadaşlar Ramazan'a gelince mezkur teknolojiden faydalanmaya şiddetle karşı çıkıyorlar.

Namaz vakitleri de gözlem ile belirleniyordu bir zamanlar...

- "İmâm Mâlik, Ebû Hanîfe'nin kitaplarını okur ve onlardan faydalanırdı"
|Abdurreşîd en-Numânî, Nazarât, s. 18

- Hadisleri fıkıh bablarına göre ilk tasnif eden, İmâm Mâlik'ten önce, Ebû Hanîfe'dir.
|Abdurreşîd en-Numânî, Nazarât, s. 17

- "Küfrün aslı inkar olduğuna göre, zıddı olan iman, tasdik olmuş olur. (Dil ile ikrar ise zaid bir rukündür/şarttır)
Buna göre namaz ve oruç gibi taatler iman değildir.
Buna göre iman, ancak zıddının (yani inkarın) var olmasıyla yok olur.
Lakin bazen (Kurân ve Sünnet'te) taatler yerine iman lafzı kullanılmaktadır. Burda ise zıddının küfür olduğu iman kastedilmemektedir".
|Ebû Seleme, Cümelün min Usûli'd-Dîn, s. 37-38

- "İbni Teymiyye'nin öyle sözleri var ki, bunlar İbni Arabi'den nakledilmiş olsaydı hemen tekfir edilirdi."
|Bûtî, es-Selefiyye, s. 188

- "Müslümanlar için Nasîruddîn et-Tûsî'nin eserine (yani et-Tecrîd'e) bakmaktan daha zararlı bir şey görmedim".
  |Saçaklızâde, Tertîbu'l-Ulûm, s. 147-148

- (Kelâm ilmi farz-ı kifayedir. İlm-i hâl gibi bir) Farz-ı ayn dururken farz-ı kifaye ile uğraşmak caiz değildir.
  Böylece farz-ı ayn olan ilimleri okumadan farz-ı kifaye olan ilimleri okumak caiz değildir.
  |Kadızâde Mehmed Efendi, İman ve İslam Risalesi, vr. 74b

- "Kim sadece kelâm ilmini talep ederse zındık olur. Sadece züht talep ederse bidatçı olur. Sadece fıkıh talep ederse fasık olur.
  Hapsini talep edip mahir olursa kurtuluşa erer.
  |Seyyid Alizâde, Mefâtîhu'l-Cinân, s. 41

- Bazı kardeşlerimiz bizi, selefî/vehhâbîlere çok yüklediğimiz için yadırgıyorlar. Ümmetçilik fikrini hatırlatıyorlar. Müsamaha ile karşılıyoruz tabi ki. Zira büyük bir ihtimalle bilmiyorlar. Bu fırkanın ne kadar tehlikeli olduklarını bilmiyorlar. Bu fırkanın zihniyeti yüzünden Osmanlı'ya isyan edildi. Çeçen ve Afgan cihadı harap oldu. Şimdi ise Suriye'yi mahvediyorlar.

Bu zihniyet kullanılmaya ve yönlendirilmeye müsait bir zihniyet. Bu zihniyet tabiri caizse sokaktaki ipsizlerin sarılmış olduğu bir zihniyettir.
Şunu bilin güzel kardeşlerim, Ehl-i Sünnet ulemasına göre devlet zalim de olsa ona başkaldırılmaz! Caiz değildir! Zira başkaldırmak daha büyük bir fitneye sebebiyet verecektir.
Lakin bu zihniyetin baş paragrafı isyan ile başlar.
Osmanlı yıkılmadan evvel dünyanın en kaliteli alimleri İstanbul'daydi, Anadolu'daydı.
Neden isyan çıkarmadılar? Sonumuz Irak, Afganistan ve Suriye gibi olmasın diye.
Ama her nereye bu mezkur zihniyet girdiyse orada fitne ateşi her zaman gürlemiştir.
Ayrıca ilmî açıdan da sahtekarlar. Ehl-i Sünnet'in alimlerine söylemediklerini nisbet ederler.
Sizden eleştiri yerine destek bekliyoruz.

- Fatih Sultan Mehmet, Molla Hüsrev için (umumun bulunduğu yer bir yer olan) cami de bile ona hürmeten ayağı kalkar ve onun hakkında şöyle derdi:
  "Bu zât, zamanımızın Ebû Hanîfe'sidir".
  |Ömer Nasûhî Efendi, İstanbul ve Fatih, s. 79

- Kıyaslarsanız Kemalizm ile Şia'nın zihin yapısının aynı olduğunu farkedeceksiniz. Öyle değil mi?

- "Ne tuhaftır ki, Şia, Hz. Ebû Bekir'i korkaklık ve zayıflıkla suçladığı ve Hz. Ali'yi cesaret ve kuvvetle övdüğü halde Hz. Ali'nin Hz. Ebû Bekir'e takiyye gereği biat ettiğini iddia etmektedir".
  |Ebu'l-Muîn en-Nesefî, et-Tebsira, s. 1132

- Ahmed b. Hanbel hazretlerinden akidevî konularda nakiller yapıp mücessime görüşlerini desteklemeye çalışan kardeşlerim.
  Ahmed b. Hanbel kendi görüşlerini yazdırmayı bidat saydığı için hangi görüşün ona sahih bir şekilde nisbet edileceği bir muammadır.
  Aynı şekilde seleften aktarılagelen görüşler arasında tercih yapmayı kerih görmüştür. Bundan ötürüdür ki bir meselede en az iki görüşünün mevcut oluşu pek çoktur (bir konuda beş görüşü olduğu da vakidir).
  Binaenaleyh benim bu konudaki tavrım İbn Salâh eş-Şehrezôrî'nin tavrı gibidir:
  İbn Salâh'ın nakline göre:
  "İki imam vardır ki, Allah, onları taraflarıyla imtihan etmiştir. Oysa bu iki imam onlardan uzaktır. Bunlar mücessime

ile imtihan olunan Ahmed b. Hanbel ile Şiilerle imtihan olunan Cafer-i Sâdıktır."
|Sübkî, Kâidetün fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl, 1/49

- "Cerh, sebebi açıklanmadığı müddetçe kabul edilmez.
  |İbni Salâh, Ulûmu'l-Hadîs, s.96

- Her (suudî) selefînin içinde bir akûrluk, bir garetgîrlik, bir saldırganlık ve biraz da sokak ahlakı vardır. Ama bu, genellikle tekfîr olarak zuhur eder. Bazen de böyle. Bu mücerrabâttandır.

- Molla Aliyyü'l-Kâri, Ebû Hanîfe'ye hak ettiği değer verilmeyince ve İmâm Mâlik'i ona tafdil edildiğini görünce şöyle demiştir:
  Bunların hiçbiri imamımıza nispetle doğru değildir. Ebû Hanîfe'in Mâlik b. Enes'ten önce doğduğu bellidir.
  Makam olarak İmam Mâlik'in İmâm Azam'dan üstün olduğu ise doğru değildir. Zira Mâlik Tebeü't-Tâbiîn'dendir. Ebû Hanîfe ise Tabiîn'dendir. Suyûtî ve diğerleri de böyle demiştir.
  Ebû Hanîfe'nin tanınmışlığına gelince, bu zaten bilinen bir şeydir.
  Maveraünnehr, Hint ve Rûm eyaletleri gibi doğu ve batıdaki insanlar ondan başka imam onun mezhebinden başka mezhep tanımıyorlar.

Onun tabileri, diğer bütün imamların tabilerin hepsinden çoktur. Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'ın tabileri bütün peygamberlerin tabilerinden çok olduğu gibi.
İlmine gelince, İmâm Şâfiî'nin sözü bu hususta yeterlidir: "Bütün insanlar, fıkıhta Ebû Hanîfe'nin çocuklarıdır".
|Molla Aliyyü'l-Kâri, Mirkâtü'l-Mefâtîh, 1/28

- Biz fıkhı, Kurân'daki hükümleri ve ince ayrıntıları anlayabilmek için okuyoruz.
  Hadisi, Kurân'daki ayetlerin hangi bağlamda nazil olduğunu ve Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in bu ayetleri nasıl açıkladığını öğrenmek için okuyoruz.
  Arapçayı, Kurân'daki ayetleri (başkasının anladığı gibi değil) orijinal manalarını anlamak için okuyoruz.
  Belağatı, Kurân'daki edebî incelikleri idrak edebilmek ve onun edebî mucizesini bizzat hissedebilmek için okuyoruz.
  İmdi de bana "Kurancı" kardeşim; siz mi Kurân ehlisiniz, biz mi?

- Allâme Keşmîrî:
  "Ben Tirmizî'nin hasen hükmü koymasına itimad ediyorum. Zira muhaddisler genellikle sadece isnada bakarlar. Tirmizî ise buna ek olarak o hadisle amel edilip edilmediğine bakar.

Yapılması gereken de budur. Sadece isnada bakmak kusurdur."
|Feyzu'l-Bârî, 4/290

- Pezdevî, Serahsî ve emsalleri her ne kadar usul-ü fıkıhta üstün makamları olsa da, onlar ilimlerini İmâm Mâtürîdî ile Cessâs'ın kitaplarından (ve bunlardan önce gelenlerden) aldılar. Cessâs da Îsâ b. Ebân'dan aldı.
|Abdülmecîd et-Türkmânî, Dirâsât, s. 32

- "Mütevatir haber, sahabe zamanında yaygın bir şekilde amel edilendir.
Meşhur haber, tabiin devrinde yaygın bir şekilde amel edilip kabul ile karşılanandır. Bu haberi sadece bir sahabe bile rivayet etse de.
Vahit haber, bunun dışındakilerdir".
|el-Bedru's-Sârî, 4/506

- Doğru bir tabir: Suud Selefîliği.
Zira onlar Selef'in selefîliğini yapmıyorlar. Selef'in selefiğiliğini yapanlar belli: Mâtürîdîler (yani Hanefîler) ile eski Eşarîler.

- Ebû Hanîfe'ye denildi ki "falan mescitte bir (ilim) halkası var, fıkıh hakkında münazara (fikir alışverişi) yapıyorlar".

"Onların başları (hocaları) var mı?" diye sorunca "hayır" diye cevap verildi.
Bunun üzerine Ebû Hanîfe şöyle buyurdu: "Ebediyen fıkhı öğrenemezler!"
|İbn Abdilberr, Camiu Beyân, 1/555

- Tirmizî: "Ulemanın çoğu, seferi iken namazların sünnetlerinin kılınmasının daha faziletli olduğu görüşünü tercih etmişlerdir."
  Serahsî ve Merğînânî de "sünnetlerin kılınması daha faziletlidir" şeklinde görüş beyan ettiler.
  Hinduvânî dedi ki: "Bir yerede beklenildiyse (mola verildiyse) o zaman sünnetler kılınır. Hareket halinde ise terkedilir."
  |Aynî, Umdetü'l-Kâri, 7/144

- Hanefî imamlarının usûl-ü fıkıhta meşhur ve muteber kitapları şunlardır:
  Cessâs'ın "Fusûl"ü, Debbûsî'nin "Takvîm"i, Serahsî'nin " Usûl"ü ve Pezdevî'nin "Kenz"i.
  |İtkânî, eş-Şâmil, 5/338

- "İslam filozofları" çok yanlış bir tabirdir. "İslam matematikçisi" veya "İslam fizikçisi" tabiri yanlış olduğu gibi.
  İslam müstakil bir sistemdir ve hiçbir yere yamılamaz veya herhangi bir kalıba göre biçilemez. İslam, İslam'dır.

Müslüman filozoflar olabilir (belki!) ama "İslam filozofları" asla.

- Hadis ehlinin büyük çoğunluğunun gayreti, hadisleri işitmeye ve rivâyet etmeye yönelikti. Sadece,senet ve metin olarak hadis rivâyet etmeyi ilim olarak görüyorlar, hadisleri tetkik etmeyi ve anlama çabalarını ilim saymıyorlardı. Hatta hadisleri anlamak için düşünmeyi ve akıl yürütmeyi hadislere karşı çıkmak, hadisleri reddetmek olarak görüyorlardı.
  |Leknevi, er-Ref'u ve't-Tekmîl fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl, s. 87, Muhakkikin notu
  Hadis ehli ömürlerini hadis dinlemeye, hadislerin âlî isnatlarını ve farklı tariklerini toplamaya adamıştı. Bu durum onları öğrenmeleri farz olan şeyleri öğrenmekten alıkoymuştu.
  |İbnu'l-Cevzî, Telbîsu İblîs, s.103

- Ne yazık ki filozoflara değer verildiği gibi kendi alimlerimize değer vermiyoruz. Özellikle İlahiyat camiasında böyle. Kaybolmuş alimlerimizin peşinde koşacağım biiznillâh.

- "Her meseleye cevap veren ve her bildiğini anlatan birini gördüğünde bu haliyle onun cahil olduğunu anla."
  |Atâullah İskenderî (rh.a)

- Bazı muhaddislerin Hanefî ulema hakkındaki (yanlış) değerlendirmelerini hep şu sözler muvacehesinde ele alırım ki Sabûnî hazretleri de o mısraları terennüm ediyor:
  "Nice ayıplar vardır ki aslında sahih kavillerdir,
  Ancak onun yanlış anlaşılmasının sebebi kıt bir anlayıştır"

- “Bir kimse mest üzerine mesh etmeyi caiz görmese, inkar etse küfründen korkulur.” |Müstakîmzâde, Şerefü'l-Akîde, s. 65

- Kadim ulema mezhebine adeta aşıktı, onu yüceltiyordu. Mezhebini diğer mezheplerden üstün görmeyenin o mezhebe intisabı caiz değildir, zira bu mezhep mantığına terstir.
  Tabi ki bunların hepsi, diğer mezhepleri ve imamlarını hakir görmeden ve eleştirmeden olması lazım.

- Ebû Hanîfe'nin zamanında peygamberlik iddia eden biri çıkmıştı. O adam: "Bana müddet verin size alametleri getireyim", dedi.
  Ebû Hanîfe ise şöyle buyurdu:
  "Kim ondan alamet talep ederse kafir olur. Zira Rasûsullah "benden sonra peygamber yoktur!" buyurmuştur".

|Bekir ez-Zerencerî, Menâkib, s. 145

- Adam (güya Prof. olacak) "selefiyye"nin mensuplarının isimlerini sayarken Tahâvî'yi de zikrediyor. Ama Ebû Hanîfe'yi zikretmiyor.
  Halbuki Tahâvî hazretleri akait metninin başında şöyle yazmaktadır: "Bu metin, bu dinin fakihleri olan Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammed b. Hasan'ın itikadını anlatır bir metindir".
  Çıkın artık kalıplarınızdan. Size sunulan klasik ve çarpıtılmış bilgileri araştırın artık!
  Selef ikiye ayrılır: Ebû Hanîfe ve diğerleri. Biz ise hanefiyiz. Bizim, sonradan uydurulmuş "selefîlik" diye bir vasfa ihtiyacımız yoktur. Bu mezhep zaten selefin mezhebi!

- Sahabeler arasındaki (siyasete taalluk eden) ihtilaflar müteşabihler gibidir. Okursun, geçersin, susarsın.
  Onların senin fikrine ihtiyacı yoktur.

- Ebû Hanîfe'nin annesi bir mesele hakkında sorusu olduğunda oğlu Ebû Hanîfe'ye: "Ömer b. Zerr'e git ve ona bu soruyu sor", dedi.
  Ebû Hanîfe de ona gitti ve sordu. Ömer b. Zerr de: "Sen benden daha alimsin ey Ebû

Hanîfe", deyince "ben annemin sözünden çıkmam" diye yanıt verdi.
Akabinde Ömer b. Zerr: "O halde bu sorunun cevabını sen söyle", buyurdu.
Ebû Hanîfe cevabını verince Ömer b. Zerr "Söyle annene, sorusunun cevabı şöyle ve şöyledir" deyip aynı cevabı vermiştir.
|Bekir ez-Zerencerî, Menâkib, s. 135

- İmâm Muhammed, Ebû Hanîfe'den şöyle bir hadis nakletmiştir:
  (Talha b. Ubeydullâh radiyallahuanh buyurdu ki:) Biz, aramızda ihramlının av hayvanının etini yemesinin (hükmünü) tartışıyorduk. Öyle ki seslerimiz yükseldi ve Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) uykudan uyandı ve buyurdu: "Niçin tartışıyorsunuz?"...
  İmâm Muhammed söyle buyurmuştur:
  "Bu hadiste görülüyor ki, sahabeler fıkıh hakkında tartışıyorlardı. Öyle ki, seslerinin yüksekliğinden Peygamber uyanır ve onları ayıplamazdı".
  |Bekir ez-Zerencerî, Menâkib, s. 110

- "Felsefeye yakın olma açısından filozoflardan hemen sonra Mutezile gelir.
  Onlardan sonra yeni eşarîler, onlardan sonra eski eşarîler.
  Onları Matüridî mezhebi takip eder ve en son olarak Selef gelir.
  Matüridîler Selef'e daha yakındır.

|İzmirli, İslam'da Felsefe Akımları, s. 27

İzmirli'nin şaz görüşleri olsa da bu tespiti çok yerindedir.
Şu da var ki, Matüridî ile Eşarî mezhepleri zaten selefin yolundan giden mezheplerdir. Lakin seleften sonra çıkan fitnelere karşı koyma hususunda farklı yöntemler uygulamışlardır (ki bundan dolayı farklı isimlerle anılmışlardır). İşte bu çıkan yeni fitnelere cevap verme metodunda matüridîler selefe daha yakındır. Yoksa ikisinin de aslı seleftir. Onlar selefe muhalefet etmemiştir, aksine onların yolunu genişletmişlerdir.

- Şeriat ilğa edildi, medreseler kapandı, alimler yok edildi, islami eğitim yasaklandı.
  İşte bu korkunç ve feci felaketten sonra Türkiye halkı hocasız kaldı. Talebeler kimseden ilim alamayınca yurtdışına çıkmaya başladılar. Oralarda ilim öğrendiler ve memlekete geri döndüler. Lakin geri dönenlerin hepsi sahih ilimlerle geri dönmediler. Kimisi mezhepsizliği, kimisi hanefi düşmanlığı, kimisi hariciliği, kimisi de reformistliği getirdi.
  Böylece Osmanlı'nın bakiyesi olan bu yüce topraklar özünü kaybetti. Fitne üzerine fitne geldi.

Eski kudretimizi ve şanımızı geri istiyorsak özümüze geri dönmemiz lazım.
Sünnet'e son derece itaat, Hanefî mezhebine son derece bağlılık ve tasavvuf büyüklerine son derece muhabbet.
İşte bizi Devlet-i Âliye-i Osmâniye yapan buydu!

- "Bu memleket (Özbekistan), tüm İslam aleminin iftihar ettiği İmam Buhari'yi yetiştirdiği için haklı olarak gurur duyuyor".
|Muhammed Avvâme el-Hanefî
https://www.aa.com.tr/.../unlu-hadis-alimi-avvame-buh.../1259450

- Dört mezhep içerisinde İbn Hümâm es-Sivâsî'nin misli bir usulcü yoktur. Onun kitabı "et-Tahrîr" ise usul kitaplarının en zorlarındandır.
|Ebû Ğudde, Terâcimü's-Sitte, s. 25

Katip Çelebi, "et-Tahrîr" kitabı hakkında "neredeyse bilmece" gibi diyerek zorluğunu ifade etmiştir.
|Bkz: Keşfü'z-Zünûn, "et-Tahrîr"

İbn Hümâm'ın hocalarından biri onun bu kitabını gördükten sonra şöyle demiştir: "Çok güzel bir kitap, lakin kimse bundan (zorluğundan dolayı) faydalanamayacak"

|Bkz: Leknevî, Fevâidü'-Behiyye, s. 181

- Hâherzâde şöyle nakletmiştir: Ebû Hanîfe buyurdu ki:
  Bir kimse küfrü caiz ya da güzel görerek bir başkasının küfürde kalmasına rıza gösterirse kafir olur".
  |el-Muhîtu'l-Burhânî, 7/398

- Birlik naraları atan kardeşlerime sesleniyorum:
  Annemize çirkin iftiralar edenle, sahabelerimize lanet edenle, bizi kafir görenle ama bunların hepsini takiyye ile saklayanla birlik olmamızı isteyen kişi sadece ve sadece ahmaktır.
  Şii-Sünni kardeşlik safsatası, kirli zihinli reformistlerin veled-i zinasıdır.
  Biz, Ehl-i Sünnet dışı fırkalarsız da kudretli bir topluluk oluşturduk, kafirleri dize getirdik. Bunu ispat ettik.
  Asıl fitne, onlarla birlik olmamızdadır!

- Hanefî-Mâtüridî'lere göre kişi küfre düşerse (Allâh'a sığınırız) önceki amelleri boşa gider ve tekrar iman etmesi halinde geri dönmezler.

- Üniversitede herhangi bir bölümü kazanan kardeşlere tavsiyemizdir ki

mutlaka devamlı gidebilecekleri Ehl-i Sünnet bir kuruma müdavim olsunlar. Üniversite ortamı ile aileden uzak kalmışlık çok zehirli bir terkiptir. Kişinin tek başına korunmuş kalması neredeyse imkansızdır.

- Ebû Hanîfe buyuruyor ki:
  Bana "kendi görüşü ile fetva veriyor" diyen insanlara şaşırıyorum.
  Ben ancak eser ile fetva verdim!
  |Abdümecîd et-Türkmânî, ed-Dirâsât, s. 15

  Eser: Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'den veya sahabeden nakledilen haber.

- Rivayet edildiğine göre Ebû Yûsuf'un "el-Emâlî" adında 300 ciltten fazla olan bir kitabı vardı.
  Bkz: Keşfü'z-Zünûn, "el-Emâlî" başlığı altında.
  Bu kitap ise günümüze maalesef ulaşmamıştır.

- İmam Ebû Hanîfe'den şöyle nakledilir:
  "Bir Hiristiyan kelime-i şehadet getirip "ben müslümanım" dese de Hristiyanlık'tan teberri etmedikçe müslümanlığı kabul edilmez".
  (Aynı şey yahudiler için de geçerlidir)

|Nûh el-Konevî, el-Fevâidü'l-Mühimme, s. 33

- Nasıl ki Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) Efendimizden nakledilen sahih ve gayr-ı sahih hadisler var. Nasıl ki evvelden söylediği (mensuh) ile son olarak söylediği (nasih) kavl-i şerifleri var.
  İşte bu kabilden de fıkıh imamlarımızdan nakledilen sözler vardır. Kimisi sahihtir kimisi değil. Kimisi kavl-i evveldir kimisi kavl-i ahirdir.
  Hangisinin sahih veya hangisinin son görüşü olduğunu öğrenmek için evvela fakihlerin tabakalarını öğrenmek gerekir. Badehu, hangi fakihin dediğininin diğerine takdim edileceği öğrenilmiş olacak.
  Tabi hanefi fıkıh usulünü de hakkıyla ahzetmek lazım. Zira bu zikrettiğim kaide sadece bir tanesidir.

- Ebû Hanîfe'nin talebelerinden olan Abdullâh b. Mübârek ile Veki b. Cerrâh'ın sonradan Ebû Hanîfe'den teberri ettiklerini (ondan ayrıldıklarını) iddia eden yalan söylemiştir.
  Genellikle vehhabi taifesi (adetleri üzere) bu iki büyük muhaddisi kullanarak Ebû Hanîfe'yi kötülemeye çalışıyorlar.
  |Bkz: ez-Zerenceri, Menakib, s. 123 ve 131

Halbuki bilmiyorlar daha nice muhaddis Ebû Hanîfe'nin fıkhını benimsemişti. Yahyâ b. maîn ve Yahyâ b. Saîd el-Kattân gibi.

- Daru'l-İslam olan bir yerde, bir grup irtidad edip müslümanlarla savaşsalar ve galip gelseler. Onların galip geldiği yerler daru'l-harbe dönüşür mü? Meselesine gelince.
  Ebû Hanîfe'ye göre şu üç şartla dönüşür:
  1. Aralarında bir daru'l-İslam olmaksızın bir dâru'l-harbe bitişik olması.
  2. İçinde, imanıyla güvende olan bir mümin kalmayacak. Yani müminin güvencesi olmayacak.
  3. Şirkin hükümleri orada hakim olacak.
  Lakin İmameyne göre orda şirkin hükümlerinin cari olması oranın dâru'l-harbe dönüşmesine yeterlidir. İmameyn ordaki galibiyete itibar etse Ebû Hanîfe tamamî galibiyete itibar ediyor. Yani öyle bir galibiyet ki eski daru'l-islamdan bir eser kalmayacak şekilde.
  Zira bu belde İslam'ın kazanmış olduğu bir beldedir ve ancak kâfirlerin tamamen galip gelmesiyle İslam'ın kazancından çıkar.
  Misal olarak, eğer orayı ele geçirenler bir müslümanın malına istedikleri gibi malik olamıyorlarsa demek ki tamamiyle oraya galip gelememişlerdir.

Birşeyin aslında bir eser kaldıysa, arız olanlara bakılmaksızın aslının hükmü verilir. Aynı şekilde yukarda kastettiğimiz beldede müslümanlar kaldıysa demek ki aslından bir eser kalmıştır.
Ebû Hanîfe'nin dediği gibi: "Meyve suyu yoğunlaşsa, köpük çıkarmadıkça ona şarap denmez, zira aslının eseri bakidir."(1)
İmâm Serahsî'nin Ebû Hanîfe'nin görüşünü tafsil etmesi onun görüşünü tercih ettiğindendir.
Hatta Kâsânî hazretleri buyuruyor ki Ebû Hanîfe'nin üç şartından asıl muteber olan emandır. Kâfirlerin ele geçirdiği daru'l-islamda müslümanların emanı varsa orası aslı üzere daru'l-islam kalır.(2)
(Eman demek canının ve malının güvende olması demektir.)

(1) İmâm Serahsî, el-Mebsût, 10/144; İbni Âbidîn, er-Redd, 4/175
(2) Kâsânî, Bedâi', 7/131

- Ebû Hanîfe'ye göre peygamberlerden küçük günah sudur edemez. Eşarî ise buna muhalefet etmiştir.
|Nevî Efendi, İhtilaf Risalesi, altıncı madde

- Büyük hanefî muhaddis Kâsım b. Kutluboğa şöyle buyurmuştur:

“Bir hadisin sıhhati, hangi kitapta bulunduğuna bakılarak değil, onu nakleden kişilerin haline bakılarak tayin ve tesbit edilir.”
|Kâsımî, Kavâid, s. 82

Tekrar ediyorum: İbn Salâh'ın vazetmiş olduğu kitaplara göre sıhhat dereceleri (birçok alim tarafından kabul edilse de) Hanefî usulüne muvafık değildir.

- Eski Anadolu Türkçesiyle Ömer en-Nesefî'nin "Hilâfiyyât" tercüme ve şerhinden bir kesit:
  "Eğer meşgul olsa namaza er, ol nikahdan yigrekdür. Yani bir şahıs nikahı terkeylese, evlenmese, ibadete meşgul olsa böyle yigrekdür nikaha meşgul olmakdan, Şâfiî katında.
  Bizüm katumuzda nikaha meşgul olmak anun levazımına meşgul olmak, yani buları saklamak, bulara nafakasını virmek, ibadete meşgul olmakdan yigrekdür.
  Bu ol vaktındur kim nefsini haramdan saklayu bilse avrata cevr eylemese, eğer nefsini saklayımasa, nikaha meşgul olmak yigrekdür icma.
  Eğer avrata cevr eylemekten gendüzini saklayımasa ibadete meşgul olmak yigrekdür icma."
  |İbn Alişîr el-Melifdevî, Nazmü'l-Hilâfiyyât Tercümesi, s. 165

- "Husün ve kubuhta akıl müdrik olmakla beraber şeriat hâkimdir. Eimmet-i Hanefiyye'ce muhtar olan budur."
  |İzmirli, Fıkıh ve Fetava, Sebîlü'r-Reşâd, Sayı: 292, s. 94-97

- "Böylece Allâh senin gelmiş geçmiş günahlarını bağışlar." [Fetih, 2]
  İmam Mâtürîdî hazretleri bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur:
  "Allah, Peygamberin (sav) bütün günahlarını affetmiştir. Bizim ise onun günahlarını araştırmaya, günahlarının ve zellelerinin ne olduğunu öğrenmeye çaba sarfetmemiz caiz değildir.
  Zira onun zellelerini araştırmak onun değerini düşürmek anlamına gelmektedir. Böylece kim onun (sav) günahlarını araştırmaya çaba sarfederse küfründen korkulur.
  Ayrıca (mevzubahis olan) günahları ve diğer peygamberlerin günahları bizim günahlarımız gibi değildir. Onların günahları bizim mübah işlerimiz mesabesindedir. Lakin onlar bunları işlemekten nehyolunmuşlardır. Allah en iyisini bilendir."
  |Mâtürîdî, Tevîlâtü'l-Kurân, Fetih 2 ayetin tefsiri

- İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur:

"Hocam Hammâd'ın şöyle dediğini işittim: İbrâhîm en-Nehâî'yi görseydin davranışlarının aynı Alkame'ninki gibi olduğunu görürdün.
Alkame'yi görseydin davranışlarının aynı İbn Mesûd'unki (ra) gibi olduğunu görürdün.
İbn Mesûd'u (ra) görseydin davranışlarının aynı Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'inki gibi olduğunu görürdün."
|Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 386

- İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur:
  "Kadı, kadılık görevinde bir seneden fazla tutulmaz. Zira kadılık görevini ifa ederken ne öğrenmeye ne de öğretmeye vakit bulamaz. Böylece ilmi unutur/ilim unutulur."
  |el-Muhîtu'l-Burhânî, 8/17
  (Kitâbü'l-Kadâ, Faslu'l-Hâmis)

- "Alimlerimiz katında *Allahümme ente's-Selâmü ve minke's-Selâm Tebârekte yâ ze'l-Celâli ve'l-İkrâm* zikrinin [minke's-Selâm] ile [Tebârekte] arasında rivayet olunan ziyadelerin aslı yoktur."
  |Molla Aliyyü'l-Kârî, Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe, s. 94; Mirkâtü'l-Mefâtîh, 2/761

- "İmamlarımız, farz namazı kılanın (yer değiştirmeden) aynı yerde nafile namaz kılmasını yasaklamıştır.
  Bu aynı zamanda İbn Abbâs, İbnü'z-Zübeyr, Ebû Saîd, Atâ ve Şabî'nin görüşüdür.
  Zira bu hususta Peygamber Efendimizin nehyi vardır."
  |Umdetü'l-Kârî, 6/139

- İmâm Muhammed eş-Şeybânî:
  "Naklin yanında kıyas (yapmak) yoktur!"
  "لا قياس مع أثر"
  |Kitâbü'l-Hucce, s. 140

- İmam Ebû Hanîfe'den rivayet edildi ki:
  "Devamlı bir şekilde öğlenin ilk dört sünnetini terkedenin şahitliğini kabul etmem."
  |Aynî, el-Binâye, 2/520

- İmam Züfer b. Hüzeyl:
  "Biz (hanefîler), bir konuda hadis yoksa içtihat ederiz/kıyasla amel ederiz. Hadis bize ulaşırsa içtihadı/kıyası terkederiz."
  |Hatîb-i Bağdâdî, el-Fakîh ve'l-Mütefakkih, 1/561

- İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur:
  "(Bir meselenin hükmünü bulmak için önce) Allah'ın kitabına bakarım. Orada

bulamazsam Rasûlullâh'ın sünnetine bakarım. Orada bulamazsan sahabelerin fetvalarına bakarım. Onların fetvalarından istediğimi alırım, lakin onların fetvalarından başka fetvalara bakmam. Eğer mesele Nehaî, Şabî vb.lerine kalırsa onların içtihat ettiği gibi ben de içtihat ederim."
|İbn Abdilberr, el-İntikâ, s. 264

Bu rivayetten (dolaylı olarak) şu da anlaşılabilmektedir: Demek ki İmam Ebû Hanîfe, kendisini Nehaî ve Şabî gibi tabiinden görüyor ki onların içtihadını kendi içtihadına denk görüyor. Başka bir rivayette "fe nahnu ricâlun ve hum ricâl" demesi de buna delalet etmektedir.

- "Bâtınîler İslâm'ın "cabbaliste"leridir. Cabbalisme (Kabala) Yahudilikte Tevrat ve Zebur'un dış anlamı ile kalmayarak kutsal kitabın harflerinden gizli anlamlar çıkarmaya çalışan ve böylece ona istedikleri anlamları yükleyen akımdı."
|Hilmi Ziya Ülken, İslam Felsefesi, s. 42

- "Bazı insanların yaptığı günah olan cahilliklerden biri de Rasûlullâh (sav)'in nal-i şerîfinin suretini bir ayetin yanına veya nal-i şerîfin içine/üzerine ayetler yazmaktır."
|Nidâl Âl-i Reşşî

Nal-i şerîf ne kadar değerli olsa da Allah'ın kelamıyla bir tutulmaması lazım.

- Geceye şöyle bir not düşelim:
  Meâl(ler) Kurân değildir.
  Sadece, mütercimin zihnine gelen manaların tercümesidir.
  Kurân olana "Kurân değil" demek kişiyi nasıl kafir ederse
  Kurân olmayana "Kurân" demek kişiyi öylece kafir eder.

- "Hanefîlere göre meçhul ravi o kimsedir ki, kendisinden bir veya iki (sayısı önemli değil) hadis nakledilse de, hadis rivayetiyle meşhur olmamıştır (tanınmamıştır) ve böylece adaleti de meçhul kalmıştır.
  Eşdeyişle meçhul, marufun karşıtıdır.
  Hanefilerin ıstılahında meçhûl ile mestûr aynı manada kullanılsa da ilk üç asırdakiller için meçhûl, daha sonrakiler için mestûr tabiri kullanılagelmiştir.
  Diğer muhaddislere göre ise, kendisinden sadece bir rivayetin bulunduğu kişi meçhûlu'l-ayndır. İki veya daha fazla rivayet bulunursa lakin cerh veya tadil edilmediyse meçhûlu'l-hâldir, mestûrdur."
  |Abdülmecîd et-Türkmânî, Dirâsât, s. 178-183

- Mehmed Savaş Hocaefendi:
  "(İman Zeylaî'nin) Tebyînü'l-Hakâik'i Hanefî mezhebinin felsefesi, İbn Âbidîn Hâşiyesi de ansiklopedisidir."
  |Kaynak: @m0llahusrev

- "(İhtilaf olsa da) Peygamberlere kabir suali yoktur. Müminlerin çocuklarına da yoktur.
  Lakin müşriklerin çocukları hususunda görüş ayrılığı vardır. Ebû Hanîfe hazretleri bu hususta tevakkuf etmiştir (görüş beyan etmemiştir).
  İmam Muhammed ise şöyle buyurmuştur: "(Bunun kesin cevabını bilmiyorum ama) Allâh'ın günahsız bir kimseye azap etmeyeceğini biliyorum."
  |İbn Hümâm, el-Müsâyera, s. 93

- "Hanefîlere göre Allâh zulüm, akılsızlık ve yalana güç yetirmekle vasıflanamaz. Zira bunlar muhaldir ve Allah'ın kudreti altına girmez.
  Mutezile'ye göre Allah bunlara kadirdir lakin bunları yapmaz."
  |Ebu'l-Muîn en-Nesefî, el-Umde, s. 42

- Hanefî imamlar arasında kafirin ahirete yönelik duasının kabul olmayacağı hususunda ittifak vardır.

Lakin dünyaya yönelik duasında ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı kabul olur derken, bir kısmı bunu reddeder.
|İbn Hümâm, el-Müsâyera, s. 60

- Bidatçinin rivayeti hususunda hanefî imamları üçe ayrılmıştır:
1) Mutlak anlamda kabul etmeyenler: İmam Serahsî, Ebu'l-Usr el-Pezdevî, Ahsikesî, Habbâzî, Ebu'l-Berakât en-Nesefî, Sadruşşeria, Kâkî ve İtkânî.
2) Eğer bidati, küfre götürmeyen bir bidat ise (bazı şartlar dahilinde) kabul edilir: Ebu'l-Yüsr el-Pezdevî, İbnü's-Sââtî, Abdülazîz el-Buhârî, Bâbirtî, Fenârî, İbn Kutluboğa, Hanbelîzâde, İzmîrî ve Gümüşhânevî.
3) Bidati küfre sebep olan bir bidat ise yalanı mübah kabul etmediği müddetçe kabul edilir.
Bidati küfre sebep olmayan bir bidat ise günahtan sakınan biri olduğu müddetçe rivayeti kabul edilir: Üsmendî, İbn Hümâm ve Bihârî.
4) Bidati, küfre sebep bir bidat ise kabul edilmez.
Bidati, küfre sebep olmayıp, kendi bidatine çağırmadığı/desteklemediği müddetçe rivayeti kabul edilir: İbn Emîr Hâc, Şümünnî, Molla Aliyyü'l-Kârî, Tehânevî vs.

|Abdülmecîd et-Türkmânî, Dirâse, s.165-172

- Allâh için "kadîm" lafzı kullanılırken zihinde zamanı tâ gerilere doğru götürmek doğru değildir.
  Ulemamız "kadîm" lafzını ıtlak ettiklerinde "lâ zamânî/zamansız/zaman üstü" manasını kastetmişlerdir. Tevfik Allâh'tandır.

- İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur: "Kim vaktinden önce ilimde baş olmayı talep ederse, bu halden dönmediği müddetçe zelil kalır."
  [مَنْ طَلَبَ الرِّيَاسَةَ بِالْعِلْمِ قَبْلَ أَوَانِهِ لَمْ يَزَلْ فِي ذُلٍّ مَا بَقِيَ]
  |Hattâbî, el-Uzle, 1/83

  Eşdeyişle: Kim hoca olmadan hoca olmaya çalışırsa rezil olur.

- Bir adam gelip Ameş'e bir soru sordu. Ameş, orada hazır olanlara baktıktan sonra "cevap ver ey Numân" dedi. Ebû Hanîfe cevap verdikten sonra Ameş şöyle sordu: "Bu cevabı nereden buldun?"
  İmam Ebû Hanîfe: "Senin rivayet etmiş olduğun bir hadisten."
  İmam Ameş: "Sizler doktor, bizler eczacılarız."
  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Ebû Nuaym), s. 22

- Hanefî imamlar şöyle buyurmuşlardır:
  "Kıyamet gününde hayvanın husumeti (yani kişiden hakkını talep etmesi), müslümanın husumetinden ağırdır."
  |İbn Hümâm, el-Müsâyera, s. 117

- İbn Abbâs'a bir adam sordu:
  "Sence çok günahı olup çok amel işleyen mi iyi, yoksa az günahı olup az amel işleyen mi?"
  İbn Abbâs (Allâh ondan razı olsun):
  "(Bence, günahlardan) selâmette olmak gibisi yoktur."
  |Vekî b. Cerrâh, ez-Zühd ve'r-Rakâik, no. 272

- "Hanefî imamlar, peygamberlerin gaybı bildiğine inanmanın açıkça küfür olduğunu beyan etmişlerdir."
  |İbn Hümâm, el-Müsâyera, s. 129

  Binnetice: Bir peygamber veya bir veli için "gaybı biliyor" demekten kaçınmak lazım. "Bildirilebilir" lafzı en ihtiyatlı olanıdır.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) şu ayeti okudu:
  "Allâh, kimin gölünü İslam'a açarsa o, rabbinden bir nûr üzeredir." [Zümer, 22]
  Sonra şöyle buyurdu:

"Bu nûr, bir kimsenin kalbine girerse rahatlar ve açılıp genişliğe kavuşur."
Sahabiler söyle buyurdular:
"Ya Rasûlullâh, bu (nûrun kalbe girdiğinin) bir alameti var mıdır?"
Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem):
"Evet. Kişi dünyadan yüzçevirir ve ahirete yönelirse. Ayrıca ölmeden evvel ölüme hazılanırsa (bu nûr kalbine girmiş demektir)."
|Vekî b. Cerrâh, ez-Zühd ve'r-Rakâik, no. 15

- Abdülazîz ed-Dihlevî şöyle buyurmaktadır:
  "Buhârî ve Müslim her ne kadar hadislerinin çokluğu itibariyle Muvatta'ın on katı ise de
  hadis rivayet usulünü, ricalin temyizi ile itibar ve istinbat metodunu Muvatta'dan almışlardır."
  |Abdürreşîd Numânî, Kitâbü'l-Âsâr Mukaddimesi

- "Allâh ilmi ve kudreti ile her yerdedir" demek doğru mudur?
  Ebu'l-Muîn en-Nesefî şöyle buyurmaktadır:
  "Böyle bir cümle ne ayette ne de meşhur (müstefîz) hadislerde geçmektedir. Bundan dolayı bize düşen, bu cümleyi kullanmamaktır. (Zira Allâh hakkında ancak katî delillerle konuşulabilir)"
  |Tebsiratü'l-Edille, s. 335

- "(Usûl-ü fıkıhtaki) Fukahâ metodunu okuyup anlamayan kişi usûl-ü fıkhın meziyetlerine ve hükümlerin hakikatlarına ulaşmış olmaz."
|Seyyid Bey, Medhal, s. 50, Asitâne Kitabevi

- "Ahkam hadisleri hakkında yazılan kitapların en üstünü, bize göre, Kitâbü'l-Âsâr'dır."
|Muhaddis Abdurreşîd en-Numânî, Kitâbü'l-Âsâr Mukaddimesi

- "Fakihlerin hadisleri kabul yöntemi, (salt) muhaddislerinkinden farklıdır.
Onların yöntemine müracaat eden ve bu yönteme itibar eden hiçbir fakih bilmiyoruz."
|Cessâs, Şerhu Muhtasari't-Tahavî, 4/244

- İmâmü'l-Harameyn el-Cüveynî bir gün İmâm Ebu'l-Usr el-Pezdevî ile münazara etmişti.
Münazara sonrası Cüveynî şöyle buyurmuştur:
"Hanefîlere, (ince) manaları anlamada kolaylık ihsan edilmiş. Lakin hadiste hiç deneyimleri yok."
Bunu duyan Pezdevî, bunu reddederek şöyle buyurmuştur:

"Asıl hanefî imamları, hadis ve mana ashabıdır (Ashâbu'l-Hadîs ve'l-Meânî)!" |Alâuddîn el-Buhârî, Keşfu'l-Esrâr, 1/16

- Hanefî imamlara farazî fıkhı uyguladıkları için kızıyorlar.
  Halbuki Muaz b. Cebel hadisi farazî fıkıhtan başka nedir?
  [Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) buyurdu ki:
  "(Ey Muaz) sana gelen meselelere neye göre hüküm vereceksin?"
  Muaz b. Cebel:
  "Kurân'a göre."
  Rasûlullâh:
  "Onda bulamazsan?"
  Muaz b. Cebel:
  "Senin sünnetine göre."
  Rasûlullâh:
  "Onda bulamazsan?"
  Muaz b. Cebel:
  "Kendim içtihat ederim."]
  =>
  Mülahaza edelim; Muaz b. Cebel "önce öyle bir olay olsun ondan sonra cevap veririm" mi dedi???

- Stephen Hawkings'in (İslam'a aykırı) görüşlerini reddedebilmem için onun kadar (teorik) fizik bilmeme gerek yoktur.

Aristo'nun görüşlerini reddebilmem için onun kadar felsefe bilmem gerekmediği gibi.
Bu tuhaf ve garip akıl hatası bize nereden bulaştı bilmiyorum lakin, İslam kendine özgü bir sistem olduğu için dışarıdan gelen saldırılara "biz böyle inanıyoruz. İnancımızın aklî ve naklî delili şöyledir" diyerek savunmaya geçilebilir ancak. Felsefenin islama aykırı yönlerini reddebilmem için felsefeyle cevap vermeme gerek yoktur.
Ancak, felsefenin batıl olduğunu ispat etmek istiyorsam ozmn felsefeyi öğrenmem gerekir.
Bir hiristiyanın kalkıp "İncile göre Kurân/İslam yanlıştır" demesi bizi ilzam etmediği gibi bir teorik fızikçinin/filozofun kalkıp aynı minvalde sözler sarfetmesi o kadar ilzam edici değildir/bizi bağlamaz. Fizik, felsefe, vs. ayrı disiplinlerdir. Bunları din kisvesine büründürmek, dini tahrif etmek olur.

- "Mü’minler ancak o kimselerdir ki; Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O’nun âyetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır." [Enfâl, 2] Ayetlerdeki kıssaların tarihsel, temsili ve gerçek dışı olduğuna inanan birinin nasıl kalbi titresin? Nasıl imanı artsın?

Bu ayet, tarihselliğin çöp olduğunu gösteren çok güzel bir delildir.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) "Senin, cennette eşim olacağını bildirilmem, bana ölümü kolaylaştırıyor (ey Âişe)."
  Senet: Ebû Hanîfe>Hammâd>İbrâhîm>Esved>Âişe annemiz
  |İbnü'l-Mübârek, ez-Zühd, no. 1078

- Ehl-i Hades: "Biz kimseyi taklit etmeksizin direkt hadislere bağlıyız!"
  Ehl-i Hadîs: "Hadisler arasında nasıl tercih yapıyorsunuz peki?"
  Ehl-i Hades: "İsnatlarına bakarız. İsnat dindendir! Ravileri sika olanı, ravileri sika olmayanına tercih ederiz."
  Ehl-i Hadîs: "Peki ravilerin sikalığını nereden öğreniyorsunuz?"
  Ehl-i Hades: "Cerh ve Tadil kitaplarına bakarak."
  Ehl-i Hadîs: "Yani ravilerin durumunu öğrenmek için onları TAKLİT ediyorsunuz? Peki cerh ve tadil imamları arasında tearuz varsa nasıl tercih yapıyorsunuz?"
  Ehl-i Hades: "Keyfimize göre." (Not: Bu cevap gerçektir. Muhatabı bizzat bendim)
  @hanefiusulu

Not: Burada "Ehl-i Hadîs" hakiki anlamıyla kullanılmıştır (yani dört mezhep). Siyasî veya sloganik anlamıyla değil.

- Bizi, dört mezhebi bırakıp "Fikhu's-Sünne" denilen (mezhepsizliğe) çağıran kimselere cevabımız şudur:
  Sizin yolunuz onlarınki gibi olamaz. Zira onlar, sünneti ve hadisi sizden daha iyi biliyorlar.
  "Daha iyi biliyorlar"dan kasıt (siz biliyorsunuz onlar daha iyi biliyorlar) anlamında değildir. Bilakis (siz hiç bilmiyorsunuz onlar biliyorlar) manasındadır. Zira onlar ile sizin aranızda ilmî açısından hiçbir münasebet yoktur.
  |Allâme Avvâme, 11.01.19, Telegram kanalı

- "Usûl-ü Fıkıh, Kadı Debûsî ile kemale ermiştir. Onunla birlikte meseleler düzenlendi ve kaideler yerleşmiştir."
  |İbn Haldûn, Mukaddime, 1/576

- "Bilinmek gerek kim yedâ (Allâh'ın yed sıfatı), sıfât-ı zâtından bir sıfattır. Sâir sıfât gibi ona îmân getirmek vâcibdir. Ve ne gûne olduğunu (nasıllığını) bahsolunmamak gerek."
  |Gurâbzâde Tefsîri, Mâide 64. ayetin tefsiri

- Meâlci: "Allah bize anlaşılmayan bir kitap mı gönderdi?!"
  Ehl-i Hak: "Hayır, lakin herkesin kolayca anlayıp hüküm çıkaracağı bir kitap değildr Kurân"
  Meâlci: "Allâh, Kurân'ın apaçık olduğunu bir çok defa ifade etmiştir!"
  Ehl-i Hak: "Arapça biliyor musunuz?"
  Mealci: "Hayır"
  Ehl-i Hak: "Daha dilini bilmediğin kitap nasıl olurda senin için apaçık oluyor?"
  Ezcümle: Kurân apaçıktır. Lakin belli bir seviyeye gelenler için.

- Hz. Ömer, bir keresinde Muaz b. Cebel'e uğradığında onu ağlıyorken görmüştü. "Seni ağlatan nedir?" diye sordu. Muaz b. Cebel: "Rasûlullâh'tan işittiğim şu hadis beni ağlattı:
  "Riyanın en düşük mertebesi dahi şirktir. Allâh'ın en sevdiği kul ise takvalı olan ve gizlenen kimselerdir. Öyle ki yokluklarında bile aranmazlar. Görüldüklerinde tanınmazlar.
  İşte onlar ilmin kandilleri, hidayetin imamlarıdır."
  |Zehebî, Siyeru Alâm, 1/459

  Hep usul okumak kalbi katılaştırır. Ara sıra böyle hadislerle kalbi yumuşatmak gerekir.

- "İtikad ve amel boyutunda oluşan bidatlerin pek çoğunun asıl sebebi, haber-i vahidleri Kurân ve sünnet-i sâbiteye arz etmeden (ve araştırmadan) onunla amel edip üzerine akaid bina etmektedir."
  |Kadı Ebû Zeyd ed-Debûsî, Takvîmü'l-Edille, s. 197
  Kısacası: Her nakli hadis zannedip ahkam kesmeyin.

- Şiiler, kırtas olayına dayanarak ilk halifenin aslında Hz. Ali olduğunu lakin sahabilerin bunu engellediğini iddia etmektedirler. Şöyle ki:
  Rasûlullâh Efendimiz (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ölüm hastalığındayken yanındakilerden bir şeyler yazmak için kağıt kalem istiyor. Başta Hz. Ömer olmak üzere bir kısım sahabi, hastalığın şiddetinden dolayı sayıkladığı için bu emri verdiğini ve Rasûlullâh'ın ölüm hastalığındayken kağıt kalemle uğraştırılmaması gerektiğini söyleyerek buna karşı çıkıyorlar.
  Kağıt kalem getirmek isteyen ile buna karşı çıkan sahabiler arasında sesler yükselince Rasûlullâh kızıyor ve vazgeçiyor (başka bir rivayete göre yazmak istediklerini sözlü olarak söylüyor).

Şiilere göre Rasûlullâh, kendisinden sonraki halifenin Hz. Ali olduğunu vasiyet edecekken sahabiler onu engellemiştir. Halbuki bu olaydan yaklaşık iki gün sonra Rasûlullâh, namaz kıldırması için Hz. Ebû Bekir'e emir salıyor.
Aişe annemiz, babasının yufka yürekliliğini bildiği için onun namazı kıldıramayacağını söylüyor. Rasûlullâh tekrar emir veriyor. Aişe annemiz söylediğini tekrar ediyor. Rasûlullâh kızdıktan sonra Hz. Ebu Bekir'e haber salınıyor.
Hz. Ebu Bekir namazdayken şiddetli bir şekilde ağladığı için namazı kıldıramıyor ve Hz. Ömer imamete geçiyor. Hz. Ömer'in sesini duyan Rasûlullâh, namazı bozduruyor ve Hz. Ebu Bekir'in kıldırmasını tekrar emrediyor. (Rivayetler için İbn Sad'ın Tabakat'ına bakabilirsiniz).
Şimdi, bir yandan namazdaki imamet için o kadar ısrarla direten bir peygamber var. Öte yandan ümmetin imameti/hilafeti için basit bir münazaa yüzünden vazgeçen ve (şiilerin iddia ettiği üzere Hz. Ali'nin imameti gibi) önemli bir hususta diretmeyen bir peygamber. Öyle mi?

- "Biz, ehl-i milletin fâsıklarının cehennem azabıyla cezalandırılmalarına ilişkin olarak tevakkufu tercih ettik. Çünkü ilgili âyetler,

ehli milletin fâsıklarının cehenneme
gireceğini göstermektedir.
Ancak biz bu konudaki diğer âyetleri de dikkate alarak onlara azap edilmesinin de mağfiret edilmesinin de caiz olacağına hükmettik.
Onların işleriyle ilgili hükmü Allah’a havale ettik ve kesin bir hüküm vermekten kaçındık."
|Cessâs, el-Fusûl, 1/111

- "Şeyhim, Allâh'ın bildirmesiyle bütün gaybları bilir" demek,
  İbn Sina'nın şu sözüne benziyor: "Alem kadîmdir, ama varlığı Allâh'a bağlıdır."
  Ya da Mutezile'nin şu sözüne:
  "Kul, Allâh'ın vermiş olduğu bir kudretle fiillerini yaratır."
  Üçü de yanlış. Yoksa Allâh'ın kendisini "allâmü'l-ğuyûb" ile tahsis etmesinin pek bir anlamı kalmazdı.
  Bir hocamın dediği gibi: "Uluhiyette, bir vecheden dahi mümaselet caiz değildir."
  Belki şöyle denilebilir:
  "Allâh'ın bildirmesiyle BAZI gaybları BİLEBİLİR."
  Lakin bildirip bildirmemesi bize meçhuldür. "Meçhul, madum (yok) menzilesindedir" kaidesine yapışarak ve halk için daha salim olacağı düşüncesiyle (muayyen bir şahıs için) yokmuş gibi itikat

etmek daha güzel olsa gerektirir. Allah en iyisini bilir.

- İbn Rüşd'e göre yoktan var ediliş yoktur. Yani Allâh, varlığı yoktan yaratmadı. Sudûr teorisini benimseyenler de buna yakın bir görüşe kani.
  İşin trajikomik yanı, bunların "İslam" filozofu diye anılmasıdır.
  İşin doğrusu, terazi-i hafsalam bu sıklet-i garâbeti çekmiyor.

- Rasûlullâh (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
  "Kim benim adıma bilerek hadis uydurursa ateşteki yerini hazırlasın!"
  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 36-40

  İmam Ebû Hanîfe bu hadisi, altı tarikle ve âlî isnat ile rivayet ediyor.

- Rasûlullâh (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
  "Sizden kimse durgun suya işemesin! Olur ki, daha sonra oradan abdest almak (zorunda kalabilir)."
  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 41

- Hadissiz kelam okuyan mutezilî, kelamsız hadis okuyan hâricî/vahhâbî oluyor.

- İmam Kudûrî:

"İMAMLARIN (bilinen veya bilinmeyen birinden) RİVAYETTE BULUNMALARI, (kendisinden rivayet ettiği ravi için) TADÎLDİR."
|Kudûrî, et-Tecrîd, 1/181

- Rasûlullâh (صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
"Evlenin! Zira diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuz ile övüneceğim."
|Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 259

- İmam Ebû Hanîfe’nin meclisinde hadis okunduğunu gören Kûfeli biri ona “Bırakın şu hadisleri, Kitâbullâh’ı esas alın!" der. Bunun üzerine Ebû Hanîfe adamı sert bir dille azarlar ve buyurur:
"Eğer sünnet olmasaydı, hiçbirimiz Kurân'ı anlayamazdık.”
|Kâsımî, Kavâidü't-Tahdîs, s. 307

- İmâm Mâtürîdî'nin dört tane temel hocası vardı:
Ebû Bekr Ahmed el-Cüzcânî, Ebû Nasr Ahmed el-İyâzî, Muhammed b. Mukâtil er-Râzî ve Nusayr b. Yahyâ el-Belhî.
Bu dört hocadan her biri, ayrı ayrı silsileleri ile İmam Ebû Hanîfe'ye ulaşmaktadırlar.

- Buyurdu:

"Kim çokça müşkil konularla uğraşırsa müşkile düşer."
|Fahruddîn Kabâve, 02.01.19, Muğni'l-Lebîb Dersi, İSAM

- İmâm Mâtürîdî, hicrî 238'de doğup 333'te vefat ettiğine göre 95 senelik uzun ve bereketli bir ömrü vardı demek.

- "Bilcümle, peygamberler ve peygamberlerin kendileri hakkında şahitlik ettikleri kimseler hariç, kimse için cennete gideceğini söylemek/buna şahitlik etmek caiz değildir."
|Ebû Seleme es-Semerkandî, Cümelün min Usûli'd-Dîn, s. 30

- Yeni yıla "fazladan günah işleyerek" girmek ile "fazladan ibadet ederek" girmek arasında bir fark göremiyorum. Zira her ikisinde de o güne özel bir önem atfediliyor.

- "İmamlarımız, İmam Azam Ebû Hanîfe'nin tabiinden olduğuna ittifak ettiler."
|Nuh b. Konevî, ed-Dürru'l-Münazzam, s. 423 [İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı: 19]

- Asırlardır felsefe ile şeriatı birleştirmeye çalıştırlar. Neden?

Şeriat mı eksikti de onu tamamlamaya çalıştılar?
Ya da fazilete mi ihtiyacı vardı da tafdîl etmeye çalıştırlar?
Hadi araç olarak kullandık. Neden amaç haline getirdik?!

- Abdullâh b. Mesûd'un, Kûfe'de kendisinden ders alan 4000 tane öğrencisi vardı.
  Hz. Ali Kûfe'ye geldiğinde İbn Mesûd ile ufku kaplayacak kadar çok olan talebeleri onu karşılamaya gittiler.
  Hz. Ali onları görünce ona: "Bu beldeyi ilimle ve fıkıhla dorldurdun" buyurmuştur.
  |Serahsî, el-Mebsût, 16/68

- İmâm Ebû Hanîfe'nin Ebu'z-Zübeyr'den rivâyet ettiğine göre:
  Zübeyr diyor ki, Câbir (r.a.)'a "Sizin şirk olarak saydığınız günahlar hangileridir?" diye sordum.
  Câbir (r.a.) da: "Ebû Saîd el-Hudrî de, Rasûlullâh (s.a.)'e: "Bu ümmetin işlediği birtakım günahlar var. Bu günahlar (onları) küfre sokar mı?" diye sormuştu da Rasûlullâh (s.a.) de:
  "Şirkin dışında hiçbir günah, kişiyi küfre sokmaz!" buyurmuştu." dedi.
  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 7

- Muhyiddîn b. Arabî üzerine, sanki İslam dünyası ondan ibaretmiş gibi sa'y-u gayret sarfetmek hangi illetin malûludür? Hiç İmam Siğnâkî'yi duydunuz mu? Muhaddis İmam Bedruddîn el-Aynî gibi nice alimlere kaynak olan bir imam. Musannifek? Kıvamuddîn el-Kâkî? Emîr el-İtkânî? İbn Kutluboğa? Moğultay b. Kılıç? İbn Korkmaz? İbn Tanrıverdi (Tengriberdî)?

- Yılbaşına, "herkes günahla meşgul olurken biz ibadetle meşgul olalım" diyerek girmeyin.
  "Herkes günahla meşgul olurken biz de onları uyarmakla meşgul olalım" diyerek girin.
  Bu milletin en çok muhtaç olduğu şey senin namazın değil, Allâh için kendisini en güzel şekilde uyarmandır.

- Ehl-i hadis kavramının, hakiki anlamda ilmen ve fıkhen hiç bir karşılığı yoktur. Ehl-i hadis kavramı, Mihne'den sonra Ahmed b. Hanbel'in (sözde) takipçilerinin cahilleri tarafından *kendi mihnelerini* meşrulaştırmak ve karşı tarafı ötekileştirmek için uydurdukları bir şeydir. Yani sadece siyasî bir kavramdır.
  Yoksa İmam Mâlik de, İmam Şâfiî de ve İmam Ahmed de reye/kıyasa/içtihada başvurmuştur (yoksa mezhep olamazlardı

zaten). O halde onları "ehl-i rey" olmaktan alıkoyan nedir?
Ya da İmam Ebû Hanîfe, İmam Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed hadissiz/esersiz içtihat yapmamışlardır. O halde onları "ehl-i hadis" olmaktan alıkoyan nedir?
Ehl-i hadis kavramının temsil ettiği ilmi bir taife olmadığı için olsa gerek Zahid Kevserî hazretleri "ehl-i rivayet" ismini tercih etmektedir.
Bu ismi de, fıkıhla iştigal etmeyip sadece hadis rivayetiyle uğraşanlar için kullanmıştır. Fıkhî mezhepleri tefrik etmek için değil.
Evet, bazı alimlerimiz bu kullanımı (ehl-i hadis/ehl-i rey ayırımını) devam ettirmiştir. Bu kullanım doğru değildir. Kevserî hazretleri "Fıkhu Ehli'l-Irâk"ından bunu delillerle açıklıyor.
Delillere tabi olalım. Nesilden nesile tevarüs eden hatalarımıza değil

- Bize bulaşan marazlardan temizlenmedikçe dışarıdan gelen tarihselci, vahhabi, kurancı gibi marazlara karşı yaptığımz bütün hamleler boşa gidecektir
  Halka, bu marazlardan arı selef yolunu sunmadıkça iflah olmayacağız
  İlim talebelerine doğru kitapları okutmadkça ilerleyemeyeceğiz.

- "De ki: “Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi." [Âl-i İmrân, 154]
  İmâm Mâtürîdî bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmaktadır:
  "Bu ayette, ömürlerin kendisiyle sona erdiği şeyin (sadece) yazılmış eceller olduğu hususunda beyan vardır. Eğer ecel katl şeklinde yazıldıysa katledilecek. Normal bir şekilde yazıldıysa normal bir şekilde ölecek.
  Mutezile'nin dediği gibi değil. Onlar şöyle demiştir: Katl, yazılmış (normal) eceli erkenden getirmiştir (yani katl ile öldürülmeseydi devam yaşayacaktı)."
  |Tevîlâtü'l-Kurân, 2/453

- Aslımızdan o kadar kopmuşuz ki, imamlarımızn görüşlerini söyleyince şaşılıyor. Alışılagelmiş bilgileri (hakaret etmeden ve delillerle elbet) düzeltmeye çalışınca karşı çıkılıyor
  Gerçi İmam Kevserî de aynı işe koyulunca "mutaassıp" diye yaftalanmştı. Şimdi ise ona "İmam" diyoruz.

- "Allâh, hiç bir beşerle konuşmaz. Ancak vahiyle veya perde arkasından konuşur veya bir elçi göderir ki o elçi Allâh'ın izniyle ona vahyi (bildirir)." [Şûrâ, 51]

İmâm Mâtürîdî bu ayeti delil ahzederek

1) Allâh'ın *bu dünyada* görülemeyeceğini (zira "perde arkasından" buyuruyor Allâh Teâlâ)
2) Ve onun, kuluyla *vasıtasız* konuşmadığını/konuşmayacağını beyan buyurmuştur (zira *vasıtasız* mümkün olsaydı ayetteki istisnanın bir manası kalmazdı).
|Tevîlât, 13/215

- Aişe annemiz buyuruyor: "Eğer Resulullah (sav) (bu zamanda) kadınların ihdas etmiş oldukları şeyleri bilseydi kadınları mescitlerden menederdi." [Muvatta, Buharî]
  "Rasûlullâh (sav) kadınların, yatsı ve sabah namazları için (mescide) çıkmalarını izin vermişti" [Müsnedü Ebî Hanîfe, no. 134]
  Hatta İmam Aynî, Aişe annemizin hadisinin şerhinde "eğer Aişe annemiz bu zamanın kadınlarını görseydi daha da şiddetli bir tavır takınırdı" buyurmuştur. [Umdetü'l-Kâri, 6/158]

  Ebû Hanîfe'nin rivayeti hakkında Molla Aliyyü'l-Kâri şöyle buyurmuştur:
  "Yatsı ve sabah namazlarındaki ruhsat, gece karanlığının kadınları örtmesinden dolayıdır."

[Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe, 1/137]

Fetva olarak genç kadınların cemaate gelmeleri tahrimen mekruhtur. Yaşlı kadınlarda ihtilaf vardır. Ebû Hanîfe'ye göre yaşlı kadın sadece yatsı ve sabah namazına gelebilir. İmameyne göre ise her vakte gelebilir. [Bkz. İmam Merğinânî, el-Hidâye, kadınların cemaate gelme bahsi]
Hatta Ekmelüddîn el-Bâbirtî'ye göre, Aişe annemiz bu sözü, Hz. Ömer kadınların cemaate gelmelerini yasakladığında kadınların, şikayet için Aişe annemize geldiğinde onlara cevap olarak söylemiştir.
[el-İnâye, 1/365]
Sizleri insafa davet ediyorum çok değerli Cübbeli Ahmed Hocam.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) şöyle buyurmuştur:
"Allâh ve melekleri, (namazda) safları sıkı tutanlara salât ederler."
Senet: Ebû Hanîfe>Atâ b. Yesâr>Ebû Saîd el-Hudrî
[Münedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 131

- İbn Ebî Muleyke şöyle buyurmuştur:
"Sahabelerden 500'den fazla kimse gördüm. Her biri münafık olmaktan

korkuyordu. Zira onlar kendileri için ne yazıldığını bilmiyorlardı."
|Buhârî, Îmân, 36

- Ameli imandan sayan mütekaddim alimlerinden bazıları ameli "imanın kemali" için şart koşarken, aynı şekilde ameli imandan sayan Mutezile ve Harici mezhebi ameli "imanın sıhhati" için şart koşmuşlardır.
|Bkz. Hâdimî, Şerhu'l-Vasiyye, s.159-160

- İmâm Buhârî 16 yaşına erdiğinde Abdullâh b. Mübârek ile Vekî' b. Cerrâh'ın fıkhını ezberlemişti.
Bu ikisi de İmâm Ebû Hanîfe'nin fıkhı ile fetva veriyorlardı.
|Muhammed Vâil el-Hanbelî

- "Tasavvuf çekirdek, Şeriat kabuk" değildir. Şeriat hiç bir şeyin kabuğu olamaz. "Şerait çekirdek, tasavvuf kabuk"tur. "Tasavvuf düşmanlığı yapıyorsun" diyeceklere: Bu görüş benim değil, İmâm-ı Rabbânî'nin görüşüdür.

- İmâm Ebû Hanîfe, mensuh hadislerin halka açık bir şekilde rivayet edenlere çok kızmıştır. (Bkz. el-Usûlü'l-Münîfe)

Şimdiki gençlerdenki kafa karışıklığı görünce o ulu imamın neden kızdığını daha iyi anlıyorum.

- "İmâm Keşmîrî'nin kelamına bakılınca şu sonuç ortaya çıkıyor:
  Sahîhayn'da geçen hadislerin özel bir hususiyeti yoktur. İtibar kitaba değil, ravileredir.
  Bir hadis alimi, Mâlik>Nâfi>İbn Ömer tarikiyle veya Ebû Hanîfe>Nâfi>İbn Ömer veya Ebû Hanîfe>Atâ>İbn Abbâs tarikiyle gelen bir hadisin ravilerine baktığında, Sahîhayn'da geçmese bile, bu hadisin son derece sahih olduğunu bilir."
  |Türkmânî, Dirâsât, s. 132

- "Râzî, Tûsî, Burhânuddîn en-Nesefî (el-Eşarî), Beydâvî, Îcî, Taftazânî gibi alimler kitaplarında o kadar çok felsefe konusu işliyorlardı ki, bu konular İbn Sina ve Gazzâlî'nin kitaplarında bile bulunmuyordu."
  |İzmirli, İslam'da Felsefe Akımları, s. 204

- Eğer biri sorarsa: "Allah konuştu mu?"
  De ki: "Evet."
  Eğer derse: "Ne zaman konuştu? Nerede konuştu? Nasıl konuştu? Ne kadar konuştu?"
  De ki: "Zamansız, mekansız, niteliksiz ve niceliksiz."

Eğer derse: "Bağırarak mı konuştu yoksa fısıldayarak mı?"
De ki: "Ne bağırarak, ne de fısıldayarak."
Eğer derse: "Ses ile mi konuştu yoksa sessiz mi konuştu?"
De ki: "Ne ses ile konuştu ne de sessiz konuştu?"
|Hakîm-i Semerkandî, Sevâdü'l-Azam

- İmâm Ebû Hanîfe, İmâm Muhammed el-Bâkır'dan şöyle rivayet etti:
  "Ne (Allah'ın kullarını fiillerinde zorladığı) cebir vardır, ne de (kulların fiillerini kendileri yarattığı) tefvîz vardır. Ne de Allah'ın iradesinin dışında kendiliğinden olan ("sudûr" gibi) fiiller vardır."
  |Beyâzîzâde, el-Usûlü'l-Münîfe, s.109

- "İmâmü'l-Hüdâ Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin kerametleri vardır. Babam, bana onun kerametlerini anlatırdı."
  |Pezdevî, Usûlü’d-Dîn, s. 3

- "Akıl yürütme ile ortaya konulan keyfilik, din değil felsefedir. Din, vaz-ı ilâhîdir. Felsefe ise vaz-ı beşerîdir."
  |Harpûtî, Târîh-i İlm-i Kelâm, s.136

- İbn Hacer el-Askalânî "Sahîhayn"daki hadislerin ilim ifade ettiği zikrettikten

sonra İbnü'l-Hanbelî (Hanbelîzâde) şöyle buyurmuştur:
"Biz, hanefîlere göre böyle değildir. Zanların zafiyet ve kuvvet açısından dereceleri olduğunu göz önünde bulundurmakla beraber Sahîhayn'daki hadislerin zan ifade ettiğini kabul ediyoruz."
|el-Kafvü'l-Eser, s.49

- "Fakihlerin birbirlerinden naklettiği hadis, muhaddislerin birbirinden naklettiği bir hadisten elbette daha üstündür."
  |Zehebî, Siyeru Alâmi’n-Nubelâ, 9/158; Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, 1/5

- Bütün Ehl-i Bidat fırkalara bakın. Hepsinin bir ortak özelliği var:
  Bu dünyanın fizikî kuralları ile ahireti/metafiziği ve Allâh'ı şekillendirmeye çalışıyorlar, kıyas ediyorlar.

- Hristiyanların Allâh'a "baba" Hz. İsa'ya "oğul" demeleri, bir yahudî geleneği olan mürebbîye "baba" deme geleneğinden gelmiştir.
  İlk dönemlerde bu tabir, biyolojik baba-oğul anlamında kullanılmazken daha sonraları dejenere olarak farklı manalar almıştır.
  |Harpûtî, Tarih, s. 98

- Bir yandan üç halifeye hakkını kılıçsız kaptıran bir Hz. Ali.
  Öte yandan Hz. Muaviye'ye karşı hakkını kılıçla savunan Hz. Ali.
  Bu Şia çok tuhaf.

- Emevî dönemine bakın. Emevîler çok müslüman kanı döktüler. Sahabeleri katlettiler ve işkence yaptılar. Allâh'ın hükmüyle doğru düzgün hükmetmediler. Sahabe-i Kirâm'dan bir çok kişiler onlara karşı ayaklandılarsa ve ona karşı çok sert tepkiler verdilerse de kimse onları tekfir etmedi. "Allah'ın düşmanı" dediler lanet okudular ama kafir demediler.
  Tekfir etseydiler bilcümle bütün sahabeler Emevîlere karşı savaşırlardı. Öyle olmadı ama.
  Demek ki o günden bugüne dek tekfir hep bedevî haricîlerin işi olmuştur.

- "Kurân-ı Kerîm'den sonra en sağlam kaynak Buhârî ve Müslim'dir" telakkisi doğru değildir.
  Sıhhat açısından daha üstün ve sağlam kaynaklarımız mevcuttur. İmam Ebû Yûsuf'un İmam Azam'dan rivayet ettiği "Kitâbü'l-Âsâr" ve İmam Muhammed'in İmam Mâlik'ten rivayet ettiği "el-Muvatta" gibi. (Buna İmam Şâfiî'nin rivayetini de ekleyebiliriz)

Lakin muhtelif sebeplerden ötürü Buhârî ve Müslim şöhret bulduğu için zihinlere öyle yerleşmiştir.
Halbuki şöhret (ilk iki asırdaki hariç), sıhhati ispat etmez!

- Tenbîh
  İmamlar "sahih hadis benim mezhebimdir" derken şunu kastetmişlerdir:
  "(Benim vazetmiş olduğum şartlara göre isnaden ve metnen) sahih olan (ve mensuh olmayan) hadis benim mezhebimdir."
  Yani onlar bunu söylerken Buhârî ve Müslim'in şartlarını kastetmemişlerdi.

- Eimme efdalidür Ebû Hanîfe
  Onun vardır tesânîf-i münîfe

  Risâle, Fıkh-ı Evsat, Fıkh-ı Ekber
  Vasiyyet hem Kitâb-ı Âlim eyser

  Usûl-i dindedir evvel müdevvin
  Tarîk-i Ehl-i Hakk'ıdır mübeyyin

  Havâric, Şia ve Kaderiyye Dehrî
  Ederdi bunlara hakkıyla kahrı

  Yedi ashabtan ahzetti ilmi
  Ne âlî rütbede idrak ve fehmi
  |Rızâî, Nazmü'l-Leâlî, s. 68

- "el-Akîdetü'n-Nesefiyye"in sahibi Necmüddîn en-Nesefî'nin iki de Kurân tefsiri vardır.
  "et-Teysîr fî’t-Tefsîr" ve "el-Ekmelü’l-Atvel" adında.
  Ne yazık ki bunları hala adam akıllıca matbuat alemine kazandıramadık.
  Elinde imkanı olanlara bu hususta gayret etmelerini rica ediyoruz.

- Tenbîh:
  Halkın yanlış telakkilerden biri de ecelin değişken olmasıdır.
  Biri tarafından öldürülen kimsenin öldürülmemesi halinde daha fazla yaşayacağı zannedilmektedir.
  Halbuki Ehl-i Sünnet'e göre ecel birdir, değişmez.
  Öldürülmeseydi başka sebepten ötürü aynı vakitte ölecekti.
  Zira "eceller geldiği zaman ne bir an ileri, ne de bir an geri alınmaz." (Araf, 34)

- Allah'ın ve sıfatlarının kadîm olmasını zamansal olarak düşünmek yanlıştır.
  Zira zaman da bir mahluktur ve başlangıcı vardır.
  Allah'ın kadîm olması, zamanüstü olması demektir. O, zamansal her türlü alakadan münezzehtir.

- "İstiva“ gibi haberî sıfatlarda ve bütün müteşabih ayetlerde İmâm Mâtürîdî selef yolunu tutmuş, tevil cihetine gitmemiştir. Çünkü ona göre tevil, bir başka tevil ihtimalini de ortaya çıkarır. O halde ayet nazil olmuşsa, Cenâb-ı Hakk'ın muradı ne ise ona aynen inanmak, tafsile girmemek lazımdır.
  |Saim Yeprem, İrade Hürriyeti, s. 221

- Semerkant'ta medfun olan Nakşbendî şeyhlerinden Hâce Ubeydullah Ahrâr şöyle demiştir:
  “İmam Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, Şeyh Hakîm-i Semerkandî ve aynı asırda yaşayan diğer Mâverâünnehr büyükleri akâidi zabt etme ve bidatları def etme konusunda çok çalışmış ve ihtimam göstermişlerdir.
  Onların ihtimamının bereketiyledir ki, bu vilâyet bugüne kadar bidatlerden sâlimdir.”
  |Mîr Abdülevvel Nîşâbûrî, Melfûzât-ı Ahrâr, s. 208

- "Ben demokratım diyen kafir olur!" Buyuruyor Osmanlı'nın son döneminin kudretli alimlerinden Ali Haydar el-Ahıskavî hazretleri.
  Bu demokrasi meselesi günümüzün laçkalaşan meselelerindendir.

İstediğin partinin taraftarı olabilirsin. Ama politik ideolojini İslam'a yamamaya çalışma.

- İmam Ebû Hanîfe, talebesi Züfer b. Hüzeyl için "talebelerimden kıyası en iyi bilen odur" demiştir.
  |Ahmet Özel, İmam Ebû Hanîfe, s. 39

- Ebû Hanîfe hazretleri (tahdis şartları ağır olduğu için sadece) 4000 hadis rivayet etmiş ve delil olarak kullandığı hadisleri 40.000 rivayet arasından seçmiştir.
  |Mekkî, Menâkibu Ebî Hanîfe, 1/84-85

- Muvatta-i Muhammed'de iki güzellik vardır:
  Biri, onu İmâm Mâlik'in yazması. İkincisi, İmâm Muhammed'din ona ilave yapıp onu rivayet etmesidir.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'e pazartesi günü orucun fazileti hakkında soruldu. Şöyle buyurdu:
  “O gün, benim doğduğum ve peygamber olduğum gündür.”
  (Müslim, Sıyâm 197, 198)
  Bize kandil olan kutlu Nebi'nin doğum günü, ilk günün bereketi ile bereketli olsun.

- Ebu'l-Leys "Kitâbü'n-Nevâzil"inde ağırlıklı olarak Belh hanefîlerin, Nâtıfî "el-Vâkiât"ında Irak hanefîlerin, Ahmed b. Muhammed el-Keşşî de "Mecmeu'n-Nevâzil"inde Buhâra hanefîlerin görüşlerini bir araya getirmiştir.
  |Ahmet Özel, İmam Ebû Hanîfe, s. 87

- İstanbul merkezli "Yeni İlm-i Kelam" hareketi haricindekilerin çoğu mutezilî kelama kaymıştır.
  Ne hikmetse İlahiyat camiasındaki büyük bir yekün İstanbul merkezinden değil, diğer merkezlerden çokça etkilenmiştir. Halbuki İstanbul merkezi mâtürîdîliğe yoğunluk vermiştir.

- "Kim peygambere itaat ederse Allâh'a itaat etmiştir." (Nisâ, 80)

  Bu ayetin tefsirinde İmâm Mâtürîdî şöyle buyurmuştur:
  1) Peygamber Allâh'ın emirlerine tabi olduğu için ona itaat eden Allâh'a itaat etmiş olur.
  2) Allâh Teâlâ peygambere itaati imanın şartında saymıştır. Bkz: Nisâ, 65
  3) Allâh Teâlâ, peygambere itaati (Allâh'a itaat olduğu için) ibadet saymıştır.
  4) Bu ayette, peygamberin ismetine ve sıdkına delil vardır. (Zira, ona itaat emredildiği için onun emrettiklerinde hata

olması caiz değildir. Yoksa hataya itaat caiz görülmüş olurdu)
|İmâm Mâtürîdî, Tevîlâtü'l-Kurân, 3/344-346

- Ebû Bekir el-Verrâk Ebû Hanîfe'den söyle rivayet etti:
  "Ölüm anında kişiden imanın yok olmasına sebep olan en büyük günah Anne-Babaya eziyet etmektir."
  |Ebu'l-Leys es-Semerkandî, Bahru'l-Ulûm, 1/246

- Ebû Hanîfe hazretleri şöyle buyurmaktadır:
  "Kim kendisini öğrenmekten ihtiyaçsız görürse haline ağlasın."
  |Bekir ez-Zerencerî, Menâkib, s. 147

- "O, hevasından konuşmaz. O (konuştuğu), ancak ona vahyedilen vahiydir." (Necm, 4)
  Ebu'l-Berakât en-Nesefî bu ayet hakkında şöyle buyurmaktadır:
  "Bu ayet, peygamberlerin içtihadını inkar edenlere karşı bir delildir. Madem Allâh Teâlâ onlara içtihat yapmalarına izin verdi o halde onların bu içtihadı vahiy gibidir. Onların (hevalarından çıkan bir) sözü değildir.
  |Nesefî, Medârikü't-Tenzîl, 3/389

- Sadruşşerîa el-Hanefî el-Mâtürîdî kader hakkında buyuruyor:
  "Kader meselesinde, ilimde çok derinleşmiş olan alimlerin ayakları kaymış, bu meselenin kaidelerinde hemfikir olanların zihinleri sapmış, kader denizinde tecrübeli alimlerin akılları boğulmuştur."
  |et-Tavdîh, 1/172

- Hanefî-Mâtürîdîlere göre kaza ve kaderin tarifi şöyledir:
  "Kader: Olacak olan şeylerin zaman, mekan, sıfatları, özellikleri ve ayrıntıları Allâh Teâlâ'nın bilip ezelde takdîr ve tahdîd etmesidir.
  Kaza: Allâh Teâlâ'nın (kaderde) takdîr ve tahdîd ettiği şeylerin zamanı gelince ilim ve iradesine uygun olacak şekilde yaratmasıdır."
  |Beyâzîzâde, İşârâtü'l-Merâm, s. 264-265

- İbnü'l-Cevzî, sahte hanbelîler için buyurmuştur:
  "(Hanbelî) Arkadaşlarımızdan bazılarının, temel esaslar konusunda doğru olmayan sözler söylediklerini, (hanbelî) mezhebi lekeleyecek kitaplar yazdıklarını, avâm mertebesine düştüklerini ve Allah Teâlâ'nın sıfatlarını hislerine göre değerlendirdiklerini gördüm.

Bunlar, Allah'ın zâtına ilaveten sûret, yüz, iki göz, ağız, küçük dil, dişler, yüz nurları, iki el, parmaklar, avuç, küçük parmak, başparmak, göğüs, baldır, iki bacak ve iki ayak isbât ettiler."
|Def'u Şübehi't-Teşbîh, s. 7-8

İbnü'l-Cevzî de mi İmâm Ahmed b. Hanbel'e sövemediği için sahte hanbelîlere çatıyor?!

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in suretlendirilme meselesine dair bir istidlal
  Şeytanın, Peygamber Efendimizin (sallallâhualeyhivesellem) beden-i şerifini, hem mana hem de madde aleminde tecessüm etmesi ya da suretlendirmesi mümkün değildir(1). Zira şeytan gibi bir esfelin, Rasulullah (sallallâhualeyhivesellem) gibi bir kutsalın suretine girmesi, kutsiyetini ihlaldir.
  Bunun yanında ise Hazreti Cebrail'in (aleyhissellâm) insan suretine girdiği çokça vakidir(2).
  Bundan şöyle bir tevil çıkarılabilir; (şeytan örneğinde olduğu gibi) zât itibarı ile süflî olanın zât itibarı ile ulvî olanı cisimlendirmesi mümkün değildir/caiz değildir. Belki haramdır.
  Aynı şekilde (Cebrâîl örneğinde olduğu gibi) zât itibarı ile ulvî olanın da zât itibarı

ile süflî olanı cisimlendirmesinde beis olmadığı anlaşılıyor.
Peygamberimizi (sallallâhualeyhivesellem) sinemalara taşımanın haram oluşuna bir de bu zaviyeden bakalım.

(1)Buhârî, no: 6997
(2)Meryem sûresi 17; Müslim, Îmân 1, 5
[Bu bir tevildir, eleştiriye açıktır]

- Şaban ayının son günündeki oruç, karmaşık fıkhî bilgiler içerdiği için avamın yapmaması tavsiye edilmiştir.
  Kelam ilmi derin bir deniz olduğu için avamın bu ilmin içine dalmaması tavsiye edilmiştir.
  İşte bu minvalde, tasavvuftaki bazı kaideler (istiğase vs.), ince çizgileri olduğu için avam için uçurumun kenarında yürümeye benzer.
  Binaenaleyh onları bunlardan evvela sakındırmak lazım. Fıkhî ve akidevî kaideleri sağlamca öğrendikten sonra ona iltizam etmelerinde bir beis olmayacaktır.

- "Gayb bilgisini Allah'tan başkası bilemez.
  Bu hususta ona kimse ortak değildir.
  Ancak başkasına bildirirse o başka.
  Lakin veliden sadır olan keramete gelince.
  Şeriata açıkça muvafıksa makbuldür.
  Değilse o şeytandır."

|İmâmzâde, Ukûdü'l-Akâid, s. 171

- İbn Hacer el-Heytemî'ye göre "Hanîfe" ismi Irak'ta bir tür divit manasına gelmektedir. İmâm-ı Azam da yanında devamlı divit bulundurduğu için ona "Ebû Hanîfe" ismi verilmiştir.
  |el-Hayrâtü'l-Hisân, s. 20

  İlim talebesi kalem ve kağıtsız dışarıya çıkmaması lazım.

- Deist, başarısız bir ateisttir. Veyahut tembelliğini akide yapmış bir dindar.

- İmâm Eşarî, Mutezile'den ayrıldıktan sonra, kendisini Ahmed b. Hanbel'in tabiilerinden saymıştır.
  Lakin o zamanın hanbelîleri (Berbehârî gibi) ona gereken ilgiyi göstermediler. İmâm Eşarî kendisini her ne kadar hanbelîlere nisbet etmişse de, hâlâ Kelam ilmiyle uğraştığı için ("el-Luma" adlı eserini yazması buna örnektir) hanbelîler tarafından şiddetle eleştirilmiştir.
  Zamane bazı (suûdî) selefîler Eşarî'yi kaybetmemek için onun sonradan Kelam'dan tevbe edip hanbelî akidesine döndüğünü iddia ediyorlar. (Bundan ötürü "el-İbâne"yi onun tevbesine şahit tutuyor ve onun en son eseri olarak sayıyorlar. Halbuki zahir bir günahtan tevbe eden

kişiye gereken zahir bir tevbedir. İmâm Eşarî ise "el-İbâne"de tevbe ettiğine dair hiçbir şey yazmamaktadır)
Kimisi de (huylarına münasip olarak) onu toptan reddediyorlar.
Ama ne gariptir ki Eşarî hazretleri kendisini bir hanbelî olarak tavsif ettiği halde (neredeyse) hiçbir hanbelî onun akidesini benimsememiştir. Hatta Eşarî'nin haleflerine son derece kin ve nefret beslemişlerdir.
Aksine, şâfiîler ile mâlikîler onu itikatta imam ittihaz ettiler.
İmâm Eşârî'nin sonradan İbn Küllâb, Hâris el-Muhâsibî vs. gibi alimlerin temsil ettiği (lakin ismi ve hudutları tam teşekkül etmemiş) bir yolu benimsediği söyleniyorsa da kesin bir şey söyleyemeyiz.
Lakin eşarîliğin mürekkep bir yapıya sahip olduğu aşikardır.
Allah imamlarımızdan razı olsun.
Not: Metinde bahsi geçen hanbelîlerden kasıt gerçek hanbelîler değildir. Kendini İmâm Ahmed b. Hanbel'e nisbet edip onun yolundan gitmeyenlerdir.

- "Rasûlullâh (sav) secde edeceği vakit ellerinden önce dizlerini yere koyardı. Kalkacağı vakit de ellerini dizlerinden

önce kaldırırdı." Senet: Ebû Hanîfe>Âsım b. Küleyb>Babasından>Vâil b. Hucr (ra)

|Zebîdî, Ukûdu'l-Cevâhiri'l-Munîfe, s. 197

- İman Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur: "Enes b. Mâlik'i (ra) şöyle derken işittim: İlim öğrenmek her müslümana farzdır."

  |Müsnedü Ebî Hanîfe Rivâyetü Ebî Nuaym, 1/24

- İmam Ebû Hanîfe'ye göre zikirlerde sünnet olan sessiz söylenmeleridir. Zira ayette "Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin." [A'râf, 55] buyurulmaktadır. Ayrıca Allah Rasûlü (sav) şöyle buyurmaktadır: "Duanın en hayırlısı gizli olanıdır."

  |Bkz: Kâsânî, Bedâi', 1/196

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem): "Kim, mescidden çıkmadan evvel yatsının farzından sonra dört rekat namaz kılarsa sanki onları Kadir gecesinde kılmış gibi

olur." Senet: Ebû Hanîfe>Muhârib b. Dessâr>İbn Ömer

|Zebîdî, Ukûdu'l-Cevâhiri'l-Munîfe, s. 239

- İmam Mâtürîdî: "Rabbini tanımayan, ondan korkmaz." "ومن لم يعرف ربه لم يخفه"

  |Te'vîlât, 7/28

- İbnü'l-Hümâm, Buhârî ve Müslim'deki hadislerin mutlak anlamda en sahih hadisler olduğu kabulünün yanlışlığını ortaya koyduktan sonra talebesi İbn Emîr el-Hâc onu söyle teyit etmektedir: "Buhârî ve Müslim'deki hadislerin en sahih hadisler olma yönü sadece onlardan sonraki müslümanlara yöneliktir. Yoksa onlardan önceki müçtehitler için geçerli değildir bu."

  |et-Takrîr, 3/30

"Çünkü müçtehitler, onlardan daha çok hadis biliyorlar ve senede daha kolay vakıf olabiliyorlardı."

|Kevserî, Şurûtu Eimmeti'l-Hamse (Talîk), s. 59

Ezcümle: Müçtehitlerin kendisiyle amel ettiği bir hadis, sonraki sahih hadis kitaplarında geçen hadislerden daha çok bağlayıcıdır.

- Sem'ânî şöyle buyurmuştur: "Sahih bir hadis, sadece sikaların rivayet etmesiyle bilinir, demek yanlıştır. Anlayış, bilme, çokça işitme ve müzakere ile de (uzman âlimler tarafından) bilinebilir."

  |Ubeydullâh el-Es'adî, el-Hadîsu'd-Da'îf, s. 79

- "Muhâcirlerin ve ensarın ilkleri ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O’ndan razıdırlar..." [Tevbe, 100] İmam Mâtürîdî bu ayetten iki hüküm çıkarmaktadır:

  1) Burada şiilere (ve tabi ki günümüz modernistlerine) reddiye vardır. Zira Allah, onlardan razı olduğu ve onların cennetlik

olduğunu bildirdiği halde şiiler, bir kısım sahabîye dil uzatmaktadırlar. Allah'ın razı olduğu kimselere nasıl dil uzatılabilir?!

2) Sahabeyi taklit etmek bu ayete göre gereklidir, bağlayıcıdır. Zira bu ayette onlara uyanlar övülmüştür ve razı olundukları bildirilmiştir.

|Tevîlâtü'l-Kurân, 6/441

- Teşrîk tekbirlerinin, Arefe gününün sabah namazından bayramın son gününün ikindi namazına kadar sadece farz namazlarının hemen arkasından okunması vaciptir.

  |Kâsânî, Bedâiu's-Sanâî, 1/197-198

- İmam Ebû Hanîfe'ye göre, şirk diyarında olan birine İslam uğramasa bile Allâh'a iman etmesi vaciptir. Zira aklı vardır. Bunun delili, Allah'ın "şirk dışında bütün günahları affederim" buyurmasıdır. Allah bu ayette, kendisine din ulaşmazsa veya şu zamanda (fetret gibi) veya bu mekanda şirki affederim diye bir kayıt koymamıştır.

|Kevserî, Fıkhu'l-Ebsat Dipnotu, s. 46

- İmam Ebû Hanîfe'ye göre hakkın taaddüt ettiğini kabul etmek bir bidattir.

  |er-Risâle, s. 62

  Zira hak/doğru bir tanedir. Müçtehitler, içtihatlarında isabet etmeseler dahi (içtihat ameliyelerinden ötürü) sevap kazanırlar.

- (İmam Mâtürîdî'nin talebesi) İmam Rüstüğfenî'nin "Fevâid" adlı eserinde şöyle geçmektedir: "Bir kimse, beş vakit namazların sünnet namazlarını hak görmez ise kafir olur." (Zira bunlar tevatürle gelmiştir)

  |Aynî, el-Binâye, 2/506

- "Allâh Rasûlü (sav) İftitah tekbirinde ellerini, başparmakları kulak yumuşaklarını hizalayacak şekilde kaldırırdı." Bu hadisi sahabîlerden Vâil b. Hucr, Berâ' b. Âzib ve Enes b. Mâlik

rivayet etmiş Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî, Taberânî, Darekutnî, Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Râhôye, Tahâvî, Hâkim ve Beyhakî gibi muhaddisler tahriç etmiştir.

|Aynî, el-Binâye, 2/170-171

- İbn Ebi'l-Avâm senediyle aktarıyor: İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur: "İbn Ömer'in azadlısı Nâfi'den hadis yazmak için Medine'ye gittim."

  |Fadâilu Ebî Hanîfe, no. 211

  Buradan iki hüküm çıkıyor:

  1) Oryantalistlerin dediğinin aksine, h. 300'den evvel yazılı kaynaklr vardı.

  2) İmam Ebû Hanîfe, hadisleri yazan bir İmamdır. Vehhabîlerin dediklerinin aksine, o "hadis bilmez" değildi.

- Dünyanın, hatta zamanın en büyük bilgini olabilirsin. Ama üslubun sokaktaki serseri gibiyse fayda değil, zararsın haklı değil, haksızsın Artı değil, eksisin Havas değil, avamsın

- İbn Ebi'l-Avâm senediyle aktarıyor: A'meş, bir keresinde Hacca gitmeye niyet ettiğinde şöyle dedi: "Şuradan kim Ebû Hanîfe'nin yanına gider de bizim için Haccın kurallarını (menâsikini) ondan yazmak ister?"

  |Fadâilu Ebî Hanîfe, no. 154

  Oryantalistlerin uydurduklarına kulak asmayın. Yazılı kaynak hep vardı.

- Oryantalistlerden etkilenmiş hoca: "Peygamber ümmî değildi. Okuma yazma biliyordu." Öğrenci: "Ama hocam, Peygamber Efendimiz Hudeybiye antlaşmasını okuyamadığı için Hz. Ali'ye silmek istediği yeri sormuştu?"

  Hoca: "O antlaşma Rika hattında yazıldığı için Peygamberimiz okuyamadı. Bundan dolayı Hz. Ali'ye sordu."

  Bu gerçek bir diyalogtur. İki gün önce vuku buldu (24.07.19). Biri de demiyor ki

"hocam, Rika hattı Rasûlullâh (sav)'tan sekiz asır sonra ortaya çıktı..."

- Ahmed b. Hanbel anlatıyor: "İmam Ebû Yûsuf'un dersindeydik. Ebû Yûsuf, derste hazır olan (bidat ehli) Bişr el-Merîsî'nin çıkarılmasını emretti. Oradaki görevliler de onu ayaklarından sürükleyerek kovdular. Ertesi gün olduğunda Bişr tekrar geldi. Ona, "sana yapılandan sonra hala derse mi geliyorsun?" denildi. Şöyle cevap verdi: "Bana dün yapılandan dolayı ilimdeki payımı zayi edecek değilim!"

  |İbn Ebi'l-Avâm, Fadâilu Ebî Hanîfe, s.119, no.188

Bidat ehli de olsa, ilmi çabalayan elde ediyor. Bu, dünyanın kanunudur.

- Rasûlullâh'ın (sav) müezzini Ebû Mahzûra (ra), ondan (sav) şöyle rivayet etmektedir: "Kamet ikişer ikişer okunur."

  |Akta', Şerhu'l-Kudûrî, s. 421

- İbn Ebi'l-Avâm'ın aktardğna göre İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştr: "Ben ve Alkame, Atâ b. Ebî Rabâh'ın yanına gittk. Bize şöyle dedi: Ey Alkame! Sana ve senin yolundan gidenlere "Ehlü'l-Cemâ'a" diyorlardı. Ta ki Nâfi b. Ezrak (gibi haricîler) gelip size Mürcie diyene kadar."

  Kevserî: Buna göre kim (İmam Ebû Hanîfe ve onun yolundan gidenler gibi) Ehl-i Sünnet olanlara Mürcie derse Nâfi b. Ezrak gibi hâricîlerin yolundan gitmiş olur.

  |İmam-ı Azamın Beş Eseri, Kevserî'nin Dipnotu, 84-85 (Arapça kısmı)

  Bu nakilde, Hanefîliği Mürcie'den sayarak Selef'ten saymayanlara ve "daha sonradan Ehl-i Sünnet'leşti" diyerek onu Mutezile'ye yakın saymaya çalışan oryantalistlere kafi miktarda reddiye vardır.

- "İmamımız Ebû Hanîfe'nin bazı sahabîleri gördüğü sabittir. Lakin onlardan hadis rivayet edip etmediği ihtilaflıdır. Molla Aliyyü'l-Kârî'ye göre doğrusu, onun onlardan rivayetinin sabit olduğudur."

|Tehânevî, Kavâid, s. 306

- "Bir müçtehit, bir hadisi delil olarak kullanırsa bu, onun için bir tashihtir (sahih hükmü vermedir)."

  |Tehânevî, Kavâid, s.57

Dört mezhep imamlarından birinin fetvasına itiraz babından "hangi hadis kitabında geçiyor!!" diye soran kardeş; Eğer bu konuda zayıf dahi olsa bir hadis varsa onun fetvası (o müçtehide göre) bu hadisi sahih kılar. Hadis yoksa içtihat etmiştir. Muhakkak ki onun içtihadı senin içtihadına tercih edilir.

- "(Fârâbî ve İbn Sînâ gibilerinin felsefesine) İslam felsefesi diyorlar. Halbuki Yunan felsefesidir o. İslam'ın felsefesi Kelam ilmidir!"

  |Salih Ekinci, 15.07.19, Fatih

- "Hanefîlere göre kafirler, hem ahirette hem de dünyada İslamî hükümlerle sorumlu değildirler. Şafiîlere (Eşarîlere) göre ise bu dünyada sorumlu olmasalar bile ahirette sorumludurlar. (Yani her ibadet etmeyişlerinde kendilerine günah yazılır.)"

  |Kâsânî, Bedâi', 2/4

- Halk-ı Kur'ân fitnesi kısmen İmâm-ı A'zam zamanında zuhur etmiştir. İmâm-ı A'zam konuyu en ince teferruatına kadar izah ederek Kur'ân'ın mahluk olduğu görüşünü yayanları, onlara gerekli cevabı vererek bir müddet susturmuştur."

  |Ebû Ğudde, Halku'l-Kurân Meselesi, s. 308

- İmam Zâhid el-Kevserî: "Cerh ve Tadîl ilmi, en tehlikeli ilimlerden biridir. İmam Ahmed b. Hanbel'in Mihne'sinden sonra yazılan hiçbir rical kitabı yoktur ki kendisinde doğruluktan bir sapma bulunmasın."

  |Şurûtu'l-Eimmeti'l-Hamse (dipnot), s. 14

- "...bu hususta müçtehitten bir görüş sadır olmadığı veya Allâh Rasûlünden sahih bir hadis naklolunmadığı müddetçe..."

  |İbn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, 2/247

  Evet, müçtehit imamlarımız hevalarına göre fetva vermedikleri müsellem olduğu için görüşleri bizim için bağlayıcıdır.

- Kûfe'nin en fakihleri Hz. Ali ve Hz. İbn Mesûd'dur. Onların talebelerinin en fakihi Alkame'dir. Onun en fakih talebesi İbrâhîm en-Nehaî'dir. Onun en fakih talebesi Hammâd'dır. Onun fakih talebesi Ebû Hanîfe'dir. Onun en fakih talebesi Ebû Yûsuf'tur. Onun en fakih talebesi Muhammed b. Hasan'dır. Onun en fakih talebesi Ebû Abdullâh eş-Şâfiî'dir.

  |Zehebî, Siyeru A'lâm, 5/236

- Medîne Fakihi İmâm Mâlik: "Korku hali hariç, imamlardan (yöneticilerden) bidatçi olanının arkasında namaz kılmayız."

|İbnü'l-Kayyim, İctimâu'l-Cuyûşi'l-İslâmî, s.48

- Şia'nın Ehl-i Sünnet ile olan ihtilaflarını zikredip "İslam'da bu husus ihtilaflıdır" diyen kimse %95 Şia'nın rivayet sistemini bilmiyordur ki onların ihtilaflarını "ihtilaf" olarak kabul edebilmş Onlar ilim değil, mitoloji konuştururlar. Binaenaleyh, "ihtilaftan" bahsedilemez.

- İmam Ebû Yûsuf: "İmam Ebû Hanîfe'ye 17 sene talebelik yaptım. Hastalık hariç, ne Ramazan bayramında ne de Kurban bayramında ondan ayrı kaldım."

  |Saymerî, Ahbâru Ebî Hanîfe, s. 100

- "Duyan kişi, onun ezan olduğunu anlasa bile ezanın farklı bir dilde okunması sahih olmaz."

  |Şurunbulâlî, Nûru'l-Îzâh, s. 81

- "Mükellef olan kulun ilk vazifesi: Rabbini bilip onu birlemesi; onu herhangi bir ortaktan, çocuktan ve babadan tenzih etmesi; ona, meleklerine, kitaplarına, rasullerine, ahiret gününe ve kaderin Allah'tan olduğuna iman etmesidir."

  |Muhaddis Emîr b. Balbân el-Hanefî, er-Ravdatü’s-Seniyye

- İstiğâse ve Râbıta. Bunlar din değildir arkadaşlar. Bunları inkar eden -bırakın dinden- Ehl-i Sünnet'ten dahi çıkmaz. Tevessülün delili kuvvetli olduğu için inkarı fısktır. Ama bidat diyemeyiz. Diğer ikisinin inkarı fısk dahi değildir. Dileyen yapsın. Ama kimseyi ilzam etmesin.

- İmam Kevserî'nin vasiyeti: "Eğer aranızda (vuku bulan bir meselede) Allâh'ın hükümleri dışında bir hüküm verilecekse siz kendi aranızda Allâh'ın şeriatına yapışın ve tağutun mahkemelerine gitmeyin. Müftüler size (buna dair) fetva verse de!"

  |Kevserî, el-İşfâk, s. 85

- Bedruddîn el-Aynî, İbnü'l-Cârûd'a reddiye olarak şöyle demiştir: "İmam Ebû Hanîfe'nin müslümanlığı hakkında şüphe edenin kafir olduğuna şüphe edilmez. Müslüman olan bir kimse böyle bir şüphede bulunması helal olur mu?"

  |Kevserî, Te'nîbu'l-Hatîb, s. 292

- İlmin izzeti diye bir şey vardır. Bu izzetin muhafazası için İmam Ebû Hanîfe talebelerine yenlerini geniş, sarıklarını büyük tutmalarını emretmiştir. Yani saygın olmalarını istemiştir. Yani ilmî kisvenle siyasete alet olmanı değil! İlmin izzetini muhafaza et ey talebe.

- Hattâb oğlu Ömer el-Fârûk: "Rasûlullâh (sav) zamanında vahiy aracılığı ile kalptekiler/batınlar biliniyor ve ona göre hüküm veriliyordu. Şimdi ise vahiy kesilmiştir. Bundan böyle amellerinizin zahirine bakarak hüküm veririz."

  |Buhârî, 2641

Bazı insanlar, ayet-hadisleri tevil etmedikleri kadar hocalarının yaptıklarını tevil ediyorlar. Mutezile'yi geçtiler.

- Muhteremler, "hanefîcilik" yapmıyorum! Sadece iki cenahtan (selefîler ve modernistler) saldırıya maruz kalan ve değiştirilmek istenen bu selef mezhebini korumaya çalışıyorum. Temel sorunlarımızı görelim artık.

- Soranlar için: Genel kaide şudur: "Mezhebimiz doğrudur ama hataya ihtimali vardır. Diğer mezhepler hatalıdır ama doğruya ihtimalleri vardır." Kitaplarda böyle geçer. Her mezhep mukallidi böyle düşünmesi gerekmektedir.

- Her müçtehidin içtihat ederken doğruya isabet ettiğine inanmak Mutezile (ve filozofların) görüşüdür. Ehl-i Sünnet'e göre Allâh katında doğru bir tanedir.

  |Ebu'l-Bekâ, el-Kulliyyât, 1/44

- İbn Mesûd (ra): "Kimse alim olarak doğmaz. İlim, ancak öğrenmeyle olur!"

  |İbn Hanbel, ez-Zühd, 899

  Bazı talebeler bir meseleyi anlayamadıklarında hemen umutsuzluğa düşüyorlar. Lakin bilmiyorlar ki kimse ilimle doğmaz. Ancak çabalayan kazanır. Bu Allah'ın kanunudur.

- Ebû Kılâbe şöyle buyurmuştur: Birisine Sünnetten bahsedip bir rivayette bulunduğunda sana "bunu bırak ve Allah'ın kitabından delil getir!" derse bil ki o yoldan çıkanlardandır.

  |İbn Sa'd, Tabakât, 7/184

  Demek ki olay, bugünün olayı değil.

- "Ebû Mansûr-i Şeyh-i Mâtürîdî Hanefî mezhep ve dehrin ferîdi."

|Rızâî İshak Efendi, Nazmu'l-Leâlî, 53. beyt

İşte bizim İmam Mâtürîdî profilimiz, bu beytte mündemiçtir.

- Oryantalistlerdn etkilenmiş ilahiyatçı hocaların kitaplarnı incelediğnz vakit görürsünz ki; Buhârî'nin yerini Goldziher Müslim'in yerini Watt, Ebû Hanîfe'nin yerini Schacht Mâlik b. Enes'in yerini Van Ess almış. Bizm, imamlarmza güvendğmz gbi onlr da imamlarna güvenmktdrler.

- Şia, Rasûlullâh (sav)'in hanımlarını "Ehl-i Beyt"ten çıkarmaya çalıştıkları ve onlara iftira attıkları halde Allah annelerimize hitaben "Ey Ehl-i Beyt! Allah'ın istediği, sizden kirliliği gidermek ve sizi tertemiz kılmaktan ibarettir." [Ahzâb, 33] buyurmaktadır.

- Keşmîrî, Muhammed Şefî, Kevserî ile Ebû Ğudde Hz. İsa'nın nüzulu hakkında varit olan 178 hadislerin mütevatir derecesine ulaştığını söylerken Kırbaşoğlu bunlar

ahad haber olduğunu söyleyerek tevatür iddiasını inkar etmeye çalışmıştır. (Bkz: "İsa'yı Gökten İndiren Hadislerin Tenkidi", s. 154)

Biri Kırbaşoğlu'na, mütevatirin zaten ahad haberlerden oluştuğunu söylesin.

- "İmamlar, ancak kendi dilemeleri ile ölürler."

  |Kuleynî, el-Kâfî, 1/258 (Şia kaynağı)

  Ayette bunun zıttı geçmektedir: "Ecel geldiğinde ne bir an geri gider, ne bir an ileri!" (bir çok ayette geçer) Allah'ın iradesine galip bir irade ispat etmek küfürden başka bir şey değildir.

- Cemaat, imama tabi olduğu gibi Tarikatlar/Cemaatler de mezheplere tabidirler. Cemaat imama uymayıp kafasına göre iş yaparsa namazı bozulur. Tarikatlar/Cemaatler de mezheplere uymayıp kafalarına göre iş yaparsa yolları bozulur... Hayırlı kandiller

- Kitaplarda geçen haber-i vahidin kabul kriterleri aslında ahkama yönelik hadisler içindir. Güzel amel babından olan hadisler için bu kriterlerin kullanılması zorunlu değildir.

  |Bkz: Cessâs, Fusûl, 3/122

- İki tane Dârimî vardr. Biri Ahmed b. Hanbel'in çağdaşı Abdullah ed-Dârimî (ö. 255/869). Diğri de Ahmed b. Hanbel'in talebsi Osmân ed-Dârimî (ö. 280/894) Çağdaş olan "es-Sünen" sahibi büyük bir muhadds. Talebe olan ise "er-Red alâ Bişr el-Merîsî" sahibi bir mücessim ve müşebbihtr

- "Rivayetler gün geçtikçe çoğalmakta ve onlar içinde marûf olmayan, fıkıh ehlinin tanımadığı, Kitaba ve Sünnete uymayanlar ortaya çıkmaktadır. Öyleyse hadisin şaz olanından kaçın! Sana gereken cemaatin üzerinde olduğu, fıkıh ehlinin bildiği, Kuran ve Sünnete muvafık olan hadislerdir. Meseleleri bunlara kıyas edesin!"

|Kadı Ebû Yûsuf, er-Red alâ Siyeri'l-Evzaî, s. 24

- Bazı prof.lar "peygamber gayptan haber veremez ki" diye kesip atmayı adet edinmişler. Gayptan haber veremezse vahiyden nasıl haber vermiş? Yoksa vahiy gayp değil mi? Değilse vahyin ne anlamı kalır? Bu gaybın (vahyin) ona bildiririldiğini kabul ediyorsan (ki büyük ihtimalle ediyorsun) diğer gaypların bildirilmesinin mümkün olduğunu neden kabul etmiyorsun? Bildirilen veya bildirilmeyen gaybî bilgilerin tahsisini/taksimini hangi delilde neye göre yapıyorsun?

- Hanefîlerin muteber kaynaklarındn "Bedâiu's-Sanâi"de geçen bir ibare. Bir amelin kerahetinin sebebi açıklanırken şöyle denmiş: "Selefin ameline ters olduğu için!" () Zira Selefte, Rasûlullâh'tan (sav) tevarüs eden bir gelenek vardır. Bu gelenek, bir çok kritern üstünde bir kriterdir

- Müçtehit imamların sahih kabul ettiği ve bu doğrultuda fetva verdikleri hadisler sair muhaddislerin sahih dediklerinden daha sahih ve makbuldürler. Zira muhaddisler sadece senede bakarlar. Müçtehidin ise senedin haricinde bir çok kabul ve tashih yöntemi vardır.

- Hanefî[1], Mâlikî[2], Şâfiî[3] ve Hanbelî[4] mezhebi Teravih namazının 20 rekat olduğunu söylediği halde Elbânî'nin 8 demesinin ne gibi bir kıymeti olabilir?

  [1]Serahsî, el-Mebsût, 2/144

  [2]Derdîr, Şerhu's-Sağîr, 1/552

  [3]Nevevî, el-Mecmû, 3/527

  [4]İbn Kudâme, el-Muğnî, 2/604

- Hz. Ömer, Ramazan ayında sahabeleri toplayıp Übeyy b. Kab'ın imamlığında 20 rekat teravih kılmalarını emretmişti. Sahabelerden kimse buna karşı çıkmadığına göre bu hususta sahabenin (sukûtî) icmaı oluşmuştur.

|Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi', 1/288

- "Beynamaz" değil, "bînamaz" "Bî" farsçada olumsuzluk ekidir. Msl: Bîhaber=Habersiz Muhtemelen Arap harfleriyle yazılışı birbirine benzediği için zamanla bozulmuştur. [بي نماز]

- Orucu "fakirleri anlamak", "aç kalmak" veya "sağlıklı diye" tutmuyoruz. Allah emrettiği için tutuyoruz. Her ibadete aklî/mantıkî bir yorum yamamak son asrın bir hastalığıdır.

- "Bir kısmına inanırız ama bir kısmına inanmayız" diyenler ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu, işte hakiki kâfirler bunlardır. [Nisâ, 150-151] Demek ki hakiki kafir olabilmek için her şeyi inkar etmeye gerek yokmuş...

- Ebu'l-Âlâî Saîd "Kitâbu'l-İtikât" adlı eserinde Bişr b. Velîd’den şunu

nakletmiştir: Biz Ebû Yûsuf'un meclisinde iken Bişr el-Merîsî içeri girdi. Ebû Yûsuf bize Hz. Peygamber'den şu rivayeti nakletti:

“Dolunaylı gecede ayı gördüğünüz gibi hiç engel olmadan Rabbinizi göreceksiniz.” Bunun üzerine Ebû Yûsuf, Bişr'e: "Vallahi ben bu hadise inanıyorum, senin ashabın da inkâr ediyor", dedi.

|Mengübars b. Yalınkılıç, Nûru'l-Lâmi, 154b-155a

- Soru şu: Gençlerimiz düşünerek/okuyarak mı deizme kaydılar da biz onları düşünmeye/okumaya sevkederek bundan kurtaralım? Bence hayır. Kültürel üstünlük onlarda, bizde değil. Sıkıntı burada. Bu doğrultuda çabalayalım derim.

- İmam Ebû Hanîfe >Atâ >İbn Abbâs Rasûlullâh (sav): "Ramazan ayında yapılan bir umre (sevap ve fazilet bakımından) hacc gibidir."

  |Aliyyü'l-Kârî, Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe, 1/149

- Ebû Hanîfe'yi seleften, matürîdîliği hanefilikten ayıran ve ayrı gören Prof.ları görünce "Bunca sene ne okudular acaba?" diye sormaktan kendimi alamıyorum.

- İmam Ebû Hanîfe Atâ'dan, o da Ebû Sâlih ez-Zeyyât'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullâh (sav) şöyle buyurmuştur: "Ademoğlunun her amelinde kendisinin bir payı vardır. Lakin oruç müstesna. O sırf Allâh'ındır (çünkü onda riya yoktur) ve Allâh ona (özel bir) mükafat verecektir."

  |Aliyyü'l-Kârî, Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe, 1/149

- Alemü'l-Hüdâ Ebû Mansûr el-Mâtürîdî: "Yüce Allâh hükmünü, bazen Kuran'la bazen de Rasulü Mustafa'nın diliyle bildirir."

  |Tevîlâtü'l-Kurân, Bakara 142. ayetin tefsiri

Salat ve selam o kutlu nebinin üzerine olsun.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem): "Ümmetim yağmur gibidir. Başı mı hayırlıdır sonu mu, bilinmez." İbn Melek şöyle buyurmuştur: "Bu hadisten kasıt son asrın ilk asra üstün olabilirliği değildir. Zira, ittifak ile ilk asır diğer asırların en üstünüdür. Sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenlr. Buradaki kasıt dine dokunan fayda ile alakalıdır. Yani hangisinin daha faydalı olacağı bilinmez."

  |İbn Melek, Şerhu'l-Mesâbîh, 6/531

Ezcümle: Ne son asrın ümmeti (yani Mehdi ve ordusu) ne de başka büyük zatlar sahabelerden, tabiinden ve tebe-i tabiinden üstün değildir, olamaz.

- "Sahabelere fısk isnat etmek bidattir ve Ehl-i Sünnet'in sınırlarından çıkmak demektir." |Siğnâkî, et-Tesdîd, s. 470

- Ali el-Medînî (Allah ona rahmet eylesin) "Hadislerin manalarının anlaşılması ilmin yarısıdır. Diğer yarısı da rical bilgisidir."

  |Râmhürmüzî, el-Muhaddisu'l-Fâsl, s. 320

- "Namazın terki küfürdür" gibi hadislerde geçen ibareler nihayetine itibarla söylenmiş sözlerdir. Namazın terki diğer farzların terkine, sonra da imanın terkine vesile olacağı için sedd-i zerai sebebiyle sonu itibar alınmıştır. Zaten hadislerde bu uslüba çok rastlanır."

  |Telhîsu'l-Habîr, 2/149

- "Kişinin Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'e salât-ü selâm getirmesi, kendisi için dua etmesinden daha hayırlıdır."

  |İbn Melek, Şerhu'l-Mesâbîh, 2/33

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem): "Sizden biri mescide girdiğinde iki rekat

kılmadan oturmasın." İmam Ebû Hanîfe, Leys b. Sad ve Evzaî'ye göre kerahat vaktinde mescide girmişse bu namazı kılmaz.

|Moğultay b. Kılıç, Şerhu İbn Mâce, 1/1672

- Hz. Ömer'in "Namaz kılmayanın İslam'dan nasibi yokur" sözünde kasıt, "İslam'dan kamil anlamda nasibi yoktur"dur.

  |Fethu’l-Ber fi’t-Tertîbi’l-Fıkhî, 4/423

- "İmam Şâfiî zayıf hadisle amel etti" demek ile "İmam Ebû Hanîfe'nin kriterlerine göre zayıf hadisle amel etti" demek arasında Dağlar değil, alemler vardır. Edep yahu!

- A kişisi bir hadis rivayet ediyor. B ve C kişileri o hadisi ezberliyorlar. Böylelikle B ve C, bir hadis biliyor olmuşlardır. D kişisi de B ve C'den aynı hadisi öğreniyor. Lakin B ve C'den aldığı hadislerin senetleri ayrı olduğu için D bir değil, iki hadis biliyor olmuştur. Yani (görünüşte) D, B'den ve

C'den daha çok hadis biliyor gibi gözükmektedir. Zira metin aynı olsa da senetler farklı olduğu için muhaddisler bunu iki diye saymışlardır. Zamanın ilerlemesiyle de raviler çoğaldığı için senetler de çoğalmıştır. Böylece teorik olarak ezberlenen hadisler de çoğalmıştır. Bundan ötürü müteahhir bir muhaddis için bazen "yüz binlerce hadis biliyor" denilebiliyor. Halbuki kasıt metin değil senettir. Selef zamanında yaşayıp yüz binlerce hadis bilenleri bulamazsınız. Zira o zamanlar âlî isnat zamanıdır. senetlerin ve ravilerin az ve daha kuvvetli olduğu zamanlar. Uzun lafın kısası; seleften olmayan bir alim için "şu kadar hadis biliyor", "şu meseleyi şu kadar hadisle delillendirdi" gibi cümleler sizi hakikatten alıkoymasın. Selef zamanındaki alimlerin ağızlarına bakınız. Onlarda nübüvvet nuru vardır.

- Ne muazzam bir ayet. "Hayır! Rabbine yemin olsun, aralarında çıkan anlaşmazlıkları çözmen için seni hakem tayin etmedikçe ve senin verdiğin hükme karşı bir gocunma veya şüphe hissetmeyip bu hükme tam anlamıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar/olmayacaklar!" [Nisâ, 65]

- Kays b. Abbâd şöyle buyurmuştur: "Sahabeler üç şeyde sesi yükseltmeyi sevmezlerdi: Cenazede, savaşta ve zikirde" İmam Serahsî şöyle buyurmaktadır: "Zikirden kasıt vaazdır. İki hadiste de Kuran veya vaaz dinlerken sesi yükseltmenin mekruh olduğuna delalet vardır. Böylece vecd ve muhabbete geldiklerini iddia ederek seslerini yükseltenlerin dinde aslı olmayan mekruh bir iş yaptıkları açığa çıkmıştır. Binaenaleyh, (bazı) sûfîlerin Kuran veya vaaz dinlerken adet edindikleri bağırmalarına ve elbise parçalamalarına engel olunmak gerektir."

  |Serahsî, Şerhu's-Siyeri'l-Kebîr, 1/90

  Zühd ehlinin, kuvvetli bir sünneti devamlı canlı tutmak niyetiyle yaptıkları zikirlerin sesli veya sessiz yapılması hususunda fukaha ihtilaf etmiştir. Abdulhayy el-Leknevî sesli zikrin cevazı adına bir risale yazarken kimi fukaha (Serahsî gibi) bunu kerih görmüştür.

- "Önce halife ve şeriat adına yola çıktılar. Sonra ihanet edip hilafeti saltanat ve

hükümetten ayırdılar. Sonra hilafeti ve şeriatı ilga ettiler."

|Sabri Efendi, İslam'da İmamet-i Kübra, s. 2

Lakin şunu unutmamak gerekir ki, hilafeti hükümetten ayırmak isteyen alimlerin niyetinde şeriatı ilga etmek yoktu. Onlar da kandırıldı.

- "Mutezile mensuplarının yüzlerine bakıldığında, onları diğer insanlardan ayırt edici bir solukluk görürsünüz."

  |Mâtürîdî, Kitabü't-Tevhîd, s. 500

Gerçekten de, bidat ehlinin ortak özelliği yüzlerindeki nurun alınmasıdır.

- Yahyâ b. Saîd el-Kattân şöyle buyurmuştur: "Vallahi Ebû Hanîfe'nin meclisinde oturdum ve derslerini dinledim. Onun yüzüne baktığımda, vallahi, onun Allah'tan korktuğunu anlıyordum."

|Hatîb, Târîhu Bağdâd, 13/351

- Muhteremler. İbn Arabî meselesinde holigan gibi davranmayın. İbn Arabî hakkında Kemalpaşazâde, Ebu Suud ve İbn Abidîn'in tutunduğu tavrı takınıyorum şahsen. Yani ihtiram. Lakin şunu unutmayın; İbn Arabî hakkında çok yalanlar uyduruldu. Adına bir çok uyduruk kitaplar yazıldı. Her "İbn Arabi" yazan her kitaba balıklama atlamayın lütfen. Temkinli olun. Aynı kefeye Mevlana Celâleddîn'i de koyabiliriz. İmam Gazzâlî'yi de. Cafer-i Sâdık hzlerine sihir kitabı isnat edilmiş haberiniz var mı? Tekrar söylüyorum: KİTAP ALIRKEN BİLENLERE DANIŞIN.

- "Ahkam hadisleri hakkında yazılan kitapların en üstünü, bize göre (yani hanefîlere göre), İmam Ebû Hanîfe'nin Kitâbü'l-Âsâr'ıdır."

  |Muhaddis Abdurreşîd en-Numânî, Kitâbü'l-Âsâr Mukaddimesi

- İmam Ebû Hanîfe, İmam Ebû Yûsuf ile İmam Muhammed'in kabul edip amel ettiği bir hadise nasıl zayıf damgası vurulur anlamış değilim... Hem fakihlerin, hem de muhaddislerin başbuğları bunlar. Üstüne üstlük biri tâbiîn, diğerleri tebe-i tâbiîn.

- Oryantalistmeşreplileri, anlayışlarının kabul etmediği İslâmî bir hükmü inkar etmek istediklerinde "bu Yahudi vs. etkisiyle bize geçmiştir" cümlesini kullanmayı çok sevdiklerini görürsünüz. Halbuki, İslâmî bir hükmün sabık başka bir dinde bulunması bizim onlardan etkilendiğimizi değil, bu hükmün önceki şeriatlarda da mevcut olduğunu göstererek ehemmiyetine işaret etmektedir. Nitekim eski dinlerin de bir zamanlar vahiy temelli makbul dinler olduğunu mülahaza edersek, bozulsa da bazı hakikat kırıntıların baki kalacağı akla uzak olmayacaktır. Ayrıca usûl-u fıkıhtaki "şeru men kablena" kaidesini biraz araştırır sonra Mushaf-ı Şerifte, Kurân için defalarca zikredilen "Tevrat ve İncil'i tasdikleyici (musaddik)" vasf-ı kurâniyye hakkında tefekkür eder isek bu oryantalistmeşreplilerin itirazlarının

sadece boş bir kalıptan ibaret olduğu müsellem olacaktır.

- "Fıkıh okumak" ile "fıkhı özümsemek" çok farklı şeylerdir. Bir fıkıh kitabı veya bir iki bab okuyarak fıkıh okunabilir, ama özümsenmez. Senelerce fıkıh kitaplarını okuyup okutarak, gelen sorularla meşgul olarak ve en önemlisi fıkıhçılarla meşveret vs. yaparak fıkıh özümsenir.

- Kuran'da, "kata'a" (قطع) [kesmek] fiili "yed" (يد) [el] kelimesiyle birlikte geldiğinde hangi manalarda kullanılmış görelim:

Mâide, 33: Ellerin fiilen kesilmesi.

Arâf, 124: Ellerin fiilen kesilmesi.

Yûsuf, 31: Ellerin fiilen kesilmesi.

Yûsuf, 50: Ellerin fiilen kesilmesi.

Tâhâ, 71: Ellerin fiilen kesilmesi.

Diğer kullanımlara da bakalım:

Bakara, 27 ve Rad, 25: "Allah'ın birleştirilmesini emrettiğini ayırmak"

Bakara, 166: "Aralarındaki bağları kopmak."

Âl-i İmrân, 127: "İnkâr edenlerin bir kısmını kesmek."

Enâm, 45; Arâf, 72; Enfâl, 7: "Kökü kesilmek."

Enâm, 94: "Arayı açmak."

Arâf, 160 ve 168: "İnsanları parça parça ümmetlere/topluluklara ayırmak."

Tevbe, 110: "Kalpleri paramparça olmak."

Tevbe, 121: "Yol katetmek."

Rad, 31: "Yeri parçalanmak."

Hicr, 66: "Yok etmek."

Enbiyâ, 93: "Birliği paramparça etmek."

Lakin, ne hikmetse, mesele hırsızın eline gelince modernistler Kurân'ın kullanımından farklı hiç görülmedik bir mana veriyorlar söz konusu fiile ve kelimeye ve diyorlar ki:

"Hırsızın (aman hâ elini değil!) gücünü kesin." [Mâide 38]

Peki Ömer en-Nesefî ne buyuruyor:

"Nasslar, zahirlerine göre hüküm alırlar. Bunları bırakıp (aşağıdaki şahıs gibi) Batınîlerin iddia ettikleri manalara tutunmak küfürdür." (el-Akîdetü'n-Nesefî)

- İmam Ebû Hanîfe şöyle buyurmuştur: "Kişi, muhaddisin ağızından o hadisi işitip sonra onu ezberlemedikçe bu hadisi o muhaddisten rivayet etmesi helal olmaz."

  |İbn Recep el-Hanbelî, Şerhu'l-İlel, 1/508

- Hâherzâde, "Şerhu's-Siyeri'l-Kebîr"de söyle buyurur: "İmam-ı Azam'dan nakledildiğine göre bir kimse küfrü caiz ya da güzel görerek bir başkasının küfürde kalmasına rıza gösterirse kafir olur."

  |el-Muhîtu'l-Burhânî, 7/399

- Bezzâzî şöyle buyurur: "Müftülerin tekfir fetvaları hakiki değil, tehdit ve tahzir amaçlı olduğu iddiası türemiştir. Bu iddia, sonradan çıkmış batıl bir iddiadır. Hak olan, bu fetvaların hakiki küfrü gerektirdiğidir."

  |Keşmîrî, İkfâru'l-Mülhidîn, s.104

- İmam Timurtâşî "Muînü'l-Muftî" isimli eserinde şöyle buyurmaktadır: "İslam'ı (ve hükümlerini) hafife alan kişinin kastına bakılır. Kastı gerçekten hafife almaksa kafir olur. Değilse günahkar olur."

  |Makâlâtü'l-Kevserî, s. 225

- Allâme İbn Kutluboğa insanları ikiye ayırır: Körü körüne taklit eden mukallitlr ile kıyas yapmaya ehliyetli mukallitlr. Birinci kısım mukallitlr, mezhepte söz sahibi alimlern "sahih budur" dediğine tabi olmaktn başka seçeneklri yoktur.

  |Nuh el-Konevî, el-Fevâidü'l-Mühimme, s.25

- "Eğer Zemahşerî ile Sekkâkî olmasaydı Kurân keşfedilmemiş olarak kalacaktı." Şeyh Muhammed Nâşid

  |Ebû Ğudde, el-Ulemâü'l-Uzzâb, s. 118

  İkisi de mutezilîdir. Lakin alimlerimiz onlardan çokça istifade etmiştir. Bir kimsenin batıl görüşlerinin olması *iyi yetişmiş* ilim taliplerinin ondan istifade etmesini engellememesi lazım. Evet *iyi yetişmiş*. Zira başlangıçta olan bir talebe, uçmasını yeni öğrenen bir kuş gibidir. Derin yamaçlardan uzak tutmak gerekir.

- "Harf ilmini öğrenmek haramdır!"

|İbn Nüceym, el-Eşbâh ve'n-Nazâir, 1/328

"Harf ilmi, Cifir ilmidir. Gayesi, harflerin tekabül ettiği rakamlarla hesap yaparak geleceğe dair haber almaktır."

|Saçaklızâde, Tertîbü'l-Ulûm, s. 122

- İsrâ'yı (yani Peygamber Efendimizin Mekke'den Kudüs'e olan yolculuğunu) inkar eden kafir olur. Mirâc'ı (yani Kudüs'ten semaya olan yolculuğu) inkar eden Ehl-i Sünnet'in sınırını aşmış olur. Bizim akaid kitaplarımızın (neredeyse) hepsinde böyle geçer.

- "Cumhûr-u Mâtürîdiyye'ye göre, Müteşabihler icmalen tevil (yani tenzih) edilir ve tafsili Allah'a tefvîz edilir. Müteşabihlerin hükmü ise, bu dünyada manalarını bilmekten ümidi kesmektir."

  |Hâdimî, Berîka, 403

- "İ. Mâtürîdî ile İ. Eşarî yeni mezhepler ortaya çıkarmamışlardr. Sadece, selef zamanındki mezheplerin görüşlerini savundulr. Biri İ. Ebû Hanîfe'nin yolunu takip etti, diğri ise İ. Şâfiî'nin. Bidatçilere karşı üstün başarı sergiledikleri için mezhep onlara nispet edilmştr."

  |Zebîdî, İthâfü's-Seâde, 1/7

Yani Ehl-i Sünnet'i "Selef, Mâtüridî, Eşarî" diye üçe ayırmak hiç de isabetli değildir. Hiç. Selef-i Sâlihîn zamanında sistemleşmemiş bir çok yol vardı. Sistemleşenlerin ilki Hanefîliktir. Sonra ise Eşarîlik.

- "Mâtürîdî'nin, yönteminde Selef yönteminin dışına çıkmadığnı görüyoruz. Ancak özellikle Arap ülkelerindeki bazı araştırmacılar onun Mutezile'ye ya da Eşarîliğe daha yakın olduğunu iddia etmektedir ki bunlar gerçeği yansıtmaz."

  |Dr. Merve Mahmûd (İmam Mâtürîdî ve Mâtürîdîlk, s.80)

- Tekrar belirtmekte fayda vardır: Hanefî mezhebi ile Selef mezhebinin farklı şeyler olduğunu söylemek alışılagelmiş kalıpları tekrar etmekten başka bir şey değildir. İmam Ebû Hanîfe seleften olduğuna göre onun kurduğu mezhep de haliyle "Selef" mezhebi olmaktadır.

- "Gassân el-Kûfî kendi batıl fikirlerini yaymak için kendi görüşlerini İmam Ebû Hanîfe nispet etmiştir."

  |Harpûtî, Kelâm Tarihi, s.82

  İlk dönem Ebû Hanîfe düşmanlığının sebeplerine bunu da ekleyebiliriz.

- Uyarı! "İbni Ebi'l-İzz'in Tahâvî şerhi, İmâm Ebû Hanîfe'nin akidesine terstr. Bu şerh, sanki ehl-i sünnet imamlarına yapılmış bir reddiyedr. Muhaliflerimizin ağızı ile konuşup haddi aşmıştr. Öyle ki, ehl-i sünnetin görüşünü hıristiyanlarn görüşüne benzetmiştr. Dikkat et!"

  |İmâm Zebîdî, İthâfü's-Sa'âde, 2/146

- Ateist kardeşlerin yaptığı hatalardan biri şudur: Allâh'ın sıfatlarını tartışarak onun varlığını inkar etmeye çalışıyorlar. Halbuki bir şeyin niteliğinden yola çıkarak varlığı hakkında bir neticeye varılamaz.

- "Allâh ilmi ve kudreti ile her yerdedir" demek doğru mudur? Ebu'l-Muîn en-Nesefî şöyle buyurmaktadır: "Böyle bir cümle ne ayette ne de meşhur (müstefîz) hadislerde geçmektedir. Bundan dolayı bize düşen, bu cümleyi kullanmamaktır. (Zira Allâh hakkında ancak katî delillerle konuşulabilir)"

  |Tebsiratü'l-Edille, s. 335

- Mekan edinmesi muhal olan Allâh için "ilmi ile her yerdedir" cümlesini kullanmak ve bunu telaffuz etmek caiz değildir.

  |Nureddîn es-Sâbûnî, el-Kifâye, s. 77

- "[Îsâ (as) buyurdu ki:] ...Ben size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak için (gönderildim)..." [Âl-i İmrân, 50]

Bu ayet-i kerimede haram kılınan bazı şeylerin sonradan (şarî teâlâ tarafından) helal kılınabileceğine, yani neshe delil vardır. Ayrıca Îsâ (as) helal kılmayı kendisine nisbet ettiğine göre vahy-i bâtını da ispat etmiş olmaktadır.

- "Muhakkak ki Allâh'ın katında, Îsâ'nın örneği Âdem'in örneği gibidir. Allâh onu topraktan yaratıp 'ol' dedi ve oluverdi." [Âl-i İmrân, 59]

Bu ayeti okuduktan sonra "Âdem'in babası vardı" veya "evrim Kurân'a ters değildir" demek, hangi saçmalığın ürünü olabilir?

- "İmam Ebû Hanîfe'nin edebiyat ve nahiv bilgisine gelince. O, bu ilimde, düşmanlarının onun hakkında söyledikleri

kötü şeylere iltifat edilmeyecek dereceye varmıştır. Melikü'l-Muazzam Îsâ b. Eyyûb, Arapça dilbigisine göre bina ettiği fıkhî meseleler hususunda İmam Ebû Hanîfe'ye yazdığı reddiyesinde şöyle buyurmuştur: "Her ne kadar onun meselelerine vakıf olduysam onun bu ilimdeki (yani Arapça dilbilgisi ve onlardan çıkarsadığı fıkhî hükümler) vukufiyetine ve üstün istinbat yeteneğine şaşakaldım."

|Muhammed b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâfiî, Ukûdü'l-Cumân, s. 167

- "Bahaeddîn Nakşibend (ks), ilk (yani selef zamanındaki) sûfîlerin çoğunda olduğu gibi metafizik (felsefesine) girmekten çekinmiştir."

  |Hilmi Ziya Ülken, İslam Felsefesi, s. 269

- "Rasûlullâh (salât ve selâm üzerine olsun) hariç diğer peygamberler arasında muayyen olarak (yani şu peygamber şu peygamberden üstündür diyerek) üstünlük sıralaması yapmak doğru değildir. Zira bunun hakkında sarih bir nass yoktur."

|İmâmzâde, Ukûdü'l-Akâid, s.123

- Nisâbü’l-ihtisâb'da der ki: "Dizini örtmeyene yumuşak bir dille ikazda bulunmak gerekir. Çünkü dizin avret olması konusunda ihtilaf vardır. Uyluğunu örtmeyen sert bir şekilde uyarılır, ama dövülmez. Çünkü bir kısım hadisçiler onun avret olmadığını söylemişlerdir. Edeb yerlerini örtmeyen kimse bunda ısrar ederse cezalandırılır. Çünkü edeb yerlerinin avret olduğunda ihtilaf yoktur."

  |Bursevî, Rûhu'l-Beyân (Tercüme), 13. Cilt, Müminûn 31 tefsiri

- Yakub (as) sadece kısa bir müddet âmâ idi. Şuayb (as)'ın âmâ olduğu ise sabit değildir. Eyyûb (as)'ın hastalığı da cildin altında olup bakanları iğrendirecek halde değildi. (Onun cildini kurtların yediği ve cildinin döküldüğü gibi bakanları iğrendirecek hale sokan hastalıklara müptela olduğunu anlatan ve) halk arasında meşhur olan hikayeler kesinlikle batıldır. Zira peygamberler davet ile görevlidir. Bu davete engel olan her türlü sıfatlar onlar için muhaldir.

|Manastırlı İsmail Hakkı, Telhîsu'l-Edille, s. 73

- "Allâh ilmi ile biliyor" derken, sanki "ilim" Allah'ın bir aleti imiş gibi tevehhüm ettirmemek için bazı Semerkant alimleri bu cümleden kaçınarak söyle demişlerdir: "Allâh âlimdir ve onun ilmi vardır. Allâh bu ilimle ezelde mevsuftur."

  |Ebu'l-Leys, Şerhu'l-Fıkhi'l-Ekber, s. 34

- Nüzûl-ü Îsâ'yı inkar etmek için, 3000-2000 senelik (tahrif olan) kaynaklara dayanarak ~1300 senelik (kendi dininin) kaynaklarına "güvenilir değil" yaftasını vurmak...

  Min Acâibi'd-Dünyâ

- İmam Ebû Hanîfe hzleri doğru itikadın sınırlarını çizerken şunu da eklemiştir: "Rasûlullâh'ın (sav) ashabından hiçbiri ile ilgini kesmemen, birini sevip diğerini sevmemezlik etmemendir."

|el-Fıkhu'l-Ebsat

Yani, "Muaviye'yi (ra) sevmemek" haddimize değildir.

- Kadı Ebu'l-Fazl şöyle buyurmuştur: "Bizim hocalarımız, Allâh'ın ismini gelişigüzel kullanmaktan şiddetle kaçınırlardı."

  |Gümüşhânevî, Câmiu'l-Mutûn, s. 91

- "Kalplerde olanları ancak Allâh bilr. Kirâmen Kâtibîn melekleri bile sadece açığa vurulan amellri yazarlr. Zira kalpte bulunanları bilmelri mümkün değildr. Kalplerde olanı Allâh ve kendilerine vahyettiği peygamberlerdn başka kimse bilemez."

  |Ebû Hanîfe, el-Âlim ve'l-Müteallim

- İmam Ebû Hanîfe buyurdu: "Cahiller hakkı inkar etmeselerdi, alimler kıyas külfetine girmeyeceklerdi."

  |el-Âlim ve'l-Müteallim

- "Hastanın tedavi zahmeti tabibe ve görmeyenin elinden tutma zahmeti görene ait olduğu gibi cahilin sıkıntısına katlanma zahmeti de alime aittir."

  |İmam Ebû Hanîfe, el-Âlim ve'l-Müteallim

- Ebû Hanîfe'ye göre insanların en cahili ve en kötüsü, şu dört kişiden dördüncüsüdür: "Dört kimse vardır ki karşılarında beyaz bir elbise vardır. Üçü de, bu elbise için farklı renkler söylemiştir. Dördüncüsü ise "bu beyazdır, ama diğerlerinin söylemiş oldukları da mümkündür" diyerek muhaliflerinin haksız ve yanlış olduklarını bildiği halde ketmeder."

  |İmam Ebû Hanîfe, el-Âlim ve'l-Mütealim

- "Şunu bil ki! Öğrendiğiniz ve öğrettiğiniz şeylerin en faziletlisi sünnet-i nebeviyyedir. Sana gereken, sünneti öğreten ehil kimseleri bilip (onların derslerine katılmandır)."

  |İmam Ebû Hanîfe, er-Risâle

- "Cennet veya cehennem belli bir müddet sonra yok olacaktır" diyen kişi, orada ebedî kalmayı reddettiği için kafir olur.

  |İmam Ebû Hanîfe, el-Fıkhu'l-Ebsat

- Ziya Gökalp'in "İçtimâî Usûl-ü Fıkh"ı ile Şerafettin Yaltkaya'nın "İçtimâî İlm-i Kelâm"ı Batı'ya olan ezikliğimizin ilk tezahürlerindendir. Bu iki akım bir bütün olarak toplumda yer edinememişse de, parçalar halinde hala aramızda hayat sürdürmektedir.

- Hz. Ömer (Allâh ondan razı olsun): "Kararmadan (yani yaşlanmadan) evvel fıkhı öğrenin!"

  |Hatîb-i Bağdâdî, el-Fakîh ve'l-Mütefakkih, 2/152

- "Tercüme eserlerle (ve bazı alimlerin kabulü ile) İslam dünyasına giren felsefe,

zamanla kelamı, tasavvufu ve dahi fıkhı etkilemiştir."

|Hilmi Ziya Ülken, İslam Felsefesi, s. 35

Kanaatimce; felsefî meselelerle uğraştığımız kadar, Kurân ve sünnetten o kadar uzaklaşıyoruz.

- "Hanefî imamlarımızdan nakledildiğine göre, imkanı olan kimsenin Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'in kabrini ziyaret etmesi vacibe yakın bir (sünnettir). Zira bu hususta bir çok hadis varit olmuştur."

  |İbn Hümam, Fethu'l-Kadîr, 3/179

- Selefin zemmetiği mutezilî kelamın kaynağı felsefedir. Zira Mutezile, filozoflardan etkilenmiştir. Yani selef, felsefeyi zemmetmiştir aslında. Lakin zamanımızda felsefe ile İslam'ı birleştirmeye çalışanlar el üstünde tutuluyor... Hala çözmeye çalışıyorum.

- Tuhaf. Hala hanefîlik ile mâtürîdîliğin farklı şeyler olduğuna inanan kardeşlerimiz var. Mâtürîdîlik, hanefîliğin kelam versiyonu imiş... Halbuki Abdülkâhir el-Bağdâdî el-Eşarî, İmam Azam'ı Ehl-i Sünnetin ilk kelamcısı olarak tavsif etmektedir.

- İlmin bereketi diye bir şey vardır. Senelerce ilim okursun, binlerce ibare ezberlersin lakin bir soru sorulduğunda öğrendiklern aklına gelmez. Biri hakikata muhalif bir şey söylediğinde itiraz edecek bilgiyi zihninde bulamazsn. Lal olursun o an. Hafsalanda bir karmaşıklk vardır. İşte bu, ilminde bereketin olmadığını gösterir. Eşdeyişle kendi ilminden kendin faydalanamazsın. Bu bereketi elde etmenin en önemli yollarından biri, ilim aldığın hocanın duasını ve rızasını almaktır.

- "Bâtinîler (aşırı tasavvufçuların gereksiz tefsirlerinden) etkilenerek onları itikat haline getirdiler. Daha sonra Bâtınîlik Hurûfîliğe, sonra da Noktavîliğe dönüştü. Yıldırım Bayezîd zamanında Bektaşî

tarikatı bunlardan etkilenmişti. Yavuz'un temizleme gayretlerine rağmen Bektaşî edebiyatı yakın zamanlara kadar Hurûfîlik etkisi altında gelişmiştir."

|Hilmi Ziya Ülken, İslam Felsefesi, s. 42

- (Hadis imamlarının uydurma dediği) uydurulmuş bir hadise iman etmek ve onun hadis olduğunu diretmek kişinin "hadislere imanını" ispatlamaz. O hadise uydurma diye alimlerin "hadis düşmanı" olduğunu ispatlamadığı gibi. Herşeyin bir usûl-ü erkânı vardır.

- Hanefî muhaddislerden Alâuddîn et-Türkmânî hakkında İmam Kureşî söyle demiştir: "O, imam oğlu imam. İmamın kardeşi ve iki imamın babası."

  |Kevserî, Lahzu'l-Elhâz'ın Taliki, s. 125

- Okumalarımda şunu fark ettim: Seleften, kelam hakkında varit olan nehye dayanarak İmam Ebû Hanîfe'nin kelam yapmadığını (veya tevbe ettiğini) iddia

edip onun beş eserini inkar edenler olmuştur. Evet İmam Ebû Hanîfe kelam yapmadı ve kelamı nehyetti. Zira o dönemlerde "kelam"dan kasıt mutezilî kelamıydı. Lakin "Fıkh-ı Ekber"[1] ile uğraştı. Bu uğurda münazaralar yaptı. Selef döneminden sonra ise bazı kavramlarda "anlam kayması" oldu. Onların nehyetti "kelam" daha sonra "felsefe" adını alınca, İmam Ebû Hanîfe'nin uğraştığı "Fıkh-ı Ekber", kelam adını almıştır. Selef, kelamı nehyederken mutezilî kelamı kastederken sonrakiler bu nehyin İmam Ebû Hanîfe'nin "Fıkh-ı Ekber"i hakkında olduğunu zannetmişlerdir. Zira İmam Zehebî'nin de belirttiğine göre[2] sonrakilerin ıstılahındaki kelam ile selef dönemindeki kelam farklıdır.

[1] İmam Ebû Hanîfe akaid ilmine "Fıkh-ı Ekber", furûa da " Fıkh-ı Esğar" demiştir.

[2] Zehebî, İmam Azam'dn kelamı zemmeden bir kıssayı naklettiktn sonra şöyle buyrmştr: "Bu kıssayı uyduranı Allah kahretsin. O vakitler kelâm ilmi diye bir ilim mi vardı?" [Siyeru A’lâm, 6/395-397]

- İbn Haldûn şöyle buyurmuştur: Cedel ve münâzara ilminde iki usul vardır: 1) Pezdevî usulü: Münâzara (din hususunda) sadece Kur’an, sünnet, icmâ ve kıyastan oluşan dinî delillere dayanılarak yapılması gerekir. 2) Rükneddin el-Amîdî usulü: Din hususunda dinî, felsefî ve mantıkî delil olarak kullanılabilecek her bilgiden yararlanmak mubahtır.

  |İbn Haldûn, Mukaddime, 3/1068

  Şahsen İmam Pezdevî'nin yolunu tercih ediyorum. En sâlim olanın da onunkinin olduğuna kanaat getiriyorum.

- Halk arasında yanlış bilinen hadislerden biri de "Allâh için en sevimli amel, az olup devamlı olanıdır" hadisidir. "Az olup devamlı olanı" değil, "az da olsa devamlı olanı"dır doğrusu.

- Suudîler, kendi düşünce sistemlerini kuvvetlendirmek amacıyla kendi önderlerinin kitaplarını olağanca bir gayret ve özenle tahkik etmekte ve

yaymaktadır. Biz ise -elhamdülillâh İmâm Mâtürîdî'nin eserlerini aynı kalitede tahkik ettikse de aynı eforla onu yaymıyoruz- henüz, Mâtürîdîlerin Gazzâlî'si olarak kabul edilen İmam Ebu'l-Muîn en-Nesefî'nin "Tebsiratü'l-Edille"si nâm muhteşem eserini layıkı vechiyle tahkik (edemedik değil!) etmedik. Hala tercümesi yoktur ayrıca. Halbuki bu azîm işi hakkıyla üstlenecek hocalarımız yok mu? Elbette var.

- "Allah'ın veya sıfatlarının keyfiyyeti/niteliği vardır ama biz bilemeyiz. Sadece kendisi bilir" söylemi Ehl-i Sünnet olan kimseden rivayet edilmemiştir. Bu sadece Kerrâmîlerden rivayet edilmiştir.
  |Ebu'l-Muîn en-Nesefî, Tebsiratu'l-Edille, 1/214

- Molla Ahsâî el-Hanefî’ye bir Hanbelî geliyor ve İmam Ahmed b. Hanbel’in müteşabih sıfatlar hakkındaki itikadını soruyor. O da bu risaleyi kaleme alıyor. Sonlara doğru, Ahmed b. Hanbel'in sonraki Hanbelîlerin itikadından beri olduğunu söylüyor ve ekliyor: "Ey kardeşim, bazı Hanbelîlerden nakledilen tecsîm/teşbîh görüşleri seni aldatmasın.

Onlar senin mezhebinin imamları olsa da!" (s. 59) Abdullah Hiçdönmez Hocanın kalemine sağlık.

- İmam Mâtürîdî hakkında yapılan çarpıtmalara örnek: Sönmez Kutlu'nun tercümesi: "Nesihten kaçınmanın aklen imkansız hale geldiği durumlarda nesh caizdir; nesihten kaçınmanın aklen mümkün olduğu durumlarda ise caiz değildir." [İmam Matüridi ve Matüridilik, s. 564] İmâm Mâtürîdî'nin buyurduğu: "Aklen neshedilmesi imkansız olanlarda nesh VARİT OLMAZ; Aklen neshedilmesi mümkün olanlarda ise neshin VARİT OLMASI caizdir."

  Arapçası:
  وأصله: أن كل ما كان في العقل امتناع نسخه فإنه لا يرد فيه النسخ، وكل ما كان في العقل لا امتناع على نسخه فإنه يجوز أن يرد فيه النسخ.
  [Tevîlâtu'l-Kurân, Tevbe 115 tefsiri]

  Birinde yetki salt akılda, diğerinde şer'-i şerîfte...

- Kuzey-Doğu tarafından Moğolların Batı tarafından Haçlıların ve İspanyolların

taarruzları sebebiyle Bağdat, Halep, Kudüs ve Endülüs gibi ilim merkezlerinde meskun alimler Diğer halk gibi göçe zorlanmıştır.
Sığınılacak yer: bir Türk devleti olan Memlük. Dört bir yandan gelen ulema sayesinde bir "ilim ortamı" oluştu. Sonra noldu?
İbn Hacer'ler, Aynî'ler, İbn Hümâm'lar, Sehâvî'ler ve daha niceleri yetişti.
İşte şuan sığınılan ülke Türkiye'dir. Ulema geldi. İlmi ortamı da yavaş yavaş oluşuyor. Tek eksik: Senin gayretin.
Çabalayalım inşâAllâh...

- İbn Teymiyye'nin arşın nev'inin kadîm olduğu görüşü (ki "yine" bazı araştırmacılara göre böyle bir görüş ona yalan yere isnat edilmiştir),
İbn Sînâ'nın, âlem zât itibari ile hâdistir ama kadîm olan Allah'tan ezelde sudûr ettiği için zamanen kadîmdir görüşü (bkz: İzmirli, İslam'da Felsefe Akımları)
Ve Nazzâm'ın madde sonsuza dek bölünebilir görüşlerinin hepsi Maddenin/âlemin sonsuz olduğu görüşüne kapı araladığı apaçıktır.

Maddenin sonsuz olmadığı ve bir sınırının olduğunu ispat etme sadedinde

Abdülkahir el-Bağdâdî şu ayeti delil getirir: "Her şeyin sayısını belirledi..." [Cin, 28]

Sonsuzluğun sayısı belirlenebilir mi?

- İçinde ayet-hadis barındırmayan tasavvuf kitapları (pratik) felsefeden başka birşey değildir. Okumayın.
  Ayet, Hadis ve Selefin hayat hikayelerinin verdiği feyiz, Feyizin en hâlisidir.

- Dersten Notlar 10:
  Selef uleması, Allah'ın sıfatlarından bahsederlerken "bilâ keyfin" (herhangi bir keyfiyet olmaksızın) tabirini kullanmışlardır. Haşevîler ise "el-Keyfu Mechûlun" tabirini kullanıp "bir keyfiyeti var ama bizce mechuldür" manasını kastetmişleridir.

  İmam Mâlik'ten rivayet edilen en sahih nakil "لا يقال كيف وكيف عنه مرفوع" veya "الكيف غير معقول"dir. Yani "nasıl sorusu sorulmaz. Nasıl sorusu ondan kaldırılmıştır" veya "keyfiyetin var olması makul değildir."

- Ayet: "Onların ilahlarına sövemeyin ki sizin ilahınıza sövemsinler."
  Hadis (manen): "Başkasının annesine-babasına sövmek kişinin kendi anne-babasına sövdürmesine sebeptir."
  Sonuç: Aşırılık her zaman bir aksülamel doğurur. Bidat mezhepleri de böyle oluşmadı mı zaten?

- Kelamcı demek, Sadece akidevî/aklî meselelerle uğraşan demek değildir. Bunu akaid/kelam kitaplarında görebilirsiniz. Kelam kitabı olmasına rağmen için fıkhî (mest üzeri mesh gibi) ve siyasî (imamet) meseleler de işlenmektedir. Neden? Zira kelamcılık, bir savunma mesleğidir. Ana damara (Ehl-i Sünnet'e) yöneltilen bütün saldırı okları ile uğraşır. Bunun itikadî, fıkhî veya siyasî olması fark etmez. Hepsi, ana damara zarar verme açısından aynıdır.
  İşte bu ruhun muktezasınca kelamcılık, Yeni salıdırlara karşı hazırlıklı olması lazım. Bunlar nelerdir?
  Meşrulaştırılmaya çalışılan cinsî sapkınlıklar (eşcinsellik ve freudizm gibi),
  Aile yapısını değiştirme (feminizm gibi),
  İslam'ı moderniteye uydurma (aşırı

akılcılık gibi), Bilimi dinin önüne geçirme (evrim, evrenin düzensiz oluşu vs.) Irkı dinin önüne geçirme (tengricilik gibi) Ve son olarak: şer'î bir devleti ütopik bir olguya dönüştürme.

- İmâm Mâtürîdî:
"Malumdur ki, din işleri ancak imamlar (yani şeriatı uygulayan bir devlet) sayesinde ayakta kalır!"
|Tevîlât, 6/343

- İmâm Mâtürîdî'ye nispet edilen her görüş hakiki anlamdan İmâm Ebû Hanîfe'ye nispet edilebilir/edilir. Zira Mâtürîdî, Ebû Hanîfe'nin mezhebinin mukarriri, müdafii (ve mufassilidir).
|Şeyh Nidâl, el-Bedru'l-Enver, s. 172

- Latife: Müseylemetü'l-Kezzâb, kendisi gibi peygamberlik iddia eden bir kadınla evlenmek istediği vakit, mihir olarak ondan (ve kavminden) sabah ile akşam namazının farziyetini düşürmüştür.
|el-Fark beyne'l-Firak, s. 206

- Biz Mâtürîdîlere göre; "muallak kaza, mutlak kaza" ayırımı yoktur. Yani "kul şöyle yaparsa kaderi şöyle değişir, yapmazsa şöyle değişir" değildir. Bu, Eş'arîlere göredir. Bize göre herşey önceden belirlenmiştir. Kaderde değişecek birşey yoktur. Allâh'ın, Levh-i Mahfuz'a (yani kadere) olmayacak olan bir şeyi yazdırmasında hiçbir fayda yoktur. Ömrün ve rızkın artması meselesi keyfiyet (nitelik) açısından artmadır, kemiyet (nicelik) açısından değil. (Yani ömrün/rızkın artması demek bereketin artması demektir). Zira ecellerin değişmeyeceği ayetle sabittir [Yûnus, 49]. Bkz: Şeyh Nidal, el-Bedru'l-Enver, s. 199-200

- Ehl-i Sünnet'in hamisi Selçuklu Hükümdarı Sultan Sencer'in Şiilere acı cevabı: Birçok bölgelerde olduğu gibi Samarra Şiîleri de özel inançlarına dayanarak, kaybolmuş olan Mehdî'nin ortaya çıkmasını sağlamak için her Cuma günü namazdan sonra Bura camiindeki mağaranın kapısına altın eğerli gayet güzel bir at hazırlayarak "Ya İmam! Bismillah" diye Mehdî'nin çıkmasını bekliyorlardı. Sultan Sencer

zafer kazanmış bir komutan olarak bu beldeye girdiği zaman, Sünnîlik ve Şiîlik ihtilaflarının en önemlilerinden birini teşkil eden bu Mehdi meselesinde de başarı sağlamak için, yine bir Cuma günü adet olduğu üzere Şiîler tarafından mağara kapısına getirilmiş olan bu güzel hayvana binerek: “Bu at bende emanet kalsın. İmam her ne zaman ortaya çıkarsa ona teslim ederim” diye üzerine binmiş ve bu suretle Şiîlere Sünnîlik tarafından gayet nariz ve aynı amanda acı bir cevap vermişti.
|Muhammed Şerâfüddîn, Selçuklular Devrinde Mezhepler, s. 194

- İmâm Mâtürîdî: "Genç bir kız/kadın için en güzeli ve en efdali (avret olmasalar da) yüzünü ve ellerini erkeklerden örtmesidir."
  |Tevîlât, Nûr 31 tefsiri

- "Mümin erkeklere söyle, gözlerini indirsinler ve iffetlerini korusunlar." [Nûr, 30]

  İmâm Mâtürîdî: Bu ayetten üç mana çıkabilir: 1) Gözlerini indirsinler ki

iffetlerini koruyabilsinler. Zira iffeti korumak gözleri indirmekten geçer. 2) Mahrem olmayan kadınlara bakmamaları için gözlerini indirsinler. 3) Başkalarının elinde olanlara göz dikmesinler.
|Tevîlât, ilgili ayetin tefsiri

- Bu memleket
  -Osmanlı din devleti değildi
  -Said Nursî Mâtürîdî idi
  -Eş'arî aklî ilimlere karşıydı
  -İmam Rabbânî Eş'arîci idi
  -Yesevîlık Vahdet-i Vücudçuluktur deyip en sonunda Atatürk'ü matürîdî yapıp İmam Mâtürîdî'yi seküler bir rasyonalist yapan akademisyenler gördü. Bir şeyi bozmak kolaydır, ama telafisi çok zordur.

- Dersten notlar 8:
  1) Allah'ın kelam-ı nefsîsi Hanefîlere göre işitilmez. Eş'arîlere göre işitilir.
  2) Mutlak anlamda "Kurân mahluktur veya değildir" demek caiz olmayıp kastedilen açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Allah'ın ezelî sıfatı mı yoksa telaffuz mi.
  3) "Allah bir beşer ile ancak vahiy yoluyla veya bir hicab arkasından veya bir elçi göndermek suretiyle konuşur" [Şûrâ, 51]

ayetindeki "bir hicab arkasından" kasıt onun kelamına delalet eden yaratılmış lafızlardır. İşte Musa (as) bu lafızları işitmiştir.

- Akademideki "yeni bir görüş ortaya atma" sevdası öyle bir hal alıyor ki bazen Koca koca hocaları komik duruma düşürebiliyor. "Gelenekçi" olmayacağım diye gelenek adına konuşarak o geleneğe muhalif görüşler ihdas edip onu geleneğe bina etmek... Aptalcadır.

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem): "Allâh sevgisinin alameti, zikrullâh sevgisidir. Allâh düşmanlığının alameti, zikrullâh düşmanlığıdır."
  |Kelâbâzî el-Hanefî, Meâni'l-Ahbâr, vr. 4a

  Not: Zikrullâh sadece Allâh'ı dil ile anmak değildir. Bilakis onu hatırlamak, ondan bahsetmek, onun hakkında imâl-i fikir yapmaktır. Aslında, Allâh için yapılan herşeydir.

- Dersten Notlar 7:

1) Allah'ın zatıyla kaim olan ve ezelî olan kelam sıfatı, kelâm-ı nefsîdir. Buna delalet eden şeylere de kelâm-ı lafzî denilir. Bunlar mahluktur. Ezelî değildir.
2) Kurân, Levh-i Mahfûz'da yazılana değil, Allah'ın kelâm-ı nefsîsine delalet etmektedir. İlki Mutezile'nin, ikincisi Ehl-i Sünnet'in görüşüdür.
3) Allah'ın kelâm-ı nefsîsi onun ezelî sıfatlarındadır. Böylece onun herhangi bir dil ile vasıflanması (Arapça, İbranice, vs. gibi) mümkün değildir. Zira diller harflerden ve kurallardan oluşmaktadırlar. Allah'ın sıfatları ise bunlardan münezzehtirler.
4) Kelâm-ı lafzînin mahluk olduğunu söylemek İmam Ahmed'e göre bidattir. Lakin onun bu görüşünde döndüğüne dair rivayetler vardır. İmam Ebû Hanîfe'ye göre bunu söylemekte herhangi bir sakınca yoktur.

- Mûsâ sordu: "Peki seni (bu putu yapmaya iten) sebep neydi ey Sâmirî?"

  Sâmirî cevap verdi: "(Çünkü) ben onların görmediklerini gördüm..." [Tâhâ, 95-96]

  İşte bu yüzden ilham/rüya/keşif/vs. ilim ifade etmez ve bağlayıcı değildir.

- İlim yolunda ilerledikçe bilgisi artarken ne kadar çok bilmediğini de fark edecek ve dikleşmiş başı tekrardan eğilecektir. İlk eğiliş bilmemezlikten gelen bir tevazudan iken son eğiliş bilmekten gelen bir tevazudandır. Çoğu ilim talebesi ise, henüz temyiz gücüne sahp olmadğı o "başı dik" dönemlernde öyle hatalar yaparlar ki, olgun dönemne erişse bile o hatalar onu her daim takip eder. Ol vakit, bu dönemde olan ilim talipler son derece teyakkuzda olmalı ve haddini aşacak davranşlrdn sakınmaldr.

- Bırakın tercümeleri, bir fıkıh hocasından fıkhı öğrenmemiş bir kimsenin fıkıh kitaplarının aslından dahi fetva vermesi caiz değildir der İbn Abidîn, "Şerhu Ukûd"da. Not: Fetva vermek ile fetvayı nakletmek farklı şeylerdir. Not: Evet, "farisî (ve diğer dillere) çevrilen fıkıh kitaplarına itimad olunmaz" denilir. Lakin buna gerekçe olarak tercüme edenin fakih olup olmamasının bilinmeyişi verilir. Yani, mütercim fakih ise bir fıkıh talebesinin o tercümeden faydalanması mümkündür. Allah en iyisni bilr

- Cahillerin (avamın) sünnet veya vacip zannedebileceği her mübah amel mekruhtur. Bir namaza veya herhangi bir vakte sûre/kıraat tayin etmek gibi."
  |İbn Âbidîn, el-Ukûdu'd-Durriyye, 2/333

  Başka bir örnek: "Namaz bittikten sonra (peşine) şükür secdesi yapılması mekruhtur. Çünkü bu (dışarıdan bakanlar için) vacip/sünnet zannedilebilir. Böyle bir inanışa/zanna sebep olabilecek her mübah, mekruh olmaktan uzak değildir."
  |Nasûhî, İlm-i Hâl, no. 398

- İbn Hacer el-Askalânî "el-Mecmau'l-Müesses" adlı eserinde rüyasında (henüz ölmüş olan) İbnü'l-Burhân ez-Zâhirî'yi gördüğünü ve ona birkaç soru sorduğunu anlatmıştır.
  Bu esnada İbnü'l-Burhân İbn Hacer'e "Rasûlullâh (sa) sana darıldı" demiştir. İbn Hacer sebebini sorunca "Hanefîlere meylettiğin için" diye cevap vermiştir. Bundan sonra İbn Hacer uyanmış ve Hanefîlere meylettiği için Allah'tan bağışlanma dilemiştir.

Ben (Tehânevî) derim ki: İbn Hacer el-Askalânî'nin bu sözü, evvelden Hanefî mezhebini, kaideleri sağlam olduğu için diğer mezheplere tercih ettiğini gösterir. Lakin bu rüyaya aldanmıştır. Halbuki rüyalar hüccet değildir. Ayrıca İbnü'l-Burhân gibi bir Zâhirîyi görmesi bu rüyanın şeytânî rüyalar kabilinden olduğuna işarettir.
|İlâü's-Sünen, 19/9327-8

- Bir fakihin, kendisine sorulan her soruyu cevaplaması zorunlu değildir. Ancak fakih, bu soruyu kendisinden başkasının cevaplayamamayacağını düşünürse cevap vermesi lazımdır. Ebû Hanîfe'nin, kendisine sorulan bir soruyu bir sene boyunca cevaplamadığı olmuştur. Bunu üzerine de şöyle buyurmuştur İmam: "Bir kimsenin yanıldığını bilmesi, bilmeden isabet etmesinden hayırlıdır."
  |İbn Âbidîn, el-Ukûdu'd-Durriyye, 2/335

- Dersten notlar:
  -Ehl-i Sünnet'in icmaına göre Allah'ın irâde sıfatı tektir.
  -Haşevîlere göre ise irâde sıfatı, şerî ve kevnî diye ikiye ayrılır.

-Bu mesele, Aliyyü'l-Kârî'nin, Haşevî olan İbn Ebi'l-İzz'e bilmeyerek yaptığı mütabaatlardandır.
-Allah'ın sıfatları bölünmeyi kabul etmezler.

- Bu neyin çabası Allah aşkına! Biri gelir Ebû Hanîfe'yi seleften saymaz. Öbürü gelir Ebû Yûsuf'u ehl-i hadis'e yakıştırır. Bu marjinal yaklaşımlar niye? Hanefî mezhebi müstakil bir selef mezhebidir. İmam Tahavî akaid metnin başında şöyle buyurmaktadır: "Bu metin Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in, müslümanların fakihleri olan Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammed b. Hasan'ın mezhebi üzere beyanıdır." Üç imamı birbirinden ayırmamıştır! İmam Tahâvî'ye "Hanbelîlikten etkilendi" yakıştırmasını yapanları Ebu'l-Muîn'e havale ediyoruz: "İmam Tahâvî'nin genel anlamda selefin, özel anlamda Ebû Hanîfe'nin ashâbının görüşlerini bilme hususundaki derecesinin ve rütbesinin ululuğu apaçıktır..." [Ebu'l-Muîn, Tebsira, s. 551]

- Necmüddîn et-Tarsûsî "Enfau'l-Vesâil"de söyle buyurmaktadır:

"Sabî-i âkılın imanı sahih olduğu gibi irtidadı da sahihtir. Alimlerimiz şöyle demiştir: Sabî-i âkılın imanı ittifaken sahihtir. İrtidâdı Ebû Hanîfe ve Muhammed nezdinde sahihtir, lakin katledilmez. (Ama irtidadın diğer hükümleri icra edilir). Ebû Yûsuf'a göre irtidâdı sahih değildir. (Züfer ve) Şâfiî'ye göre ise ne imanı ne de irtidâdı sahihtir."
|Hamevî, Talîku'l-Kalâid, s. 464

Sabî-i âkıl: Akıl yetisi yerinde lakin henüz büluğ çağına ermemiş çocuk.

- Hanefî-Mâtürîdî ulema, (mutlak anlamda) "Peygamber gaybı bilir" diyenin küfrüne hükmetmişlerdir.
  |Mestçizâde, el-Mesâlik, s. 167

  Peki, "evliyalar mutlak anlamda gaybı bilir" diyenin hali nice olur? Not: "Bilmek" ile "bildirilmek" karıştırılmasın!

- Dersten notlar:
  1) Allah'ın sıfatlarından bir sıfat, eğer zıddıyla Allah'ın vasıflanması caiz olan bir sıfat ise fiilî sıfattır. Rahmet ve (onun zıttı olan) gazap gibi.

2) Eğer zıttıyla vasıflanması caiz değil ise zatî sıfattır. Hayat sıfatı gibi. Zıttı ölümdür.

- İbn Arabî hakkındaki tutumum şöyledir: Kitaplarında, zahiri şeriata muhalif sözleri var mı? Çok. Lakin, kitaplarına sonradan sokuşturmalar yapıldığını muhakkik alimler bildirdiği için hangi sözün ona aid olduğunu hangisinin de olmadığını kesin bir şekilde bilmiyoruz. Binâenaleyh tevakkuf etmek ve ondan ne menfî ne de müsbet hiçbir nakil yapmamak en sâlim yoldur. Zira, bir kitabındaki bilgiyle istidlal edip aynı kitaptaki şeriata muhalif sözünü "o sokuşturmadır" demek muhakkikâne bir yol değildir. Bu görüşlerine başka bir örnek: "Cehennemde ebedî kalanlar bir süre sonra ateşe karşı bir alışkanlık kazanacaklar ve acıyı hissetmeyecekler. Hatta ondan (yani ateşten) bir lezzet duyar hale gelecekler."
|İbn Arabî, el-Fütûhât-ı Mekkiyye, 1/199; 3/98; 4/327

- Meselenin özü şudur: İbn Teymiyye'nin "er-Redd âlâ men kâle bi fenâi'l-cenneti ve'n-nâr" adlı eserini tahkik eden Muhammed b. Abdullah es-Semehrî bu

eserin dirasesinde şöyle buyurmaktadır:
Üç görüş vardır:
1) İbn Teymiyye cehennem azabının sonlu olduğunu demiştir diyenler -> Başta Sübkî ve diğer alimler.
2) Sonsuz olduğunu demiştir diyenler -> Doktor Alî el-Harbî, Elbânî, vs.
3) Sonlu olmasına meyletti diyenler -> Sefârînî, Sıddîk Hasan Han, Âlûsî, vs. İbn Kayyim açıkça "Hâdi'l-Ervâh"ta cehennem azabının sonlu olduğunu söylemiştir ve bu görüşü (sarîh olmamakla birlikte) hocası İbn Teymiyye'ye nispet etmiştir. Dr. Ali el-Harbî bu nispetin hatalı olduğunu söylemekle beraber İbn Teymiyye'nin önceleri fenâ-i nâr görüşüne meylettiğini sonra ise bu görüşten döndüğünü söylemiştir. Elbânî'ye göre ise İbn Teymiyye, muhtemelen ilim yolunun başındayken böyle bir görüşe meyletmiş daha sonra bundan dönmüştür. Lakin İbn Kayyim'in kitabına baktığımızda hiç de öyle bir portre ortaya çıkmıyor. İbn Teymiyye'nin "er-Redd âlâ men kâle bi fenâi'l-cenneti ve'n-nâr" adlı kitabı ile talebesinin "Hâdi'l-Ervâh" adlı kitabını karşılaştıracak olursak talebesinin hocasından bayağı alıntılar yaptığını fark edeceğiz. Bu şu anlama geliyor; İbn Kayyim hocasının görüşlerini pek âlâ herkesten iyi biliyordu. Öte yandan kendi görüşünü delillendirirken hocasına karşı

hiçbir itiraz kaydı koymaması da hocasına yaptığı nispeti kuvvetlendirmektedir. Eğer hocası aksi görüşte olsaydı doğal olarak buna değinmesi beklenirdi. İmdi, ortada talebesinin hocasına yapmış olduğu nispet var ve İbn Teymiyye'nin diğer kitaplarında fenâ-i nâr görüşünün aksini ispatlayan beyânâtları var. Sonuç olarak muhakkik Semehrî'nin dediğine çıkıyoruz: bu hususta kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Tek kesin bir şey vardır ki, o da şudur: Bu meselede de İbn Teymiyye'nin tenakuzlarını müşahede etmiş olduk. Ve'l-Hamdülillâhi Rabbi'l-Âlemîn

- Dersten notlar:
  Deliller katî olduğu için haşr-ı cismânîyi inkar etmek küfürdür. Filozoflar bunu inkar etmişse de İbn Sina'nın inkar edip etmediği ihtilaflıdır.

- "Avama düşen, eskilerin fıkıh kitaplarına değil de zamanının fakihlerinin sözlerine uymasıdır. Zira avamın, eski ulemanın görüşleri arasında tercih yapma yetkisi yoktur."
  |İbn Âbidîn, el-Ukûdu'd-Durriyye, 2/333

- Dar pantolonla namaz kılmamak Takkesiz kılmamaktan ehemmiyetlidir. Takkesiz kılmak, örfe göre edebe muğayir olduğu için kerih görülmüş idi. Lakin dar pantolon/elbise ile kılmak şer-i şerîfe muğayirdir. Halkımız, takkeye önem verdiği kadar bol elbiseye önem vermiyor maalesef.

- Rasûlullâh (sav) buyurmuştur ki: "Adamın yediği haramdır, giyidiği haramdır. Böyle bir kimsenin duasına nasıl icabet edilsin!?" İbn Melek: Denilmiştir ki, duanın (kabulü için) iki kanadı vardır: "Helal yemek, doğru söylemek."
|İbn Melek, Şerhu'l-Mesâbîh, 3/381

- "İblis secdeyi terkettiği için değil, Allah'ın emrini reddettiği için kafir olmuştur."
|Ebu'l-Berakât en-Nesefî, Medâriku't-Tenzîl, Bakara 34 tefsiri

- Dersten notlar:

1) İblîs -ihtilaflı olmakla beraber- cumhura göre meleklerdendir.
2) Rasûl ve nebî muhakkiklere göre eşanlamlıdır. Tafsilat için derse müracaat edilsin.

- İmâm Mâtürîdî: "Meleklerin Hz. Âdem'e secdesiyle kardeşlerinin Hz. Yûsuf'a secdesi, Rasûlullâh (sa)'den önce insanın insana secde yapmasının caiz olduğunu göstermektedir. Sonrasında Rasûlullâh (sa)'in bunu yasaklanmasında, kitâbın sünnet ile nesholunabileceğine delil vardır."
  |Ömer en-Nesefî, et-Teysîr fi't-Tefsîr, 2/87

- Haşri kabul edenler üç gruptur: 1) Haşr-i rûhânîyi kabul edip haşr-i cismânîyi kabul etmeyenler. (Filozoflar) 2) Haşr-ı cismânîyi kabul edip haşr-ı rûhânîyi inkar eden çoğu kelamcılar. 3) Her ikisini kabul eden muhakkik kelamcılar. (Mâtürîdî gibi) | Harpûtî, Tenkîh, s. 248 Not: Sadece haşr-ı cismânîyi kabul eden kelamcılar ruhu da bir cisim (cism-i latîf) olarak kabul ettikleri için onlara göre ayriyeten bir rûhânî haşr yoktur. Rûhu bir cisim olarak addetmeyen

diğer kelamcılar ise ayriyeten bir rûhânî haşrın varlığını kabul etmişlerdir.

- "Mesâil-i fıkhiyyeyi evvelâ muhtasar sûrette cem’ ve tedvîn eden İmâm Muhammed bin el-Hasan’dır. Usûl-u fıkhı vaz eden İmâm Ebû Yûsuf’tur. Fakat ilk müdevven kitâp İmâm Muhammed bin İdrîs eş-Şâfiî’nin er-Risâle’sidir."
  |İzmirli, Mülahhas İlm-i Tevhîd, s. 26

- "Biz daha önce Âdem’den söz almıştık, fakat o unuttu..." [Tâhâ, 115]

  İmâm Mâtürîdî: "Hasan-ı Basrî ve müfessirlerin çoğuna göre buradaki unutma sehven unutma manasında değildir. Öyle olsaydı azara müstehak olmazdı. Öyleyse buradaki unutma terk ve zayi etme manasındadır. Ben derim ki: Peygamberler için böyle bir yakıştırma çirkindir. Unutma iki türlüdür. 1)Gafletten ötürü olan 2)Meşguliyetten ötürü olan. Her ikisinde de günah terettüp etmez ama ikincisinde azarı hak etmek caizdir. Adem (as)'ın unutması da -Allah en iyisini bilir- bu ikinci türden olanıdır."
  |Tevîlât, ilgili ayetin tefsiri

- "Kurân'da geçen kıssalar hakkında en doğrusu; Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem)'den sabit olmadığı müddetçe onlara herhangi bir ekleme/ziyade yapmamak ve onları olduğu gibi bırakmaktır."
|Mâtürîdî, Tevîlât, Tâhâ 96 tefsiri

- "İbn Salah ve Nevevî gibi alimler Mantık ilminden menetmişlerdir. Gazzalî ve bir grup ulema onun vacip olduğu görüşünü kabul etmişlerdir."
|Demenhûrî, Hâşiyetu Bilâl, s. 28

- 1924 yılında 1000 yıllık birikimimizden koparıldık. Bundan sonra, din derdiyle dertlenenler çözümü başka ilim merkezlerinde aradılar. Artık kimisi Mısır merkezli (reformist), kimisi de Avrupa merkezli (oryantalist) düşünür ve fikir üretir oldu. Yani bu toprakların evlatları mürekkep bir fikir yapısına büründüler. Ve ilim adamları arasındaki çatışmalar da hala bu "çizgisizliğin" mahsulüdür. Eğer tekrardan bir çizgi sahibi olmak istiyorsak, kimliğimizi tekrardan kazanmak istiyorsak

bu memleketin alimlerini tanımak ve eserlerini okumamız kaçınılmazdır.

- "(Yeni doğmuş olan Hz. Îsâ annesine şöyle buyurmuştur:) Şu hurma ağacını da kendine doğru silkele ki, üzerine taze, olgun hurma dökülsün." [Meryem, 25]

  İmam Mâtürîdî: "Bu ayet gösteriyor ki, peygamberlere verilen mucizelerin aynısı peygamber olmayanların elinde gerçekleşmesi mümkündür. Zira Hz. Meryem peygamber olmamasına rağmen kendisine peygamberlere yaraşan mucizeler verilmiştir."
  |Tevîlât, ilgili ayetin tefsiri

- "Molla Aliyyü'l-Kârî'nin Fıkh-ı Ekber şerhine baktım ve birçok zelle ve Haşevî olan İbn Ebi'l-İzz'e mütabaatlar fark ettim. Bundan ötürü İmam Ebû Hanîfe'nin akidesini yansıtan bir şerh yazmayı arzu ettim."
  |Şeyh Nidâl, el-Bedru'l-Enver, s. 44

- Aşağısından biri ona şöyle seslendi: "Tasalanma! Rabbin senin altında bir su kaynağı yaratmıştır. [Meryem, 24]

  İmam Mâtürîdî: "Doğruya en yakın olan görüş -Allah en iyisini bilir- seslenen kişinin Hz. Îsâ olduğudur."
  |Tevîlât, ilgili ayetin tefsiri

- Eğer hadis imamlarının kitaplarına almış olduğu bir hadis (zayıf dahi olsa), fıkıh kitaplarında geçen fıkhî bir görüşe muvafık olduğunu görürsen bu hadisin imamlarımıza ulaştığı kuvvetle muhtemeldir. Ola ki onlara bu hadis kuvvetli bir senetle ulaşmıştır da biz bu senede muttali değilizdir. Zira nice hadis kitapları var ki günümüze ulaşmamıştır. Nice raviler var ki asıl halleri bize gizli kalmıştır. Bundan dolayı eğer zayıf bir hadis bir müçtehidin kıyasına muvafıksa bu, onun tercih edilmesine bir karinedir.
  |Tehânevî, Kavâid, s. 117

- "Deyobend'deki Dâru'l-Ulûm uleması farklı bir mezhep kurmadılar. […] Hint altkıtasındaki müslümanlar dinlerini

düzgün yaşayabiliyorsa o da bu alimler sayesindedir."
|Şeyhu'l-İslâm Takî el-Osmânî

- Rasûlullah onca mucize gösterdği halde kafirler inat ederek ondan ısmarlamaca mucize isteyince Allah şöyle emir buyrdu: De ki: "Rabbimi tenzih ederim! Ben sadece beşer bir peygamberm." [İsrâ, 93]

  Yani, mucizelerin sahibi ben değil Allah'tır. Kerametlern de sahibi o olduğu gibi.

- Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk'e Abese 31. ayetinin tefsiri hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur: "Allah'ın kitabı hakkında ilimsizce konuşursam hangi gök beni gölgelendirir, hangi yer beni taşır!?"
  |Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, s. 11

  Bunu diyen Sıddîk'lerden bu yana, kendi görüşünü Kurân'a yamayanlar türediyse seleften çok uzaklaştık demek.

- Anlamadan 20 sayfa Kurân-ı Kerîm okumaktansa 5 sayfa Arapçasından

okuyup daha sonra (anlayacağın dilde) onun tefsirini okumak Kat be kat daha faydalı, bereketli ve isabetlidir. Arapçasından okuyun ki aslını muhafaza edin ve zikir sevabı alın. Kendi dlinizde okuyun ki anlayın.

- Sen evrimi (Darwinizmi) kabul edersen "dinlerin evrilmesi" kabulüne kapı açmış olursun. Zira "binlerce yıl öncekilerin beyniyle benim beynim bir mi" der, sonra o zamanın dinini, beyni henüz seninki kadar evrilmemişlerin zamanına hasredersin. Yani, tarihselci olursun.

- "(Mutezîlî olan) Nazzâm'a göre Hz. Ebû Hureyre insanların en yalancısıdır. Hz Ömer de Teravih namazını uydurmuştur." |el-Fark beyne'l-Firak, s. 80

  İlkini söylüyorlar şimdi. Dediğim gibi; olay bugünün olayı değil. Bakalım Hz Ömer hakkında söylenileni bugün kim yumurtlayacak.

- "Ayakta bekleyen (Hz. İbrahim'in) karısı rahatlayıp güldü, hemen ona İshak’ı, İshak’ın ardından da Ya‘kūb’u müjdeledik." [Hûd, 71]

  Bu ayette melekler, peygamber olmayan Hz. İbrahim'in eşine gelecekteki oğlunun ve torunun bilgisini vermiştir. Yani bir gayb bilgisine muttali kılmışlardır. Demek ki Allah'ın, peygamber olmayanlara da gaybı bildirmesi mümkündür. Ol vakit, Cin suresi 27. ayete (yukarıdaki gibi ayetlere muvafık olması için) farklı açıdan yaklaşmamız gerekecektir.

- "Mûsâ'nın annesine vahyettik..." [Kasas, 7]

  İmam Mâtürîdî bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmaktadır:

  "Müfessirlerin çoğunluğuna göre buradaki vahiy, ilham veya ilkâ-i kalp demektir. Yoksa bir elçi (melek) gönderme şeklinde değildir. Zira eğer elçi gönderme şeklinde olsaydı peygamber olurdu. Lakin bize göre bu vahyin, bir elçi (melek) göndermek suretiyle de olması caizdir.

Bundan dolayı da peygamber olması gerekmemektedir. Zira Meryem annemize melek gelmiş ve ona Allah'tan haber getirmiştir. Bundan ötürü de peygamber olmamıştır. Meleklerin Hz. İbrahim'in hanımını bir çocukla müjdelemesi de bu kabildendir. Bunun gibi çok örnek vardır." |Te'vîlât, ilgili ayetin tefsiri, (muhtasar)

- +Evliyâ gaybı bilir mi?

  -Bilmez. Bildirilebilir.

  +İstediği zaman her gayb bilgisine ulaşabilir mi?

  -Hayır. Ancak Allah isterse ulaştırabilir.

  +Peki her daim mi bildirilir?

  -Hayır. Öyle olsaydı evveliyetle Rasûlullâh'a (s) her daim bildirilirdi. (bk: Araf, 188)

- Rasûlullâh'a (sav) soruldu: "(Anne-babası kafir olup) çocuk yaşta ölenlerin durumu ahirette nedir? Şöyle buyurdu: "Allah, onların yaptıklarını en iyi bilendir."

Senet: Ebû Hanîfe>Arec>Ebû Hureyre

|Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 5

İmam Ebû Hanîfe'nin, annesi-babası kafir olan çocukların büluğa ermeden evvel öldükten sonraki halleri hakkında tevakkuf etmesinin (yani susmasının) delili bu hadistir. İmam Muhammed de bu hususta "(onların durumunu bilmiyorum ama) Allah'ın, günahsız bir kimseye azap etmeyeceğini biliyorum" buyurmuştur. Daha sonra ise müteahhirin ulema, bu çocukların da cennette olacağı görüşüne meyletmiştir.

- "(Yusuf as) onlardan, kurtulacağına inandığı kişiye, "Efendinin yanında benden bahset" dedi. Fakat şeytan ona, efendisine Yûsuf'tan söz etmeyi unutturdu. Dolayısıyla Yûsuf birkaç sene daha zindanda kaldı." [Yûsuf, 42]

  İmam Mâtürîdî bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:
  "Bazı ehl-i tevile göre Hz. Yusuf Allah'tan başkasına yöneldiği/sığındığı ve kurtuluşu ondan beklediği için Allah onu, ceza

olarak, biraz daha hapiste bırakmıştır. Halbuki bu -Allah en iyisini bilir- hakikatten uzaktır. Zira Hz. Yusuf gibi bir peygamberin Allah'tan başkasına yönelmesi/sığınması ve kalbini ondan başkasıyla meşgul etmesi ihtimal dahilinde değildir. Onun, kendisi gibi bir mahluka sığınmasını ve kurtuluşu ondan beklemesini vehmetmek caiz bile değildir. Öyleyse şöyle diyebiliriz: Hz. Yusuf, Allah'ın, kurtuluş sebebini o kişinin eliyle yaratacağını zannetmiştir (ki bu da kendisine ceza verilecek bir amel değildir). Zaten Allah, bu dünyada her işi sebeplere bağlamadı mı?
|Te'vîlât, İlgili ayetin tefsiri, (manen tercüme)

- İmam Ebû Hanîfe: "Sahâbîliğin fazileti olmasaydı (tâbiînden olan) Alkame b. Kays (sahâbeden olan) İbn Ömer'den (ra) daha fakihtir, derdim." |İbn Hacer, el-İsâbe, 1/59

  Buradaki inceliği, edebi fark edebildiniz mi? Halbuki sahâbî olmak fakih olmayı gerektirmez. Halbuki tabiînden olan birinin bir sahâbîden daha fakih olması pekala mümkündür. Filvaki, sahâbeden Alkame'ye fetva soranlar olmuştur da.

Ama salt sahâbeden olduğu için "filan ondan fakihtir" demekten içtinap etmiştir imamların imamı.

- "Bu hususta asıl şudur: Bir insan namaz, oruç, sadaka ve diğer ibadetlerden hasıl olan sevabı başka birine bağışlayabilir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'e göre böyledir." |Merğinânî, Hidâye, 4/466

- "...Sana anlattığımız Peygamberlerin haberlerinde (...) gerçeğin bilgisi/hakikat vardır." [Hûd, 120] Bu ayet, Kurân'daki kıssalara "temsilîdir" diyen zerzevatları açıkça yalanlamaktadır.

- "Ehl-i Sünnet'ten olan bir kimse sahabenin hepsi hakkında muhabbet besler. Biri hakkında dahi kötü ve ileri-geri konuşmaktan sakınır. Aralarında vuku bulan (tatsızlıkları, oryantalistler gibi toy talebelerin ve avamın önünde edepsizce) dile getirmez. Durumlarını Allâh'a havale eder ve şu ayeti okur: "Onlar bir ümmetti gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir.

Siz onların yaptıklarından sorguya çekilecek değilsiniz." [Bakara, 141]

|Sâbûnî, el-Kifâye, s. 239

- "Dinde anlaşılması kolay olmayan gizli işlerin ilmini Cenâb-ı Hakk'a havale etmek, Selef-i Kirâmın sünnetidir (adetidir)."

  |Harpûtî, Tenkîhu'l-Kelâm, s. 240

- Bir hadis, İmam Ebû Hanîfe'nin görüşüne muhalif olduğunda "o hadis Ebû Hanîfe'ye ulaşmadı" demek caiz olur mu? El-Cevâb: Caiz olmaz. "(Bu hadis ona ulaştı ama) onu sahih bulmadı veya onu tevil etti" deriz.
  |İbn Âbidîn, el-Ukûdu'd-Durriyye, 2/333

- Hanefî'lerin Haber-i Vâhid'leri kabul kriterleri:
  1) Kendisinden daha kuvvetli rivâyetlere muarız olmamak şartıyla sika râvîlerin mürselleri kabul edilir.

2) Haber-i Vâhid, Kurân'ın umumuna ve zahirine arzedilir.
3) Haber-i Vâhid, meşhur sünnete muhalif olmamalıdır.
4) İki haber-i vâhid çatışırsa ravilerinden hangisinin daha fakih olması gibi tercih usüllerine gidilir.
5) Haber-i Vâhid'i rivayet eden râvî rivâyetin aksine amel etmemelidir.
6) Seleften hiçbirinin o haber-i vâhid'i tan etmemiş olmalıdır.
7) Muhtelif rivâyetler olduğu zaman, hadler ve ukubâtta rivâyetlerin en hafifi tercih edilir ve ihtiyata en uygun olan tercih edilir.
8) Râvî, hadisi aldığı andan itibaren rivâyet ettiği zamana kadar hiç unutma olmadan ezberinde tutması gerekir.
9) Râvî, rivâyet ettiği zaman, hatırlayamazsa yazdığı notlara güvenmemesi gerekir.
10) İki haberden birisinin tarafında daha çok "eser" (hadis, sahâbe kavli gibi) varsa o kabul edilir.
11) Haber-i Vâhid, Sahâbe ve Tabiîn arasında devam edegelen amellerine muhalif olmaması lazım.
12) Umûm-u belvâ olan yerde haber-i vâhid alınmaz.
13) Sahâbe tarafından rivâyet edilen, birbirine muhalif hükme sahip iki ayrı

haberden birisini tercih edip, diğerini bırakmamalıdır.
14) Rivâyet edilen haber, bir fazlalık taşıyarak, diğer rivâyetler arasında münferit kalmamalıdır.
|Zâhid Kevserî, Te'nîbu'l-Hatîb; Ali Osman Koçkuzu, Haber-i Vâhidler.

- Zehebî ve Suyûtî, İmâm Ebû Hanîfe'yi hadis hafızlarından saymışlardır. Ebû Hanîfe hadis bilmiyordu diyenlere duyrulur.

- “Bazı (kendilerini hadise nispet eden) hadis ashabının “falancanın hadisi kabul değildir, falanca zayıftır, onu falanca zayıf saymış, falanca ta’n edilmiştir veya falanca onu tan etmiştir” şeklinde birisini ta’n etmelerine gelince. Ta’n etmelerinin veya zayıf görmelerinin gerekçesi sabit olmadığı müddetçe kendilerini ta’n ettikleri veya zayıf gördükleri kimselerin hadisleri reddedilmez. Zira hadis ashabı, birbirlerini ta’n etmeyi adet edindiği gibi, fakihleri de ta’n etmeyi adet edinmişlerdir. Onlara göre fakihler hadîsi terk etmişlerdir. Halbuki Ehl-i Sünnet ve’l-

Cemaat’ten olan fakihler hadisleri terketmezler.”
|Ebû-l Yüsr el-Pezdevî, Mârifetu Huceci’ş-Şer’iyye, 132.

- "İmâm Ebû Hanîfe bir hadise sahih dediyse (sıhhat şartları ağır olduğundan) kimse o hadise zayıf diyemez."
|Kâsânî, Bedâi'u's-Sanâ'i

- Hanefî usulcülerine göre hadisler (haberlerin) rivayet açısından taksimi: 1. Mütevâtir Haber: Birinci tabakadan itibaren her tabakada yalan üzere birleşmeleri aklen mümkün olmayan bir topluluğun rivayet etmesiyle meydana gelir. 2. Meşhûr Haber: Birinci tabakada sadece bir tane sahabenin rivayet edip ikinci veyahut üçüncü tabakada tevatür derecesine ulaşan haberlerdir. 3. Ahad Haber: Her üç tabakada sadece bir ravinin rivayet ettiği haberlerdir.

- "Bir müçtehidin bir hadisi delil göstermesi o hadisi sahih kılar."
|İbni Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, 4/553

- Mana ile rivayet Ebû Hanîfe ve başkaları, bir hadisi işitip rivayet edene kadar unutmayan ravinin rivayetini kabul ederler. Rivayet etmeden bir kere dahi unutursa rivayeti sahih olmaz. Lakin Ebû Yûsuf, Muhammed ve Şâfiî buna cevaz vermiştir. Râvî, zann-ı galip ile hadisi hatırlarsa doğru olan onun rivayetine cevaz vermektir. Başka bir grup da hadisleri mana ile rivayet etmeyi yasaklamışlardır. Bir grup da hadisten başka haberleri mana ile rivayet etmeye cevaz vermiştir. Doğru olan görüş ise hadis olsun başka bir haber olsun, lafızların maksadını biliyorsa mana ile rivayetin caiz olduğudur. Zira sahabelerin bir olayı birçok değişik lafızlarla rivayet ettikleri vakidir. Mana ile rivayet edildiğinde "Ev kemâ kal" (yada dediği gibidir) demek gerekir.
  |Alâuddîn et-Türkmânî, el-Muntehab, s. 102-103

- İmâm Zehebî şöyle der : sahih hadisle amel etmenin şartları vardır:
  • Bir hadisle amel edilmesi için hadiste ve fıkıhta müçtehit olan: Ebû Hanîfe, Şâfiî,

Evzaî, Mâlik, Süfyân gibi imamların onayı şarttır.
• Hadisin illetli ve şaz olmaması sabit olacak.
• Ve hadis, İmâm Ebû Hanîfe ve Şafiî'nin amel ettikleri sahih nakille çatışmayacak. Bilakis sünnete isabet edemediği gibi müçtehit imamlarımıza şaz düşer.
|Zehebî, Siyeri A'lâmi'n-Nubelâ, 16/405

- Zâhid Kevserî'nin ve Yûsuf el-Binnûrî'nin hazırladığı hanefî muhaddisler listesi:
1. Züfer bin Huzeyl el-Basrî (ö. 158) (İmâm Züfer)
2. İbrâhîm bin Tahmân el-Herevî (ö. 163)
3. Leys bin Sa’d (ö. 175)
4. El-Kâsım bin Ma’n el-Mesûdî (ö. 175)
5. Abdullâh bin Mübârek (ö. 181)
6. Ebû Yûsuf Yakûb bin İbrâhîm (ö. 182) (İmâm Ebû Yûsuf)
7. Yahyâ bin Zekeriyyâ bin Ebî Zâide (ö. 183)
8. Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî (ö.189) (İmâm Muhammed)
9. Hafs bin Ğiyâs (ö. 194)
10. Vekî’ bin Cerrâh (ö. 197)
11. Yahyâ bin Sa’îd el-Kattân el-Basrî (ö. 198)
12. Hasan bin Ziyâd el-Lu’luî (ö. 204)
13. Muallâ bin Mansûr er-Râzî (ö. 211)

14. Abdullâh bin Dâvûd el-Hureybî (ö. 213)
15. Ebû Abdurrahmân el-Mukrî Abdullâh bin Yezîd el-Kûfî (ö. 213)
16. Esed bin Furât el-Kayravânî (ö. 213)
17. Mekkî bin İbrâhîm el-Hanzalî (ö. 215)
18. Ebû Nuaym el-Fazl bin Dukeyn (ö. 219)
19. Îsâ bin Ebân el-Basrî (ö. 221)
20. Hişâm bin Ubeydullâh er-Râzî (ö. 221)
21. Ebû Ubeyd Kâsım bin Sellâm (ö. 224)
22. Alî bin Câd (ö. 230)
23. Yahyâ bin Ma'în (ö. 233)
24. Muhammed bin Semâ'a et-Temîmî (ö. 233)
25. İbrâhîm bin Yûsûf el-Belhî el-Bâhilî el-Mâkiyânî (ö. 239)
26. İshâk bin Buhlûl et-Tenûhî (ö. 252)
27. Ebu'l-Leys Abdullâh bin Sureyc bin Hacr el-Buhârî (ö. 258)
28. Muhammed bin Şucâ' es-Selcî (ö. 266)
29. Ebu'l-Abbâs Ahmed bin Muhammed bin Îsâ el-Birtî (ö. 280)
30. Cafer bin Muhammed et-Tayâlisî (ö. 282)
31. Ubeydullâh bin Vâsıl el-Buhârî (ö. 282)
32. Ebû Bekir Muhammed bin en-Nadr bin Seleme bin Cârûd en-Neysâbûrî (ö. 291)
33. İbrâhîm bin Ma'kil en-Nesefî (ö. 295)
34. Ebû Ya'lâ Ahmed bin Alî el-Müsennâ el-Mevsilî (ö. 307)

35. Ebû Bişr ed-Devlebî Muhammed bin Ahmed bin Hammâd (ö. 310)
36. Ebû Câfer Ahmed bin Muhammed et-Tahâvî (ö. 321) (İmâm Tahâvî)
37. Ebu'l-Kâsım Abdullâh bin Muhammed bin Ebi'l-Avvâm es-Sa'dî (ö. 335)
38. Ebû Muhammed Abdullâh bin el-Hârisî el-Buhârî (ö. 340)
39. Ebu'l-Kâsım Alî bin Muhammed et-Tenûhî (ö. 342)
40. Ebu'l-Husayn Abdulbâkî ibni Kâni' (ö. 351)
41. Ebû Bekir Ahmed bin Alî er-Râzî el-Cessâs (ö. 370)
42. Muhammed bin Muzaffer bin Mûsâ el-Bağdâdî (ö. 379)
43. Ebû Nasr Ahmed bin Muhammed el-Kelâbâzî (ö. 378)
44. Ebû Hâmid Ahmed bin Husayn el-Mervezî (ö. 376)
45. Ebu'l-Kâsım Talha bin Muhammed bin Cafer el-Muaddil el-Buhârî (ö. 380)
46. Ebu'l-Fazl Ahmed bin Alî el-Bikandî es-Süleymânî (ö. 404)
47. Ğuncâr Ebû Abdullâh Muhammed bin Ahmed bin Muhammed el-Buhârî (ö. 412)
48. Ebu'l-Abbâs Cafer bin Muhammed el-Müsteğfirî (ö. 432)
49. Ebû Sa'd Semmân İsmâ'îl bin Alî bin Zencûye er-Râzî (ö. 445)
50. Ömer bin Ahmed en-Neysâbûrî (ö. 467)

51. Ebu’l-Kâsım Ubeydullâh bin Abdullâh en-Neysâbûrî el-Hâkim (ö. 490)
52. Ebû Muhammed Hasan bin Ahmed bin Muhammed es-Semerkandî (ö. 491) 53. Nasr bin Ahmed bin İbrâhîm (ö. 510)
54. İshâk bin Muhammed bin İbrâhîm et-Tenûhî en-Nesefî (ö. 518)
55. Ebû Abdullâh Huseyn bin Muhammed bin Hüsrev el-Belhî (ö. 522)
56. Ebû Hafs Ziyâuddîn Ömer bin Bedir bin Sa’d el-Mevsilî (ö. 622)
57. Ebu’l-Fezâil Hasan bin Muhammed es-Sâğânî (ö. 650)
58. Ebû Muhammed Abdulhâlik bin Esed ed-Dimeşkî (ö. 564)
59. Tâcuddîn Ebu’l-Yumn Zeyd bin Hasan el-Kindî (ö. 614)
60. Ebû Alî Hasan bin Mübârek ez-Zebîdî (ö. 629)
61. Huseyn bin Mübârek ez-Zebîdî (ö. 630)
62. Cemâl Ebu’l-Abbâs Ahmed bin Muhammed ez-Zâhirî (ö. 696)
63. Ebû Muhammed Alî bin Zekeriyyâ bin Mes’ûd el-Ensârî el-Menbicî (ö. 298)
64. Ebu’l-‘Alâ Mahmûd el-Buhârî (ö. 700)
65. Şemsu’s-Serûcî Emed bin İbrâhîm bin Abdulğanî (ö. 701)
66. Alâuddîn Alî bin Balbân el-Fârisî (ö. 731)
67. İbni Muhendis Muhammed bin İbrâhîm bin Ğanâim eş-Şurûtî (ö.733)

68. Kutbuddîn Abdulkerîm bin Abdunnûr el-Halbî (ö. 735)
69. Emînuddîn Muhammed bin İbrâhîm el-Vânî (ö. 735)
70. Şemsussurûcî Muhammed bin Alî bin Aybek (ö. 744)
71. Alâuddîn Alî bin Osmân el-Mardînî (ö. 749)
72. İbni Vânî Abdullâh bin Muhammed bin İbrâhîm (ö. 749)
73. Cemâluddîn Abdullâh bin Yûsuf ez-Zeyla'î (ö. 762)
74. Alâuddîn Moğultay el-Bekcerî (ö. 762)
75. Bedruddîn Muhammed bin Abdullâh eş-Şiblî (ö. 769)
76. Abdulkâdir el-Kuraşî (ö. 775)
77. Mecd İsmâ'îl el-Balbîsî (ö. 802)
78. Cemâluddîn Yûsuf bin Mûsâ el-Malatî (ö. 803)
79. Şemsuddîn Muhammed bin Abdullâh ed-Deyrî (ö. 827)
80. Ebu'l-Feth Ahmed bin Osmân bin Muhammed el-Kalvatânî el-Kirmânî (ö. 835) 81. İzzuddîn Abdurrahîm bin Muhammed bin el-Furât (ö. 851)
82. Bedruddîn el-Aynî Mahmûd bin Ahmed (ö. 855)
83. Kemâluddîn ibni Hümâm Muhammed bin Abdulvâhid es-Sivâsî (ö. 861)
84. Sa'duddîn bin Şems ed-Deyrî (ö. 867)
85. Takiyyuddîn Ahmed bin Muhammed eş-Şumunnî (ö. 872)

86. Kâsım bin Kutluboğa (ö. 879)
87. Abdullatîf bin Abdulazîz (ö. 885) (İbni Melek)
88. Muhammed bin Abdullatîf (ö.)
89. Şihâbuddîn Ebu'l-Abbâs Ahmed bin Abdullatîf eş-Şercî ez-Zebîdî (ö. 893)
90. Şemsuddîn Muhammed bin Alî (ö. 953) (İbni Tûlûn)
91. Aliyyu'l-Muttakî bin Husâmuddîn el-Hindî (ö. 975)
92. Muhammed bin Tâhir el-Fettânî el-Kucrâtî (ö. 987)
93. Alî el-Kârî el-Herevî el-Mekkî (ö. 1014)
94. Ahmed bin Muhammed bin Ahmed bin Yûnus eş-Şelebî (ö. 1021)
95. Abdulhakk bin Seyfuddîn ed-Dihlevî (ö. 1052)
96. Eyyüb bin Ahmed bin Eyyüb el-Halvetî ed-Dimeşkî (ö. 1071)
97. Hasan bin Alî el-Uceymî el-Mekkî (ö. 1113)
98. Ebu'l-Hasan el-Kebîr bin Abdulhâdî es-Sindî (ö. 1139)
99. Abdulğanî bin İsmâ'îl en-Nablûsî (ö. 1143)
100. Muhammed bin Ahmed Akîle el-Mekkî (ö. 1150)
101. Abdullâh bin Muhammed el-Amâsî (ö. 1167)
102. Muhammed bin Hasan (ö. 1175) (İbni Himmât)

103. Seyyid Muhammed Murtezâ ez-Zebîdî (ö. 1205)
104. Muhammed Hibetullâh el-Ba'lî (ö. 1224)
105. Muhammed Emîn bin Seyyid Ömer (ö. 1252) (İbni Âbidîn)
106. Muhammed Âbid es-Sindî (ö. 1257)
107. Abdulğanî el-Muceddidî (ö. 1296)
108. Muhammed Abdulhayy el-Leknevî (ö. 1304)
109. Muhammed Hasan es-Senbehlî (ö. 1305)

110. Ahmed Ziyâuddîn bin Mustafâ el-Gümüşhânevî (ö. 1311)

- "Şam'da iken bazı cahillerin Ebû Hanîfe ile alay ettiklerini, başka alimleri ona karşı övdüklerini işittim. Şâfiî'nin müsnedi, Mâlik'in Muvatta'sı ve Ahmed bin Hambel'in müsnedi var ama Ebû Hanîfe'nin yok diye ona "az hadis biliyor" iftirasını attılar. Zannettiler ki İmâm A'zam'ın müsnedi yok ve çok az hadis rivayet etmiş. Bunları duyunca dini gayretim kabardı ve alimlerin Ebû Hanîfe'nin rivayet ettiği hadisleri toplayarak küçük müsnedler haline getirdikleri 15 müsnedi birleştirdim." Müsnedler:

1- Ebû Muhammed, Abdullah b. Muhammed b. Yakub İbnü'l-Hâris el-Hârisî el-Buharî, Abdullah el-Üstaz es-Sebezmûnî (ö.340)
2- Ebu'l-Kasım Talha b. Muhammed b. Cafer eş-Şahidi'1-Adl (el-Bağdadi) (ö.380)
3- Ebu'1-Hayr,[298] Muhammed b. el-Muzaffer b. Musa b. İsa b. Muhammed (el-Bağdadi) (ö. 379)
4- Ebu Nuaym Ahmed b. Abdillah b. Ahmed el-Isfahânî (ö. 430) [299]
5- Ebu Bekr Muhammed b. Abdülbakî b. Muhammed el-Ensârî (ö.536)
6- Ebu Ahmed Abdullah b. Adiyy el-Cürcânî (ö.365)[300]
7- el-Hasen b. Ziyad el-Lü'lüî (ö. 240)
8- Ömer b. el-Hasen el-Eşnaî (ö. 349)
9- Ebu Bekr Ahmed b. Muhammed b. Halid b. Huliy el-Kilâî
10- Ebu Abdillah Muhammed b. el-Huseyin b. Muhammed b. Husrev el-Belhî (ö. 522)
11- Ebu Yusuf Yakub b. İbrahim el- Ensârî (ö. 182)
12- Muhammed b. Hasen eş-Şeybânî (ö. 187)
13- Hammad b. Ebi Hanife (ö. 170)
14- Muhammed b. Hasen es-Şeybanî'ye ait diğer bir Müsned.
15- Ebu'l-Kasım Abdullah b. Muhammed b. Ebi'l-Avvâm es-Sa'dî. (ö. 301)

|Ebu'l-Müeyyed el-Havârizmî, Câmiu'l-Mesânid, s. 7

- “Ebu Hanife, hüküm çıkarma ile meşgul olduğundan çok sayıda hadis bilmesine rağmen rivayeti fazla olmamıştır. Aynı sebepten dolayı İmam Malik ve Şafi’den rivayet edilen hadisler de bildiklerine oranla azdır. Bu durum sahabe için de geçerlidir. Nitekim geniş malumatlarına rağmen Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) gibi büyük sahabilerin rivayet ettiği hadisler onların derecelerinde olmayanlara nisbetle az olmuştur.”
|Suyûtî, Tebyîzu’s-Sahîfe, s. 53

- Ebû Hanîfe: Bana bir adam Minhal bin Amr'dan, o da İbni Abbâs'tan Hz. Peygamberin (sallallâhualeyhivesellem) şöyle dediğini rivayet etti: "Ümmetimin en şerlileri, "Ben cehennemde değil, cennette olacağım" diyenlerdir".
|Usûlü'l-Münîfe, s. 143

- Muhammed Abdurreşid en-Numânî hazretlerinin Hanefî mezhebinin üç temel

hadis kitapları olan "Kitâbu'l-Âsâr", "Mesânîdu Ebî Hanîfe" ve "Muvatta-i Muhammed"i ustaca tahlil edip tanıttığı güzide bir çalışması istifadenizdedir. Rabbim müstefid olanlardan eylesin.

- Zührî dedi ki: "Hadisin nasihini ve mensuhunu bilmek fakihleri çok yoran bir iştir."
  |Mahmûd Tahhân, Teysîr, s.74

- "Fukaha'nın rivayet ettiği hadis, muhaddislerin rivayet ettiğinden daha hayırlıdır."
  |Avâli'l-İmâm Ebî Hanîfe, s. 15

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) şöyle buyurmuştur:
  "İleride 'kader yoktur' diyen kimseler çıkacaktır. Daha sonra, daha da ileriye gidip (tamamen) zındık olacaklardır. Onlarla karşılaştığınız vakit onlara selam vermeyin. Hastalanırlarsa ziyaret etmeyin. Öldüklerinde cenazelerine gitmeyin. Zira onlar Deccal'in adamlarıdır. Bu ümmetin mecusileridir."

Senet: Ebû Hanîfe>Heysem>Nafi>İbn Ömer
|Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), s. 49

- Kadim muhaddisler, yalancıları yalanlayabilmek ve halkı sakındırmak adına uydurma/şiddetli zayıf hadisleri yazıyor ve ezberliyorlardır. Lakin bunları rivayet etmiyorlardı.

  |Örnk için bk: İbn Recep el-Hanbelî, Şerhu'l-İlel, 1/383

- Vâil b. Hucr (Allâh ondan razı olsun): Rasûlullâh (salât ve selâm üzerine olsun) secde ettiğinde dizlerini ellerinden evvel (yere) koyarlardı. Kalktıklarında ise ellerini dizlerinden evvel kaldırırlardı."

  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 106

- İbn Mesûd (Allâh ondan razı olsun): "Rasûlullâh (salât ve selâm üzerine olsun) namazda selam verirken, yanakları (arkadan) görülecek şekilde başını sağa ve sola çevirirdi."

|Müsnedü Ebî Hanîfe (Haskefî), no. 119

- Rasûlullâh (sallallâhualeyhivesellem) şöyle buyurmuştur: "İlim benim ve benden evvelki peygamberlerin mirasıdır. Kim benden bu mirasımı alırsa cennettedir."

  |Müsnedü Ebî Hanîfe (Ebû Nuaym), 1/57

- İmâm Mâlik'e sordular neden hadisleri yavaş okuyorsun diye. "Anlaya anlaya okumak istiyorum" diye cevap verdi.

- İmâm Ebû Hanîfe söyle buyurmuştr: "Bende sandıklar dolusu hadis kitapları var. Lakin, size sadece kendisiyle faydalanılabilen az bir kısmını rivayet ediyorum."

  |Abdülazîz el-Buhârî, Keşfü'l-Esrâr, 1/17

"Faydalanılabilen"den kasıt mensuh, illetli, şiddtli zayıf vs. olmayandr. Demek ki

İmam Ebû Hanîfe'nin usûlünde, (halkın kafası karışmasın, hasmın ağızına laf verilmesin diye) önüne gelen herşeyi hadis diye nakletmemek varmış.

- Hz. Ebû Bekir'in "İmamlar Kureyş'tendir" hadisini biat gününde delil olarak ileriye sürdüğü rivayeti, kelamcılar arasnda meşhur olması ve Taberanî gibi hadis kitaplarnda iyi bir senetle varit olmasna rağmn (tam anlamyla) sabit değildir.

  |Kevserî, et-Tebsîr (dipnot), 18

- Çok ince bir ayrıntı: Oryantalistlerin sû-i istimal ettiği meselelerden biri de İmam Ahmed'in "şu üç konuda gelen rivayetlerin isnadı yoktur: Tefsîr, meğâzî ve melâhim" sözüdür. Bu sözü kullanarak tefsîr hususunda gelmiş olan bütün rivayetlerin üzerini bir çırpıda çiziyorlar Halbuki İmam Ahmed'in "isnadı yok"tan kastı "bu konularda gelen rivayetler (genellikle) isnatsızdır, yani mürseldirler"dir. (Bkz. Tehânevî, Kavâid, s. 142) Mürsel hadis de cumhura göre delildir.

- İmam Ebû Dâvûd'un her sustuğuna ve İmam Beyhakî'nin her tahriç ettiğine ale'l-ıtlâk itimat etmek sahih değildir.
  |Bkz. Kavâid fî Ulûmi'l-Hadîs, s. 83, s. 112

- "ed-Durru'l-Muhtâr"da şöyle geçer: Zayıf hadisle amelin şartları şunlardır: 1) Zayıflığı şiddetli olmayacak 2) Şeriattaki bir asıl ile uyumlu olacak 3) "Bu ameli Peygamber Efendimiz yapmıştır" diye kesin itikat etmeyecek. (İhtiyatla yaklaşacak)
  |Tehânevî, Kavâid, s. 94

VE'L-HAMMDULİLLÂHİ RABBİ'L-ÂLEMÎN

26.12.2019
29 Rebîu'l-Âhir 1441
İstanbul - Bağcılar

(Ustarecepzâde)

Hamza Burak Çiçek